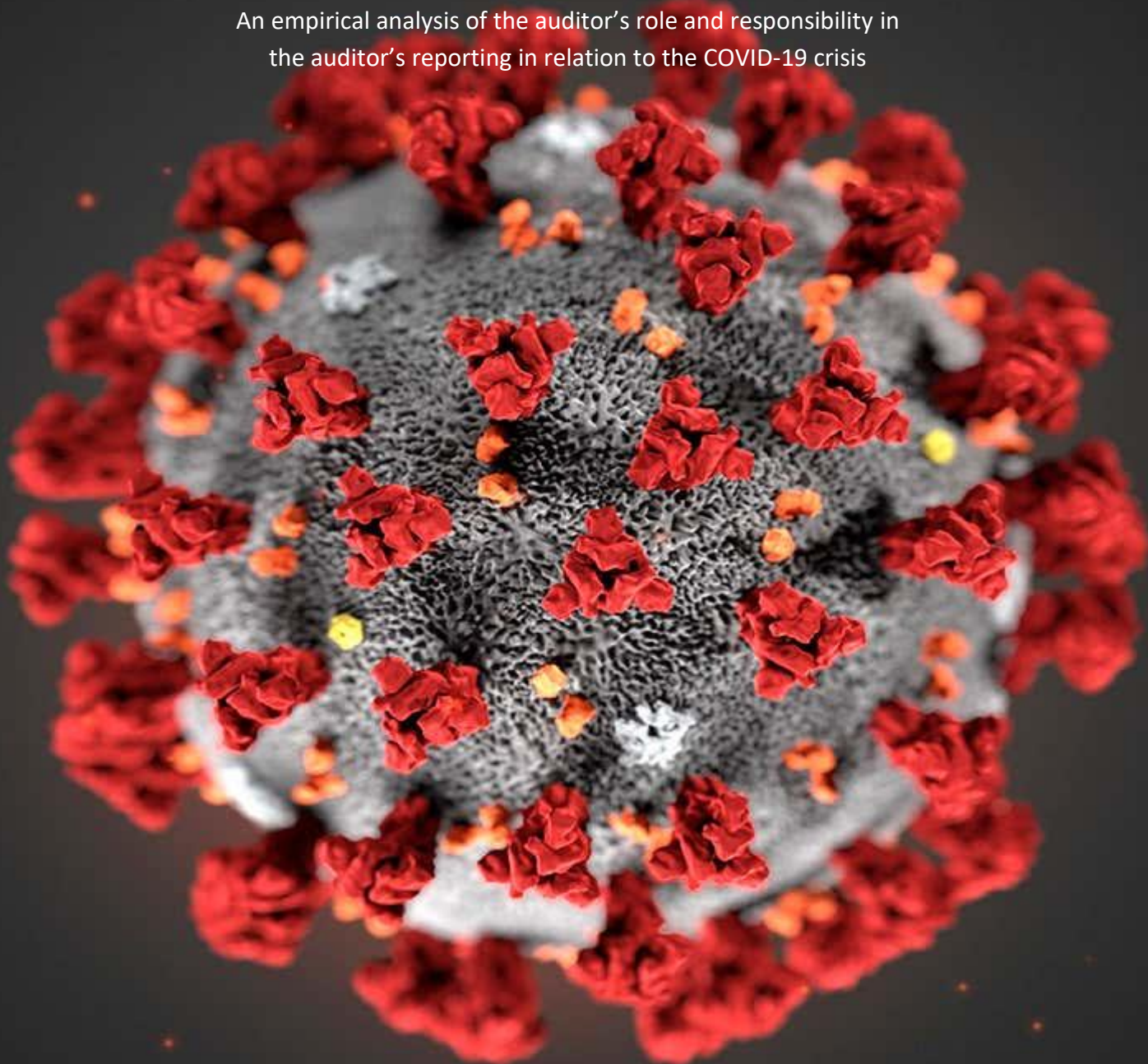

Going concern i lyset af corona

En empirisk analyse af revisors rolle og ansvar i revisors
rapportering i relation til COVID-19 krisen

Going concern in the light of corona

An empirical analysis of the auditor's role and responsibility in
the auditor's reporting in relation to the COVID-19 crisis

Forfattere:
Caroline Labori Bergh, 99763
Christina Topp Nielsen, 32107

Vejleder: Karsten Andersen
Dato: 15. Marts 2021
Antal anslag: 272.967
Antal Sider: 120

Abstract

The corona pandemic has affected the entire world since the beginning of last year. Most of the world was shut down during the first months of last year, which has resulted in a negative influence on the world economy. As a result of the shutdowns and lack of tourism many companies have lost their turnovers. The auditors in Denmark are normally under a lot of pressure, because the majority of the annual reports have a deadline by May 31st. The pandemic has resulted in even more pressure on the auditors and extra focus on the going concern assumption.

The going concern assumption is one of the most important basic assumptions when a company is preparing the annual report, and in the auditor's evaluation regarding the company's continued operation. In an economical crisis such as the COVID-19 pandemic, the going concern assumption is extra important, because the circumstances that were predictable before, is now unpredictable. The COVID-19 pandemic is a subsequent event for many companies in our thesis, which is why it is extremely important that the company's management and the auditor is aware of the pandemic and it's consequences.

This thesis is based on an empirical analysis where we want to examine how the auditors are involved in the evaluation of the going concern assumption, and how the COVID-19 crisis has affected the annual reports. The study is based on the auditor's role and responsibility in relation to the going concern assumption with focus on economical uncertainty during the COVID-19 crisis. Further, our study will examine if there is a connection between when the annual report has been reported to Erhvervsstyrelsen, the mentioning of COVID-19 in the annual reports and the recommendations from the firms of accountants regarding COVID-19.

The analysis shows that the sooner the annual report is being reported, the more it contains mentioning of COVID-19. The mentioning indicates that the management of the companies have included their auditor in the evaluation of the going concern, and whether COVID-19 should be mentioned or not based on the pandemics impact and has followed the recommendations from the firms of accountants. Further, the analysis indicates that especially restaurants are affected by the shutdown based on the mentioning of uncertainty in the annual report. The abovementioned indicates that the COVID-19 crisis has led its mark in the annual report and the evaluation of going concern. Further, both the management and the auditor are highly involved in the evaluation and the consequences that COVID-19 has resulted in.

Indholdsfortegnelse

Indledning	6
1 Problemfelt	6
1.1 Problemformulering	7
1.2 Målgruppe og begrebsafklaring	8
1.3 Afgrænsning	8
1.4 Metode	9
1.4.1 Metodisk tilgang og undersøgelsesdesign	9
1.4.2 Empirisk analyse og valg af teori	10
1.5 Kildekritik	11
1.6 Afhandlingens fremgangsmåde	12
Teori	14
2 Regnskabs bestanddele og brugere	14
2.1 ISA 1	14
2.2 Årsregnskabsloven	15
2.2.1 Ledelsesberetning	17
2.3 Regnskabsbrugere og deres informationsbehov	20
2.3.1 Prognoseopgaven	21
2.3.2 Kontrolopgaven	21
2.3.3 Fordelingsopgaven	21
3 Revisors erklæringer	24
3.1 Erklæringsbekendtgørelsen og revisorloven	24
3.2 ISA 700	28
3.3 ISA 705	29
3.3.1 Konklusion med forbehold	30
3.4 ISA 706	32
3.4.1 Fremhævelse af forhold i regnskabet eller vedrørende revisionen	32
3.5 Øvrige erklæringstyper	33
3.5.1 Udvidet gennemgang – ISAE 3000	34
3.5.2 Review – ISRE 2400	35
3.5.3 Assistance erklæring	35
4 Going concern	36
4.1. Begrebet going concern	36
4.2 Ledelsens ansvar i relation til going concern	39
4.2.1 Ledelsens pro- eller reaktive vurdering til going concern	40
4.2.2 Niveauet ved ledelsens vurdering af going concern	41
4.2.3 Den tidsmæssige placering og tidshorisont for ledelsens vurdering af going concern	41
4.2.4 Indholdet af ledelsens vurdering af going concern	43
4.3 Revisors ansvar i relation til going concern	44
4.3.1 Revisors pro- eller reaktive vurdering af going concern	45
4.3.2 Niveauet ved revisors vurdering af going concern	46
4.3.3 Den tidsmæssige placering og tidshorisont for revisors vurdering af going concern	46
4.3.4 Indholdet af revisors vurdering af going concern	48
4.4 Vurdering af going concern	50
4.4.1 ISA 570	50
4.4.2 Negativ egenkapital	51
4.4.3 COVID-19 hjælpepakker	51
4.4.4 Nøgletal	54
Delkonklusion	59

Analyse	62
5 Empirisk data	62
5.1 Dataindsamling	62
5.2 Afgrænsningen af datagrundlaget	65
5.3 Præsentation af stikprøve	70
6 Analyse af COVID-19's indvirkning i årsregnskabet	75
6.1 Chi-i-anden test	75
6.2 Test af omtale i årsregnskabet og indberetningsmåned	77
6.3 Test af graden af omtale i årsregnskabet og revisionshusenes anbefalinger hertil	80
6.4 Test af usikkerhed om going concern vedrørende COVID-19 og indberetningstidspunktet	84
6.5 Tendens af omtale af væsentlig usikkerhed og branche	88
Delkonklusion	92
7 Analyse af going concern ved revisors rapportering	94
7.1 Altmans Z-score model	94
7.2 Test af sammenhæng mellem soliditetsgraden og revisors konklusion	96
7.3 Test af sammenhængen mellem likviditetsgraden og revisors konklusion	101
7.4 Analyse af Z"-score modellen	106
Delkonklusion	113
Afslutning	115
8 Konklusion	115
9 Perspektivering	120
10 Litteraturliste	121
11 Bilagsoversigt	127

Figuroversigt

Figur 1: Afhandlingens disposition, kilde: Egen tilvirkning	12
Figur 2: Lovkrav til årsrapportens bestanddele, kilde: EY: Indsigt i årsregnskabsloven 2020-21	16
Figur 3: Oversigt over lovens krav til ledelsesberetningen, kilde: Egen tilvirkning.	19
Figur 4: Valg af modifikation, kilde: ISA 705, A1 og egen tilvirkning.	30
Figur 5: Erklæring og graden af sikkerhed, kilde: FRS: "Forskellige grader af sikkerhed på årsregnskabet".	34
Figur 6: Fordeling af omtale af COVID-19 i regnskaber før 31/12-19, kilde: Egen tilvirkning.	63
Figur 7: Illustration af afleveringsfrister, kilde: Egen tilvirkning.	63
Figur 8: Datatræk fordelt pr. regnskabsklasse, kilde: Egen tilvirkning.	66
Figur 9: Stikprøve fordelt på afslutningsmåned, kilde: Egen tilvirkning.	67
Figur 10: Bortfald i stikprøve ud fra regnskabsafslutning, kilde: Egen tilvirkning.	68
Figur 11: Afgrænsning af regnskaber uden revisorerklæring, kilde: Egen tilvirkning.	68
Figur 12: Stikprøve fordelt på regnskabsafslutning, kilde: Egen tilvirkning.	69
Figur 13: Fordeling af indberettet årsrapporter opdelt på regnskabsafslutningsmåned, kilde: Egen tilvirkning.	71
Figur 14: Indberettede årsrapporter med omtale af COVID-19, kilde: Egen tilvirkning.	72
Figur 15: Fordeling af afslutningsmåned og konklusion, kilde: Egen tilvirkning.	73
Figur 16: Resultat test af indberetningsmåned og omtale i regnskabet 31/12-19, kilde: Egen tilvirkning.	78
Figur 17: Resultat test af omtale fordelt på revisionshus 31/12-19, kilde: Egen tilvirkning.	82
Figur 18: Resultat test af usikkerhed om going concern fordelt på indberetningsmåned 31/12-19, kilde: Egen tilvirkning.	86
Figur 19: Væsentlig usikkerhed om going concern fordelt på brancher og afslutningsmåned, kilde: Egen tilvirkning.	90
Figur 20: Væsentlig usikkerhed om going concern vedr. COVID-19 fordelt på brancher og indberetningsmåned, kilde: Egen tilvirkning.	91
Figur 21: Fravalg revisors konklusion uden sikkerhed - soliditetsgrad, kilde: Egen tilvirkning.	99
Figur 22: Resultat test af soliditetsgrad og revisors konklusion 31/12-19, kilde: Egen tilvirkning.	99
Figur 23: Fravalg af revisors konklusion uden sikkerhed - likviditetsgrad, kilde: Egen tilvirkning.	103
Figur 24: Resultat test af likviditetsgrad og revisors konklusion 31/12-19, kilde: Egen tilvirkning.	103
Figur 25: Resultat Z"-score model, kilde: Egen tilvirkning.	106
Figur 26: Z"-score resultat fordelt på grad af usikkerhed og revisors konklusion, kilde: Egen tilvirkning.	107
Figur 27: Kriseramte virksomheder fordelt på konklusion, kilde: Egen tilvirkning.	110

Indledning

1 Problemfelt

I starten af 2020 ramte en bombe hele verden – COVID-19 pandemien. Den medførte, at mange lande blev lukket ned, hvilket også betød, at størstedelen af virksomhederne i landene verden over blev helt eller delvist lukket ned. Erhvervslivet stod mere eller mindre stille for en stund. Alligevel havde revisorerne i Danmark stadigvæk travlt, og var hårdt pressede, idet årsrapporterne for regnskabsåret 2019 eller 2020 skulle udarbejdes og som udgangspunkt indsendes til Erhvervsstyrelsen inden for 5 måneder efter regnskabsafslutningen. Fristen blev dog forlænget med 3 måneder.

I forbindelse med udbruddet af COVID-19 skulle der foretages en række tiltag til årsrapporterne. Der skulle blandt andet oplyses om efterfølgende begivenheder, herunder hvorvidt COVID-19 forventes at påvirke virksomheden for det efterfølgende regnskabsår. Mange virksomheders økonomiske situation blev derved usikker, og udvidelser samt investeringer blev sat på pause. Usikkerheden lagde et ekstra pres på revisor, idet der var et fokus på revisionspåtegningen og revisors dokumentation for going concern og pandemiens følgevirkninger, herunder om der burde ske en modifikation af revisors konklusion.

Revisor er omfattet af revisorloven, når revisor afgiver en erklæring med sikkerhed, og er dermed offentlighedens tillidsrepræsentant. Revisionspåtegningen anvendes af regnskabsbrugerne, og det er heri revisor beretter om revisionen af årsrapporten samt afgiver konklusion, om årsregnskabet giver et retvisende billede. I forbindelse med revisionen tager revisor stilling til, hvorvidt årsrapporten kan aflægges efter going concern princippet. Ved vurderingen heraf skal revisor anvende en tidshorisont på mindst 12 måneder efter balancedagen.

Når revisor skriver under på et regnskab, sker det på baggrund af kendt information, og at informationen understøtter going concern princippet, samt at regnskabet giver et retvisende billede af virksomhedens finansielle stilling og resultat for perioden. Begivenheder efter regnskabet er aflagt, står udenfor revisors kontrol, og under pandemier kan det være svært at forudsige, for ikke at sige næsten umuligt, hvad der vil ske.

Revisors rolle og ansvar i forhold til rapporteringen og dokumentationen af, hvorvidt virksomhederne er going concern. Det er derfor endnu vigtigere, idet fremtiden er uvis og ingen ved, hvordan det vil komme til at påvirke de danske virksomheder.

1.1 Problemformulering

Revisionsbranchen har generelt fokus på going concern, men dette er blandt andet blevet øget som følge af COVID-19 krisen. I juli 2020 udsendte International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) et notat om overvejelser ved revisionen under COVID-19.¹ Ligeledes har Erhvervsstyrelsen udsendt et notat om revision i en COVID-19 tid², og FSR har lavet en faglig opdatering vedrørende going concern i forbindelse med COVID-19, som skal bruges i årsrapporterne, der udarbejdes og underskrives i 2020.³

Formålet med nærværende afhandling er at analysere, om revisionshusene anvender de udsendte notater vedrørende going concern i en COVID-19 krise, og om de overholder deres egne retningslinjer for oplysninger i årsrapporten om going concern forudsætningen. Endvidere vil nærværende afhandling undersøge, i hvilket omfang COVID-19 har påvirket årsrapporterne der er aflagt i 2020 samt revisors rapportering om going concern.

På baggrund af ovenstående problemstilling har vi opstillet følgende hovedspørgsmål:

Hvilken rolle og hvilket ansvar har revisor i sin rapportering i forhold til risikoen for manglende tilstedeværelse af going concern forudsætningen, med fokus på økonomisk usikkerhed under COVID-19 krisen?

Nedenstående undersøgelsesspørgsmål anvendes til at besvare ovenstående hovedspørgsmål:

1. Hvilke oplysninger kræver ÅRL om efterfølgende begivenheder, usikkerhed om fortsat drift, væsentlige ændringer i virksomhedens aktiviteter m.v.?
2. Hvad forstås der ved going concern begrebet, og hvordan afspejles det i årsrapporten?
3. Hvad er henholdsvis ledelsens og revisors ansvar i relation til afdækning af going concern?
4. Lever revisionshusene op til deres egne anbefalinger om information om COVID-19?
5. Er der sammenhæng mellem revisors erklæring og situationen under COVID-19 krisen?
6. Er der sammenhæng mellem udtalelse om COVID-19 og virksomhedernes branchekode?

¹ Notatet hedder "IAASB assists with audit considerations for the impact of COVID-19", juli 2020.

² Notatet hedder "Revision i en COVID-19 tid".

³ FSR: "Going concern – COVID-19".

1.2 Målgruppe og begrebsafklaring

Nærværende afhandling henvender sig hovedsagligt til alle, der interesserer sig for emnet, og som ønsker yderligere kendskab til emnet going concern, herunder revisors rolle og ansvar i sin rapportering. For at få størst muligt udbytte af afhandlingen, er en forudsætning, at læseren har et vist kendskab til regnskabsaflæggelse og forstår indholdet og omfanget i årsrapporten. Endvidere forudsættes det, at læseren har en rimelig viden om den regulering revisor er underlagt. Der inkluderes derved ikke forklaringer af de gængse begreber inden for revisions- og regnskabsfaget.

1.3 Afgrænsning

Vi har i nærværende afhandling foretaget en række afgrænsninger, som vi vurderer at være nødvendige for at behandle den egentlige problemstilling og udnytte den begrænsede plads bedst muligt.

Vi har i vores teoriafsnit om regnskabets bestanddele og brugere valgt at afgrænse os fra at berøre reglerne i IFRS, da danske virksomheder som hovedregel aflægger årsregnskab efter årsregnskabsloven (ÅRL). Det betyder, at vi som udgangspunkt kun vil berøre reglerne omtalt heri og ikke komme nærmere ind på andre regnskabsmæssige begrebsrammer end ÅRL.

I teoriafsnittet om revisors erklæring vil vi berøre revisorloven og erklæringsbekendtgørelsen for at gå i dybden med ISA 700, 705 og 706 om udformningen af revisors konklusion, og hvornår revisor skal modificere sin konklusion eller fremhæve forholdet i regnskabet. Vi vil ikke komme ind på, hvilke arbejdshandlinger revisor skal igennem for at opnå tilstrækkeligt revisionsbevis for sin konklusion, ligesom vi heller ikke vil gennemgå regler eller krav til planlægningen eller rapporteringen i anden form end årsrapporten. Vi vil dog kort gennemgå de øvrige erklæringstyper, som virksomheder under grænsen for revisionspligt kan tilvælge til deres årsregnskab, men vi hverken gennemgå arbejdshandlinger eller bevis herfor.

Vi vil i teoriafsnittet om going concern inddrage ISA 570, da denne både berører ledelsen og revisors ansvar i forbindelse med stillingtagen til going concern. Vi vil ikke gennemgå de tilknyttede arbejdshandlinger for revisor og ledelsen for at opnå tilstrækkeligt bevis for vurderingen og stillingtagen til going concern. Vi har valgt at rette fokus på revisors ansvar til revisionsretlige område, og vi vil således ikke inddrage revisors erstatnings- og disciplinærretlige ansvar i afhandlingen.

Vi vil i vores empiriske undersøgelse inddrage en stikprøvestørrelse af de indsendte årsrapporter med regnskabsafslutning i perioden 31.12.19 – 30.06.20. Vi vil her ikke inkludere selskaber i regnskabsklasse D eller finansielle virksomheder, da de aflægger årsregnskab efter en anden begrebsramme end ÅRL. Samtidig har vi valgt at ikke at medtage virksomheder, der har ubegrænset eller solidarisk hæftelse, da de ikke skal indsende deres årsregnskab til Erhvervsstyrelsen, og derved ikke vil være en del af vores systembaseret dataudtræk. For en yderligere beskrivelse af vores afgrænsning og indhentelse af data henvises der til kapitel 5. Regnskaber som er indsendt efter d. 10. december 2020, er ikke medtaget i nærværende afhandling.

1.4 Metode

I dette afsnit vil vi belyse afhandlingens fremgangsmåde. Vi vil gennem vores dataindsamling og bearbejdelse heraf sammenfatte informationer, som vil skabe viden, der kan afspejle virkeligheden.⁴ For ikke at drage forhastede konklusioner, vil vi med en normativ videnskabelig metode samt metodisk begrundelse kvalitetssikre nærværende afhandlings gyldig- og pålidelighed.⁵

For at opnå viden om det valgte emne vil vi fastlægge den gældende lovmæssige regulering, og herefter vil vi udarbejde en empirisk undersøgelse på baggrund af de indsendte årsrapporter med regnskabsafslutning i perioden 31.12.19 – 30.06.20.

Vi vil først fastslå ledelsens adfærd i forbindelse med regnskabsudarbejdelsen, herunder hvilke oplysninger de vælger at medtage i ledelsesberetningen, og hvornår de vælger at medtage oplysninger i regnskabets noter. Herefter vil vi teste, hvorvidt revisor er enig i ledelsens stillingtagen til going concern, samt hvorvidt der er andre faktorer, som kan indikere going concern problemer. Vi vil afslutningsvis ud fra en stikprøve teste, hvorvidt en forudsigelsesmodel kan bidrage til revisors vurdering af going concern-forudsætningen.

1.4.1 Metodisk tilgang og undersøgelsesdesign

Vi vil i vores afhandling tage udgangspunkt i allerede udarbejdet teori om regnskabets bestanddele, revisors erklæring og konklusion, going concern og analyseværktøjer. Vi tager dermed udgangspunkt i en deduktiv tilgang, da vi ud fra allerede eksisterende teori drager logiske konklusioner om ledelsens adfærd ud fra udarbejdelsen af årsregnskabet, revisors ansvar i sin rapportering ved stillingtagen til going concern

⁴ Andersen, Ib: "Den skinbarlige virkelighed", s. 15.

⁵ Andersen, Ib: "Den skinbarlige virkelighed", s. 15-16.

og anvendelse af nøgletalsanalyser og forudsigelsesmodeller. En deduktiv tilgang er kendetegnet ved, at vi ud fra allerede eksisterende teori drager en logisk konklusion. Det er derfor vigtigt, at vi forholder os kritisk til de anvendte teorier.

Vi vil i vores analyse opstille hypoteser på baggrund af den anvendte teori, som vi derefter vil teste empirisk. Den anvendte data er af sekundær karakter, som betyder, at den er udformet på baggrund af et andet formål end vores undersøgelse.⁶ Derudover består af XBRL-udtrækket vedrørende de indsendte årsrapporter til CVR.dk, af både kvantitative data i form af regnskabstal og beregnede nøgletal og kvalitative data i form af ledelsens oplysninger i regnskabets noter og beretning samt revisors konklusion.

Vi vil afslutningsvis anvende en tilfældig udvælgelsesmetode på 100 regnskaber, som vi vil bruge til en forudsigelsesmodel. Vi vil her afslutningsvis se, om en forudsigelsesmodel vil komme frem til en anden konklusion eller oplysning om going concern end revisor i den senest aflagte årsrapport.

1.4.2 Empirisk analyse og valg af teori

Vi vil tage udgangspunkt i teorien for at belyse vores problemformulering. Vi vil underbygge vores resultater ved stikprøvevis at kontrollere nogle regnskaber fra hver test fysisk. På den måde kan vi drage sammenhæng til andre regnskaber i samme kategori.

Alle regnskabspligtige virksomheder skal jævnfør ÅRL §138 indsende deres årsrapport til Erhvervsstyrelsen, som offentliggør regnskabet på CVR.dk. Regnskaberne for regnskabsklasse B og C skal indberettes via XBRL, som er en digitaliseret rapportering, som er baseret på en fælles definition som Erhvervsstyrelsen har udviklet. Vores dataudtræk, som er et XBRL-udtræk fra Erhvervsstyrelsens register, vurderes at være pålideligt, eftersom Erhvervsstyrelsen også har deres egne kontroller, så åbenlyse fejl i regnskaberne ikke bliver godkendt og offentliggjort. Erhvervsstyrelsen, som er databasen, hvor regnskabet bliver indsendt til, vurderes at være en troværdig kilde, da denne er en myndighed under Erhvervsministeriet. Vores dataudtræk er udlæst i en Excel-fil, som har flere fordele med sig, da der hurtigt og nemt kan søges i store mængder data, og risikoen for tastefejl minimeres i forhold til en manuel indhentelse af data. Vi vurderer, at vores dataudtræk sikrer høj kvalitet af vores data, som derved ikke vil forringe kvaliteten af undersøgelsen.

⁶ Andersen, Ib: "Den skinbarlige virkelighed", s. 137.

For at sikre undersøgelsens validitet skal vi sikre, at vi anvender den rigtige dataindsamlingsmetode i forhold til vores afhandlings problemformulering, og da vi ønsker at belyse en tendens i regnskaberne aflagt i månederne op til, under og efter udbruddet af COVID-19, mener vi, at vores udvalgte stikprøve og stratificeret udvælgelse bidrager positivt til undersøgelsens validitet. En anden stratificering, i forhold til perioden, vil for tidspunktet af vores afhandling ikke være muligt, da alle selskaber som minimum har haft 5 måneder, til at aflægge deres årsrapport. Hvis vi havde medtaget regnskaber med regnskabsafslutning før 31.12.19 ville vi risikere, at vi analyserede på forkerte forhold, da de fleste havde frist for aflæggelse af årsrapporten før COVID-19 rigtigt kom til Danmark. Samtidigt vil regnskaber med regnskabsafslutning efter 30.06.20 være mangelfulde i vores dataudtræk, da 30.09.20 regnskaberne eksempelvis først havde frist for indsendelse af årsrapporten i februar 2021.

Da vores analyse er baseret på historiske data, vil størrelsen af vores stikprøve være afgørende for resultatet om sammenhængen, og hvilke tendenser dataene viser. Ved at anvende en stratificeret udvælgelse bliver populationen inddelt i flere strata (grupper), og vi sikrer dermed, at vores hypoteser kan testes på baggrund af et tilfredsstillende antal observationer, som samtidig er relevante for nærværende afhandling.⁷

For at sikre pålideligheden af vores empiriske undersøgelse, skal vi under hele dataindsamlingsprocessen have fokus på, at den udføres korrekt. Vi skal vurdere, hvorvidt vores data er pålidelige og troværdige. Derudover skal vi sikre, at vores anvendte population er afgrænset korrekt, og at vores stratificerede udvælgelse bidrager til belysning af afhandlingens emne. For at sikre, at vores data ikke indeholder tilfældige målefejl, har vi i størst muligt omfang eksporteret vores data i Excel ud fra henholdsvis Lasso X og Revision i Danmark. Herefter har vi ved en manuel gennemgang stikprøvevis kontrolleret, at vores modtaget data stemmer overens med den faktiske årsrapport. Vi har hermed minimeret vi fejlmuligheden og sikret kvaliteten i vores data.

1.5 Kildekritik

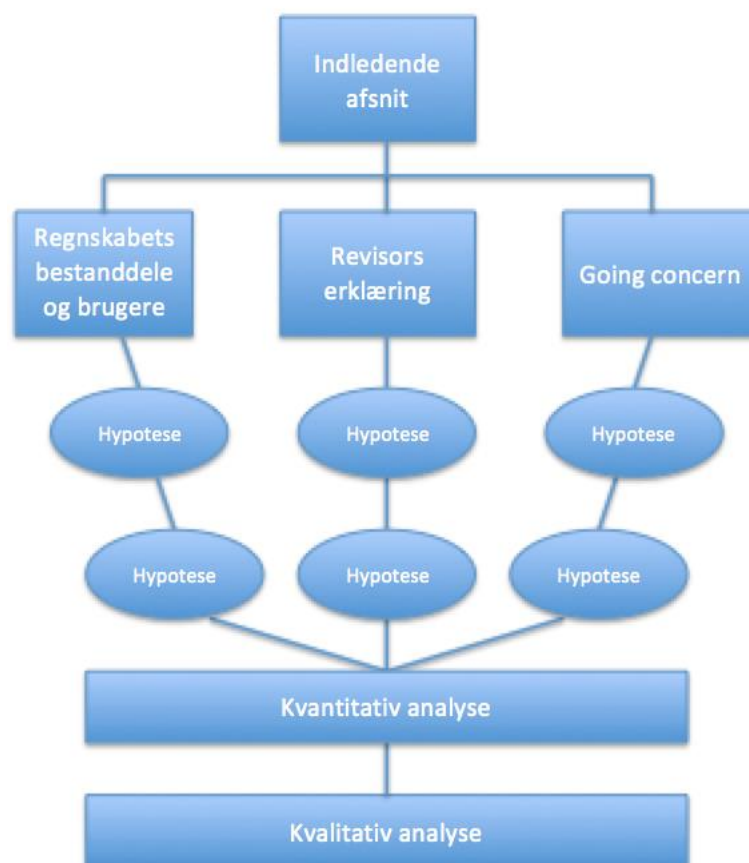
Nærværende afhandlings teoriafsnit består hovedsageligt af love, bekendtgørelse, standarder og erklæringer m.v., og det kan derved ikke garanteres, at der ikke vil forekomme subjektive fortolkninger af disse. Vi har dog forsøgt at minimere subjektiviteten ved at inddrage eksterne fortolkninger, når det er muligt, vil vi dog forholde os kritisk til dem.

⁷ Hansen, Erik J., og Andersen, Bjarne H.: "Et sociologisk værktøj", side 81-82.

Den anvendte litteratur består endvidere af artikler, bøger, faglige notater m.v. De er hovedsageligt udarbejdet af Erhvervsstyrelsen, foreninger i revisionsbranchen samt øvrige fagkyndige i revisions- og regnskabsbranchen. For at sikre reliabiliteten af en kilde, har vi inden brug foretaget en vurdering af forfatterens interesser og faglige kompetencer. Ved anvendelse af information fra internettet, har vi også kun anvendt anerkendte internetsider, men stadig forholdt os kritisk hertil.

1.6 Afhandlingens fremgangsmåde

Nedenfor har vi opstillet en figur, der viser nærværende afhandlings fremgangsmåde. Figuren skal give læseren et overblik over afhandlingen.

Figur 1: Afhandlingens disposition, kilde: Egen tilvirkning

Med denne fremgangsmåde ønsker vi først at give læseren en introduktion til nærværende afhandlings emne om revisors rolle og ansvar i rapporteringen om going concern under COVID-19. Dette leder over i en præsentation af årsregnskabet, her vil vi gennemgå, hvilke elementer en årsrapport skal indeholde, kravene til de forskellige regnskabsklaser samt årsrapportens informationsbrugere.

Dernæst vil vi præsentere revisors erklæring, hvor vi vil komme ind på de forskellige typer af erklæringer samt kravene til revisor vedrørende modifikationer til konklusionen. Efterfølgende vil begrebet going concern blive gennemgået, og her vil ledelsen og revisors ansvar i henhold til going concern forudsætnings tilstedeværelse blive belyst.

Vi vil for kapitlerne komme med nogle hypoteser, som vi mener vil være interessante at teste, ud fra den igangværende COVID-19 pandemi samt påvirkningen af denne i årsrapporterne. Hypoteserne vil vi besvare i analysen, hvor vi vil kommentere og diskutere på vores testresultater.

Teori

2 Regnskabs bestanddele og brugere

Alle regnskabspligtige virksomheder, som aflægger deres årsregnskab efter regnskabsklasse B eller C, er underlagt nogle bestemmelser og retningslinjer for indholdet og præsentationen af årsregnskabet. Formålet med dette er at opnå et sammenlignelighedsgrundlag virksomhederne imellem og standardisere strukturen i indholdet⁸.

Et regnskab har til formål at give informationer om en virksomheds finansielle stilling, som eventuelle regnskabsbrugere kan benytte, når de skal træffe økonomiske beslutninger. Når årsregnskabet tillægges en ledelsesberetning og erklæring fra ledelsen og revisor, udgør de sammen med regnskabet årsrapporten.

2.1 ISA 1

International Accounting Standards (IAS) anvendes for virksomheder, hvis kapitalandele, gældsinstrumenter eller andre værdipapirer omsættes på et reguleret marked i et EU/EØS-land, og som derfor er omfattet af reglerne i International Financial Reporting Standards (IFRS).⁹ Danske virksomheder skal som hovedregel aflægge årsregnskab efter ÅRL, men siden 2009 har alle børsnoteret virksomheder skulle aflægge regnskaber i overensstemmelse med IFRS. Almindelige ikke-børsnoteret virksomheder kan selv vælge at aflægge regnskab i overensstemmelse med IFRS, som typisk vil betyde udvidet krav til noteoplysninger. ÅRL er så vidt muligt tilpasset de internationale regnskabsstandarder, og når der her sker ændringer, vil de typisk også blive implementeret i ÅRL. Dette skyldes blandt andet, at IFRS anvendes til fortolkning af ÅRL, når den ikke indeholder detaljerede regler.¹⁰ Det er endvidere naturligt, at der mere eller mindre er en fælles regulering af revisors arbejde i en verden, hvor der handles og ejes virksomheder på kryds og tværs af landegrænserne. Derudover har regnskabsbrugerne også en forventning om, at revisors erklæring omfatter samme arbejdsindsats og værdi, som hvis den var afgivet i deres eget hjemland.¹¹ Det er dog frivilligt for virksomhederne, som er omfattet af ÅRL § 3 at anvende reglerne i IFRS.

Det er i IAS 1, at bestemmelserne for regnskabs indhold kan findes. Det oplyses her, at regnskabet skal give et retvisende billede af virksomhedens finansielle stilling og periodens resultat, og at der skal gives de nødvendige yderligere oplysninger for, at regnskabet fremstår troværdigt. En af de grundlæggende

⁸ IAS 1, pkt. 1.

⁹ Deloitte: "IFRS Introduktion til de internationale regnskabsstandarder" side 10.

¹⁰ Deloitte: "IFRS Introduktion til de internationale regnskabsstandarder" side 9.

¹¹ Fücks, Kim et al: "Revisor – Regulering og rapportering", side 201.

forudsætninger for regnskabsaflæggelse er going concern. Det er ledelsens opgave at tage stilling til, hvorvidt regnskabet kan aflægges efter forudsætning om going concern, og hertil også at oplyse regnskabsbrugerne om visse usikkerheder, der kan være forbundet med forhold eller begivenheder. Der blev i oktober 2018¹² udstedt ændringer til IAS 1 om definitionen af *væsentlig*, som dermed skærper kravet om, hvornår oplysningerne har væsentlig betydning for regnskabet og dets krav om at give et retvisende billede. I den nye definition uddybes begrebet, og der tilføjes en yderligere skærpelse; ledelsen må ikke tilsløre regnskabsinformation sammen med undladelse og fejlagtig angivelse.¹³ Ændringerne trådte i kraft pr. 1. januar 2020 og vil formentlig også blive implementeret i ÅRL.

2.2 Årsregnskabsloven

Årsregnskabsloven blev vedtaget i 2001 og erstattede dermed den hidtidige lovgivning fra 1981. Den nye årsregnskabslov ændrede regnskabspraksis fra kostprismodellen til dagsværdimodellen, som bygger på det formueorienterede paradigme af International Accounting Standards Boards (IASB) begrebsramme. Lovens vedtagelse gjorde også, at flere virksomheder i Danmark blev omfattet, da den omfatter alle erhvervsvirksomheder, hvor den tidligere kun var begrænset til aktie- og anpartsselskaber. Siden da er den blevet ændret flere gange, så dens retningslinjer hele tiden ligger parallelt op ad de internationale regnskabsstandarder.¹⁴

ÅRL er begrebsrammen for den gode regnskabsskik i Danmark og anvendes for alle erhvervsdrivende virksomheder, som ikke er omfattet af ÅRL §1 stk. 3. Den definerer nogle generelle retningslinjer for, hvordan årsrapporten skal udformes, så den bliver oplysende og er brugbar for regnskabsbrugerne. Den er bygget op om en generalklausul med en overordnet målsætning om, at regnskabet skal give et retvisende billede, som vi kender det fra IAS 1. Den formulerer generalklausulen således: *”Årsregnskabet og et eventuelt koncernregnskab skal give et retvisende billede af virksomhedens og koncernens aktiver og passiver, finansielle stilling samt resultatet. Ledelsesberetningen skal indeholde en retvisende redegørelse for de forhold, som beretningen omhandler”*.¹⁵ Kravet om det retvisende billede søges opfyldt ved anvendelse af lovens kvalitetskrav, som er defineret i ÅRL § 13 og der har til formål at underbygge ovenstående samt give regnskabsbrugerne nyttig regnskabsinformation, der kan støtte dem i deres økonomiske beslutninger.

¹² IAS 1, pkt. 139T.

¹³ IAS 1, pkt. 7.

¹⁴ Elling, Jens O.: ”Finansiell rapportering - teori og rapportering” side 59.

¹⁵ ÅRL § 11, stk. 1.

Virksomhedernes årlige rapportering til eksterne brugere bliver, som nævnt, præsenteret i en årsrapport, der indeholder bestanddelene; årsregnskab, beretninger og påtegninger. Det er virksomhedernes øverste ledelsesorgan, som skal aflægge årsrapporten, og de har derved ansvaret for, at den er udarbejdet i overensstemmelse med loven. De lovpligtige dele af årsrapporten omfatter kravene i figur 2, med mindre andet er nævnt i loven for de enkelte regnskabsklasser.

Lovkrav til årsrapportens indhold	A ¹	B (mikro)	B	C	D	Koncern ²
Ledelsespåtegning ³	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Erklæringer afgivet af virksomhedens uafhængige revisor	(Ja) ⁴	(Ja) ⁵	(Ja) ⁵	Ja	Ja	Ja
Ledelsesberetning	Frivilligt	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Anvendt regnskabspraksis	Ja	Frivilligt	Ja	Ja	Ja	Ja
Resultatopgørelse	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Balance	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Egenkapitalopgørelse	Frivilligt ⁶	Frivilligt ⁶	Frivilligt ⁶	Ja	Ja	Ja
Pengestrømsopgørelse	Frivilligt	Frivilligt	Frivilligt	Ja	Ja	Ja
Noter	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Supplerende beretninger	Frivilligt	Frivilligt	Frivilligt	Frivilligt	Frivilligt	Frivilligt

- 1) Der er ikke krav om indberetning af årsrapport til Erhvervsstyrelsen for klasse A-virksomheder.
- 2) Reglerne om koncerner er obligatoriske for klasse C- og D-koncerner. Frivilligt koncernregnskab er dog muligt for regnskabsklasse B-koncerner. Modervirksomheder for koncerner, der skal aflægge koncernregnskab, skal i deres moderselskabsregnskab følge reglerne, der gælder for regnskabsklasse C, medmindre de skal følge de regler, der gælder for regnskabsklasse D.
- 3) Ledelsespåtegningen kan undlades, hvis der alene er ét medlem i virksomhedens ansvarlige ledelsesorgan, medmindre virksomheden er omfattet af regnskabsklasse D.
- 4) Virksomheder i regnskabsklasse A er ikke omfattet af revisionspligt, jf. § 135, stk. 1.
- 5) Små virksomheder i regnskabsklasse B under en vis størrelse, herunder virksomheder i regnskabsklasse B (mikro), kan fravælge revision, mens øvrige regnskabsklasse B-virksomheder kan vælge mellem revision eller udvidet gennemgang (som lovmæssigt sidestilles med revision). Hvis revision fravælges, skal det fremgå af ledelsespåtegningen, eller hvis en sådan ikke findes i ledelsesberetningen. Hvis revisor har afgivet en erklæring om årsregnskabet, skal denne erklæring indgå i årsrapporten.
- 6) Krav om egenkapitalopgørelse ved tilvalg af fuldstændig egenkapitalnote.

Figur 2: Lovkrav til årsrapportens bestanddele, kilde: EY: Indsigt i årsregnskabsloven 2020-21.

Vi vil i nærværende afhandling berøre *ledelsesberetning*, *tilhørende noter* og *erklæringer afgivet af virksomhedens uafhængige revisor*. Det er i ÅRL, at vi får kendskab til ledelsens ansvar for aflæggelse af årsrapporten, og hvilke forhold de skal erklære sig om ved aflæggelsen. Det er denne lov, som bliver anvendt, når ledelsen ved afgivelse af deres underskrift til en ledelsespåtegning erklærer, hvorvidt regnskabet giver et retvisende billede, og hvorvidt ledelsesberetningen indeholder en beskrivelse af de væsentligste risici, samt hvilke faktorer i forbindelse med usikkerhed, virksomheden står overfor.¹⁶

¹⁶ ÅRL § 9 stk. 1 og 3.

2.2.1 Ledelsesberetning

Ledelsesberetningen er lovpligtig jf. ÅRL, men det er regnskabsklassen, som bestemmer omfanget. Det er blandt andet muligt for virksomhederne i regnskabsklasse B at undlade at præsentere en ledelsesberetning, hvis det alternativt præsenteres i noterne. Hertil skal det dog nævnes, at oplysningerne, som er præsenteret i noterne, bliver omfattet af lovenes kvalitetskrav til selve årsregnskabet og krav om revision, hvis virksomheden er omfattet af revisionspligt. Ligesom årsregnskabet skal give et retvisende billede, er ledelsesberetningen også underlagt bestemmelser vedrørende opfyldelse af kravet om at give en retvisende redegørelse. Det generelle krav er i den forbindelse, at den ikke må give oplysninger, som er i strid med årsregnskabet. Det betyder blandt andet, at ledelsesberetningen ikke må fremstille virksomheden bedre, men at den skal fremstå neutral og afspejle virksomhedens reelle situation.

Som alt andet i årsrapporten skal oplysningerne vurderes ud fra en væsentligheds betragtning. Ledelsesberetningen skal derfor kun præsentere oplysninger, som er relevante for regnskabsbrugeren i henhold til vedkommendes forståelse af den samlede årsrapport. Har der eksempelvis ikke været usikkerhed om going concern i det pågældende regnskabsår, skal ledelsen undlade at omtale dette i beretningen. Lovens krav, om at ledelsesberetningen og årsregnskabet isoleret set både skal give en retvisende redegørelse samt et retvisende billede, vil medføre, at væsentlige oplysninger givet i ledelsesberetningen også skal medtages i noterne i årsregnskabet. Derved ses det typisk, at oplysningerne givet i ledelsesberetningen også er præsenteret i noterne.

Som tidligere nævnt, er det regnskabsklassen, som afgør omfanget og kravene til ledelsesberetningen, hvilket betyder, at krav til regnskabsklasse B også gælder for regnskabsklasse C. Vi vil derfor i de efterfølgende afsnit komme ind på kravene for henholdsvis regnskabsklasse B, C-mellem og C-stor.

2.2.1.1 Regnskabsklasse B

Virksomhederne i regnskabsklasse B skal som minimum beskrive virksomhedens væsentligste aktiviteter og redegøre for eventuelle væsentlige ændringer i virksomhedens aktiviteter og økonomiske forhold.¹⁷ Væsentlige ændringer kan være; omlægning af regnskabsår, ændringer i anvendt regnskabspraksis, tilkøb eller frasalg af virksomheder eller væsentlige begivenheder efter balancedagen, som eksempelvis COVID-19. Det er vores forventning, at regnskaberne, som er aflagt efter corona-pandemiens udbrud, vil indeholde flere oplysninger om efterfølgende begivenheder, da den får større og større effekt på 2020 regnskaberne.

¹⁷ ÅRL §76 a.

Effekten vil komme til at afspejle sig i form af alle landenes nedlukninger, som kan påvirke handel både over grænserne og internt i landet grundet stramme restriktioner om fuld eller delvis nedlukning af butikker og erhverv. Det kunne derfor være interessant at undersøge, om der er en tendens mellem tidspunktet for aflæggelse af regnskabet og graden af oplysninger i henhold til COVID-19.

2.2.1.2 Regnskabsklasse C mellem og stor

For virksomhederne i regnskabsklasse C-mellem skal ledelsesberetningen præsentere følgende:¹⁸

- 1) beskrive virksomhedens væsentligste aktiviteter,
- 2) beskrive eventuel usikkerhed ved indregning eller måling, så vidt muligt ved angivelse af beløb,
- 3) beskrive usædvanlige forhold, der kan have påvirket indregningen eller målingen, så vidt muligt ved angivelse af beløb,
- 4) redegøre for udviklingen i virksomhedens aktiviteter og økonomiske forhold,
- 5) beskrive virksomhedens forventede udvikling, herunder særlige forudsætninger og usikre faktorer, som ledelsen har lagt til grund for beskrivelsen,
- 6) beskrive virksomhedens vidensressourcer, hvis de er af særlig betydning for den fremtidige indtjening,
- 7) beskrive virksomhedens påvirkning af det eksterne miljø og foranstaltninger til forebyggelse, reduktion eller afhjælpning af skader herpå,
- 8) beskrive forsknings- og udviklingsaktiviteter i eller for virksomheden og
- 9) omtale filialer i udlandet.

Hvis det vurderes at være væsentligt for at forstå virksomhedens aktiver, forpligtelser, finansielle stilling og resultat i forhold til anvendelse af finansielle instrumenter, skal virksomheden medtage en række yderligere oplysninger. Vi vil i nærværende afhandling ikke komme yderligere ind på disse, da vi ikke mener, at de er relevante for vores afhandling.

Ledelsesberetningen skal også indeholde en beskrivelse af årets resultat sammenholdt med forventningen ifølge den seneste offentliggjorte årsrapport og begrunde afvigelserne. Oplysningerne kan for regnskabsbrugerne vurderes at være særligt relevant, da beskrivelsen vil afspejle ledelsens forvaltning af virksomhedens ressourcer det foregående år. For også at give regnskabsbrugerne et overblik over virksomhedens økonomiske udvikling over tid, skal ledelsen præsentere en 5-års hoved- og nøgletals

¹⁸ ÅRL § 99.

oversigt, som viser virksomhedens nettoomsætning, resultat af primær drift, resultat af finansielle poster, årets resultat, balancesum, investeringer i materielle aktiver og egenkapital.¹⁹ Hertil skal ledelsen også redegøre for de anvendte metoder til opgørelsen af de anvendte nøgletal jf. ÅRL §87, stk. 2.

For virksomhederne i regnskabsklasse C-stor tillægges der yderligere krav, da de også skal supplere ledelsesberetningen med en ikkefinansiel redegørelse om samfundsansvar mod at undlade pkt. 7, jf. ÅRL §99a-c.

Vi har i figur 3 illustreret de mange krav til ledelsesberetningen fordelt på regnskabsklasserne. Vi har medtaget, hvilke krav der er lovpligtige at oplyse om, og hvilke der kun skal oplyses, hvis den findes relevante.

Regnskabsklasse	B	C (mellem)	C (stor)
	Ja,	Ja,	Ja,
Krav om ledelsesberetning	§§76a-77	§§99, 100, 101 og 128	§§99-101 og 128
Virksomhedens væsentligste aktiviteter	Ja		
Usikkerhed ved indregning og måling	Ja, hvis relevant		
Usædvanlige forhold	Ja, hvis relevant		
Redegørelse for udviklingen i virksomhedens aktiviteter og økonomiske forhold	Ja, hvis væsentlige ændringer i aktivitet eller økonomisk udvikling	Ja	
Begivenheder, som er indtruffet efter balancedagen	Ja, hvis relevant		
Virksomhedens forventede udvikling	Nej	Ja	
Årets resultat i forhold til tidligere udmeldte forventninger	Nej	Ja	
Væsentlige videnressourcer	Nej	Ja, hvis relevant	
Påvirkning af det eksterne miljø	Nej	Ja, hvis relevant	
Forsknings- og udviklingsaktiviteter	Nej	Ja, hvis relevant	
Filialer i udlandet	Nej	Ja, hvis relevant	
Mål og politikker for finansielle risici og eksponering	Nej	Ja, hvis relevant	
5-års hoved- og nøgletaloversigt	Nej	Ja, tilpasning kan undlades ved ændring af regnskabspraksis	
Ikke-finansielle forhold	Nej		Ja, hvis relevant
Samfundsansvar	Nej		Ja
Måltal og politikker for det underrepræsenterede køn	Nej		Ja
Betalinger til myndigheder	Nej		Ja, hvis relevant

Figur 3: Oversigt over lovens krav til ledelsesberetningen, kilde: Egen tilvirkning.

¹⁹ ÅRL § 100-101.

2.3 Regnskabsbrugere og deres informationsbehov

Når virksomhederne aflægger årsrapporten, er det med generalklausulen for øje, da ledelsesberetningen og regnskabet skal give en retvisende redegørelse og et retvisende billede, som hjælpes på vej ved præcisering af regnskabsbrugere, deres informationsbehov og kvalitetskrav. Virksomhederne skal derfor kende til de eksterne brugere af deres regnskab for blandt andet at kunne præcisere væsentligheden, relevansen og niveauet af informationsbehov. De typiske regnskabsbrugere vil være virksomhedsdeltagere, samarbejdspartnere og långivere, jf. ÅRL § 12, stk. 2, og kredsen vil typisk udvides jo større virksomheden er. Det betyder også, at informationsbehovet kan variere meget, alt afhængig af om det er långiverne eller ejerne, som er regnskabsbrugere. Vi vil ud fra Financial Accounting Standards Boards (FASB) begrebsramme, som danner grundlag for IASB og ÅRL's begrebsramme, identificere regnskabsbrugere og deres informationsbehov.²⁰ Begrebsrammen har 5 niveauer for, hvordan den finansielle rapportering bør udformes for at opnå størst mulig beslutningsnytte for regnskabsbrugere. Vi vil kun beskæftige os med niveau 1, som skal oplyse om deres informationsbehov ved beskrivelse af de 3 informationsopgaver for hver bruger.²¹ Da vi er interesseret i at identificere regnskabsbrugere, og belyse hvilke oplysninger der er relevante at medtage i årsregnskabet, ser vi det ikke nødvendigt at berøre de øvrige niveauer. Det vurderer vi ikke er relevant for afhandlingen, da de omhandler, hvordan virksomheden klassificerer samt indregner og måler elementerne i årsregnskabet.

Virksomhedernes brugere af deres regnskaber består af de primære og sekundære interessegrupper, og det vil typisk være de primære interessenter, som virksomheden vil have fokus på, da de har den direkte kontakt og indflydelse på alliancen. Som tidligere skrevet, er den almene opfattelse, at informationsbehovet er forskelligt, alt afhængigt af interessentgruppen og dens regnskabsmæssige ekspertise. ÅRL definerer hvilke økonomiske beslutninger, årsregnskabet skal støtte regnskabsbrugere i at foretage.²²

- 1) placering af regnskabsbrugere egne ressourcer (prognoseopgaven),
- 2) ledelsens forvaltning af virksomhedens ressourcer (kontrolopgaven) og
- 3) fordeling af virksomhedens ressourcer (fordelingsopgaven)

Ovenstående vil i det følgende blive nærmere beskrevet.

²⁰ Elling, Jens O.: "Finansiell rapportering – teori og regulering", side 197.

²¹ ÅRL § 12, stk. 2.

²² ÅRL § 12, stk. 2.

2.3.1 Prognoseopgaven

Prognoseopgaven har til formål at støtte regnskabsbrugeren i sin beslutning om, hvorvidt vedkommende skal investere/fortsætte med at investere i virksomheden eller omplacere sine ressourcer til en anden virksomhed. Beslutningsprocessen bygger især på virksomhedens evne til at generere nettopengestrømme i fremtiden. Det vil primært være virksomhedens formue, som er i fokus, det vil sige virksomhedens økonomiske ressourcer (aktiver) og fordringer i disse (gældsforpligtelser). Herefter vil der blive set på virksomhedens præstationer i resultatopgørelsen, såsom omsætningen, bruttoindkomsten og årets resultat.

2.3.2 Kontrolopgaven

Kontrolopgavens informationsbehov er en bagudrettet opgave og har til formål at støtte regnskabsbrugernes vurdering af, om virksomhedens ledelse forvalter ressourcerne forsvarligt og udnytter ressourcerne bedst muligt.

2.3.3 Fordelingsopgaven

Fordelingsopgaven har til formål at hjælpe regnskabsbrugerne med en beslutning om fordelingen af virksomhedens midler. Dette gøres typisk ud fra det brede stakeholder-perspektiv, som ÅRLs principper bygger på. Fordelingsopgaven omhandler derved både medarbejdere, ledelse, virksomheden og investorer, som alle kæmper indbyrdes om at få størst mulig andel i virksomhedens overskud. Ifølge IASB fra 1989 kan regnskabsbrugernes og deres informationsbehov defineres som følgende:²³

”Investorer: Indskyderne af risikovillig kapital. De er interesserede i at se, hvilket afkast deres investeringer er forbundet med. De har brug for information til at hjælpe dem med at træffe beslutninger om, hvorvidt de skal købe, beholde eller sælge ud af deres investering. Aktionærer og kapitalejere er ligeledes interesseret i information, som kan belyse virksomhedens evne til at udbetale udbytte. Da investorer som regel skal have afdækket det største informationsbehov, siges det, at hvis dette er dækket, vil de øvrige regnskabsbrugeres informationsbehov også være dækket.

Ansatte: De ansatte og deres repræsentanter er interesserede i informationer om virksomhedens stabilitet og lønsomhed. De er interesserede i informationer, som kan belyse virksomhedens evner som arbejdsgiver og til at tilvejebringe lønninger, pensionsydelser og beskæftigelsesmuligheder.

²³ Elling, Jens O.: ”Finansiell rapportering – teori og regulering”, side 222-223.

Långivere: Långiverne er interesserede i information om virksomhedens likviditet og information, der hjælper dem med at vurdere, om deres udlån og hvorvidt deres forbundne renter vil blive betalt til tiden.

Leverandører og andre kreditorer: Leverandørerne og de andre kreditorer er interesserede i informationer, der muliggør en vurdering af virksomhedens betalingsevne, og hvorvidt denne overholder kredittiden.

Kunder: Kunderne er interesserede i information om virksomhedens videreførelse, især i tilfælde, hvor der er tale om et længerevarende engagement, og de er afhængige af virksomhedens leverancer og overlevelse.

Offentlige myndigheder: De offentlige myndigheder kan have stor interesse i ressourceallokering og virksomhedens aktiviteter. Disse informationer er relevante, hvis virksomheden har stor betydning for samfundet, og de offentlige myndigheder er herved interesserede i virksomhedens evne til at generere fremtidige pengestrømme. De skal bruge informationerne til at kunne lovgive om virksomhedens aktiviteter, fastsætte skattepolitik el.lign.

Offentligheden: Virksomhederne har indflydelse på samfundet på forskellige måder. Virksomhedernes bidrag kan blandt andet måles i antallet af beskæftigede og ved den støtte, de giver lokale leverandører. Årsregnskabet kan derfor være en hjælp til offentligheden, da den giver informationer om virksomhedens udvikling, velstand og omfanget af dens aktiviteter.”

Når en virksomhed skal beslutte, i hvilken grad de ønsker at tilgodese ejerne/investorernes interesser eller behandle de forskellige interessenter ligeværdigt, skelnes der mellem 2 typer af principper, *shareholder* og *stakeholder value*.²⁴

Tanken bag *shareholder value* er at tilgodese investorerne og skabe størst mulig værdi for virksomhedens ejere. I børsnoterede aktieselskaber vil ejerkredsen være anonym, hvorfor der ansættes en kompetent ledelse til at forvalte selskabets ressourcer. I disse selskaber vil *shareholder* perspektivet afspejle årsrapporten, som primært vil indeholde oplysninger til brug for selskabets investorer. Tankegangen ses også i de mindre virksomheder, hvor der kun forekommer én ejer, og hvor selskabet ikke har ansatte. Det skyldes blandt andet, at ledelsen, som også vil være ejeren, vil have resultatmål for øje, og dermed ønsker at optimere resultatet for egen virkning.

²⁴ Elling, Jens O.: ”Finansiell rapportering – teori og regulering”.

Tankegangen bag stakeholder value er, at virksomheden skal opnå et positivt samspil med sine interessenter for at skabe værdi for både virksomheden og dens interessenter. Det er denne tanke, som også dominerer i ÅRL, hvor årsregnskaberne så vidt muligt skal dække alle regnskabsbrugernes informationsbehov og ikke kun de primære interessenter.

Det er i praksis blevet mere udbredt, at virksomhederne eller ledelsen heri får revisor til at assistere med udarbejdelsen af årsregnskabet, så alle lovpligtige og relevante oplysninger er medtaget i regnskabet. Det gør derfor også, at der er en forventning om, at regnskabet har de relevante oplysninger, som virksomhedens interessenter kan få gavn af. I en økonomisk krisetid, som den vi befinder os i nu grundet COVID-19 pandemiens udbrud, har flere af de store revisionshuse, Erhvervsstyrelsen, FSR samt IAASB udstedt notater og vejledninger til, hvordan revisor skal forholde sig til COVID-19 krisen, samt hvilke tiltag revisor skal foretage for blandt andet at sikre sig, at regnskabet giver et retvisende billede. Det kunne i den forbindelse være interessant at undersøge, hvorvidt de store revisionshuse lever op til deres egne anbefalinger om oplysninger vedrørende COVID-19, og hvornår de er relevant at uddybe begivenheden. Dette skal ses i sammenhæng med kravene om, at årsregnskabet skal indeholde relevante oplysninger, hvorfor oplysningen om COVID-19 ikke altid bør omtales.

3 Revisors erklæringer

Dette kapitel har til formål at belyse lovenes, bekendtgørelsens og standardernes krav til revisors erklæring om revision. Vi vil kort berøre de tre øvrige typer erklæringer i nærværende afhandling. Lov om godkendte revisorer og revisionsvirksomheder (revisorloven, RL) er lovgrundlaget i revisionsbranchen. Erhvervsstyrelsen bemyndiges i loven til at fastsætte regler og standarder om etik, tilrettelæggelse og udførelse af revisors opgaver i forbindelse med afgivelse og udførelse af erklæringer med sikkerhed.²⁵ Endvidere har erklæringsbekendtgørelsen hjemmel i loven.²⁶ Revisors erklæringer reguleres ud fra revisionsstandarderne, som i store træk er lig med de internationale, men tilpasset de danske forhold. Revisors erklæringer er det eneste sted, hvor revisor kan udtrykke sin enig- eller uenighed med årsrapportens bestanddele.

Selskaberne i regnskabsklasse B og C er jf. ÅRL § 135 underlagt revision af årsregnskabet, selskaberne i klasse B kan dog fravælge revision, hvis de i to på hinanden følgende regnskabsår falder under de fastsatte beløbsgrænser.²⁷ Revisionspåtegningen er virksomhedernes dokumentation for at årsregnskabet er revideret. Påtegningen skal afgives, når revisor har afsluttet sin revision, og den skal ifølge RL § 19 indeholde en konklusion på det udførte arbejde. Revisorloven definerer også, hvem revisor er, og hvilke revisorer, som er godkendt efter, jf. §§ 3, 10 og 11 til at revidere årsregnskaberne for selskaberne, der er revisionspligtige, jf. ÅRL § 135a.

3.1 Erklæringsbekendtgørelsen og revisorloven

Erklæringsbekendtgørelsen (BEK), som er udstedt med hjemmel i RL § 16, stk. 5, indeholder bestemmelser om revisors udformning af erklæringer med sikkerhed, og beskrivelse af hvilket ansvar revisor har som erklæringsafgiver. Det er revisors funktion at fungere som *offentlighedens tillidsrepræsentant*, hvilket angiver, at revisor ved udførelse af revision eller ved afgivelse af andre typer af erklæringer, som er egnet til fremvisning overfor tredjepart eller kræves efter lovgivning, er uafhængig af den person eller virksomhed, der udtales om. Hele grundlaget for, at revisor skal være uafhængig og fungere som offentlighedens tillidsrepræsentant, udspringer af, at regnskabets læsere ikke selv har mulighed for at sikre sig, at regnskabets oplysninger er retvisende og afspejler virksomhedens faktiske økonomi. Revisorloven stiller også krav til, hvordan revisor skal udføre opgaverne, og hvilken adfærd de skal udvise. Den beskriver blandt andet, at revisor skal udvise god revisorskik, herunder udvise den nøjagtighed og hurtighed, som

²⁵ Revisorloven § 16, stk. 5.

²⁶ Fücksel, Kim 1. et al.: "Revisor – Regulering og rapportering", side 29.

²⁷ ÅRL § 135, stk. 1.

opgavernes art tillader. God revisorskik indebærer, at revisor skal udvise professionel skepsis, integritet, objektivitet, fortrolighed, professionel adfærd, professionel kompetence og den fornødne omhu ved udførelsen af opgaverne.²⁸

Den seneste erklæringsbekendtgørelse trådte i kraft d. 1. januar 2018²⁹, og den havde blandt andet mindre ændringer som *erklæringer om udvidet gennemgang af regnskaber* § 9. Erklæringsbekendtgørelsen har opdelt bestemmelserne i kapitler og paragrafer afhængig af type af erklæring. Paragrafferne 3-8 omhandler revisionspåtegningerne på reviderede regnskaber og er jf. BEK § 3 "*revisors erklæring om den udførte revision*". Påtegningen er revisors rapportering til tredjemand om den foretagne revision, og er en erklæring med høj grad af sikkerhed, hvorfor den også er kendetegnet ved, at den udtrykker en positiv konklusion, hvor revisor bekræfter, at regnskabet giver et retvisende billede.³⁰

Revisor er som tidligere nævnt offentlighedens tillidsrepræsentant ved afgivelse af erklæringer med sikkerhed, der ikke udelukkende er bestemt til hvervgiverens (virksomhedens) eget brug, jf. RL § 16 og BEK § 1. Revisor skal fungere som offentlighedens tillidsrepræsentant i situationer, hvor der eksisterer et trepartsforhold. Virksomheden aflægger årsregnskabet overfor tredjepart (tiltænkte brugere), og revisor skal være den kompetente kontrolfunktion, der tilføjer regnskabet tillid.³¹ Det er derfor revisors formål med erklæringen at udtrykke en konklusion, som øger troværdigheden og graden af tillid til erklæringsemnet. Revisor skal derved varetage tredjemands interesser og medtage alle forhold, som vurderes at være væsentlige for formålet med erklæringen samt at kunne påvirke regnskabsbrugerne beslutninger.³² Hertil skal disse også udformes i et entydigt og let forståeligt sprog³³, så også modtagere uden særlige regnskabsmæssige forudsætninger kan anvende og forstå revisors arbejde. Erklæringsbekendtgørelsen oplister nogle bestemmelser for revisor, om hvordan erklæringerne skal udformes, hvilke krav der er til påtegningens indhold og rækkefølgen heraf, for at sikre en ensartet påtegning. Det er i BEK § 5 beskrevet, hvilke oplysninger revisionspåtegningen mindst skal indeholde, hvilket fremgår i det følgende:

²⁸ RL §16, stk. 1.

²⁹ BEK § 21.

³⁰ Füchsel, Kim. et al.: "Revisor – rapportering og regulering", side 210.

³¹ Füchsel, Kim 1. et al.: "Revisor – Regulering og rapportering", side 40.

³² BEK § 1, stk. 2.

³³ BEK § 1, stk. 3.

1. En konklusion på den udførte revision, som skal angives i et særskilt afsnit med overskriften "konklusion".
2. En omtale af grundlaget for konklusionen, som skal oplyse regnskabsbrugerne om de anvendte revisionsstandarder, og hvorvidt revisor har opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis. Oplysningerne skal angives i et særskilt afsnit med overskriften "Grundlag for konklusion".
3. En omtale om væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift. Oplysningen skal selvfølgelig kun medtages, hvis der kan rejses betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften. Hvis revisor vurderer, at det er tilfældet, skal oplysningen gives i et særskilt afsnit med overskriften "Væsentlig usikkerhed om fortsat drift".
4. En fremhævelse af forhold i regnskabet, som ikke påvirker påtegningen i den forstand, at konklusionen modificeres.
5. En omtale af revisors ansvar for den udførte revision, revisionens formål og karakter. Omtalen skal oplyses i et særskilt afsnit med overskriften "Revisors ansvar for revisionen af årsregnskabet".
6. Oplysninger vedrørende andre forhold, som revisor under sit arbejde bliver opmærksom på ikke er overholdt, og at den pågældende overtrædelse ikke er uvæsentlig. Revisor skal altid oplyse om forhold, som giver en begrundet formodning om, at medlemmerne af ledelsen kan ifalde erstatnings- eller strafansvar for handlinger eller undladelser, der berører virksomheden.
7. En udtalelse om ledelsesberetningen, og hvor denne er udarbejdet. Revisor skal gennemlæse ledelsesberetningen og skal ud fra den udførte revision afgive en udtalelse om, hvorvidt der er overensstemmelser mellem årsregnskabet og ledelsesberetningen og om lovgivningen og kravet hertil er overholdt. Hvis revisor finder væsentlige fejlagtige oplysninger i ledelsesberetningen, skal revisor oplyse arten af disse. Udtalelsen skal oplyses i et særskilt afsnit med overskriften "Udtalelse om ledelsesberetningen".

Udover ovenstående krav til bestanddele og rækkefølge er der i International Standards on Auditing (ISA) 700 indsat yderligere krav til revisionspåtegningen. Dette er blandt andet, at påtegningen skal indeholde en overskrift, som tydeligt tilkendegiver, at erklæringen er afgivet af en uafhængig revisor, og den skal være

adresseret til den, påtegningen er udarbejdet til. Derudover skal revisor også oplyse om ledelsens ansvar for regnskabet. Denne er fjernet fra bekendtgørelsen, og det formodes at skyldes politisk pres, men grundet kravet i ISA 700 har det ingen praktisk betydning.³⁴ Vi vil ikke gå dybere ind i indholdet eller rækkefølgen af bestanddelene i revisionspåtegningen, da det ikke er relevant for nærværende opgave, da vi er interesserede i revisors rapportering om going concern, og ikke om påtegningens udformning.

Bekendtgørelsens § 6 og ISA 705 beskriver, hvornår revisor skal modificere sin konklusion, hvilket er angivet i det følgende:

- 1) Hvis revisor konkluderer på baggrund af det opnået revisionsbevis, at regnskabet som helhed indeholder væsentlige fejl eller mangler, og ledelsen ikke ønsker at tilrette, det vil sige, at revisor dermed er uenig med ledelsen om indholdet i regnskabet,³⁵ eller
- 2) hvis revisor ikke er i stand til at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis til at konkludere, at regnskabet ikke indeholder væsentlige fejl. Med denne beskrivelse menes der, at der er begrænsninger i revisors arbejde, som enten kan skyldes, at ledelsen tilbageholder væsentlige oplysninger eller forhold, som er uden for virksomhedens kontrol.³⁶

Ligesom revisionspåtegningens øvrige bestanddele skal en konklusion med forbehold angives med en retvisende overskrift, og for at ensarte påtegningen skal overskriften angives som "Konklusion med forbehold".³⁷ Det samme gælder for afsnittet i BEK § 5, stk. 4.

Revisor kan også afgive en afkræftende konklusion, som betyder, at regnskabet ikke giver et retvisende billede af virksomhedens faktiske økonomi i overensstemmelse med den anvendte regnskabsmæssige begrebsramme, eller at det ikke opfylder tilsvarende, generelle kvalitetskrav.³⁸ Det er bestemt, at revisor skal oplyse, hvis en modifikation er af så væsentlig betydning, at revisor vurderer, at generalforsamlingen ikke bør godkende regnskabet.³⁹

³⁴ Füchsel, Kim. et al.: "Revisor – rapportering og regulering", side 235.

³⁵ Füchsel, Kim. et al.: "Revisor – rapportering og regulering", side 258.

³⁶ Füchsel, Kim. et al.: "Revisor – rapportering og regulering", side 262.

³⁷ BEK § 6, stk. 4.

³⁸ BEK § 6, stk. 7.

³⁹ BEK § 6, stk. 9.

I forbindelse med ændringerne til erklæringsbekendtgørelsen i 2016 skete der også ajourføring af ISA 706 omkring fremhævelser af forhold i regnskabet og fremhævelser af forhold vedrørende revisionen i den uafhængige revisors erklæring, som førhen blev betegnet som *supplerende oplysninger*. Fremhævelsen har til formål at henvise regnskabsbrugerne til et forhold i regnskabet, som er passende præsenteret eller oplyst i regnskabet, men ud fra revisors vurdering er afgørende for deres forståelse af regnskabet.⁴⁰

3.2 ISA 700

Udformningen af en konklusion og afgivelse af en erklæring om et regnskab er beskrevet i ISA 700. Det er her defineret, at revisor har ansvaret for at udforme en konklusion om et regnskab, som skal angive resultatet af en revision af regnskabet. Formålet med denne ISA er at skabe en fornuftig balance mellem konsistens og sammenlignelighed i revisors erklæring på globalt plan, samt at øge værdien af erklæringen ved at begrænse oplysningerne til kun at omhandle de relevante for regnskabsbrugerne.⁴¹

Revisor skal udforme en konklusion, som angiver, hvorvidt regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med den relevante regnskabsmæssige begrebsramme. Endvidere skal konklusionen angive, hvorvidt revisor har opnået høj grad af sikkerhed for, at regnskabet som helhed ikke indeholder væsentlige fejl eller mangler.⁴² Revisor skal i sin vurdering af regnskabet tage stilling til, om den anvendte regnskabspraksis er oplyst, og hvorvidt der er overensstemmelser mellem regnskabet og denne praksis samt, om den anvendte regnskabspraksis er konsistent med den relevante begrebsramme. Revisor skal også tage stilling til, hvorvidt ledelsens regnskabsmæssige skøn er rimelige, og om oplysningerne i regnskabet er relevante, pålidelige, sammenlignelige og forståelige.⁴³ Revisors generalklausul om et retvisende billede, når regnskabet aflægges efter ÅRL, skal også medtages i vurderingen og stillingtagen til udformningen af konklusionen. Det er i ISA 700 defineret, at revisors konklusion skal være det første afsnit i erklæringen.⁴⁴

I en almindelig revisionspåtegning uden modifikationer udtrykkes en positiv konklusion, som er den eneste erklæring, hvor revisor bekræfter, at årsregnskabet udviser et retvisende billede. Når revisor afgiver en revisionspåtegning, vurderes det at være en påtegning med høj grad af sikkerhed, uden at det betyder at regnskabet ikke kan indeholde fejl. Det antages, at en erklæring med høj grad af sikkerhed svarer til, at

⁴⁰ ISA 706, afsnit 7.

⁴¹ ISA 700, afsnit 4.

⁴² ISA 700, afsnit 11.

⁴³ ISA 700, afsnit 13.

⁴⁴ ISA 700, afsnit 23.

revisors konklusion med ca. 95% sikkerhed er korrekt.⁴⁵ Det efterlader derved få procenter tilbage af regnskabet, som kan være fejlbehæftede, og som i praksis kan sammenkobles med revisors væsentlighedsniveau ved udførelse af revisionen.

Nogle af de væsentligste forskelle mellem erklæringsbekendtgørelsen og ISA 700 er, som tidligere nævnt, omtalen af ledelsens ansvar for regnskabet og udtalelsen af ledelsesberetningen. ISA 700 beskriver i afsnit 33-36, hvilke elementer afsnittet om ledelsens ansvar skal indeholde. ISA 700 udspringer fra ISA 210, hvor det kræves, at revisor aftaler ledelsens ansvar i et aftalebrev om revisionsopgavens vilkår. Forskellen på ledelsesberetningen og en udtalelse herom skyldes reglerne i ÅRL, hvor indholdet af en årsrapport er defineret. Ledelsesberetningen ikke er en del af det faktiske årsregnskab, og bliver derfor heller ikke revideret. For at kontrollere overensstemmelsen mellem årsregnskabet og de øvrige dele i årsrapporten, skal revisor foretage et konsistentstjek, og derved udtale sig herom i erklæringen.

3.3 ISA 705

ISA 705 opstod i forbindelse med, at International Federation of Accountants (IFAC) afsluttede "Clarity projektet".⁴⁶ Projektet havde til formål at ensarte standarderne i format og begrebsanvendelse, så der blev sikret en systematisk anvendelse af definitionerne. Det betød, at 37 IFAC-standarder blev tilpasset, hvor indholdet enten blev ajourført eller omskrevet. For ISA 705 betød projektet, at den tidligere ISA 701 "*Modifikationer af den uafhængige revisors påtegning*" blev erstattet af to nye; ISA 705 og ISA 706. Opdelingen fik også den konsekvens at begrebet modificeret påtegning udgik, da definitionen ikke længere var korrekt, da der nu var tale om en modificeret konklusion.⁴⁷ Modifikationerne til konklusionen i den uafhængige revisors erklæring, ISA 705 omhandler derfor revisors ansvar for at afgive en passende erklæring, i de tilfælde, hvor revisor finder det nødvendigt at modificere sin konklusion i regnskabet. ISA 705 opstiller tre typer af modificerede konklusioner; en konklusion med forbehold, en afkræftende konklusion eller en manglende konklusion, som beskrevet i de følgende afsnit.

⁴⁵ Füchsel, Kim. et al.: "Revisor – rapportering og regulering", side 183.

⁴⁶ Füchsel, Kim. et al.: "Revisor – rapportering og regulering", side 211.

⁴⁷ Füchsel, Kim. et al.: "Revisor – rapportering og regulering", side 211.

3.3.1 Konklusion med forbehold

Forhold som kræver, at revisor modificerer sin konklusion benævnes forbehold.⁴⁸ Det er den samlede betegnelse, når revisor vurderer, at regnskabet indeholder alt fra formelle fejl og mangler til væsentlige fejl og mangler, så regnskabet ikke udviser et retvisende billede. Revisor skal herved modificere sin konklusion:

- 1) hvis revisor konkluderer på baggrund af det opnået revisionsbevis, at regnskabet som helhed indeholder væsentlige fejlinformationer, og ledelsen ikke ønsker at tilrette, det vil sige at revisor dermed er uenig med ledelsen om indholdet i regnskabet,⁴⁹ eller
- 2) hvis revisor ikke er i stand til at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis til at konkludere, at regnskabet ikke indeholder væsentlige fejl. Med denne beskrivelse menes der, at der er begrænsninger i revisors arbejde, som enten kan skyldes, at ledelsen tilbageholder væsentlige oplysninger eller forhold, som er uden for virksomhedens kontrol.⁵⁰

Da International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) ønsker, at ensarte påtegningen og dermed også konklusionen med forbehold, nævner ISA 705, hvilke formuleringer, der skal bruges og hvornår. Når revisor udtrykker en konklusion med forbehold som følge af uenighed med ledelsen om væsentlig fejlinformation i regnskabet, skal revisor anføre følgende i konklusionsafsnittet *"...at det bortset fra indvirkningerne af de(t) forhold..."*.⁵¹ Når modifikationen skyldes begrænsninger af revisors arbejde, skal formuleringen være *"...bortset fra de mulige indvirkninger af forhold(et)(ene)..."*.⁵² Nedenfor er der anvist en figur, som illustrerer, hvornår samt hvilken modificerede konklusion skal bruges.

Arten af forhold, der er årsag til modifikationen	Revisors vurdering af, hvor gennemgribende indvirkningerne eller de mulige indvirkninger er på regnskabet	
	Væsentlig, men ikke gennemgribende	Væsentlig og gennemgribende
Regnskabet indeholder væsentlig fejlinformation	Konklusion med forbehold, <i>bortset fra indvirkningerne af..</i>	Afkræftende konklusion
Der kan ikke opnås tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis	Konklusion med forbehold, <i>bortset fra de mulige indvirkninger..</i>	Manglende konklusion

Figur 4: Valg af modifikation, kilde: ISA 705, A1 og egen tilvirkning.

⁴⁸ ISA 705, afsnit 5.b.

⁴⁹ Füchsel, Kim. et al.: "Revisor – rapportering og regulering", side 258.

⁵⁰ Füchsel, Kim. et al.: "Revisor – rapportering og regulering", side 262.

⁵¹ ISA 705, afsnit 17.

⁵² ISA 705, afsnit 17.

Det er vurderingen af begrebet ”gennemgribende”, som er årsagen til typen af konklusion. Begrebet gennemgribende skal vurderes ud fra, hvor væsentlig påvirkning fejlen eller manglen har på regnskabet som helhed.

Hvis revisor vurderer, efter at have opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, at regnskabet indeholder så væsentlige og gennemgribende fejl eller mangler, at regnskabet som helhed ikke udviser et retvisende billede, skal revisor udtrykke en afkræftende konklusion.⁵³ En afkræftende konklusion kan udløses, hvis revisor ikke er enig med ledelsens afgivet skøn af en væsentlig regnskabspost, og at uenigheden og den beløbsmæssige fejlinformation er så gennemgribende, at regnskabet ikke udviser et retvisende billede. Revisor skal udtrykke en manglende konklusion, hvis det ikke har været muligt at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, og revisor derved ikke er i stand til at vurdere, om eventuelle uopdagede fejlinformationer kan være væsentlige og gennemgribende.⁵⁴ I teorien kan revisor også udtrykke en manglende konklusion, selvom revisor har opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, men grundet adskillige usikkerheder ikke kan udtrykke en konklusion herom. Dette skyldes, at den samlede indvirkning på regnskabet ikke kendes, og forekommer dog kun i ekstremt sjældne tilfælde.⁵⁵ En manglende konklusion vil være et udtryk for, at regnskabet kan indeholde væsentlige fejl, hvor revisor ikke kan udtrykke en konklusion herom.

Når revisor udtrykker en modificeret konklusion, skal overskriften ændres, som nævnt i afsnit 3.1 og ISA 705, afsnit 20. Derudover skal revisor angive en beskrivelse af årsagen til modifikation, samt hvor det er muligt at angive en beløbsmæssig indvirkning på regnskabet. Når revisor afgiver en ”bortset fra” konklusion, betyder det, at regnskabet udviser et retvisende billede *bortset fra* det i forbeholdet anførte. Denne type fejl eller mangler er derved ikke gennemgribende i den forstand, at ”resten” af regnskabet som helhed er retvisende. En *bortset fra* konklusion gives, som figur 4 viser, når revisor er uenig med ledelsen, eller hvis der har været en begrænsning i revisors arbejde, men at denne ikke har en gennemgribende virkning på regnskabet. Eksempler herpå kan blandt andet være, at regnskabet mangler noteoplysninger, som er påkrævet jf. den regnskabsmæssige begrebsramme, men at ledelsen vil ikke medtage dem, eller at regnskabsmaterialet er blevet ødelagt ved en vandskade.

⁵³ ISA 705, afsnit 8.

⁵⁴ ISA 705, afsnit 9.

⁵⁵ ISA 705, afsnit 10.

Det er vigtigt at bemærke, at uanset om revisor afgiver en afkræftende konklusion eller en konklusion med forbehold, så skal alle kendte og nødvendige modifikationer angives.⁵⁶ En modifikation kan således ikke erstatte en anden, og det er heller ikke muligt at undlade andre modifikationer i de tilfælde, hvor der gives en afkræftende konklusion. Der er tilfælde, hvor regnskabet eller revisionen indeholder forhold af særlig betydning, men som ikke påvirker konklusionen. Disse forhold kaldes *fremhævelser* og er defineret i ISA 706.

3.4 ISA 706

ISA 706 omhandler kommunikationen i revisors erklæring, når revisor finder det nødvendigt at henlede regnskabsbrugernes opmærksomhed på forhold oplyst i regnskabet eller vedrørende revisionen, og som er af en sådan karakter, at det er afgørende for deres forståelse af regnskabet eller revisionen.⁵⁷ Standarden er karakteriseret ved at omhandle vigtige forhold, som skal omtales i revisors påtegning, men som ikke vil udløse en modifikation af konklusionen.

3.4.1 Fremhævelse af forhold i regnskabet eller vedrørende revisionen

Revisor skal, hvis det anses som værende nødvendigt, gøre regnskabslæsere opmærksomme på de forhold, som er præsenteret eller oplyst i regnskabet, og som er af en sådan karakter, at det er vigtigt for forståelsen af regnskabet at medtage en fremhævelse i erklæringen. Det er vigtigt, at fremhævelsen i sig selv ikke medfører en modifikation af konklusionen eller er fastlagt til at være et centralt forhold, hvor ISA 701 finder anvendelse. Fremhævelsen har sin egen plads i erklæringen, lige efter afsnittet "*Grundlag for konklusion*", og skal oplyses særskilt med en passende overskrift, jf. ISA 706 afsnit 9a. En fremhævelse af forhold i regnskabet må ikke vedrøre forhold, som ikke allerede er præsenteret eller oplyst, det vil sige, at revisor ikke må dog komme med nye oplysninger. Revisor skal derfor i fremhævelsen tydeligt henvise til forholdet, og hvor i regnskabet forholdet er præsenteret. Til sidst skal revisor anføre, at konklusionen ikke er modificeret med hensyn til det fremhævet forhold.

Der findes flere situationer, hvor revisor kan finde det nødvendigt at fremhæve et eller flere forhold i regnskabet, eksempler herpå kan være; usikkerheden vedrørende udfaldet af et fremtidig lovindgreb, usikkerhed om going concern eller en betydelig efterfølgende begivenhed, som indtræffer mellem balancedagen og datoen for revisors erklæring. Dette kan for eksempel være COVID-19, hvis revisor på erklæringstidspunktet er bekendt med corona pandemiens indvirkning på virksomheden, og at denne er af

⁵⁶ Füchsel, Kim. et al.: "Revisor – rapportering og regulering", side 266.

⁵⁷ ISA 706, afsnit 1.

betydelig karakter. Fremhævelsen vil i dette tilfælde typisk vedrøre oplysninger i regnskabet, som ledelsen allerede har præsenteret i form af noter og/eller ledelsesberetningen. Det vil være vores formodning, at vi kan se en tendens i forhold til omtale af usikkerhed om going concern i regnskaber aflagt hen over sommeren sammenholdt med regnskaber aflagt i starten af året, idet pandemiens indvirkning har været kendt i længere tid og det er blevet klart, at den ikke forsvinder foreløbig. Dertil mener vi, at det også vil være mest sandsynligt, at fremhævelserne vil være til stede i de specifikke brancher, som har været særligt påvirket af COVID-19 og de mange medfølgende restriktioner, som har påvirket 2020.

En anden væsentlig fremhævelse kan være usikkerhed vedrørende fortsat drift, som jf. BEK §5, stk. 1 nr. 3 skal oplyses i et særskilt afsnit. Revisor skal derfor omtale væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift, hvis det vurderes, at der kan rejses betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften. Forhold som kan påvirke revisors vurdering af going concern, vil blive gennemgået i afsnit 4.4.

Revisor kan også finde det nødvendigt at fremhæve forhold vedrørende revisionen i revisors erklæring. Fremhævelsen må dog ikke vedrøre forhold, som er forbudt ved lov eller være fastlagt som et centralt forhold, hvor ISA 701 finder anvendelse og derved træder i kraft. Forhold, der fastlægges som centrale forhold er defineret i ISA 701 afsnit 9. En fremhævelse af forhold vedrørende revisionen kan være, en forklaring af revisors ansvar eller erklæring, eller hvis sammenligningstallene ved en førstegangsrevision i forbindelse med virksomhedens indtræden i revisionspligt, ikke er revideret.⁵⁸ Denne type af fremhævelse anvendes ikke i samme omfang som forhold i regnskabet, og det kan skyldes, at oplysningen ikke i forvejen er krævet præsenteret i regnskabet, og derved kan modstride revisors etiske regler om tavshedspligt.⁵⁹

3.5 Øvrige erklæringstyper

Der findes, som tidligere nævnt, 3 øvrige erklæringstyper, *Udvidet gennemgang (ISAE 3000) Review/gennemgang (ISRE 2400) og Assistance med regnskabsopstilling (ISRE 4410)*, som er illustreret i figur 5 og vil blive beskrevet i det følgende.

⁵⁸ FRS: "Hvad skriver revisor i årsregnskabet?"

⁵⁹ ISA 706, afsnit A15.

Forskellige grader af sikkerhed på et årsregnskab

Revisor kan give fire forskellige erklæringer på et årsregnskab: Assistance, review, udvidet gennemgang og revision. Derudover kan du vælge ikke at have en erklæring på din virksomheds årsregnskab. I så fald er det virksomheden alene, der står på mål for informationerne i regnskabet.

Figur 5: Erklæring og graden af sikkerhed, kilde: FRS: "Forskellige grader af sikkerhed på årsregnskabet".

3.5.1 Udvidet gennemgang – ISAE 3000

Udvidet gennemgang betegnes i ÅRL § 135 stk. 1 som revision efter Erhvervsstyrelsens erklæringsstandard, og kan anvendes for små virksomheder i regnskabsklasse B. Erklæringen bliver i teknisk forstand betegnet som en revision, hvilket konklusionen også afspejler, idet der udtrykkes positivt om det retvisende billede. Dog skal revisor gøre regnskabslæserne opmærksomme på, at omfanget af arbejdshandlinger ved en udvidet gennemgang er mindre end ved revision, og at revisor derved ikke udtrykker en revisionskonklusion om årsregnskabet. En erklæring om udvidet gennemgang vil blive betegnet som en erklæring med begrænset grad af sikkerhed, men som figuren ovenfor også illustrerer, vil graden af sikkerhed også være højere end en erklæring om review. Konklusionen skal derfor udarbejdes efter samme krav som ved en revision, hvorfor der skal gives forbehold eller fremhævelser i påtegningen, som hvis det havde været tilfældet ved en revision. Erklæringsbekendtgørelsen regulerer udvidet gennemgang i § 9-11.

Ved en udvidet gennemgang tager revisor udgangspunkt i ledelsens oplysninger, og gennemgangen af regnskabet bærer præg af mere analytiske handlinger og forespørgsler til ledelsen. Kontrollen af væsentlige oplysninger er også den arbejdshandling, som adskiller revision og udvidet gennemgang. Dog skal revisor altid foretage yderligere kontroller end standarden ligger op til, hvis resultatet af analyser/forespørgsler giver anledning hertil. Revisor skal i sine arbejdshandlinger opnå yderligere sikkerhed i forhold til arbejdshandlingerne ved et review, hvorfor revisor skal udføre en række specifikke supplerende handlinger.

3.5.2 Review – ISRE 2400

Review er betegnelsen for en gennemgang og har to standarder; en vedrørende erklæring hvor revisor også er valgt til at foretage revisionen af virksomhedens regnskab (ISRE 2410) eller en hvor revisor ikke er valgt til at revidere virksomhedens regnskab (ISRE 2400). ISRE 2410 anvendes ved review af perioderegnskaber udført af selskabets uafhængige revisor, det vil sige, at samme revisor er valgt til at revidere årsregnskabet, og derfor har kendskab til kunden og dens virksomhed. ISRE 2400 anvendes derimod, hvis revisor ikke er valgt og registreret i Erhvervsstyrelsens systemer til at revidere virksomhedens årsregnskab.

Revisors mål med en gennemgang af årsregnskabet er at reducere sin opgaverisiko og dermed også arbejdshandlinger. Revisors arbejdshandlinger er primært baseret på analytiske handlinger og forespørgsler til ledelsen. Revisor skal kun foretage yderligere kontroller, hvis resultatet af ovenstående har givet anledning til det. En erklæring om gennemgang (review) opererer med begrænset sikkerhed og er illustreret i den gule boks i figur 5. I et review efter ISRE 2400 skal revisor opnå et egnet og tilstrækkeligt bevis for at kunne erklære, at der ikke er fundet forhold, som afkræfter, at regnskabet giver et retvisende billede i overensstemmelse med den fastlagte regnskabsmæssige begrebsramme.⁶⁰ Målet med denne type erklæring er en negativ formuleret konklusion med begrænset sikkerhed. Udover at formuleringen afviger fra de foregående to typer erklæringer, afviger opbygningen også, da det i de øvrige er et krav, jf. ISA 700, at afsnittet med konklusionen skal placeres i toppen af erklæringen.

3.5.3 Assistance erklæring

Assistance er en betegnelse for opgaver om opstilling af finansielle oplysninger. Målet med denne er, at revisor bruger sin ekspertise til at indsamle, klassificere og summere de regnskabsmæssige oplysninger. Ud fra vores indsamlede data er det klart, at denne type erklæring er særlig udbredt blandt de små virksomheder. Med denne type erklæring hjælper revisor ledelsen med at opstille årsregnskabet i henhold til gældende lovgivning. Ved en assistance afgiver revisor en erklæring uden sikkerhed for oplysningerne i årsregnskabet. Det betyder også, at revisors arbejdshandlinger er minimale sammenholdt med revision, og bærer primært præg af forståelse af virksomheden, så relevante oplysninger medtages. Hvis et regnskab indeholder åbenlyse fejl, kan en godkendt revisor ikke afgive erklæringen og skal derfor enten fratræde opgaven eller gå en erklæring op i grad, hvor fejl må omtales i revisors konklusion. Revisor udtrykker altså ikke en konklusion ved afgivelse af en assistanceerklæring. Vi vil i nærværende afhandling benævne denne som "konklusion uden sikkerhed", da åbenlyse fejl bevirker, at revisor skal anvende en højere type erklæring eller fratræde.

⁶⁰ Füchsel, Kim. Et al.: "Revisor – rapportering og regulering", side 310.

4 Going concern

Formålet, med at revisor reviderer et årsregnskab, er at styrke regnskabsbrugernes tillid til regnskabet. Dette sker ved, at revisor opnår en høj grad af sikkerhed for, at regnskabet ud fra en helhedsvurdering ikke indeholder væsentlig fejlinformation. Når revisionen er foretaget, kan revisor afgive sin konklusion om, hvorvidt regnskabet i alle væsentlige henseender er aflagt i overensstemmelse med den relevante regnskabsmæssige begrebsramme.⁶¹ Størstedelen af de danske virksomheder aflægger regnskab efter ÅRL.⁶² ÅRL har nogle grundlæggende krav til årsregnskabet, som er, at det skal give et retvisende billede. For at et årsregnskab kan give et retvisende billede, skal det indeholde oplysninger om virksomhedens aktiver, passiver, finansielle stilling samt resultat. Derudover skal ledelsesberetningen indeholde en retvisende redegørelse af virksomhedens forhold, jf. ÅRL §11, stk. 1.

For at virksomheden kan aflægge et årsregnskab, der giver et retvisende billede, skal det opfylde en række kvalitetskrav samt grundlæggende forudsætninger, jf. ÅRL §§12 og 13. Kvalitetskravene har til formål at støtte regnskabsbrugerne i deres økonomiske beslutninger, således at årsregnskabets oplysninger kan anvendes så de ikke træffer beslutninger baseret på irrelevant og upålidelig information. Endvidere skal årsrapporten udarbejdes efter en række grundlæggende forudsætninger, jf. ÅRL §13. Den ene af forudsætningerne er going concern. De øvrige 9 grundlæggende forudsætninger er: klarhed, substans, væsentlighed, periodisering, konsistent, bruttoværdi, formel kontinuitet samt reel kontinuitet. Forudsætningerne danner dermed rammebetingelserne for udarbejdelsen af årsrapporten.⁶³

4.1. Begrebet going concern

Som nævnt i ovenstående er en af de grundlæggende forudsætninger for regnskabet, at det aflægges efter going concern forudsætningen.⁶⁴

Going concern er en betegnelse for, hvorvidt et selskab efter ledelsens vurdering kan forsætte driften, mindst 12 måneder efter seneste regnskab er aflagt.⁶⁵ Det er ledelsen, der har ansvaret for udarbejdelsen og aflæggelsen af årsrapporten, hvorfor going concern forudsætningen er yderst relevant for selskabets ledelse. Ledelsen har dermed ansvaret for at fortage en vurdering af going concern. Formålet med ledelsens vurdering er, at den skal sikre, om virksomheden har going concern problemer, og om going

⁶¹ ISA 200.3.

⁶² PwC "Årsregnskabsloven (ÅRL)".

⁶³ Fedders, Jan og Steffensen, Henrik: "Årsrapport efter IFRS", afsnit 3.2.1.3.

⁶⁴ Seehausen, Jesper: "Going Concern i retligt perspektiv", side 18.

⁶⁵ FSR: "Kan virksomheden fortsætte driften?"

concern forudsætningen er opfyldt, idet vurderingen anvendes til, hvorvidt årsrapporten skal udarbejdes på baggrund af going concern eller non-going concern.⁶⁶ En årsrapport skal eksempelvis ikke aflægges efter going concern, hvis ledelsen har til hensigt at likvidere selskabet, bringe virksomhedens aktiviteter til ophør eller virksomheden ikke har noget alternativ hertil.⁶⁷ Det sikres dermed, at ledelsen aktivt tager stilling til virksomhedens situation, herunder om der er begivenheder eller væsentlige usikkerheder, der kan bevirke, at virksomhedens evne til at fortsætte driften bliver usikker. Såfremt der er forhold, der medfører, at virksomheden er non-going concern, skal der oplyses herom i årsrapporten, herunder ændring af anvendt regnskabspraksis, hvor der redegøres for, på hvilket grundlag årsregnskabet er aflagt.⁶⁸ Ved vurderingen af, om årsregnskabet kan aflægges efter going concern forudsætningen, skal ledelsen foretage vurderingen af en periode på mindst 12 måneder.⁶⁹

Begrebet going concern forekommer flere steder i den danske lovgivning samt vejledninger. Det fremgår her, at årsregnskabet skal aflægges efter going concern forudsætningen, medmindre selskabets ledelse vurderer andet. Danmark er medlem af EU, hvorfor den danske lovgivning, som minimum er forpligtet til at implementere EU-direktiver i national ret. Det betyder, at den danske lovgivning godt må indføre strengere regler end angivet i EU-direktiverne, idet der blot er tale om minimumsbestemmelser. Dette ses blandt andet i EU's 4. Direktiv om *"Årsregnskaber for visse selskabsformer"* og 7. Direktiv om *"Konsoliderede regnskaber"*. Going concern forudsætningen omtales i EU's 4. Direktiv, artikel 31, stk. 1, litra a.⁷⁰ Going concern behandles endvidere i IASB's begrebsramme.⁷¹

Selvom going concern forudsætningen nævnes i de forskellige retskilder, er der ikke overensstemmelse med begrebet. Dette ses i formuleringen af 4. Direktiv, artikel 31, stk. 1, litra a, hvor det følger at: *"Selskabet formodes at fortsætte sin virksomhed"*. Af ÅRL 13, stk. 1, nr. 4 fremgår det af formuleringen, at: *"Driften af en aktivitet formodes at fortsætte (going concern), medmindre den ikke skal eller ikke antages at kunne fortsætte. Afvikles en aktivitet, skal klassifikation og opstilling samt indregning og måling tilpasses med denne afvikling"*. Forskellen på de to formuleringer er, at EU's 4. Direktiv lægger vægt på, at det er hele virksomheden, der skal fortsætte driften for, at going concern forudsætningen er opfyldt, hvorimod ÅRL ligger fokus på *"Driften af en aktivitet"*. Forskellen på going concern vurderingen er derved markant.

⁶⁶ Seehausen, Jesper: "Going Concern i retligt perspektiv", side 18.

⁶⁷ IAS 1, afsnit 25.

⁶⁸ IAS 1, afsnit 25 – I sådanne tilfælde vil årsregnskabet skulle aflægges efter realisationsprincippet.

⁶⁹ IAS 1, afsnit 26.

⁷⁰ Seehausen, Jesper: "Going Concern i retligt perspektiv", side 90.

⁷¹ Seehausen, Jesper: "Going Concern i retligt perspektiv", side 91-93 og Fedders, Jan og Steffensen, Henrik: "Årsrapport efter IFRS", afsnit 3.1.

Ses der på regnskabsvejledningen for klasse B- og C-virksomheder (RV) fremgår det af afsnit 3.3.1: *"Ved udarbejdelsen af årsrapporten skal ledelsen foretage en bedømmelse af virksomhedens evne til at fortsætte driften..."*.⁷² Denne formulering er heller ikke i overensstemmelse med formuleringen i ÅRL §13. Det nævnes endvidere i RV afsnit 3.3.1., at såfremt ledelsen har til hensigt at lade virksomheden likvidere eller lade virksomhedens aktiviteter til ophør, skal årsrapporten ikke udarbejdes efter en going concern forudsætning. I sådanne tilfælde, vil årsrapporten skulle udarbejdes efter realisationsprincippet. Ordlyden i ÅRL §13 omhandler den enkelte aktivitets evne i virksomheden til at fortsætte driften og ikke virksomhedens evne til at fortsætte driften som helhed. Det må derfor antages, at ordlyden også omfatter de situationer, hvor der er indikationer på, at virksomheden ikke længere kan fortsætte driften, idet virksomhedens aktiviteter og dermed driften ikke længere eksisterer.

Rettes fokus på going concern forudsætningen efter international regnskabsregulering, er der også forskelle. Det følger af IASB's begrebsramme, at: *"Financial statements are normally prepared on the assumption that the reporting entity is a going concern and will continue in operation for the foreseeable future..."*.⁷³ Det fremgår af IAS 1, "Præsentation af årsregnskaber": *"Ved udarbejdelsen af årsregnskaber skal ledelsen foretage en vurdering af virksomhedens evne til at fortsætte som en going concern..."*.⁷⁴ Der ses en lighed i formuleringen af going concern forudsætningen i RV afsnit 3.3.1. og i IAS 1, idet de begge omtaler ophør af virksomhedens aktivitet, samt at det er ledelsen, der skal foretage vurderingen. Endvidere er der lighed mellem EU's 4. Direktiv og IASB's begrebsramme, da de begge omtaler, at virksomheden som udgangspunkt formodes at være going concern, medmindre andet lægges til grund.

Ligeledes fremgår going concern forudsætning af IAASB's revisionsstandard ISA 570 "Going Concern", hvoraf det fremgår: *"Ifølge regnskabsprincippet om fortsat drift udarbejdes regnskabet under forudsætningen om, at virksomheden vil fortsætte sine aktiviteter i en overskuelig fremtid. Et regnskab med generelt formål udarbejdes på grundlag af regnskabsprincippet om fortsat drift, medmindre den daglige ledelse har til hensigt at likvidere virksomheden, indstille driften eller ikke har andet realistisk alternativ end at gøre dette"*.⁷⁵ Formuleringen har meget stor lighed med formuleringen i RV afsnit 3.3.1. og i IAS 1. Dog omtaler standarden både ophør af virksomhedens aktiviteter på aktivitetsniveau og virksomhedsniveau, hvorimod IAS og RV blot omtaler ophør af virksomhedens aktiviteter på virksomhedsniveau.

⁷² FSR: "Regnskabsvejledningen for klasse B- og C-virksomheder", tekstdel.

⁷³ IASB: "Conceptual Framework for Financial Reporting", afsnit 3.9.

⁷⁴ IAS 1, afsnit 25.

⁷⁵ ISA 570, afsnit 2.

På baggrund af ovenstående kan det konkluderes, at når der tales om fortolkningen af going concern, sker det på to niveauer: Det første niveau er på aktivitetsniveau; her ses der på, om virksomheden har til hensigt at ophøre aktiviteterne. Hvorimod det andet niveau er en helhedsvurdering af virksomheden (virksomhedsniveau); her ses der på, om virksomhedens evne til at fortsætte driften som helhed er til stede, når virksomheden ikke planlægger at ophøre aktiviteterne.

Ovenstående gennemgang af begrebet going concern er beskrevet ud fra både en regnskabsmæssig- og revisionsmæssig regulering. Det fremgår af reguleringerne, at det er ledelsens ansvar ved udarbejdelsen af årsrapporten at foretage en vurdering af, om going concern forudsætningen er opfyldt ud fra de to niveauer. Dette vil i det følgende blive yderligere belyst. Fokus i nærværende afhandling vil dog være rettet mod, hvorvidt virksomhedens evne til at fortsætte driften, er til stede, ud fra en helhedsvurdering.

4.2 Ledelsens ansvar i relation til going concern

Ledelsens vurdering, af om virksomheden er going concern, kan være en vanskelig at foretage, da ledelsen skal forudsige virksomhedens evne til at fortsætte driften 12 måneder fra balancedagen. Denne vurdering er imidlertid ikke blevet mindre vanskelig at give som følge af COVID-19-krisen, hvor fremtiden er blevet endnu mere vanskelig at forudse, da ingen ved, hvilken økonomisk effekt COVID-19 pandemien vil medføre dansk økonomi.⁷⁶ Ledelsens regnskabsretlige ansvar i forbindelse med going concern skal sikre, at ledelsen i forbindelse med udarbejdelse og aflæggelse af årsrapporten foretager en vurdering af, om virksomheden er going concern. Formålet er at sikre, at årsrapporten indeholder de nødvendige oplysninger om virksomhedens eventuelle problemer med going concern, som regnskabsbrugerne får kendskab til, ved aflæggelsen af årsrapporten.⁷⁷

Ligesom ledelsen har et regnskabsretligt ansvar, har den også et selskabsretligt ansvar. Dette kommer til udtryk i selskabslovens (SEL) §115, nr. 5, §116, nr. 5, §118, stk. 2 og §119. Ledelsens selskabsretlige ansvar er indirekte i relation til going concern, idet det er ledelsens ansvar at sikre, at selskabet har tilstrækkeligt kapitalberedskab, og at selskabskapitalen ikke er tabt. Det følger af SEL §115, nr. 5 og §116, nr. 5, at det er en eventuel bestyrelsen eller tilsynsrådets opgave at sikre, at selskabets kapitalberedskab til enhver tid er forsvarligt, samt at likviditeten er tilstrækkelig og kan dække selskabets nuværende og fremtidige forpligtelser, efterhånden som de forfalder til betaling. Selskabet er til enhver tid forpligtet til at vurdere den økonomiske situation og sikre, at det tilstedeværende kapitalberedskab er forsvarligt. I de tilfælde,

⁷⁶ FSR: "Going concern – COVID19".

⁷⁷ Seehausen, Jesper: "Going Concern i retligt perspektiv", side 361.

hvor der ikke er en bestyrelse, er det selskabets direktion, der skal foretage de førmtalte opgaver bestyrelsen eller tilsynsrådet har, jf. SEL §118, stk. 2. Direktionsopgaverne omfatter at sikre selskabets kapitalberedskab, og at likviditeten er tiltrækkelig og forsvarlig, så den kan dække selskabets nuværende og fremtidige forpligtelser, efterhånden som de forfalder til betaling. Det fremgår af SEL §119, at selskabets ledelse skal sikre, at der bliver afholdt en generalforsamling, såfremt det konstateres, at selskabets egenkapital udgør mindre end halvdelen af selskabskapitalen. På generalforsamlingen skal ledelsen redegøre for selskabets økonomiske stilling og stille forslag til, hvilke foranstaltninger der bør tages. Bestemmelserne er dermed direkte i relation til going concern. Dog gælder dette kun det år, hvor det konstateres, at selskabets egenkapital udgør mindre end halvdelen af selskabskapital.⁷⁸

Udover ovenstående er der også en række andre bestemmelser, der er medvirkende til at sikre, at selskabet er going concern. Den første bestemmelse er SEL §138, stk. 1, som omfatter, at selskabets ledelse ikke må aflønnes med et fast eller variabelt vederlag, der overstiger, hvad der anses for værende rimeligt ud fra arbejdets omfang, samt hvad der vurderes at være forsvarligt i forhold til selskabets økonomiske stilling. Den anden bestemmelse er SEL §179, stk. 2, hvor det fremgår, at selskabets bestyrelse eller direktion ikke må foretage udlodninger, der vurderes at være uforsvarlige i forhold til selskabets økonomiske stilling, og som skader selskabet eller dets kreditorer, jf. §115, nr. 5 og §116, nr. 5. Den sidste bestemmelse er SEL §210, stk. 1, der omfatter økonomisk bistand til blandt andet kapitalejere og ledelsesmedlemmer. Bestemmelsen siger, at selskabet lovligt kan yde lån til selskabets kapitalejere og ledelsesmedlemmer, såfremt betingelserne i stk. 2 er opfyldt, eller hvis lånet er omfattet af undtagelsesbestemmelserne i SEL §211-214. Bestemmelserne er indirekte tilknyttet going concern, da formålet med bestemmelserne er at sikre, at virksomheden ikke øger risikoen for ikke at kunne fortsætte driften.⁷⁹

4.2.1 Ledelsens pro- eller reaktive vurdering til going concern

Når ledelsen ved udarbejdelsen og aflæggelsen af årsrapporten, skal foretage vurderingen af, hvorvidt virksomheden er going concern, er et væsentligt element i vurderingen, hvorvidt det er pro- eller reaktivt. Om vurderingen er pro- eller reaktiv, vurderes ud fra, om vurderingen altid bliver foretaget, eller om den kun foretages, såfremt der er forhold, der indikerer going concern problemer.

⁷⁸ Seehausen, Jesper: "Going Concern i retligt perspektiv", kapitel 2.4.

⁷⁹ Seehausen, Jesper: "Going Concern i retligt perspektiv", kapitel 2.4. og Erhvervsstyrelsen "Kapitalejerlån".

Vurderingen af going concern er en af de grundlæggende forudsætninger, samt et væsentligt element som årsrapporten aflægges efter. Vurderingen af going concern efter ÅRL §13 er reaktiv, idet det fremgår af ordlyden, at ledelsen kun skal foretage vurderingen, *medmindre andet ikke kan antages*. Det fremgår dog af regnskabsvejledningen, at ledelsen altid skal foretage en vurdering af, om virksomheden er going concern. Dog må det antages, at RV går forud for ÅRL, hvorfor ledelsen altid skal foretage en vurdering af going concern. Dette vurderes også at være meningsfuldt, da ledelsens vurdering er proaktiv, således ledelsen altid aktivt tager stilling til, hvorvidt virksomheden er going concern.⁸⁰

4.2.2 Niveauet ved ledelsens vurdering af going concern

Et andet væsentligt element, som ledelsen skal anvende ved vurderingen af, om virksomheden er going concern, er niveauet for vurderingen. Med dette menes det niveau, hvor ledelsen mener, at forudsætningerne, for at virksomheden er going concern, er tilstede. Det blev tidligere i nærværende afhandling konkluderet, at der er to niveauer; aktivitetsniveau og virksomhedsniveau. Det blev endvidere konkluderet, at begrebet going concern begrebet ifølge ÅRL ses på aktivitetsniveau, men at begrebet også anses for at dække going concern på virksomhedsniveau, idet virksomhedens aktiviteter og dermed driften ikke længere eksisterer. Ledelsens vurdering af going concern skal altså foregå på aktivitetsniveau. Begrebet going concern er, som nævnt, en af de grundlæggende forudsætninger for aflæggelsen af årsrapporten, hvorfor anvendelsen af forudsætningen alligevel anses for værende relevant ved en helhedsvurdering af, om virksomheden er going concern, og ikke blot per aktivitet.⁸¹

4.2.3 Den tidsmæssige placering og tidshorisont for ledelsens vurdering af going concern

Endvidere er et væsentligt element ved ledelsens vurdering af going concern vurderingens tidsmæssige placering og tidshorisont. Her menes der, på hvilket tidspunktet ledelsen skal foretage vurderingen, samt hvilken tidshorisont, der skal anvendes ved vurderingen.

I forhold til den tidsmæssige placering af ledelsens vurdering af going concern, nævner hverken ÅRL, EU's 4. Direktiv eller IASB's begrebsramme noget om vurderingens tidsmæssige placering. Dog fremgår det af afsnittet "Ansvar for vurdering af virksomhedens evne til at fortsatte driften" i ISA 570, at ledelsen skal foretage en vurdering af going concern ved udarbejdelsen af regnskabet, også selvom der ikke er krav hertil i andre begrebsrammer. Dette gælder også selvom, der ikke står noget herom i de regnskabsmæssige

⁸⁰ Seehausen, Jesper: "Going Concern i retligt perspektiv", kapitel 2.3.1.2.

⁸¹ Seehausen, Jesper: "Going Concern i retligt perspektiv", kapitel 2.3.1.3.

begrebsrammer.⁸² Jesper Seehausen analyserer sig frem til, at den tidsmæssige placering af ledelsens vurdering af going concern baseret på den regnskabsmæssige regulering skal foretages, når årsrapporten godkendes. Dette fremgår af RV, afsnit 3.3.1 samt IAS 1, afsnit 25, hvor det er angivet ”Ved udarbejdelsen af årsregnskaber...”.⁸³ Ledelsen skal dermed foretage en vurdering af going concern ved udarbejdelsen samt godkendelsen af årsrapporten. Dette gælder uanset, om de regnskabsmæssige begrebsrammer indeholder krav herom eller ej.⁸⁴

Begivenheder efter balancedagen har også betydning for den tidsmæssige placering af ledelsens vurdering af going concern. Begivenheder efter balancedagen omfatter alle begivenheder, både positive og negative, der indtræffer i perioden mellem balancedagen og tidspunktet for godkendelsen af årsrapporten. Når der ses på efterfølgende begivenheder, ses der på om de er regulerende eller ikke-regulerende. Regulerende begivenheder efter balancedagen er begivenheder eller forhold, der eksisterede på balancedagen, og effekten heraf skal indarbejdes i årsregnskabet. Ikke-regulerende begivenheder efter balancedagen er begivenheder eller forhold, der ikke eksisterede på balancedagen, og effekten skal derfor ikke indarbejdes i årsregnskabet. Dog skal ikke-regulerende begivenheder indarbejdes i årsregnskabet, hvis ledelsen har til hensigt at likvidere virksomheden, ophører driften i virksomheden eller det ikke vurderes realistisk, at virksomheden kan fortsætte driften. Ikke-regulerende begivenheder skal indarbejdes i årsrapporten, når effekten af disse medfører, at going concern forudsætningen ikke er tilstede efter balancedagen.⁸⁵

Ved ledelsens vurdering af, på hvilket tidspunkt vurderingen af going concern skal ske, skal de i forbindelse hermed også tage stilling til, hvilken tidshorisont der skal anvendes. Denne del af vurderingen indebærer, at ledelsen skal se på de fremtidige begivenheder, hvilket er en vanskelig vurdering at foretage, idet ingen kan forudse fremtiden.⁸⁶ Ledelsen er dog den bedste til at forudsige fremtiden, da de udarbejder budget m.v., og har en bedre forudsætning end regnskabslæseren for at forudsige fremtiden. Det er derfor nødvendigt at anvende en tidsbegrænset periode til vurderingen. Igen nævner hverken ÅRL eller EU’s 4. Direktiv noget om, hvor lang en tidshorisont der skal anvendes til vurderingen af going concern. IAS 1 og RV kommer dog med en afgrænsning til, hvilken tidshorisont der skal anvendes. Af IAS 1 fremgår følgende: ”... dvs. mindst 12 måneder efter regnskabsårets afslutning, og gerne mere...”.⁸⁷ Af RV fremgår følgende: ”... i en periode,

⁸² ISA 570, afsnit 4.

⁸³ IAS 1, afsnit 25 og RV afsnit 3.3.1.

⁸⁴ Seehausen, Jesper: ”Going Concern i retligt perspektiv”, kapitel 2.3.1.4.1.

⁸⁵ RV afsnit 3.4.

⁸⁶ FSR: ”Going concern – COVID19”.

⁸⁷ IAS, afsnit 26.

der i det mindste løber frem til næste balancedato...".⁸⁸ Ledelsen behøver dog ikke foretage en analyse af going concern, såfremt virksomheden tidligere har været overskudsgivende, og den ikke har likviditetsmæssige udfordringer, idet det antages, at going concern forudsætningen er tilstede.⁸⁹ Det må ud fra ovenstående konkluderes, at ledelsen i sin vurdering af going concern, skal anvende en tidshorisont på minimum 12 måneder fra balancedagen.⁹⁰

4.2.4 Indholdet af ledelsens vurdering af going concern

De sidste væsentlige elementer, som ledelsen skal anvende til vurderingen af going concern, er selve vurderingens indhold samt overbevisningskriteriet. Vurderingens indhold baserer sig på de informationer, som ledelsen vælger at inddrage i vurderingen, og det er på baggrund heraf, at det skal konkluderes, om oplysningerne er af overbevisende grad, således at regnskabet kan aflægges ud fra going concern.

Det fremgår af både IAS 1 og RV, at ledelsen ved vurderingen skal tage hensyn til alle kendte og mulige informationer om fremtidige begivenheder eller forhold, som kan have indvirkning på going concern forudsætningen. Dette er medvirkende til, at virksomheden får aflagt et regnskab, der giver et retvisende billede. Hverken ÅRL, EU's 4. Direktiv eller IASB's begrebsramme nævner noget, om vurderingens indhold i forhold til going concern. Ledelsen skal dermed på baggrund af de kendte oplysninger foretage vurderingen af going concern.⁹¹

Ledelsen skal, som nævnt, anvende overbevisningskriteriet, når de foretager vurderingen af going concern. Det vil sige, at ledelsen skal vurdere, i hvilken grad de behøver overbevisning for, at årsrapporten skal udarbejdes efter going concern forudsætningen. Her skal ledelsen altså ind og vurdere, om det er *meget sandsynligt* eller *meget usandsynligt*, at virksomheden kan forsætte driften inden for den førømtalte tidshorisont, og derved om årsrapporten skal udarbejdes ud fra en going concern eller non-going concern forudsætning. Vurderes det, at det er meget usandsynligt, at virksomheden ikke er going concern, skal årsrapporten udarbejdes efter realisationsprincippet. Overbevisningskriteriet er et realismekriterium, hvilket vil sige, at årsrapporten skal udarbejdes ud fra ledelsens vurdering af, hvor realistisk det er, at virksomheden kan fortsætte driften.⁹²

⁸⁸ RV afsnit 3.3.1.

⁸⁹ IAS 1, afsnit 26 og RV afsnit 3.3.1.

⁹⁰ Seehausen, Jesper: "Going Concern i retligt perspektiv", kapitel 2.3.1.4.2.

⁹¹ Seehausen, Jesper: "Going Concern i retligt perspektiv", kapitel 2.3.1.5.

⁹² Seehausen, Jesper: "Going Concern i retligt perspektiv", kapitel 2.3.1.6.

Ledelsen har ikke en decideret vejledning, som de kan følge, når de skal vurdere, hvorvidt virksomheden er going concern. Det nævnes blot, at de skal tage hensyn til alle kendte informationer om fremtidige begivenheder og forhold. Det må dog antages, at indholdet af ledelsens vurdering af going concern må være affødt af forhold, der vedrører virksomhedens finansielle stilling, ugunstige nøgletal, eventuelt ophør af aktiviteter m.v. Ledelsens vurdering kan med fordel bero på en vurdering af virksomhedens gældsforhold, herunder soliditets- og likviditetsgrad. Et misforhold mellem omsætningsaktiverne og de kortfristede gældsforpligtelser kan indikere, at virksomheden har likviditetsmæssige vanskeligheder, og at der er indikationer på, at virksomheden ikke er going concern. En negativ egenkapital kan være en indikation på going concern problemer, samt at virksomheden ifølge budget og pengestrømmene har eller vil realisere negativ drift. En global økonomisk krise, der medvirker til, at fremtiden er mere uvis end normalt, kan også være en indikation på going concern problemer, alt efter hvilken branche virksomheden befinder sig i, og hvor hårdt denne rammes af eventuelle restriktioner. Ledelsen skal dermed tage højde for alle kendte informationer om begivenheder og forhold, som de vurderer kan have påvirkning på, hvorvidt going concern forudsætningen er tilstede eller ej.

4.3 Revisors ansvar i relation til going concern

Ligesom ledelsen har et regnskabsretligt ansvar i forhold til going concern, har revisor et revisionsretligt ansvar i forhold til going concern. Revisor foretager vurderingen af going concern i forbindelse med revisionen af årsrapporten. Formålet er, at revisor aktivt tager stilling til, om virksomheden har going concern problemer, herunder om ledelsen skal oplyse om eventuelt manglende forudsætning i årsrapporten. Endvidere har revisors ansvar til formål at sikre, hvorvidt going concern forudsætningen er tilstede, og på hvilket grundlag årsrapporten skal udarbejdes efter. På denne måde sikres det også, at regnskabsbrugerne får kendskab til eventuelle going concern problemer⁹³, og det sikres endvidere, at revisor lever op til sin titel som offentlighedens tillidsrepræsentant.⁹⁴ Revisors rolle består dermed både i at betjene sin kunde, men samtidig også at sikre offentlighedens interesser.

Den danske revisionsmæssige regulering kan opdeles i fire ranglistede niveauer:⁹⁵

1. Lovgivning –RL, ÅRL og BEK
2. De Internationale Standarder om kvalitetsstyring og revision
3. Revisionsudtalelser

⁹³ Seehausen, Jesper: "Going Concern i retligt perspektiv", kapitel 3.1.

⁹⁴ Revisorloven §16.

⁹⁵ Seehausen, Jesper: "Going Concern i retligt perspektiv", side 374.

4. Øvrig "soft law" – regulering – Erklæringsvejledning, udtalelser fra FSR – Danske Revisorer, notater fra Erhvervsstyrelsen

Der vil i de følgende afsnit tages udgangspunkt i BEK, RL samt ISA 570, hvor revisors ansvar i relation til going concern vil blive gennemgået. For at en bekendtgørelse er gyldig, skal der være en lov eller EU-forordning herom, som medfører, at der er hjemmel til at udstede bekendtgørelsen. En af de mange bekendtgørelser, hvor der er udstedt hjemmel i RL, er Erklæringsbekendtgørelsen.⁹⁶ De Internationale Standarder har ikke direkte hjemmel i lovgivningen. Dog giver blandt andet EU's 8. Direktiv muligheden for, at EU kan godkende revisionsstandarder, hvilket bevirker, at revisorerne og revisionsvirksomhederne skal anvende de internationale revisionsstandarder.⁹⁷ Der er derved skabt direkte hjemmel i lovgivningen.

4.3.1 Revisors pro- eller reaktive vurdering af going concern

Når revisor skal vurdere going concern, er det et væsentligt element, hvorvidt vurderingen er af pro- eller reaktiv karakter. Om vurderingen er pro- eller reaktiv, vurderes ud fra, om vurderingen altid bliver foretaget, eller om den kun foretages, såfremt der er forhold, der indikerer going concern problemer.⁹⁸

Det fremgår ikke af BEK, hvorvidt revisor altid skal vurdere going concern. Det fremgår både af RL og ISA 570, at revisor skal foreholde sig proaktivt i forhold til vurderingen af going concern. Af RL fremgår følgende: *"...Ved udførelse af revision skal revisor navnlig udvise professionel skepsis ved gennemgangen af ledelsens skøn vedrørende dagsværdier og nedskrivning af aktiver, hensættelser og fremtidige pengestrømme, der har betydning for den reviderede virksomheds mulighed for at fortsætte driften".*⁹⁹ Af ordlyden i loven skal revisor hovedsageligt forholde sig til de poster, der er forbundet med risici for væsentlig fejlinformation, da forholdene der omtales er skønspregte, når revisor skal foretage vurderingen af going concern. Af ISA 570 forlyder det at: *"Revisors ansvar er at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for samt at konkludere om, hvorvidt den daglige ledelses anvendelse af regnskabsprincippet om fortsat drift ved udarbejdelsen af regnskabet er passende, samt på grundlag af det opnåede revisionsbevis at konkludere, hvorvidt virksomhedens evne til at fortsætte driften er forbundet med væsentlig usikkerhed..."*¹⁰⁰ ISA 570 er dermed bredere i formuleringen af revisors vurdering af going concern, og den baserer sig ikke blot på de skønspregede poster, men hele regnskabet. Dette fremgår

⁹⁶ Füchsel, Kim et al: "Revisor – Regulering og rapportering", side 29.

⁹⁷ Füchsel, Kim et al: "Revisor – Regulering og rapportering", side 31.

⁹⁸ Seehausen, Jesper: "Going Concern i retligt perspektiv", kapitel 3.4.1.2.

⁹⁹ RL §16, stk. 2, 2. Pkt.

¹⁰⁰ ISA 570, afsnit 6.

ligeledes af ISA 570, afsnit 9. Idet RL kun behandler de skønspregede poster, der er forbundet med væsentlig fejlinformation i regnskabet, skal revisor anvende ISA 570, idet RL må vurderes ikke at være dækkende, når revisor skal vurdere tilstedeværelsen af going concern. Det må derfor konkluderes, at revisor altid skal forholde sig proaktivt til vurderingen af, om virksomheden er going concern.

4.3.2 Niveauet ved revisors vurdering af going concern

Endvidere er niveauet ved revisors vurdering af going concern et væsentligt element. Der fremgår imidlertid ikke noget af den revisionsmæssige regulering om revisors niveau ved going concern. Revisor må derfor ved vurderingen anvende samme niveau som ledelsen. Her blev det ud fra den regnskabsmæssige regulering konkluderet, at vurderingen af going concern først skal ske på aktivitetsniveau og efterfølgende på virksomhedsniveau. Dette synes at give mening, idet going concern er en af de grundlæggende forudsætninger for aflæggelsen af årsrapporten, hvorfor virksomhedens fortsatte drift skal ses som en helhedsvurdering. Det er revisors opgave at sikre, at ledelsens vurdering af going concern er pålidelig, hvorfor revisors vurdering følgelig skal tage udgangspunkt i ledelsens.¹⁰¹

Det blev under afsnit 4.1 konstateret, at ISA 570 afsnit 2 ligeledes nævner going concern forudsætningen på aktivitetsniveau og som en helhedsvurdering. Der er altså meget, der indikerer, at vurderingen af going concern først skal foretages per aktivitet og efterfølgende som en helhed. Det kan derfor også konkluderes, at revisor blandt andet skal bruge ledelsens vurdering til going concern, hvor der først bliver set på going concern på aktivitetsniveau og efterfølgende på virksomhedsniveau.

4.3.3 Den tidsmæssige placering og tidshorisont for revisors vurdering af going concern

Ydermere er den tidsmæssige placering og tidshorisont for revisors vurdering af going concern et væsentligt element. Her menes der, på hvilket tidspunktet revisor skal foretage vurderingen, samt hvilken tidshorisont der skal anvendes ved vurderingen.

I forhold til den tidsmæssige placering går spørgsmålet på, om det er tilstrækkeligt, at revisor foretager going concern vurderingen ved afgivelse af revisionspåtegningen, eller om revisor under hele revisionsprocessen skal være opmærksom på going concern problemer. ISA 570 er rimelig klar i udmeldingen om, hvorvidt revisor skal være opmærksom på going concern problemer under hele revisionen, idet det fremgår: *"Når revisor udfører risikovurderingshandling som krævet i ISA*

¹⁰¹ Seehausen, Jesper: "Going Concern i retligt perspektiv", kapitel 3.4.1.3.

315(ajourført)(4), skal revisor overveje, om der er begivenheder eller forhold, der kan skabe betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften...".¹⁰² Revisor skal dermed allerede fra planlægningsfasen være opmærksom på going concern problemer. Endvidere følger det af ISA 570, at: "Revisor skal under hele revisionen være opmærksom på revisionsbevis for begivenheder eller forhold, der kan skabe betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften".¹⁰³ ISA 570 fastslår altså tydeligt, at revisor under hele revisionsprocessen skal være opmærksom på going concern problemer.¹⁰⁴

Revisor skal, ligesom ledelsen, forholde sig til begivenheder, der er indtruffet efter balancedagen, når revisor skal vurdere going concern. Begrebet efterfølgende begivenheder blev gennemgået i afsnit 4.2.3, hvortil der henvises for yderligere forklaring. Revisor skal for efterfølgende begivenheder vurdere, hvorledes regnskabet og revisionspåtegningen bliver påvirket af effekten heraf. Revisor skal derfor udføre revisionshandlinger, der sikrer, at der opnås tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for de identificerede begivenheder, der er indtruffet mellem balancedagen og datoen for revisors påtegning. Revisor forholder sig derved proaktivt til efterfølgende begivenheder, da revisor aktivt skal tage stilling til, hvorvidt begivenhederne medfører en regulering eller oplysning i årsrapporten. Revisor har pligt til at forholde sig til efterfølgende begivenheder i perioden mellem balancedagen og datoen for revisionspåtegningen. Selvom revisor ikke har pligt til at udføre revisionshandlinger vedrørende regnskabet efter datoen for revisors påtegning, skal revisor, hvis vedkommende bliver bekendt med forhold, der kan have betydning for påtegningen inden offentliggørelsen af regnskabet, drøfte forholdet med ledelsen. Hvis et sådan forhold medfører, at ledelsen vil ændre regnskabet, skal revisor udføre de nødvendige revisionshandlinger, som ændringen medfører. Endvidere har revisor heller ikke pligt til at udføre revisionshandlinger vedrørende regnskabet, efter det er blevet offentliggjort. Dog skal revisor, hvis revisor bliver bekendt med forhold, der kan have betydning for påtegningen efter offentliggørelsen af regnskabet, drøfte forholdet med ledelsen. Revisor skal også her, foretage de nødvendige revisionshandlinger, såfremt ledelsen vil ændre regnskabet. Ovenstående tilfælde, hvor forhold kan medføre en ændring af regnskabet efter revisors påtegning er givet, gælder dog kun, såfremt forholdet vil have medført en ændring af påtegningen, hvis revisor havde været bekendt med forholdet på datoen for revisors påtegning. Forhold, der bevirker, at revisor vil ændre sin påtegning, anses altid for at være relateret til going concern forudsætningen. Det er derfor vigtigt, at revisor i sådanne tilfælde altid overvejer, om årsrapporten skal ændres, diskuterer forholdet med ledelsen, samt foretager de nødvendige foranstaltninger.¹⁰⁵

¹⁰² ISA 570, afsnit 10.

¹⁰³ ISA 570, afsnit 11.

¹⁰⁴ Seehausen, Jesper: "Going Concern i retligt perspektiv", kapitel 3.4.1.4.1.

¹⁰⁵ Seehausen, Jesper: "Going Concern i retligt perspektiv", kapitel 3.4.1.4.1 og ISA 560.

I forbindelse med vurdering af, hvilket tidspunkt der skal anvendes til vurdering af going concern, skal der også tages stilling til, hvilken tidshorisont der skal anvendes. Ligesom det er vanskeligt for ledelsen at vurdere fremtidige begivenheder eller forhold, er det også vanskeligt for revisor at foretage denne vurdering. Revisors påtegning, hvori der ikke er givet en oplysning om manglende going concern, er derfor ikke en garanti for, at virksomheden er going concern.¹⁰⁶ Det blev under afsnit 4.2.3 konkluderet, at der skal anvendes en periode på minimum 12 måneder fra balancedagen til brug for vurderingen af going concern. For revisors vedkommende gælder der de samme betingelser, idet det af ISA 570 følger, at der: *”Ved stillingtagen til den daglige ledelses vurdering af virksomhedens evne til at fortsætte driften skal revisor dække den samme periode, som blev anvendt af den daglige ledelse ved udførelsen af vurderingen som krævet i den relevante regnskabsmæssige begrebsramme...”*.¹⁰⁷ Såfremt ledelsens vurdering af going concern udgør mindre end 12 måneder, skal revisor bede ledelsen om at udvide vurderingsperioden, således den udgør minimum 12 måneder.¹⁰⁸

4.3.4 Indholdet af revisors vurdering af going concern

Slutteligt er indholdet og overbevisningskriteriet væsentlige elementer ved revisors vurdering af going concern.

Revisors vurdering baserer sig, som tidligere nævnt, på ledelsens vurdering af going concern, hvilket betyder, at revisor skal sikre sig, at de tre overordnede ansvarsområder i henhold til going concern er opfyldt. Revisor skal for det første sikre sig, at der for ledelsens vurdering af going concern er opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, samt vurdere om det valgte regnskabsprincip er passende. Dernæst skal revisor på baggrund af det opnåede revisionsbevis vurdere, hvorvidt der er begivenheder eller forhold, der indikerer væsentlig usikkerhed og dermed going concern problemer. Disse to ansvarsområder relaterer sig til tilstedeværelsen af going concern. Revisors ansvar om at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis gælder altså også, selvom den regnskabsmæssige begrebsramme ikke udtrykkeligt kræver, at ledelsen foretager en vurdering af going concern forudsætningen. Afslutningsvis skal revisor sikre, at der bliver rapporteret i overensstemmelse med ISA 570. Dette ansvarsområde relaterer sig til revisionspåtegningen.¹⁰⁹

¹⁰⁶ ISA 570, afsnit 7.

¹⁰⁷ ISA 570, afsnit 13.

¹⁰⁸ Seehausen, Jesper: ”Going Concern i retligt perspektiv”, kapitel 3.4.1.4.2 og ISA 570, afsnit 13.

¹⁰⁹ Seehausen, Jesper: ”Going Concern i retligt perspektiv”, kapitel 3.4.1.5 og ISA 570, afsnit 6 og 9.

Endvidere følger det i ISA 570 en række eksempler på begivenheder og forhold, som kan påvirke going concern forudsætningen, når revisor påbegynder sin revision, eller som revisor først får kendskab til under revisionen. Standarden har til eksemplerne oplistet en række revisionshandlinger, der kan være med til at afdække going concern risikoen. Det er derfor afgørende, at revisor foretager en vurdering af going concern, idet revisor skal udtrykke sin konklusion om revisionen samt selskabets finansielle stilling i revisionspåtegningen. Bliver revisor under revisionen bekendt med forhold eller begivenheder der kan skabe tvivl om virksomhedens fortsatte drift, skal revisor drøfte dette med den daglige ledelse, herunder effekterne. Det vil derfor være fordelagtigt, hvis revisor løbende er i dialog med ledelsen, idet revisor vil få et større indblik i den daglige drift af virksomheden samt i styrings- og rapporteringsforholdene. Revisor har derved mulighed for at tage eventuelle going concern problemer i opløbet og drøfte dem med ledelsen. Dermed kan der undgås en eventuel situation, hvor der er uenighed mellem revisors og ledelsens regnskabsprincip, når årsrapporten sendes i udkast, hvilket medfører, at revisor skal foretage en modifikation af konklusionen. Det er derfor vigtigt, at revisor er sikker på sit valg af konklusion i påtegningen, og at revisor har drøftet dette med ledelsen inden regnskabet sendes i udkast.¹¹⁰

Ligesom ledelsen skal opnå overbevisning om, at virksomheden er going concern, skal revisor også opnå overbevisning herom. Grænsen for, hvornår virksomheden henholdsvis er going concern eller non-going concern blev gennemgået i afsnit 4.2.4. Revisors rapportering kan opdeles i to; intern- og ekstern rapportering. Den interne rapportering sker i revisionsprotokollatet, mens den eksterne rapportering sker i revisionspåtegningen. Revisors påtegning blev gennemgået i kapitel 3, hvorfor der henvises hertil for yderligere information. Overbevisningskriteriet i relation til revisors rapportering af going concern i revisionspåtegningen vedrører, i hvilken grad revisor behøver overbevisning for at virksomheden er going concern, for at kunne afgive en konklusion uden modifikationer.¹¹¹ Det er revisor, der har ansvaret for revisionen af årsrapporten, og dermed også konklusionen af den udførte revision, som udtrykkes i revisionspåtegningen. Revisors ansvar består i at opnå høj grad af sikkerhed for, at årsrapporten som helhed ikke indeholder væsentlig fejlinformation. Dette bevirker, at revisor har opnået tilstrækkeligt bevis for, at going concern forudsætningen er opfyldt. Årsrapporten vil dermed indeholde en konklusion uden modifikationer, idet der er opnået en høj grad af sikkerhed, for at årsrapporten giver et retvisende billede ud fra regnskabsprincippet going concern. Overbevisningskriteriet knytter sig til sikkerhedskriteriet, det vil sige graden af sikkerhed.¹¹²

¹¹⁰ FRS Revisionsteknisk udvalg: "Fagligt notat om going concern – Et forslag til fremtidig praksis", side 9.

¹¹¹ Seehausen, Jesper: "Going Concern i retligt perspektiv", kapitel 3.4.1.6

¹¹² Seehausen, Jesper: "Going Concern i retligt perspektiv", kapitel 3.4.2.1.3.

4.4 Vurdering af going concern

Når revisor skal foretage en vurdering af going concern, skal revisor tage stilling til, om der er indikationer tilstede, som kan skabe tvivl om, hvorvidt virksomheden kan fortsætte driften. Omfanget samt styrken af indikationerne for, hvornår revisor i sin konklusion skal oplyse eller tage forbehold, om væsentlig usikkerhed vedrørende going concern, kan være svært at vurdere. Revisor skal derfor opnå overbevisning for, i hvilken grad going concern er tilstede eller ej for at kunne afgive sin påtegning. Vi vil i det følgende gennemgå nogle af de indikationer, der relaterer sig til going concern, som revisor skal være opmærksom på under sin revision.

4.4.1 ISA 570

Som tidligere nævnt, kan det være svært for revisor at vurdere, om en virksomhed er going concern. ISA 570 afsnit 10 anfører, at revisor som led i sin revision skal foretage nogle risikovurderingshandlinger, hvor revisor skal vurdere, hvorvidt der er begivenheder eller forhold til stede, som kan skabe tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften. Som en hjælp hertil, har ISA 570 afsnit A3 oplistet en række eksempler over begivenheder eller forhold, der kan skabe tvivl, om at virksomheden kan fortsætte driften. Endvidere bliver det påpeget, at der er tale om eksempler, hvorfor listen ikke er udtømmende, samt at et eller flere af forholdene godt kan være tilstede, uden at det er ensbetydende med, at virksomheden ikke er going concern. Ydermere er listen opdelt i økonomiske forhold, driftsforhold og andre forhold, hvilket ikke vil blive gennemgået særskilt, da nærværende afhandling har fokus på de økonomiske forhold.

Derudover er det vigtigt at vurdere de økonomiske forhold vedrørende virksomhedens manglende evne til at betale kreditorer ved forfald og overholdelse af betingelserne i låneaftaler, samt om der er lån, der nærmer sig forfald, hvor det ikke er realistisk, at de kan blive fornyet eller indfriet. Særligt i tider som disse, hvor der er en økonomiske krise, er de nævnte forhold meget aktuelle at medtage i vurderingen af going concern, da de kan være medvirkende til, at en virksomhed går konkurs. Driftsforhold der kan være direkte årsag til en virksomheds ophør, er blandt andet likvidation af virksomheden, tab af et større marked, nøglekunder, franchise, licens eller hovedleverandører.

Begivenheder eller forhold, der kan have væsentlig betydning for virksomhedens fortsatte drift, kan ofte afhjælpes af virksomheden selv. Hvis en virksomhed eksempelvis mister sin hovedleverandør, kan dette opvejes af ledelsens planer om alternative leverandører.¹¹³

¹¹³ ISA 570, afsnit A3.

Der ses en direkte sammenhæng mellem RV afsnit 3.3.1 og ISA 570 afsnit 2 samt A3 vedrørende going concern definitionen, idet det bliver nævnt, at såfremt virksomheden har til hensigt at likvidere virksomheden eller indstille driften, skal revisor tage stilling til, om dette er oplyst og afspejlet korrekt i årsrapporten.

4.4.2 Negativ egenkapital

Egenkapitalen anvendes ofte som udtryk for, hvor velkonsolideret en virksomhed er.¹¹⁴ Det følger af ÅRL §25, at egenkapitalen er et udtryk for forskellen mellem aktiverne og passiverne. Egenkapitalen påvirkes dermed af, hvilken indregningsmetode virksomheden anvender for aktiverne og passiverne, jf. de gældende regnskabsregler.

Aktiverne og passiverne vil på længere sigt repræsentere henholdsvis ind- og udbetalinger, og de vil i sidste ende repræsentere virksomhedens likviditetseffekt. I de tilfælde, hvor forpligtelserne overstiger aktiverne i en længere periode, kan det indikere, at selskabets egenkapital vil blive negativ, idet de fremtidige betalinger ikke kan dækkes af indbetalingerne.¹¹⁵ Dette er grunden til, at ISA 570 har listet en negativ egenkapital op som et forhold, der kan indikere going concern problemer. Dog har et selskab med en negativ egenkapital, men likvide midler til rådighed, større sandsynlighed for at overleve, end en virksomhed, der har positiv egenkapital, men ingen likvide midler.¹¹⁶

Realiserer selskabet negativ drift, kan dette medføre, at egenkapitalen tabes, men et selskab kan godt fortsætte sin drift, selvom det har negativ egenkapital. I de tilfælde, hvor egenkapitalen udgør mindre end halvdelen af selskabskapitalen, skal selskabets ledelse indkalde til generalforsamling, hvor der skal redegøres for selskabets økonomiske stilling samt stilles forslag til reetablering af egenkapitalen, jf. SEL §119. Endvidere skal selskabets ledelse altid sikre, at selskabets kapitalberedskab samt likviditet er tilstrækkelig, jf. SEL §18, stk. 2.¹¹⁷

4.4.3 COVID-19 hjælpepakker

Som følge af udbruddet af COVID-19 pandemien og indvirkningen på det danske erhvervsliv, har regeringen iværksat en række kompensationsordninger, som skal hjælpe de erhvervsdrivende likviditetsmæssigt.

¹¹⁴ Ministeret for videnskab, teknologi og udvikling: "Egenkapital og likviditet – teori".

¹¹⁵ Ministeret for videnskab, teknologi og udvikling: "Egenkapital og likviditet – teori".

¹¹⁶ BDO, Depechen-artikel: "Going concern-overvejelser i flere selskaber end normalt".

¹¹⁷ Jf. kapitel 4.2 i nærværende afhandling.

Grundet nedlukningen af samfundet, har virksomhederne ikke kunne sælge deres varer/tjenesteydelser og dermed tjene penge til at kunne udbetale løn til deres ansatte eller betale deres faste omkostninger. Vi vil i det følgende kort gennemgå de væsentligste ordninger for nærværende afhandling, som var mulige at ansøge om i foråret 2020.

Lønkompensation:

For at sikre, at virksomhederne ikke har skulle afskedige deres medarbejdere, og de derved skulle modtage social sikring fra staten, hvilket ville øge arbejdsløsheden, har regeringen indført lønkompensation. De virksomheder, som vælger ikke at opsige deres medarbejdere, der er blevet hjemsendt grundet følgevirkningerne af restriktionerne, kan modtage lønkompensation. En virksomhed kan modtage lønkompensation, hvis mere end 30% eller mere end 50 af de ansatte har været hjemsendt med fuld løn i en periode. Det er vigtigt at understrege, at medarbejderne ikke må arbejde, mens de er hjemsendt, da ordningen skal dække den lønudgift, som virksomheden har uden at have modtaget arbejdskraft. Lønkompensationen udgør 75% af lønudgiften til de hjemsendte funktionæransatte medarbejdere og 90% af lønudgiften til de timeansatte medarbejdere.¹¹⁸ Kompensationsordningen omfatter kun virksomhedens ansatte, hvorfor virksomhedsejere med en ejerandel over 25% ikke er omfattet heraf.¹¹⁹

Udskydelse A-skat:

Da det ikke er alle virksomheder, der har ansøgt om lønkompensationsordningen, har regeringen iværksat nogle yderligere tiltag, der skal hjælpe virksomhederne likviditetsmæssigt. Regeringen har indført, at A-skat og am-bidrag for nogle bestemte måneder er blevet udskudt, hvilket har medført, at virksomhederne på daværende tidspunkt i nogle måneder har fået mere luft likviditetsmæssigt, hvor store dele af erhvervslivet har været lukket ned. Udskydelsen af A-skat er ikke en kompensationsordning, og virksomhederne skal derfor ikke søge om den. Dette betyder også, at alle virksomheder er omfattet af udskydelsen. Dog skal indberetningen fortsat ske til den oprindelige frist.¹²⁰ A-skatten vedrørende lønnen for april 2020 er eksempelvis blevet udskudt til september 2020.¹²¹

Lån og udskydelse af moms:

Mange virksomheder synes, at likviditeten så presset ud efter angivelse af moms for 2. halvår 2019 eller 4. kvartal 2019, som forfaldt til betaling d. 2. marts 2020, lige inden corona pandemiens udbrud i midten af

¹¹⁸ Virksomhedsguiden: "Lønkompensation".

¹¹⁹ Virksomhedsguiden: "Kompensation til selvstændige".

¹²⁰ SKAT: "Andre ændringer ifm. Covid-19-hjælpepakker."

¹²¹ Dataløn: "Udskydelse af A-skat og am-bidrag".

marts 2020. Den fremtidige likviditet var usikker grundet nedlukninger og manglende omsætning, hvorfor regeringen valgte at supplere hjælpepakkerne med rentefrie lån. Virksomhederne kunne dermed optage et lån til dækning af den moms der forfaldt d. 2. marts 2020. Lånet skulle oprindeligt tilbagebetales i april 2021, men er blevet udskudt til d. 1. november 2021.¹²²

Efterfølgende blev indberetnings- og betalingsfristen for 2020 udskudt. For de mindre virksomheder, som skal afregne halvårligt, medførte dette, at de kunne foretage en samlet indberetning og betaling for 1. og 2. halvår 2020 d. 1. marts 2021. For de større virksomheder medførte udskydelsen, at afregningen for 1. og 2. kvartal 2020 kunne foretages samlet d. 1. september 2020, samt at indberetningen og betalingen for 3. og 4. kvartal kunne foretages samlet d. 1. marts 2021. Virksomhederne har dermed fået noget luft likviditetsmæssigt, da de nu også her kunne vælge at udskyde betalingen.¹²³

Fasteomkostninger:

Selvom mange betalingsfrister til det offentlige blev udskudt, har virksomheden stadig deres normale faste omkostninger, som deres kreditorer forventer betaling for. Det blev derfor vedtaget i folketinget, at virksomhederne også kunne få kompensation for disse omkostninger. For at virksomhederne er berettiget til denne type kompensation, skulle de have en omsætningsnedgang på minimum 30% sammenholdt med samme periode det forgangne år. Kompensationen foregår som en trappeløsning; jo større omsætningsnedgang, jo større kompensation af virksomhedens faste omkostninger er den berettiget til. Erhvervsstyrelsen har udgivet en vejledning til, hvilke omkostninger der er omfattet af ordningen. Omkostningerne er kendetegnet ved, at de ikke er afhængige af omsætningens størrelse eller virksomhedens aktivitetsniveau. Der er dermed tale om omkostninger virksomheden skal afholde uanset, om den holder åbent eller lukket. Hertil kan eksempelvis nævnes husleje, afskrivninger, leasing m.v.¹²⁴

I foråret 2020 kunne alle virksomheder med gennemsnitlige faste omkostninger på 4.000 kr. om måneden. Denne blev senere udvidet til kun at omhandle virksomheder, der blev omfattet af regeringens restriktioner i efteråret 2020.

Selvstændige:

Da virksomhedsejere med en ejerandel over 25% ikke kan få lønkompensation samt de mindre virksomheder uden ansatte, har regeringen indført en kompensationsordning for de selvstændige.

¹²² SKAT: "Momslån til små og mellemstore virksomheder".

¹²³ SKAT: "Momslån til små og mellemstore virksomheder".

¹²⁴ Virksomhedsguiden: "Kompensation for faste omkostninger – med revisorerklæring".

Ordningen omfatter alle virksomheder med et CVR-nr., som forventer en omsætningsnedgang på minimum 30% og som minimum har en omsætning på 10.000 kr. Endvidere er det et krav, at ejeren selv arbejder i virksomheden og i 2020 ikke har en personlig indkomst over 800.000 kr. Dette skal sikre, at kompensationsordningen rammer de personer der har brug for den. Kompensationen udgør maksimalt 23.000 kr. pr. måned for hver ejer.¹²⁵

Kompensationsordningerne har medført, at en stor del af det danske erhvervsliv har fået en økonomisk hjælp, både i form af dækning af faste omkostninger samt lønomkostninger både til ansatte og virksomhedsejere. Ordningerne er skattepligtige, og skal dermed indgå i opgørelsen af den skattepligtige indkomst.

Udskydelserne af afgifterne har medført, at virksomhederne har fået likviditetsmæssig luft her og nu, men de skal stadig være opmærksomme på, at hele beløbet forfalder på samme tidspunkt. Virksomhederne skal derfor have overblik over deres fremtidige likviditet. Ledelsen skal derfor være opmærksom på, at den kan opfylde de nuværende og fremtidige forpligtelser. Det er et vigtigt aspekt, som revisor skal være opmærksom på, da forholdet mellem omsætningsaktiverne og de kortfristede gældsforpligtelser skal balancere. Revisor skal derfor vurdere, hvilken betydning hjælpepakkerne har for virksomheden, og om nogle af dem blot bliver holdt ”kunstigt” i live, da betalingen af eksempelvis moms blot er udskudt, og stadig skal betales.

4.4.4 Nøgletal

Til brug for vurderingen af going concern, kan de økonomiske nøgletal give indikationer på, om virksomheden er going concern eller ej. En regnskabsanalyse af virksomheden kan være med til at give et billede af virksomhedens situation, herunder de opnåede resultater og den finansielle situation. Når revisor vurderer virksomhedens finansielle situation, kan der blandt andet ses på indtjeningssevne, vækst og risiko. Regnskabsanalysen viser virksomhedens udvikling og kan måles på perioder eller på et givent tidspunkt, og den kan både anvendes af ledelsen, revisor og regnskabslæseren.¹²⁶ Nøgletallene der bliver anvendt i regnskabsanalysen er indekssværdier, der opstår, når et regnskabstal sættes i forhold til et andet, og tilsammen giver udtryk for den regnskabsmæssige størrelse. Nøgletallene bliver endvidere inddelt i kategorier, som hver især afspejler omfanget af beskrivelsen samt vurderingen af virksomhedens

¹²⁵ Virksomhedsguiden: ”Kompensation til selvstændige”.

¹²⁶ Vriberg Petersen, Christian et al: ”Financial Statement Analysis: Valuation – Credit analysis – Performance Evaluation”, side 101-102.

økonomiske position.¹²⁷ Revisor kan derved ikke basere sig på det enkelte nøgletal, når revisor skal vurdere det retvisende billede af virksomhedens situation. Det vil derfor ofte være en fordel at kigge på hoved- og nøgletallene for en længere periode end blot et enkelt regnskabsår, så revisor herved kan vurdere virksomhedens udvikling for en årrække.¹²⁸ Virksomheder i regnskabsklasse C skal blandt andet oplyse om en 5-årig hoved- og nøgletalsoversigt, hvilket er et godt supplement til vurderingen af virksomhedens situation. Det kan være en fordel at anvende nøgletal ved vurderingen af en virksomhed, idet de giver et godt overblik over virksomhedens økonomiske situation samt udviklingen. Dog skal revisor være opmærksom på, at ændringer i nøgletallene ikke udelukkende kan anvendes som forklaring på virksomhedens udvikling.

Som tidligere nævnt, omtaler ISA 570 ugunstige økonomiske nøgletal, som en indikator på, at en virksomhed kan have going concern problemer. Hvornår et nøgletal er ugunstigt, samt hvor mange nøgletal der skal være tale om, for at der er going concern problemer, nævner ISA 570 ikke noget om, og det må altså bero på en konkret vurdering ud fra virksomheden som en helhed, hvilket i praksis kan være svært at vurdere. Analytiske handlinger ved risikovurderingen af virksomheden kan derfor med fordel anvendes til analyser af virksomhedens udvikling samt nøgletal. Analyserne kan være med til at identificere, om der er indikationer på going concern problemer. De analytiske handlinger udføres ofte i forbindelse med risikovurderingshandling, hvorfor analysen sker på et overordnet niveau, og den giver kun en foreløbig indikation, om der er going concern problemer.¹²⁹ Revisor kan derfor under sin revision være nødsaget til at udvide omfanget af sine risikovurderingshandling, hvis analysen viser en meget negativ udvikling, der indikerer going concern problemer. Det kan være svært at udvælge, hvilke nøgletal der skal anvendes, hvorfor revisor med fordel kan anvende den indledende regnskabsanalyse, da denne blandt andet understøtter virksomhedens omgivelser og regnskabsrelaterede risici. Der findes dog ikke en bestemt model eller fremgangsmåde, som revisor skal anvende til den indledende regnskabsanalyse, men for at sikre sig, at nøgletalsanalysen kommer ind på flere dimensioner af nøgletallene, kan revisor eksempelvis anvende LARS-F analysen.¹³⁰ Regnskabsanalysen kommer ind på flere relevante områder, som har betydning for revisors vurdering af virksomhedens finansielle situation. Bogen "Revision i praksis" nævner et ekstra element; indledende analyse som blandt andet indeholder, at revisor læser revisionspåtegningen, anvendt regnskabspraksis m.v. fra sidste år, da disse forhold kan give indikationer på going concern problemer. Sidste års anvendte regnskabspraksis er relevant at se på, da ændringerne heraf medfører

¹²⁷ Christensen, J. Et al: "Virksomhedens årsregnskab", side 314.

¹²⁸ Vriberg Petersen, Christian et al: "Financial Statement Analysis: Valuation – Credit analysis – Performance Evaluation", side 105.

¹²⁹ Sudan, Sumit et al: "Revision i praksis", afsnit 4.5.5.

¹³⁰ Sudan, Sumit et al: "Revision i praksis", afsnit 4.5.7.

ændring af indregning af indtægter, aktiver m.v., hvilket har resultatpåvirkning. Det fremgår af "Regnskabsmemo 2019"¹³¹, at de nævnte forhold medtaget under faresignaler, hvor forholdene i nærværende afhandling også vil blive behandlet i det følgende. LARS-F analysen består af nedenstående elementer:

- Likviditet
- Aktivitet
- Rentabilitet
- Soliditet
- Faresignaler

Analysen stiller forslag til, hvilke handlinger revisor kan udføre indenfor hvert element. Der er dermed ikke et specifikt nøgletal, der relaterer sig til hvert element i analysen.

Likviditet: Ved virksomhedens likviditet forstås, om virksomheden er i stand til at betale gælden efterhånden, som den forfalder. Nøgletal der kunne være Interessante at anvende ved analyse af likviditeten er: Likviditetsgrad, arbejdskapital, omsætningshastigheder, kredittider, finansieringsform og cash flow. Ved at kigge på virksomhedens cash flow kan revisor få et indblik i, om likviditetsvirkningen for en periode er negativ, hvilket vil være et dårligt tegn, også selvom det opvejes af salg af anlægsaktiver eller aktiviteter, da dette kun kan stå på i en begrænset periode. Det er derfor vigtigt for en virksomhed at have tilstrækkelig likviditet til at kunne betale gælden som den forfalder.

Under en økonomisk krise som COVID-19 er det ekstra vigtigt at have fokus på likviditeten, idet fremtiden er uvis, hvorfor det er vigtigt at indhente bekræftelse fra banken, til sikring af om de vil opretholde engagementet. Dog er der flere banker, der har tilbudt deres erhvervskunder henstand med afdrag af deres lån, grundet den aktuelle økonomiske krise.¹³² Endvidere har regeringen oprettet en række kompensationsordninger, hvor de erhvervsdrivende blandt andet kan få kompensation til lønudgifter, deres faste omkostninger m.v. Virksomhederne har dermed fået en økonomisk hjælp, der skal bevirke, at de kan holde skansen under restriktionerne, som regeringen har påbudt, og ikke lade virksomheden ophøre under COVID-19 krisen grundet manglende likviditet.¹³³

¹³¹ Kapitlet om regnskabsanalyse er anvendt.

¹³² Finans: "Flere banker giver mulighed for overtræk og forlængelse af afdrag".

¹³³ Erhvervsministeriet: "COVID-19: Regeringen og alle Folketingets partier er enige om omfattende hjælpepakke til dansk økonomi".

Aktivitet: Ud fra virksomhedens aktivitet kan der ses på, om der er væsentlige ændringer i aktivitetsniveauet. Endvidere kan der ses på, hvilken indvirkning salg og køb har haft på omsætningen og dækningsbidraget, sammensætningen af variable og faste omkostninger samt den driftsmæssige risiko. De nøgletal, der relaterer sig til aktiviteten, er nulpunktsomsætningen, sikkerhedsmargin, dækningsgrad og overskudsgrad.

Rentabilitet: Virksomhedens rentabilitet er et udtryk for, hvor god virksomheden er til at forrente den investerede kapital, og hvorvidt den har succes for perioden. Hvorvidt en virksomhed er rentabel, kan analyseres ud fra resultatopgørelsen samt nøgletallenes afkastningsgrad, egenkapitalens forrentning, aktivernes omsætningshastighed, gældsrente og rentemarginal. Det vil være disse nøgletal, som er i fokus ved shareholder perspektivet, da den viser ledelsens evne til at formidle virksomhedens ressourcer.

Soliditet: Virksomhedens soliditetsgrad er et udtryk for forholdet mellem egenkapitalen og fremmedkapitalen, samt hvor solid virksomheden er til at kunne modstå tab i fremtiden. Soliditetsgraden viser virksomhedens langsigtede overlevelsessevne, hvilket er yderst relevant for revisor i vurderingen af going concern. Soliditetsgraden er altså vigtig at have for øje, når revisor vurderer virksomhedens fortsatte drift under en økonomisk krise, idet den kan anvendes til at vurdere virksomhedens økonomiske risiko, og hvornår virksomhedens kreditorer vil lide tab.

Faresignaler: Udover at kigge på de økonomiske nøgletal i regnskabsanalysen, kan der også være andre væsentlige, men ikke økonomiske forhold, der spiller ind i vurderingen af going concern. Eksempler på forhold, der kan bidrage med information om risici, er skift af revisor, jævnlig udskiftning af direktion, uklar koncernstruktur, modificeret konklusion som følge af going concern problemer samt ændringer af regnskabsmæssige skøn eller anvendt regnskabspraksis. Det er derfor vigtigt, at revisor bruger sin professionelle skepsis og ser på det større billede ved vurderingen af going concern.

Set i lyset af COVID-19 krisen finder vi det interessant i vores empiriske analyse at undersøge, hvorvidt virksomhedernes økonomiske nøgletal, nærmere bestemt soliditetsgraden og likviditetsgraden, giver en indikation om væsentlig usikkerhed vedrørende fortsat drift.

Idet revisors erklæring omhandler virksomhedens evne til at fortsætte driften, finder vi soliditetsgraden interessant, da den er et udtryk for virksomhedens langsigtede overlevelse, herunder forholdet mellem egenkapitalen og fremmedkapitalen. En høj soliditetsgrad er et udtryk for, at virksomheden har en lav

økonomisk risiko og omvendt. Soliditetsgraden skal som hovedregel ligge mellem 30-40%. Her vil niveauet anses for værende tilfredsstillende. Likviditetsgraden er interessant at se på, idet den er et udtryk for virksomhedens kortfristede overlevelsessevne, herunder virksomhedens betalingsevne på kort sigt. Likviditetsgraden skal ligge på et niveau mellem 100-150% for, at den er tilfredsstillende. Vi finder det i den forbindelse interessant at se, om COVID-19 krisen allerede har sat sine spor i virksomhedernes årsrapporter, og om der på nuværende tidspunkt er indikationer på, at en virksomhed kan have vanskeligheder med at kunne fortsætte driften.

Delkonklusion

Årsregnskabsloven er bygget op om generalklausulen, om at regnskabet skal give et retvisende billede, og at det skal søges opfyldt ved anvendelse af lovens kvalitetskrav, som samtidig skal give regnskabsbrugere nyttig regnskabsinformation til brug for deres økonomiske beslutninger. ÅRL definerer ledelsens ansvar ved aflæggelse af årsrapporten, hvor ledelsen erklærer ved deres underskrift i påtegningen, at regnskabet og ledelsesberetningen giver et retvisende billede/redegørelse og indeholder alle lovpligtige oplysninger. Ledelsesberetningen er lovpligtig, og omfanget defineres af virksomhedens regnskabsklasse. Beretningen må ikke give misledende oplysninger, som er i strid med årsregnskabet, men den skal derimod fremstå neutral og afspejle virksomhedens reelle situation. Ledelsesberetningen skal kun præsentere oplysninger, som er relevante for en regnskabsbruger, og den skal derved vurderes ud fra en væsentligheds betragtning, hvorfor oplysninger heri typisk også kan findes i årsregnskabets noter.

IAS 1 definerer det retvisende billede, og hvilke forudsætninger regnskabsaflæggelsen er bygget på. Her er princippet going concern en grundforudsætning, da ledelsen skal tage stilling til, hvorvidt regnskabet skal aflægges efter forudsætningen om fortsat drift eller realisationsprincippet. Going concern forudsætningen dækker over, hvorvidt en virksomhed forventes at kunne fortsætte driften i minimum 12 måneder efter balancedagen. Forudsætningen ses i flere forskellige retskilder, selvom beskrivelsen ikke er ens, er de dog alle enige i, at virksomheden skal kunne fortsætte driften.

I forbindelse med vurderingen af going concern, er det vigtigt at understrege, at det er ledelsens ansvar at oplyse om alle væsentlige usikkerheder, der er forbundet med begivenheder eller forhold. Ansvar for hvorvidt going concern forudsætningen er tilstede, fremgår også af selskabsloven, hvor der er direkte hjemmel i forhold til ledelsens ansvar i form af, at ledelsen blandt andet skal sikre, at virksomhedens kapitalberedskab er tilstrækkeligt.

Revisors erklæringer reguleres ud fra revisionsstandarderne, som i store træk er lig med de internationale, men med tilpasninger til de danske forhold. Alle selskaber i regnskabsklasse B og C er underlagt revisionspligt af årsregnskabet, dog kan regnskabsklasse B fravælge revision, hvis de falder under de fastsatte beløbsgrænser. Det kan dog strategisk være en god ide at lade årsregnskabet revideres alligevel, da det sender nogle klare signaler til virksomhedens investorer og samarbejdspartnere, idet en revisionspåtegning fra revisor tilfører regnskabet tillid. Revisor er dermed offentlighedens tillidsrepræsentant og skal være uafhængig af den person eller virksomhed der udtales om. Regnskabet bliver tillagt tillid ved, at revisor fungerer som den kompetente kontrolfunktion ved at erklære sig om det

retvisende billede, da virksomhedens regnskabslæsere ikke selv har mulighed for sikre sig regnskabs oplysninger.

Revisionspåtegningen er revisors rapportering til en tredjemand om den foretagne revision, og hvorvidt der er opnået tilstrækkeligt revisionsbevis. Når revisor er enig med ledelsen om indholdet i regnskabet og det retvisende billede, skal der udtrykkes en konklusion uden modifikationer, som er kendetegnet ved, at den udtrykker en positiv konklusion. Når revisor afgiver en revisionspåtegning, vurderes det at være en påtegning med en høj grad af sikkerhed, om den er uden eller med modifikationer. Omvendt skal revisor, hvis der ikke kan opnås tilstrækkeligt revisionsbevis, eller hvis revisor er uenig med ledelsen om indholdet i regnskabet, modificere sin konklusion. Det er graden af gennemgribende som afgør, hvorvidt modifikationen skal vedrøre forbehold, afkræftende eller manglende konklusion.

Der kan være tilfælde, hvor revisor finder det nødvendigt at henlede regnskabsbrugers opmærksomhed på et forhold i regnskabet, fordi det er af en sådan karakter, at forholdet er afgørende for forståelse af regnskabet. Revisor kan her vælge at fremhæve forhold i regnskabet eller vedrørende revisionen. Det er dog typisk forhold i regnskabet, som ses mest i praksis, og det er i denne fremhævelse, at revisor skal gøre regnskabsbrugerne opmærksomme på, hvis der er væsentlig usikkerhed vedrørende going concern.

Det fremgår af ISA 570, at revisor ved udførsel af revisionen skal basere sig på ledelsens vurdering af going concern og herigennem vurdere, hvorvidt de har opnået overbevisning om, at virksomheden er going concern minimum 12 måneder efter balancedagen. Det må som udgangspunkt antages, at ledelsen altid må have for øje at aflægge regnskabet efter, at virksomheden kan fortsætte driften. Det kan derfor være vanskeligt for revisor at få ledelsen til at vurdere, hvor realistisk det reelt set er, at virksomheden kan fortsætte driften. Det er således vigtigt, at revisor har opnået bevis herfor og er sikker i sin vurdering af, at virksomheden er going concern. Som en hjælp til revisor har ISA 570 oplistet en række forhold, der kan indikere going concern problemer. Et af forholdene er ugunstige nøgletal. Til vurderingen af virksomhedens nøgletal kan revisor anvende en regnskabsanalyse til at se på virksomhedens udvikling, hvorved en eventuel negativ tendens vil blive opdaget. En anerkendt regnskabsanalysemodel er LARS-F analysen, der sikrer, at revisor kommer ind på flere dimensioner af nøgletallene.

I en økonomisk krisetid, som mange virksomheder befinder sig i øjeblikket i grundet COVID-19 krisen, er det altså vigtigt, at både ledelsen og revisor forholder sig mere kritisk i forhold til vurderingen af tilstedeværelsen af going concern forudsætningen. Der er mange forhold, der ikke kan forudsiges, hverken

af ledelsen eller revisor, hvorfor det er vigtigt at vurdere, hvad virksomhederne har af økonomiske ressourcer til de næste 12 måneder, samt hvilken påvirkning krisen forventes at have på driften.¹³⁴

Flere af de store revisionshuse, Erhvervsstyrelsen, FSR samt IAASB har udsendt notater og vejledninger til, hvordan revisor skal forholde sig til COVID-19 krisen, samt hvilke tiltag revisor skal foretage for at sikre sig, at regnskabet får den korrekte konklusion. Dette er ikke ensbetydende med, at revisor skal afgive påtegninger med forbehold for going concern blot for at være helgarderet. Vejledningerne er derimod blot en påmindelse til revisor, om at vurdere den enkelte virksomheds situation en ekstra gang og være sikker på, at der er taget de nødvendige foranstaltninger, så revisor ikke risikerer at afgive en forkert påtegning.¹³⁵

Ud fra den omtalte teori har vi opstillet følgende hypotesetests, som skal være med til at besvare vores problemstillingen:

- Kan der påvises sammenhæng mellem tidspunkt for aflagt regnskab og oplysning om efterfølgende begivenheder vedrørende COVID-19?
- Kan der påvises sammenhæng mellem revisionshusenes egne anbefalinger og graden af omtale vedrørende COVID-19?
- Kan der påvises sammenhæng mellem tidspunktet for aflagt årsregnskab og oplysning om usikkerheden om going concern vedrørende COVID-19?
- Kan der påvises sammenhæng mellem udvalgte brancher og omtale af COVID-19 i væsentlig usikkerhed?
- Kan det bevises, at der er en sammenhæng mellem en soliditetsgrad under 30% og revisors konklusion?
- Kan der påvises sammenhæng mellem en likviditetsgrad under 100% og revisors konklusion?

¹³⁴ FSR: "Going concern – COVID-19".

¹³⁵ EY "Indsigt i årsregnskabsloven", kapitel 44.

Analyse

5 Empirisk data

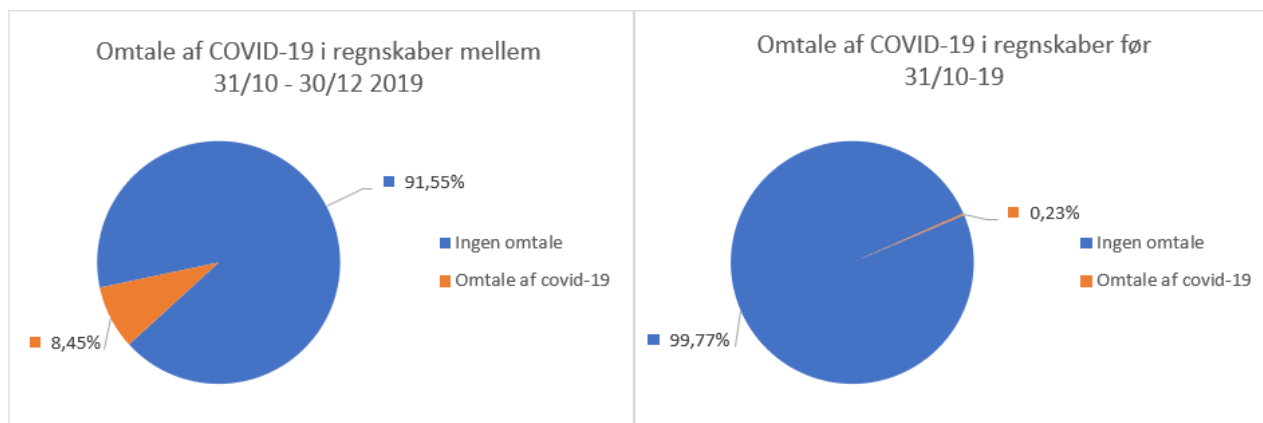
Dette kapitel vil beskrive, hvordan vi har indhentet datagrundlaget til vores analyse, samt valg af vores stikprøve og dennes størrelse. Endvidere vil vi komme ind på vores valg af statistisk analyseværktøj, der anvendes til at analysere vores data.

5.1 Dataindsamling

Vi har indledningsvist i kapitel 1.5 beskrevet den anvendte metode af vores dataindsamlingsproces. Vi har gennem vores ansættelsesforhold i Beierholm adgang til dataudtræk fra "Lasso X" og "Revision i Danmark". Begge platforme arbejder med at indsamle data om erhvervslivet fra forskellige offentlige datakilder, og de omdanner dem til data skræddersyet til forskellige brancher. For vores vedkommende kan vi gennem Beierholm indhente data om virksomheders seneste indberettet årsrapport, herunder oplysninger om regnskabstal, påtegningen og anvendt revisionshus for den indberettet årsrapport. Vi har gennem Lasso X bestilt vores datagrundlag, som bygger på XBRL oplysninger fra de indberettede årsrapporter til Erhvervsstyrelsen. Som tidligere nævnt, vil vi gerne se på regnskaber med regnskabsafslutning i perioden 31.12.19 – 30.06.20, da det er de to mest anvendte regnskabsafslutningsdatoer, hvorved vores stikprøve omfatter flest regnskaber. Vores stikprøve vil omfatte regnskaber med ovenstående regnskabsafslutning, som har aflagt årsregnskab senest d. 10. december 2020. Afgrænsningen er foretaget, da vi finder det relevant at se på vurderingen af going concern for regnskaber, der er blevet aflagt lige før, lige efter og under udbruddet af COVID-19.

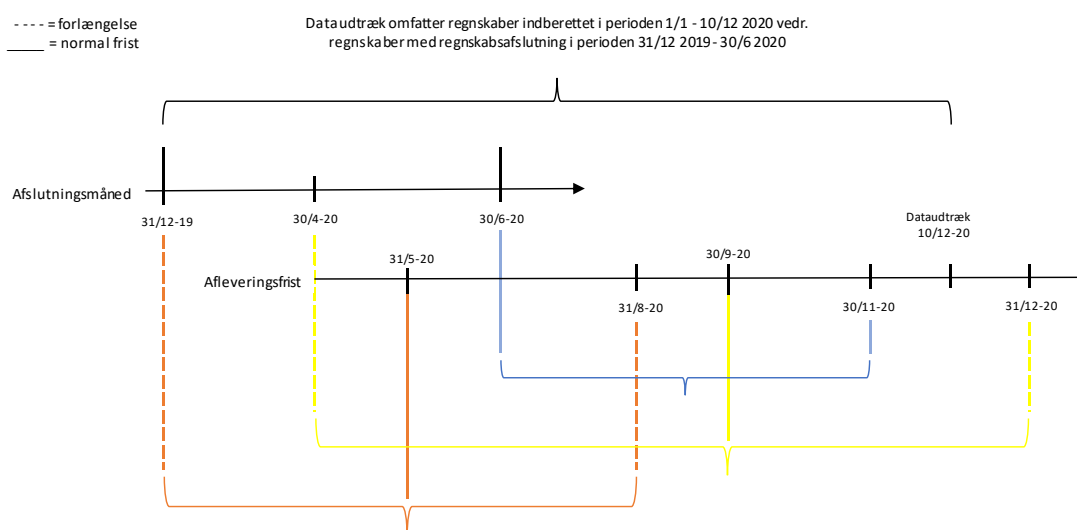
Selskaberne har ifølge ÅRL §138, stk. 1, 5 måneder efter regnskabsafslutningen til at aflægge deres regnskab hos Erhvervsstyrelsen. Grundet udbruddet af COVID-19 blev denne frist dog forlænget med 3 måneder for selskaber med regnskabsafslutning fra 31. oktober 2019 til og med 30. april 2020 jf. BEK nr. 393 af 07/04/2020, §1, stk. 1. Vi har i den forbindelse kontrolleret, hvor stor en andel af regnskaberne med regnskabsafslutning i perioden 31/10 – 30/12 2019, som har omtale af COVID-19 for at underbygge fastholdelsen af vores afgrænsning. Kontrollen er illustreret i figur 6 har vist, at kun 8% af regnskaberne har en omtale af COVID-19, og det bekræfter vores antagelse om, at størstedelen af regnskaberne, som er aflagt før pandemiens udbrud, har meget begrænset omtale af COVID-19, hvorved det ikke vil bidrage positivt til vores afhandling.

Vi har også foretaget samme kontrol for selskaberne med regnskabsafslutning før 31/10, som bekræfter vores antagelse endnu mere, da der i dette tilfælde kun er omtale af COVID-19 i 0,23% af regnskaberne.

Figur 6: Fordeling af omtale af COVID-19 i regnskaber før 31/12-19, kilde: Egen tilvirkning.

Vores datoafgrænsning d. 10. december er lidt tilfældig udvalgt, da det er en blanding af, hvornår Lasso X kunne lave et udtræk til os, og at vi har skubbet datoen så langt som muligt, for at få så stort et datagrundlag med som muligt. Årsregnskaberne med regnskabsafslutning d. 30. april fik udskudt deres frist for aflevering til d. 31. december, og selvom vi ville gerne have så mange med som muligt, men samtidig ville vi også have tid til at analysere på dataudtrækket inden vores egen frist for aflevering. Nedenfor er i figur 7 vist en illustration over fristen for indsendelse af årsregnskaberne i forbindelse med COVID-19, som også inkludere en illustration af vores datoafgrænsning i datagrundlaget.

Figur 7: Illustration af afleveringsfrister, kilde: Egen tilvirkning.

Vores datagrundlag er et XBRL-udtræk med informationer om virksomhedernes årsrapporter. Dette har derfor givet en naturlig afgrænsning i valget af virksomhedsform i vores undersøgelse, eftersom det ikke er alle virksomhedsformer, som skal indberette regnskaber via XBRL, hvorfor vi kun vil se på anparts- og aktieselskaber. Vi har i vores dataudtræk oplysninger for alle aktive selskaber, der har aflagt regnskab frem til d. 10. december 2020, og vi har bedt Lasso X om at udtrække følgende oplysninger til vores empiriske undersøgelse:

- Information om den indsendte årsrapports type
- Regnskabsperiodens slutdato
- Dato for godkendelse på årsregnskabsmøde
- Regnskabsaflæggende virksomheds CVR-nr.
- Regnskabsaflæggende virksomhedsnavn
- Revisionsvirksomhedens CVR-nr.
- Revisionsvirksomhedens navn
- Type af revisorbistand
- Væsentlig usikkerhed vedr. Fortsat drift
- Beskrivelse af usikkerhed ved indregning eller måling
- Beskrivelse af usædvanlige forhold, der kan have påvirket indregningen eller målingen
- Beskrivelse af udviklingen i virksomhedens aktiviteter og økonomiske forhold
- Omtale af betydningsfulde hændelser, som er indtruffet efter regnskabsårets afslutning
- Beskrivelse af virksomhedens forventede udvikling
- Beskrivelse af årets resultat sammenholdt med den forventede udvikling i den senest offentliggjorte årsrapport
- Oplysning om usikkerhed om going concern
- Oplysning om usædvanlige forhold
- Oplysning om betydningsfulde hændelser, indtruffet efter regnskabsårets afslutning
- Virksomhedens regnskabsklasse

Foruden ovenstående regnskabsoplysninger, har vi også behov for yderligere information til at besvare vores problemformulering. Vi skal derfor bruge informationer om følgende:

- Branchegruppe
- Branchekode

- Omsætningsaktiver
- Egenkapital
- Gældforpligtelser
- Balancesum

Ovenstående oplysninger er indhentet fra Revision i Danmark d. 29. december 2020, da vores dataindsamling er sket successivt, og vi har dermed har indhentet data af flere omgange, idet vi fik dybere og dybere indsigt i vores analyse.

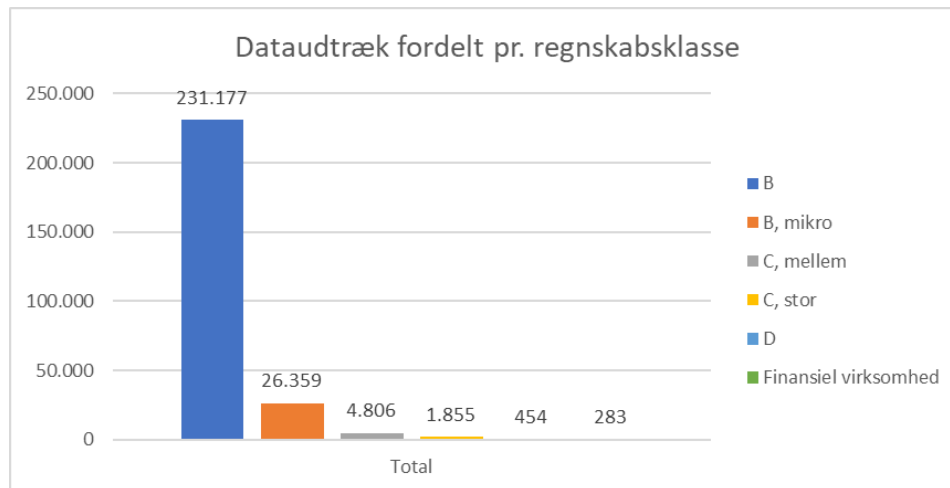
Vi har lavet en kontrol af, at vi har de samme selskaber med i begge filer, men da filerne er meget store, har vi valgt ikke at slå dem sammen i et samlet Excel-ark.

Vi er i forbindelse med vores analyse blevet interesseret i at undersøge likviditetsgraden, hvorfor vi d. 18. februar 2021 har indhentet de regnskabsoplysninger, som skal bruges til beregningerne, og ikke var en del af vores systembaseret dataudtræk fra Revision i Danmark. Vi kunne indhente de fleste oplysninger fra Lasso X, men udtrækket havde ikke oplysninger om de kortfristede gældsforpligtelser for alle selskaberne, hvorfor vi efterfølgende manuelt har måtte indhente oplysningen via Proff.dk, som er en søgemaskine med finansielle oplysninger for virksomheder. Det samme gør sig gældende for de regnskabsoplysninger i vores dataudtræk, som vedrører en senere regnskabsperiode end vores population. Det kan eksempelvis være, hvis årsrapporten for 31/12-20 er aflagt hurtigt i januar 2021, og derved har erstattet regnskabstallene for 31/12-19 årsrapporten.

5.2 Afgrænsningen af datagrundlaget

Vores dataudtræk er modtaget d. 11. december 2020, og ud fra ovenstående udvælgelsesmetode består vores datagrundlag af 264.934 aktive anparts- og aktieselskaber. Excel-filen er uploadet og hedder "XBRL udtræk speciale – afgrænsning". Det er for nærværende afhandling ikke relevant at medtage hele populationen, idet vi blot ønsker at undersøge de regnskaber, der er aflagt i månederne op til, under og efter udbruddet af COVID-19. For at få en så repræsentativ stikprøve som muligt, har vi valgt at anvende stratificeret udvælgelse, og da vores analyse er baseret på historiske data, vil størrelsen af vores stikprøve være afgørende for resultatet om sammenhængen, og hvilke tendenser dataudtrækket viser. Ved at anvende en stratificeret udvælgelse bliver populationen inddelt i flere strata (grupper), og vi sikrer dermed, at vores hypoteser kan testes på baggrund af et tilfredsstillende antal observationer, som samtidig er

relevante for nærværende afhandling.¹³⁶ Vi har i figur 8 vist vores samlede datagrundlag fordelt på regnskabsklasse.

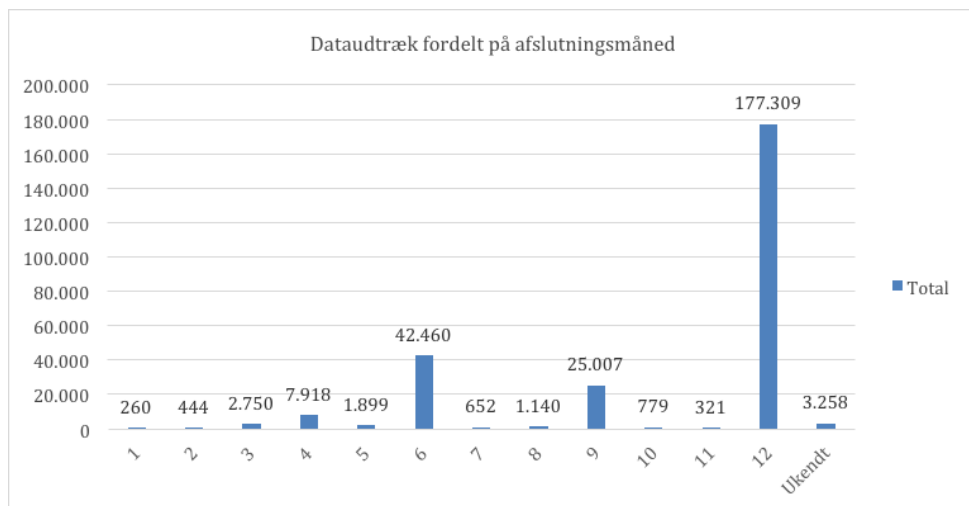

Figur 8: Datatræk fordelt pr. regnskabsklasse, kilde: Egen tilvirkning.

Da vores dataudtræk indeholder selskaber i regnskabsklasse D og finansielle virksomheder, har vi valgt at sortere disse fra. Det har vi gjort på baggrund af, at selskaberne i regnskabsklasse D aflægger årsregnskab efter IFRS, og derved er omfattet af andre regelsæt. Det samme gør sig gældende for finansielle virksomheder, som også aflægger årsregnskab efter anden lov end ÅRL. Endvidere skal de ikke XBRL-indberette deres årsrapport, hvorfor deres regnskabsoplysninger vil mangle i vores dataudtræk.

Vores stikprøvestørrelse udgør herefter 264.197 regnskaber. Vi har valgt at sortere regnskaberne på deres afslutningsmåned, så vi herfra kan frasortere de regnskaber, som ligger udenfor den periode som nærværende afhandling vil undersøge. Regnskaberne er illustreret i figur 9 fordelt på regnskabsafslutningsmåned.

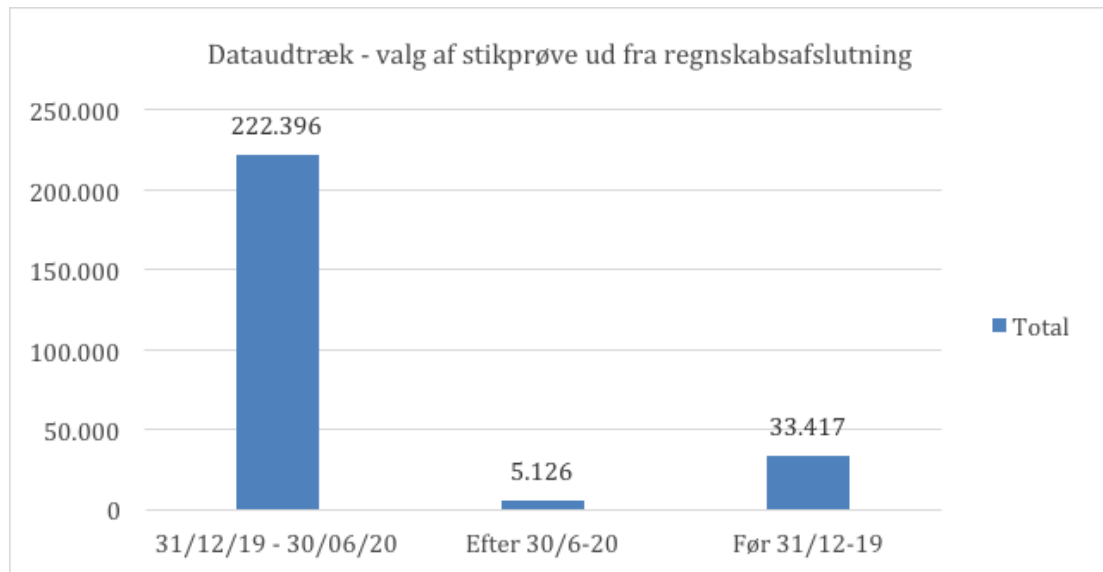
¹³⁶ Hansen, Erik J., og Andersen, Bjarne H.: "Et sociologisk værktøj", side 81-82.

Figur 9: Stikprøve fordelt på afslutningsmåned, kilde: Egen tilvirkning.

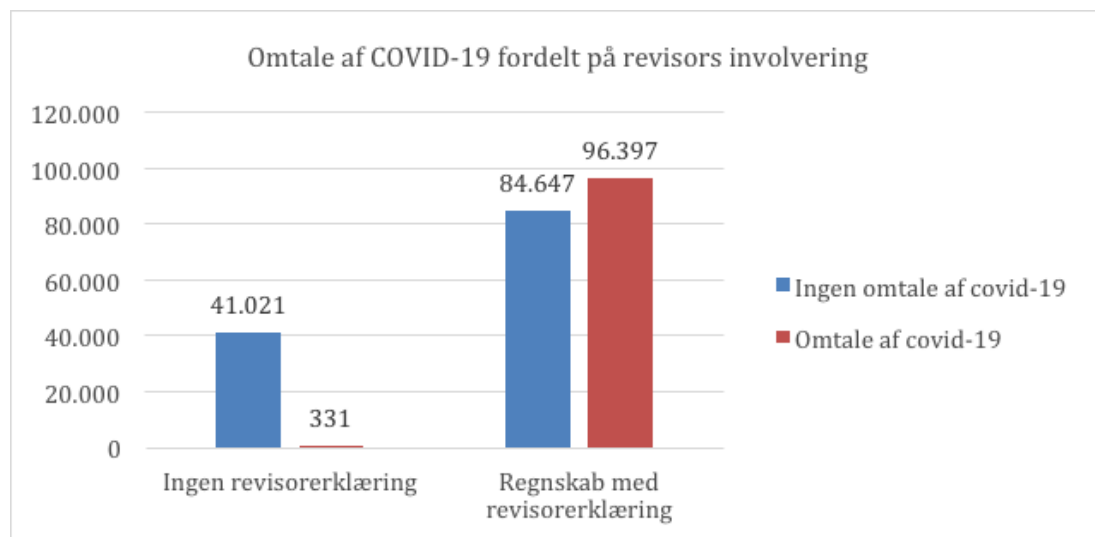
Gruppen som er kategoriseret som ”ukendt” omfatter koncernregnskaber. Denne gruppe af regnskaber har vi valgt at frasortere på baggrund af begrænsninger i vores systemudtræk. Det modtaget dataudtræk var mangelfuld på disse regnskaber i forhold til erklæringstype, regnskabsafslutning, konklusion, oplysninger i noter og ledelsesberetning, hvorfor de ikke ville bidrage med noget til vores afhandling og analyse. Derudover har vi alle de underliggende datterselskaber med i vores stikprøve, som i de fleste tilfælde må antages at være driftsselskaber, og hvor moderselskabet typisk vil være et holding selskab, hvor deres eneste aktivitet er at eje kapitalandele i datter. Vi mener derfor, at vi på trods af vores frasortering af koncernregnskaber stadig har en repræsentativ og valid stikprøve. Det er vores vurdering, da vi antager at koncernregnskaberne i sig selv ikke bidrager med mere til vores analyse, da vi ud fra ovenstående antager, at de samme oplysninger må være medtaget i de underliggende datterselskaber. Vores stikprøve lyder herefter lyder på 260.939 regnskaber.

Vores dataudtræk består pt. af ovenstående stikprøvestørrelse, hvoraf nogle af selskaberne eksempelvis har regnskabsafslutning d. 30.06.19 eller 30.09.20. Disse selskaber er ikke relevante for nærværende afhandling, og da vi, som tidligere nævnt kun vil basere vores analyse på regnskaber, som er aflagt i perioden 31.12.19-30.06.20, har vi stratificeret vores data således, at vi ikke får regnskaber med fra perioden før 31.12.19 og efter 30.06.20. Stratificeringen er illustreret i figur 10.

Figur 10: Bortfald i stikprøve ud fra regnskabsafslutning, kilde: Egen tilvirkning.

Vores sidste afgrænsning, som tager udgangspunkt i en stikprøvestørrelse på 222.396, vedrører regnskaberne uden en revisorerklæring, der er fravalgt grundet en antagelse om, at regnskaberne indeholder væsentlig færre oplysninger, end hvis revisor havde været involveret. Vi har testet vores antagelse, og nedenfor er det illustreret i figur 11, at 99%¹³⁷ af regnskaberne uden revisorerklæring, er uden omtale af COVID-19, op mod 47%,¹³⁸ når der er revisorerklæring på regnskabet.

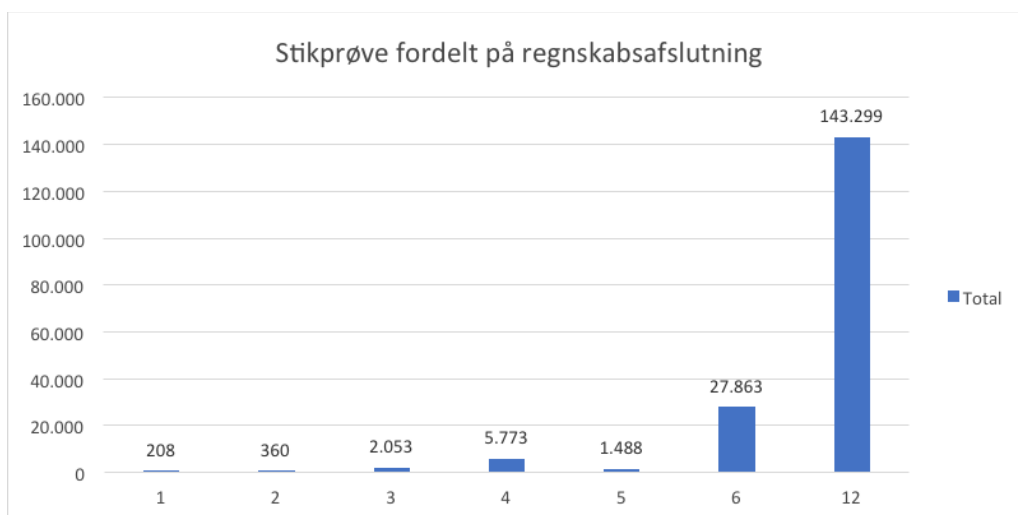
Figur 11: Afgrænsning af regnskaber uden revisorerklæring, kilde: Egen tilvirkning.

¹³⁷ Ingen omtale af covid-19 uden erklæring: $(41.021 / (331 + 41.021) * 100) = 99\%$.

¹³⁸ Ingen omtale af covid-19 med erklæring: $(84.647 / (96.397 + 84.647) * 100) = 47\%$.

Det bekræfter derved vores antagelse og kan indikere, at revisor bidrager til et mere troværdigt regnskab ved sin erklæring eller involvering. Vi har stikprøvevis kontrolleret regnskaberne uden assistance fra revisor, for at se om vi kunne gennemskue en tendens for, hvorfor de har fravalgt revisors assistance, udover at det er små virksomheder i regnskabsklasse B, da de netop kan fravælge revision. Vi har kontrolleret 15 regnskaber, som alle havde begrænset aktivitet, ingen bankgæld eller ejede kapitalandele i tilknyttede virksomheder. Disse virksomheder vil typisk have få regnskabsbrugere og måske endda kun ejeren, hvorfor honoraret til revisor kan ses som en unødvendig omkostning. Eftersom at størstedelen af regnskaberne uden erklæring fra revisor indeholder færre oplysninger, sammenholdt med regnskaber hvor revisor har været involveret, mener vi ikke, at regnskaberne vil bidrage til vores afhandling og analyse, og det ville endda med sin medvirken resultere i et misvisende resultat, da revisors rapportering ikke vil fremgå heraf.

Efter denne stratificering har vi en samlet stikprøve på 181.044 årsregnskaber, i regnskabsklasse B-mikro til C-stor, med regnskabsafslutning i perioden 31.12.19 – 30.06.20, fordelt på afslutningsmånederne i figur 12.

Figur 12: Stikprøve fordelt på regnskabsafslutning, kilde: Egen tilvirkning.

Vi har afslutningsvist ud fra figur 12 valgt at reducere vores stikprøve yderligere, således at vi kun ser på selskaber med regnskabsafslutning d. 31.12.19, d. 30.04.20 samt d. 30.06.20. Vores stikprøve ender dermed på 176.935 regnskaber. Dette er valgt, da det er de afslutningsmåneder, hvor der er flest selskaber, der aflægger regnskab. Endvidere finder vi netop de tre afslutningsmåneder interessante, da COVID-19 pandemien først påvirkede det danske erhvervsliv rigtigt fra midten af marts 2020, hvorved selskaberne med afslutning d. 31.12.19 ikke var berørte af pandemien. Selskaberne med regnskabsafslutning d.

30.04.20 nåede lige akkurat at blive berørt af pandemien i deres regnskabsår, og selskaberne med afslutning d. 30.06.20 også var påvirket i ca. 1/4 del af deres regnskabsår.

Vi har valgt ikke at reducere vores stikprøvestørrelse yderligere i første omgang, selvom nogen teoretikere vil mene, at grundlaget kan være for stort og derved kompliceret at arbejde med.¹³⁹ Eftersom at al vores data er i Excel, som er et godt værktøj at arbejde i, når der arbejdes med større datagrundlag, fordi det blandt andet er nemt at analysere og sortere i, mener vi ikke, at vi bliver udfordret på det grundlag. Vi vil løbende i takt med hver test af vores hypoteser reducere stikprøvestørrelsen, da vi ud fra resultaterne vil blive klogere på, hvilke data vi skal analysere, samt hvorvidt hele stikprøvestørrelsen er relevant at se på, eller om vi i stedet skal stratificere vores udvælgelse i flere strata. Vi har i vores bilag illustreret, hvilke strata der anvendes til at reducere vores stikprøvestørrelse for hver hypotesetest.

5.3 Præsentation af stikprøve

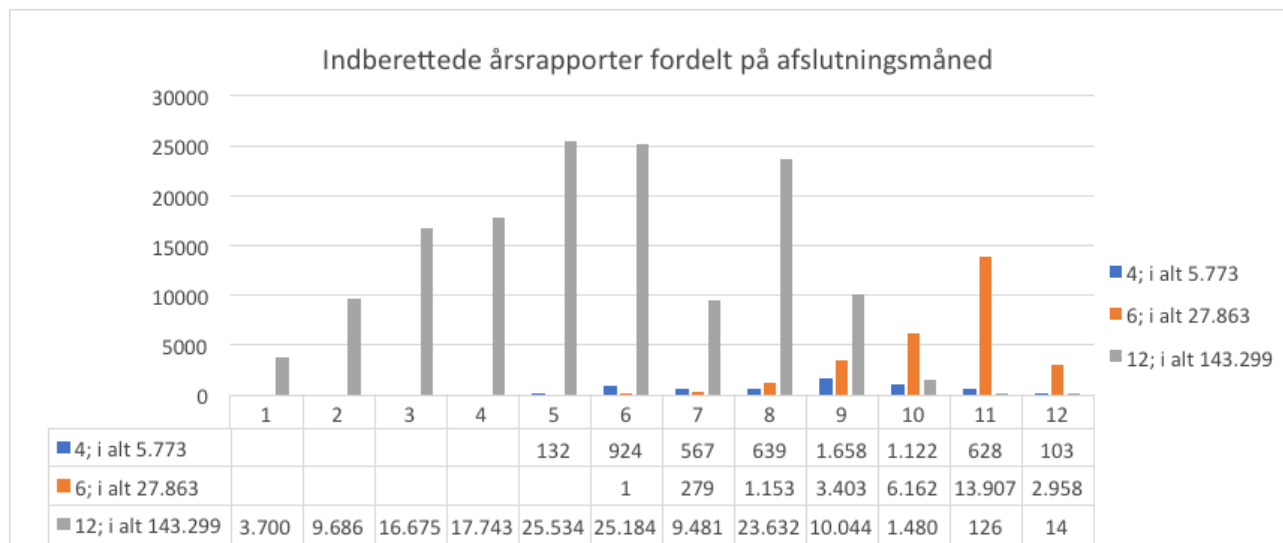
Det blev i foregående afsnit konkluderet, at vores stikprøve består af 176.935 selskaber. Vi har i det følgende opstillet en række figurer, der vil give et overblik over fordelingen af vores stikprøve. De tre parametre; indberetningsmåned, omtale af COVID-19 og revisors konklusion, som vi har anvendt til vores hypotesetests, vil være gennemgående i hele vores analyse.

I april måned 2020 blev der udgivet en bekendtgørelse, der medførte, at selskaberne fik forlænget indsendelsesfristen for årsregnskabet med 3 måneder. Som det kan ses af nedenstående figur 13, er det ca. halvdelen af årsrapporterne med regnskabsafslutning d. 31.12.19, der er indberettet i månederne maj-august.¹⁴⁰ Der blev kun indberettet ca. 24% af regnskaberne i marts-april måned.¹⁴¹ Dette indikerer, at flere virksomheder har valgt at benytte sig af muligheden for at udarbejde og indberette årsrapporten senere. Vi har en formodning om, at det kan skyldes usikkerheden omkring COVID-19 og dens effekt på virksomheden.

¹³⁹ Hansen, Erik J., og Andersen, Bjarne H.: "Et sociologisk værktøj", side 78.

¹⁴⁰ Der blev indberettet ca. 18% i henholdsvis maj og juni og 16% i august.

¹⁴¹ Der blev indberettet ca. 12% i begge måneder.

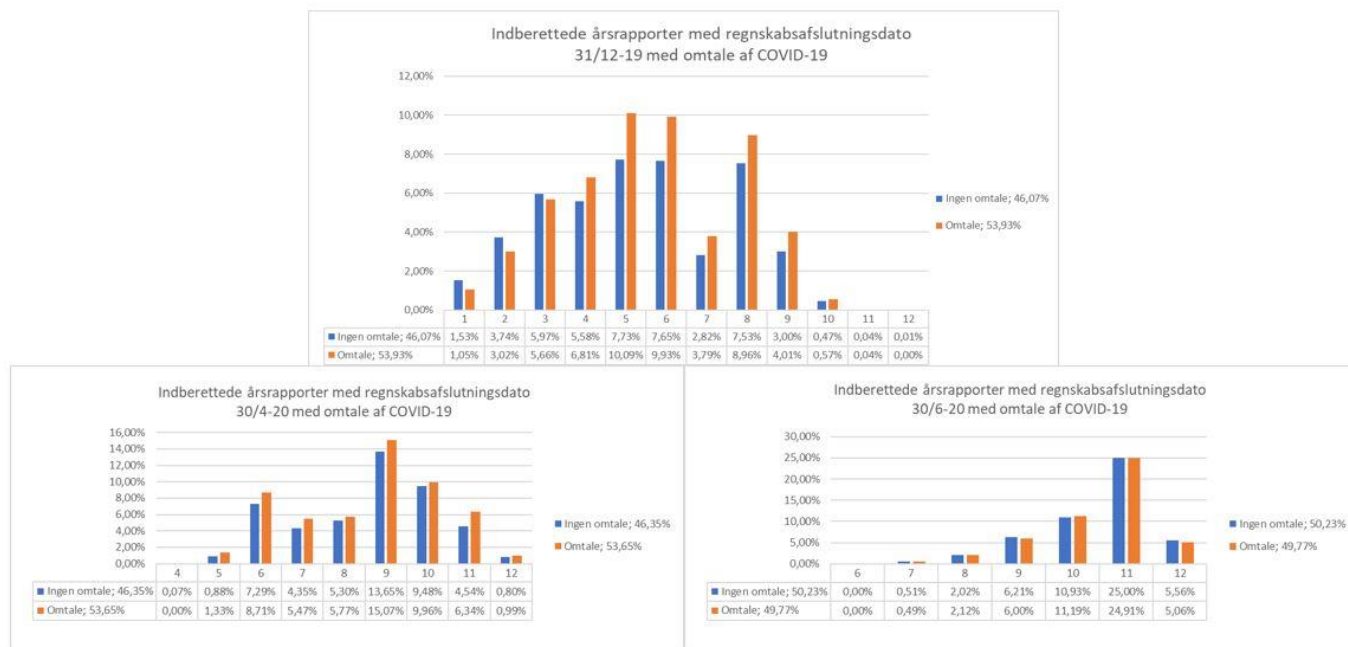
Figur 13: Fordeling af indberettet årsrapporter opdelt på regnskabsafslutningsmåned, kilde: Egen tilvirkning.

For 30.04.20 regnskaberne er tendensen ifølge indberetningstidspunktet ikke lige så tydeligt, som for 31.12.19 regnskaberne. For selskaberne med afslutning i april måned havde ca. 29% indberettet årsrapporten i september, som er deres normale afleveringsfrist og ca. 19% i oktober. Dermed er ca. 48% af regnskaberne som er indberettet, hvilket indikerer, at selskaberne ikke i et lige så stort omfang som 31.12.19 regnskaberne har gjort brug af den forlængede indberetningsfrist.

Selskaberne med regnskabsafslutning d. 30.06.20 fik ikke forlænget indberetningsfristen. Ud fra indberetningsmånederne for disse regnskaber, kan det ses, at ca. 22% indberettede årsrapporten i oktober og ca. 50% først indberettede den i november. Vi har en formodning om, at det kan skyldes, at COVID-19 blussede op igen i efteråret og medførte flere restriktioner både regionalt og nationalt. Selskabernes ledelse og eventuelt revisor kunne dermed have en interesse i "skubbe" underskriftdatoen og dermed indberetningsdatoen så langt som muligt, for at vurdere konsekvenserne af restriktionerne.

I forbindelse med udbruddet af COVID-19 har der været ekstra fokus fra revisors side omkring efterfølgende begivenheder, og dennes påvirkning af den enkelte virksomhed. Vi kan se en tendens i, at selskaberne med regnskabsafslutning d. 31.12.19, d. 30.04.20 og d. 30.06.20 aflægger årsrapporterne lidt senere end normalt, finder vi det interessant at kigge på omtalen af efterfølgende begivenheder i regnskaberne fordelt på indberetningsmåneden. I figur 14 ses det, at der for selskaberne med regnskabsafslutning d. 31.12.19 og d. 30.04.20 i stigende grad medtages oplysninger om COVID-19, jo senere årsregnskabet bliver aflagt. Dette vurderes ud fra, at andelen af regnskaber med omtale af COVID-19 overstiger andelen af regnskaber uden omtale af COVID-19 i højere grad, jo senere regnskabet bliver

aflagt. Det ses også af graferne, at omtalen samlet set for 31/12 og 30/4 regnskaberne overstiger regnskaber uden omtale COVID-19.

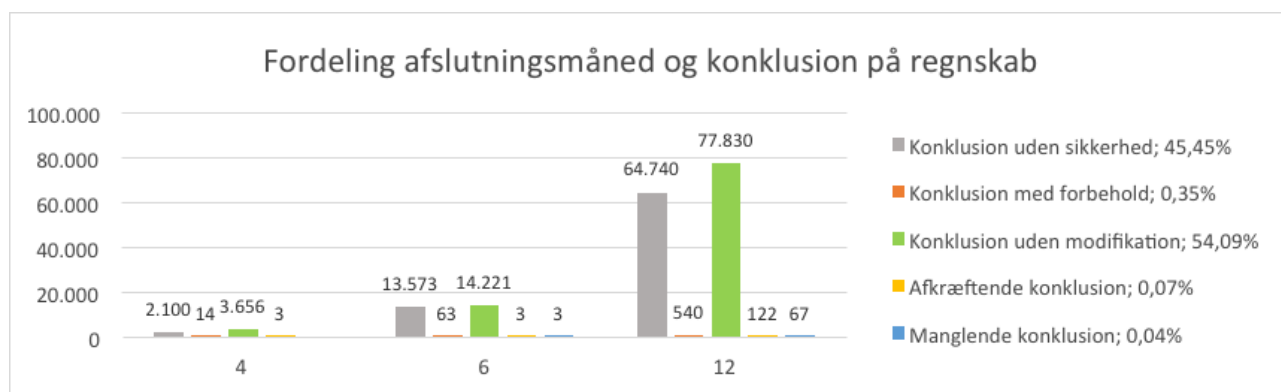

Figur 14: Indberettede årsrapporter med omtale af COVID-19, kilde: Egen tilvirkning.

Omtalen af COVID-19 i årsrapporterne flader ud for regnskaberne med afslutning d. 30.06.20, hvor fordelingen af regnskaberne med eller uden omtale af COVID-19 er næsten ligeligt fordelt. Af totalen ses det, at der er en lille overvægt af regnskaber uden omtale af COVID-19, men det er også kun lige med 0,46 procentpoint. Dette kan skyldes, at virksomhederne har fået tilpasset sig COVID-19 pandemien, og ledelsen derved har et klart overblik over dens påvirkning på virksomhedens drift. Når denne ikke anses for at være væsentlig, har de undladt at omtale påvirkningen i regnskabet.

På baggrund af dette synes vi, at det kunne interessant at se på, om der er forskel på omtalen i regnskaberne sammenholdt med, hvornår årsrapporterne blev indberettet. Vi vil inddele vores test af omtalen i en *generel omtale* og en *særlig omtale*. Den generelle omtale i regnskabet vil vedrøre de tilfælde, hvor der er givet oplysning om COVID-19 i ledelsesberetningen, eller blot er en standard formuleret omtale, som kan genkendes i flere regnskaber fra samme revisionshus. Særlig omtale vil omfatte de tilfælde, hvor der er givet oplysning om COVID-19 i noterne, som derved må have haft væsentlig betydning for regnskabet, da oplysninger medtaget i regnskabet (noterne) skal ses ud fra en væsentligheds- og relevans betragtning.

Vi har en forventning om, at regnskaberne vil indeholde flere oplysninger med henvisning til COVID-19, og at der vil kunne ses en tendens ud fra, hvornår de er indberettet. Det er vores forventning, fordi pandemien var ved at blive nogenlunde stabil hen over sommeren, og flere virksomheder på det tidspunkt havde fået del i kompensationsordningerne, som regeringen havde iværksat for at reducere erhvervslivets tab.¹⁴² Kompensationsordningerne kan hjælpe ledelsen med deres vurdering af, hvorvidt det er realistisk for selskabet at fortsætte driften de næste 12 måneder, samt at revisor dermed også opnår tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for going concern forudsætningens tilstedeværelse. Det er derfor interessant at undersøge, hvorvidt COVID-19 har sat sine spor i årsrapporterne, samt om der allerede nu kan ses en tendens i revisors omtale af going concern.

Figur 15: Fordeling af afslutningsmåned og konklusion, kilde: Egen tilvirkning.

Når vi ser på regnskabernes afslutningsmåned og revisors konklusion, fremgår det af figur 15, at der afgives flest konklusioner uden modifikationer (ca. 54%), og dernæst konklusioner uden sikkerhed (ca. 45%), som vedrører assistance erklæringer. I en krisetid som denne, er det interessant, at revisor i over 50% af de aflagte regnskaber afgiver en konklusion uden modifikationer. Ud fra revisors erfaring fra finanskrisen, og de konsekvenser den medførte, kunne man foranlediges til at tro, at der ville være flere selskaber, som ville have et forbehold for going concern. Når revisor i over 50% af tilfældene afgiver en konklusion uden modifikationer, må det dog antages, at det er fordi regnskabet indeholder de nødvendige oplysninger, og at ledelsen i alle tilfælde, hvor der er indikationer på usikkerhed om going concern, har oplyst om dette i regnskabet. Hvis revisor i sin påtegning har fremhævet et forhold i regnskabet eller en væsentlig usikkerhed om going concern, som er oplyst i regnskabet, vil dette ikke fremgå som en modificeret konklusion, og det vil i dette tilfælde indgå i totalen for regnskaber uden en modificeret konklusion.

¹⁴² Erhvervsministeriet: "COVID-19: Regeringen og alle Folketingets partier er enige om omfattende hjælpepakke til dansk økonomi".

Som en del af vores undersøgelse, vil det derfor være interessant at kigge på revisors konklusion, set i forhold til om der kan være andre faktorer, som kan give en indikation af konklusionens udformning. Det gør vi på baggrund af, at der i stigende tilfælde er en grad af omtale af COVID-19 i regnskaberne og det derved kunne være interessant at se, om blandt andet nøgletallene vil kunne give en indikation på typen af konklusionen.

6 Analyse af COVID-19's indvirkning i årsregnskabet

Vi vil i dette kapitel analysere vores indsamlede data til besvarelsen af vores problemstilling samt undersøgelsesspørgsmål.

For at give et overblik over vores indsamlede data samt udarbejdelse af vores analyser, har vi valgt at anvende matematiske og statistiske metoder.

Til at teste sammenhængen mellem to variabler, vil vi anvende Chi²-testen, hvor det testes, hvorvidt der er sammenhæng mellem variablerne. Testen er en hyppigt anvendt test af samfundsforskere, da testen kan anvendes på sammenhænge mellem variabler uanset måleniveau.¹⁴³ Chi²-testen tester altså, hvorvidt data følger den forventede udvikling.

6.1 Chi-i-anden test

Ved anvendelse af en statistisk test som Chi² opstilles der to hypoteser. Den første hypotese er H₀ hypotesen, som udtrykker, hvorvidt der ikke er en sammenhæng mellem variablerne. H₁ hypotesen er den anden hypotese, som udtrykker, hvorvidt der er en sammenhæng mellem variablerne. Til beregningen af Chi²-testen, skal der anvendes et signifikansniveau, α . Signifikansniveauet udtrykker sandsynligheden for, at H₀ hypotesen er forkert, og dermed skal forkastes. Det vil sige graden af sandsynlighed for, at der forkastes en sand H₀-hypotese, også kaldet type 1-fejl. Det er altså op til den enkelte, hvilken grad af type 1-fejl der kan accepteres. Vælger vi at acceptere en lille grad af type 1-fejl, vil dette medføre, at der omvendt vil accepteres en større grad af type 2-fejl. Type 2-fejl er, når der accepteres en forkert H₀ hypotese. Derfor vælges der ofte et signifikansniveau på 95%, hvor der kun er 5% risiko for, at resultatet af testen ikke er fremkommet ved tilfældig afvigelse.¹⁴⁴ Med baggrund i ovenstående har vi i vores test valgt at anvende et signifikansniveau på 0,05.

Til beregningen af Chi²-testen skal følgende oplysninger være tilstede:¹⁴⁵

- E = Forventede værdier, og skal være ≥ 5
- Frihedsgrader (df) = (antal r-1)*(antal c-1)
- Antal af celler ($r*k$) ≥ 4 , da df minimum skal være 1

¹⁴³ Hansen, Erik J., og Andersen, Bjarne H.: "Et sociologisk værktøj", side 202.

¹⁴⁴ Hansen, Erik J., og Andersen, Bjarne H.: "Et sociologisk værktøj", side 198-199.

¹⁴⁵ Bøye, Erik M.: "Statistikhjælperen", kapitel 15.

- P-værdi: H_0 forkastes hvis $P\text{-værdi} < \alpha$, hvilket betyder, at der er afhængighed
- $X^2 = \text{Chi}^2$ teststørrelse
- $X^2_{0,05} = \text{Chi}^2$ kritisk værdi

H_0 hypotesen vil altid være et udtryk for den sande værdi, hvor H_1 hypotesen vil være et udtryk for en alternativ hypotese, der vil indeholde en benægtelse.¹⁴⁶ De forventede værdier vil blive beregnet ud fra at H_0 hypotesens påstand er korrekt, og at beregningen sker ud fra de observerede værdier:¹⁴⁷

$$E = \frac{R_{\text{sum}} * C_{\text{sum}}}{n}, \text{ hvor}$$

R_{sum} = Summen af rækketotalen pr. variabel for de observerede værdier

C_{sum} = Summen af kolonnetotalen pr. variabel for de observerede værdier

n = Total antal observationer for de observerede værdier

Beregningen ud fra ovenstående formel danner grundlag for de forventede værdier, hvis virkeligheden afspejler det som H_0 fastsætter. Forskellen mellem de observerede værdier (O) og de forventede værdier (E) udtrykker, hvorvidt resultatet er en tilfældig afvigelse, og dermed om sandsynligheden for, at H_0 afspejler virkeligheden.¹⁴⁸ På baggrund af resultatet af de observerede og forventede værdier, kan der nu beregnes teststørrelsen af Chi^2 . Først skal afvigelsen for hver variabel beregnes ved: $(O-E)/E$, og til sidst summeres disse sammen, hvorved der fås følgende ligning:¹⁴⁹

$$X^2 = \sum \frac{(O - E)^2}{E}$$

Hvis X^2 er stor, er det en indikation på, at H_0 hypotesen om uafhængighed ikke er opfyldt, og at H_1 dermed er sand. Men hvis X^2 er stor nok til, at vi kan forkaste H_0 beregnes ved $X^2_{0,05}$ ved hjælp af Excel-formlen $\text{CHIINV}(\alpha; df)$. Vi vil forkaste H_0 , hvis $X^2 > X^2_{0,05}$, hvorved det bliver bevist, at der er en signifikant sammenhæng på 5%. Vi kan dermed med 95% sikkerhed bevise, at der ikke er uafhængighed mellem variablerne, det vil sige, at der er afhængighed.

¹⁴⁶ Bøye, Erik M.: "Statistikhjælperen", side 73.

¹⁴⁷ Bøye, Erik M.: "Statistikhjælperen", side 134.

¹⁴⁸ Hansen, Erik J., og Andersen, Bjarne H.: "Et sociologisk værktøj", 201.

¹⁴⁹ Bøye, Erik M.: "Statistikhjælperen", side 131.

En kontrol, af at H_0 skal forkastes, kan foretages ved at beregne P-værdien. Hvis P-værdien $> \alpha$ betyder det, at H_0 accepteres og omvendt. P-værdien kan beregnes ved hjælp af Excel-formlen $\text{CHI2.FORD.RT}(X^2;df)$.

Vi vil i det følgende afsnit opstille en række hypotesetests, der skal bruges til vores besvarelse af undersøgelsesspørgsmålene, og dermed nærværende afhandlings problemstilling.

6.2 Test af omtale i årsregnskabet og indberetningsmåned

Vi vil i dette afsnit teste, om der kan påvises en sammenhæng mellem tidspunktet for aflagt regnskab og oplysningen om efterfølgende begivenheder vedrørende COVID-19, hvor

- H_0 = Uafhængighed mellem tidspunktet for aflagt regnskab og oplysningen om efterfølgende begivenheder vedrørende COVID-19.
- H_1 = Afhængighed mellem tidspunktet for aflagt regnskab og oplysningen om efterfølgende begivenheder vedrørende COVID-19.

Testen er foretaget på baggrund af hele vores stikprøve på 176.935 selskaber, og er opdelt på de tre regnskabsafslutningsmåneder; d. 31.12.19, d. 30.04.20 og d. 30.06.20. Vi har opdelt regnskaberne i, hvorvidt de indeholder en omtale eller ej om COVID-19 i årsregnskabet, samt hvilken måned regnskabet er blevet aflagt i. Stikprøvens fordeling er illustreret i bilag 3 Vi har valgt at undersøge, hvorvidt der er omtale eller ej, da ledelsen skal udtale sig om forhold, der er relevante for regnskabsbrugeren.

Da COVID-19 er en efterfølgende begivenhed, som påvirker mange virksomheder, har vi en forventning om, at regnskabet vil have en omtale om, hvordan pandemien har påvirket virksomheden, såfremt dette er relevant for regnskabsbrugeren. Som følge af udviklingen af COVID-19, er det endvidere vores forventning, at der vil være flere regnskaber med omtale af COVID-19, jo senere de bliver aflagt. Omtalen vil enten fremgå af ledelsesberetningen og/eller af noterne alt afhængig af, hvilken regnskabsklasse virksomheden er omfattet af, samt graden af betydning for virksomheden. Det er ledelsen, der aflægger årsregnskabet, og de skal derfor også foretage vurderingen af de aktuelle forhold og efterfølgende begivenheder, og om de har betydning for virksomheden. Revisor skal forholde sig til oplysningerne ledelsen har oplyst om i årsregnskabet, uanset om det er i ledelsesberetningen eller noterne. Agerer selskabet i en branche, hvor COVID-19 har påvirkning, og eventuelt har medført en midlertidig nedlukning, vil dette være et relevant forhold at oplyse om og omtale under efterfølgende begivenheder.

For ikke at blande de tre regnskabsafslutningsmåneder sammen, har vi opdelt vores test i tre, så hver afslutningsmåned bliver testet for sig. Vi vil lave en samlet analyse ud fra hvad testen konkluderer, samt kigge på tendenserne i testene. Hertil vil vi for hver test kun medtage en illustration af resultatet og dens beregning for den ene afslutningsmåned. Vi vil for de to andre test beskrive resultatet og henvise til vores bilag for beregningen.

Den første afslutningsmåned vi har testet for sammenhæng mellem indberetningsmåned, og hvorvidt der er omtale eller ej i årsrapporten er 31.12.19 regnskaberne. Resultatet af denne test er illustreret i figur 16. Det ses af resultatet, at $\chi^2 > \chi^2_{0,05}$ ($1.015 > 19,6751$), hvorfor H_0 hypotesen forkastes, og testen konkluderer, at der er en signifikant afhængighed mellem indberetningsmåneden, og hvorvidt der er omtale i regnskabet vedrørende COVID-19. Da P-værdien er $< \alpha$, er risikoen for, at vi forkaster en sand H_0 hypotese lille.

Test 31/12-19		Test af indberetningmåned og omtale i regnskabet												
	Værdier	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	I alt
Ingen omtale	Observerede (O)	2.193	5.355	8.559	7.991	11.073	10.961	4.045	10.792	4.301	670	63	8	66.011
	Forventede (E)	1.704	4.462	7.681	8.173	11.762	11.601	4.367	10.886	4.627	682	58	6	
Omtale	Observerede (O)	1.507	4.331	8.116	9.752	14.461	14.223	5.436	12.840	5.743	810	63	6	77.288
	Forventede (E)	1.996	5.224	8.994	9.570	13.772	13.583	5.114	12.746	5.417	798	68	8	
I alt		3.700	9.686	16.675	17.743	25.534	25.184	9.481	23.632	10.044	1.480	126	14	143.299
Ingen omtale	$\chi^2 = (O-E)^2/E$	140,06	178,77	100,27	4,07	40,39	35,31	23,81	0,81	22,94	0,20	0,42	0,37	547,44
Omtale	$\chi^2 = (O-E)^2/E$	119,62	152,69	85,64	3,47	34,50	30,16	20,33	0,70	19,59	0,17	0,36	0,32	467,56
														1.015,00
Input	χ^2													1.015,00
	df (antal frihedsgrader) =													11
	Signifikantiveau, α = 5% =													0,05
	P-værdi (Excel funktion =CHID.FORD.RT(χ^2 ,df)													0,0000
	χ^2 kritisk værdi (Excel funktion =CHIINV(α ,df)													19,68
Konklusion														afhængighed
Omtale	Observerede (O), %	40.73%	44.71%	48.67%	54.96%	56.63%	56.48%	57.34%	54.33%	57.18%	54.73%	50.00%	42.86%	53.93%

Figur 16: Resultat test af indberetningsmåned og omtale i regnskabet 31/12-19, kilde: Egen tilvirkning.

Vi kan ud fra de observerede værdier i figur 16 se, at der i perioden april-oktober er omtale af COVID-19 i mere end halvdelen af de indberettede årsrapporter. I marts måned er der omtale i ca. 50% af årsrapporterne. Dette indikerer, at der er sammenhæng mellem tidspunktet for indberetningen af årsrapporten og omtalen af COVID-19 i årsregnskabet for selskaber med regnskabsafslutning 31.12.19.

For selskaberne med regnskabsafslutning d. 30.04.20 ses resultatet af testen i bilag 2. Her ses der af resultatet, at $\chi^2 < \chi^2_{0,05}$ ($12 < 14,0671$), hvorfor H_0 hypotesen accepteres, og testen konkluderer, at der ikke er en signifikant afhængighed mellem indberetningsmåneden, og hvorvidt der er omtale i regnskabet vedrørende COVID-19. Da P-værdien er $> \alpha$, er der en lille risiko for, at vi accepterer en forkert H_0 hypotese. Udfaldet af testen skyldes, at forskellen mellem de observerede og forventede værdier er meget lav.

Udfaldet af testen er overraskende, idet vi ud fra de observerede værdier i bilag 2 kan se, at der i hele perioden er omtale af COVID-19 i mere end halvdelen af de indberettede årsrapporter. Forskellen mellem de observerede værdier er så tæt, kan testen ikke med 95% sikkerhed konkludere, at det ikke skyldes tilfældigheder, hvorfor resultat viser uafhængighed. Eftersom at vi ud fra værdierne kan se, at der for hver måned er et overtal af regnskaber med omtale af COVID-19 mener vi, at det indikerer, at der er en tendens mellem tidspunktet for indberetningen af årsrapporten og omtalen af COVID-19 i årsregnskabet for selskaberne med regnskabsafslutning d. 30.04.20. Sammenhængen er dog ikke signifikant, idet testen og beregningen viser noget andet.

Slutteligt har vi testet selskaberne med regnskabsafslutning d. 30.06.20. Resultatet af testen ses i bilag 2. Det fremgår her, at $X^2 < X^2_{0,05}$ ($9 < 11,0705$), hvorfor H_0 hypotesen accepteres, og testen konkluderer, at der ikke er signifikant afhængighed mellem indberetningsmåneden, og hvorvidt der er omtale i regnskabet vedrørende COVID-19. Da P-værdien er $> \alpha$, er der en lille risiko for, at vi accepterer en forkert H_0 hypotese. Udfaldet af testen skyldes igen, at forskellen mellem de observerede og forventede værdier er meget lav. Ud fra de observerede værdier i bilag 2 ses det dog, at der generelt i perioden er omtale i ca. 50% af regnskaberne. De observerede værdier er tættere end i den forrige test, og der er samlet set kun en forskel på 0,23 procentpoint som skiller de to variabler ad. Dette indikerer, som testen også kommer frem til, at der ikke er sammenhæng mellem tidspunktet for indberetningen af årsrapporten og omtalen af COVID-19 i årsregnskabet for selskaberne med regnskabsafslutning d. 30.06.20. Dette er meget interessant, idet pandemien blussede op igen i september/oktober måned, hvor der igen blev indført yderligere restriktioner. Endvidere kan det ses i figur 14, at der i oktober og november blev indberettet henholdsvis 22% og 50% af årsrapporterne for 30.06.20 regnskaberne, hvorfor det ville være forventeligt, at størstedelen af regnskaberne aflagt i disse måneder ville indeholde omtale af COVID-19.

Resultaterne af de tre hypotesetest om, hvorvidt der er sammenhæng mellem tidspunktet for indberetningen af årsrapporten og omtalen af COVID-19 i årsregnskabet, viste ikke det samme resultat, hvilket var overraskende. Resultatet for 31.12.19 regnskaberne viste, at der var sammenhæng, hvilket også var vores forventning inden testen. COVID-19 pandemien påvirkede først Danmark for alvor i midten af marts, hvor der endnu ikke var indberettet så mange årsrapporter, hvor det ud fra testen samt de observerede værdier kan ses, at der var færre regnskaber med oplysninger vedrørende COVID-19. Dette stemmer overens med vores forventning, at jo senere årsrapporterne blev aflagt, jo flere årsrapporter ville indeholde oplysninger om COVID-19. Dog var det ikke vores forventning, at der for regnskaberne med afslutning d. 30.04.20 og d. 30.06.20 ikke er sammenhæng mellem tidspunktet for indberetningen af

årsrapporten og omtalen af COVID-19 i årsregnskabet. Resultatet af testen skyldes, at forskellen på de observerede værdier er lille. Vi kan dog ud fra de observerede værdier se, at der i langt de fleste måneder er flere regnskaber, der indeholder omtale af COVID-19 end regnskaber der ikke indeholder omtale. Dette giver en indikation på, at der faktisk er sammenhæng mellem tidspunktet for indberetning af årsrapporten og omtalen af COVID-19 i årsregnskabet, selvom testen kom frem til et andet resultat. Denne type fejl kaldes type 2 fejl indenfor hypotesetest og forekommer, når der kun er små forskelle i de observerede værdier. Vi kan også ud fra den procentvise udvikling for regnskaberne med regnskabsafslutning d. 30.06.20 se, at der er forskelle på de observerede værdier, men da disse er endnu mindre end i 30.04 regnskaberne, forklare det, hvorfor testen konkludere, at der ikke er sammenhæng.

De observerede værdier indikerer altså, at der er en sammenhæng mellem, hvornår årsregnskabet er aflagt og omtalen af COVID-19 i årsregnskabet. Vi synes derfor, at det kunne være interessant at undersøge, hvorvidt omtalen i årsregnskaberne er standardiseret, og hvorvidt revisionshusene efterlever deres interne notater eller anbefalinger til omtalen af COVID-19 i årsregnskabet.

6.3 Test af graden af omtale i årsregnskabet og revisionshusenes anbefalinger hertil

Vi kom i forrige hypotesetest frem til, at der er indikationer på sammenhæng mellem, hvornår årsregnskabet er aflagt og omtalen af COVID-19 heri. Vi vil i det følgende teste, om der er sammenhæng mellem revisionshusenes egne anbefalinger og graden af omtale vedrørende COVID-19, hvor

- H_0 = Uafhængighed mellem revisionshusenes egne anbefalinger og graden af omtale vedrørende COVID-19.
- H_1 = Afhængighed mellem revisionshusenes egne anbefalinger og graden af omtale vedrørende COVID-19.

Da vores test er baseret på omtale i regnskabet, har vi taget udgangspunkt i de regnskaber, der fra forrige test indeholdt omtale. Vores test vil dermed tage udgangspunkt i 94.253 regnskaber, fordelt på *omtale* og *særlig omtale*. Vi vil ligesom i den foregående test, inddele testen for de tre regnskabsafslutningsmåneder; d. 31.12.19, d. 30.04.20 og d. 30.06.20. Stikprøvens størrelse er vist i bilag 6.

Som nævnt i afsnit 6.2 skal der i årsregnskabet oplyses om relevante forhold og begivenheder, der er indtruffet efter regnskabsafslutningen, og som vil være relevante for regnskabslæseren. Revisionshusene har i forbindelse med udbruddet af COVID-19 udsendt en række anbefalinger om, hvad ledelsen bør oplyse i regnskabet omkring COVID-19 pandemien. Vi har set på de fem største revisionshuses anbefalinger til

omtalen af COVID-19 i regnskabet. Revisionshusene er målt ud fra markedsandele i 2020.¹⁵⁰ Revisionshusene er alle enige i, at COVID-19 skal omtales i årsregnskabet, såfremt dette er relevant for virksomheden. BDO fremhæver som de eneste, at forholdet kun skal omtales, såfremt det har *væsentlig økonomisk betydning* for virksomheden.¹⁵¹ Deloitte fremhæver også som de eneste, at omtalen skal gøres *så konkret som muligt* i forhold til den enkelte virksomhed.¹⁵²

Endvidere er alle revisionshusene enige i, at der for regnskaberne med balancedag d. 31.12.19 er tale om en ikke regulerende begivenhed, og det vil kun i særlige tilfælde medføre en regulering af regnskabet for 2019. Et forhold, der vil medføre en regulering for 2019 regnskabet, vil være, hvis ledelsen efter balancedagen fik viden om, at en debitor var gået konkurs, hvorved tilgodehavende bør reguleres i regnskabet for 2019, idet forholdet eksisterede på balancedagen. For de selskaber, der har regnskabsafslutning efter d. 31.12.19, vil der i højere grad være tale om en regulerende begivenhed. PwC nævner, at påvirkningen af COVID-19 for selskaberne med balancedag d. 31.03.20 eller senere ikke isoleret set vil være en efterfølgende begivenhed, men at det er effekterne heraf der er afgørende. Endvidere nævner de, at vurderingen skal bero på en konkret vurdering om, i hvilken grad de økonomiske konsekvenser af COVID-19 har, og hvorvidt det skal behandles som en ikke-regulerende- eller regulerende begivenhed.¹⁵³ Revisionshusene nævner ydermere, at det er væsentligt at vurdere, hvorvidt COVID-19 giver indikationer på going concern problemer for virksomheden. Going concern problemer vil være en regulerende begivenhed, idet årsregnskabet ikke vil kunne aflægges efter princippet om fortsat drift. Vi synes ud fra revisionshusenes anbefalinger, at det kunne være interessant at se på, hvorvidt omtalen i årsrapporterne er standardiseret, eller om de konkretiserer omtalen til den enkelte virksomhed.

Omtalen til hypotesetesten er blevet opdelt i, hvorvidt der er omtale eller særlig omtale i regnskabet. Gruppen "omtale" består af de selskaber, der omtaler COVID-19 generelt i ledelsesberetningen, og hvor pandemien ikke har væsentlig betydning for selskabet og going concern forudsætningen. Gruppen "særlig omtale" består af de selskaber, hvor COVID-19 har væsentlig betydning for selskabet og going concern, og derved også er omtalt i regnskabets noter. I hypotesetest 2 vil vi undersøge, om der er sammenhæng mellem revisionshusenes anbefalinger og omtalen af COVID-19 i regnskaberne.

¹⁵⁰ Se bilag 1.

¹⁵¹ BDO: Depechen-artikel: "Corona-pandemiens betydning for årsregnskabet for 2019."

¹⁵² Deloitte: "COVID-19 - regnskabsmæssige overvejelser."

¹⁵³ PwC: "Regnskabshåndbogen 2021."

Resultatet for regnskaberne med regnskabsafslutning d. 31.12.19 fremgår i figur 17, og den viser, at der er sammenhæng mellem graden af omtale vedrørende COVID-19 og revisionshus, idet $X^2 > X^2_{0,05}$ (28.552,94 > 9,49). Vi kan dermed forkaste vores H_0 hypotese, idet testen konkluderer, at der er en signifikant afhængighed mellem de to variabler.

Test 31/12-19	Værdier	Test af omtale fordelt på revisionshus					I alt
		BDO	Beierholm	Deloitte	EY	PWC	
Omtale	Observerede (O)	10.527	9.711	8.054	5.996	233	34.521
	Forventede (E)	8.487	8.357	7.329	5.110	5.238	
Særlig omtale	Observerede (O)	85	738	1.110	394	6.317	8.644
	Forventede (E)	2.125	2.092	1.835	1.280	1.312	
I alt		10.612	10.449	9.164	6.390	6.550	43.165
Omtale	$X^2 = (O-E)^2/E$	490,41	219,54	71,75	153,48	4.782,69	5.717,86
Særlig omtale	$X^2 = (O-E)^2/E$	1.958,50	876,75	286,53	612,94	19.100,35	22.835,07
							28.552,94
Input	X^2						28.552,94
	df (antal frihedsgrader) =						4
	Signifikantiveau, $\alpha = 5\% =$						0,05
	P-værdi (Excel funktion =CHI2.FORD.RT(X^2 ;df)						0,0000
	X^2 kritisk værdi (Excel funktion =CHIINV(α ;df)						9,49
Konklusion							afhængighed
Omtale	Observerede (O), %	99,20%	92,94%	87,89%	93,83%	3,56%	79,97%

Figur 17: Resultat test af omtale fordelt på revisionshus 31/12-19, kilde: Egen tilvirkning.

Ud fra de observerede værdier i figur 16 kan det ses, at der i overvejende grad er aflagt flest regnskaber med generel omtale end med særlig omtale af COVID-19. Revisionshusene omtaler i mere end 87% af tilfældene, med undtagelse af PwC, en generel omtale af COVID-19, hvori der blandt andet er formuleret følgende: *"Konsekvenserne af COVID-19, hvor mange regeringer verden over har taget beslutning om at "lukke landene ned", får stor betydning for verdensøkonomien. Ledelsen anser konsekvenserne af COVID-19 som en begivenhed, der er opstået efter balancedagen (31. december 2019), og udgør derfor en ikke-regulerende begivenhed for virksomheden. Selvom ledelsen forventer, at COVID-19 vil resultere i en midlertidig nedgang på markederne er det endnu for tidligt at kunne udtale sig om, hvorvidt og i givet fald, hvilken effekt COVID-19 vil have på indtjeningen i 2020."*¹⁵⁴ Følgende udtag er et eksempel på en særlig omtale af COVID-19 i årsregnskabet er følgende: *"Selskabet oplever allerede, at der sker store ændringer i leveringsmønstre, da mange både offentlige og private virksomheder lukker ned, og der arbejdes hjemmefra. Ledelsen har en forventning til, at der stadig vil være brug for leverancer i det marked der*

¹⁵⁴ Revisionshus PwC, årsrapport 2019, cvr.nr.: 10035643, note 16.

arbejdes i, men har svært ved at vurdere hvor lang tid, Corona-virus vil lukke for normal drift. Hvis det forudsættes, at der først opnås normal drift efter sommerperioden, det vil sige slutningen af 3. kvartal 2020, forventer ledelsen en omsætningsreduktion på 5-10%.”¹⁵⁵ Der er en klar forskel i formuleringen relateret til omtalen af COVID-19, idet der i sidstnævnte eksempel specifikt omtales virksomhedens konkrete situation, hvorimod der ikke bliver nævnt noget om virksomhedens konkrete situation i det første eksempel. Dette indikerer, at revisionshusene i højere grad anbefaler virksomhederne, der er påvirket af pandemien, men uden at det er væsentligt, endnu, at medtage en generel omtale COVID-19.

Af bilag 4 fremgår resultatet af regnskaberne med regnskabsafslutning d. 30.04.20. Resultatet viser, at der er sammenhæng mellem graden af omtale vedrørende COVID-19 og revisionshus, idet $X^2 > X^2_{0,05}$ ($1.454,34 > 9,49$). Testen konkluderer dermed, at der er en signifikant afhængighed mellem de to variabler, hvorfor vi kan forkaste vores H_0 hypotese. Også for 30.04.20 regnskaberne kan det i bilag 4 ses, at regnskaberne i overvejende grad indeholder en general omtale af COVID-19. PwC skiller sig igen ud, da de kun medtager en generel omtale i ca. 5% af tilfældene. Dette er interessant, idet de udtaler, at de i tilfælde, hvor selskabet ikke er betydelig påvirket, stadig vil medtage en omtale af COVID-19.¹⁵⁶

Endeligt har vi testet regnskabsafslutning d. 30.06.20. Resultatet fremgår i bilag 4 og viser, at der er sammenhæng mellem graden af omtale vedrørende COVID-19 og revisionshus, idet $X^2 > X^2_{0,05}$ ($4.946,95 > 9,49$). Vi kan dermed forkaste vores H_0 hypotese, idet testen konkluderer, at der er en signifikant uafhængighed mellem de to variabler. Udfaldet af testen for 30.06.20 regnskaberne adskiller sig dog ikke fra de to andre regnskabsafslutningsmåneder, idet det også her ses, at der i overvejende grad er generel omtale af COVID-19 i årsregnskabet. Endvidere ligger PwC igen lavt i forhold til den generelle omtale.

Når χ^2 -testen i alle testene konkluderer, at der er sammenhæng mellem revisionshus og graden af omtale af COVID-19 i årsregnskabet, skyldes det, at der er stor forskel på de observerede værdier variablerne imellem. Hypotesetesten kan ikke beregne, hvorvidt omtalen følger revisionshusenes egne anbefalinger, da den ikke kan se på årsagssammenhæng. Men der kan ses en tendens i de observerede værdier, idet de enkelte revisionshuse, bortset fra PwC, i højere grad har været revisor for selskaber, der omtaler COVID-19 i et generelt omfang. Det må antages, at det er revisor, der har rådgivet selskabernes ledelse vedrørende graden af omtale i årsregnskabet, set ud fra en going concern betragtning. PwC medtager som de eneste kun generel omtale af COVID-19 i henholdsvis 3,56%, 4,96% og 1,16% af tilfældene.

¹⁵⁵ Revisionshus PwC, årsrapport 2019, cvr.nr.: 28448112, note 1.

¹⁵⁶ PwC: ” Webinar – Q1-delårsrapport – regnskabsmæssige konsekvenser af hjælpepakker og COVID-19”, slide 28.

Når revisionshusene anbefaler virksomhederne at medtage omtale af COVID-19 i årsregnskabet, kan dette indikere, at revisor alligevel vil helgardere sig i forhold til anbefalingerne til kunderne. Skulle kunden efterfølgende gå konkurs grundet COVID-19, så har revisor via ledelsesberetningen og eventuelt noterne indirekte vurderet omtalen af COVID-19, og at der på tidspunktet for revisors erklæring ikke har været indikationer på, at COVID-19 ville medføre en konkurs.

Årsregnskabet skal ifølge ÅRL kun indeholde oplysninger, der er relevante for regnskabsbrugeren. Når omtalen af COVID-19 er standardiseret, som i ovennævnte eksempel, kan der stilles spørgsmålstejn ved, hvorvidt regnskaberne bør indeholde en omtale af COVID-19, da pandemien endnu ikke har væsentlig indflydelse på virksomhedens fortsatte drift. Omvendt bør omtalen af COVID-19 netop medtages, idet omfanget og konsekvenserne endnu ikke kendes, hvormed der er en usikkerhed vedrørende påvirkningen af virksomhedens drift. Ved at omtale forholdet i årsregnskabet får regnskabsbrugeren kendskab til virksomhedens (usikre) situation, og ledelsen henleder opmærksomheden på, at der så vidt det er muligt, er taget stilling til pandemiens påvirkning af selskabets finansielle situation. Endvidere kan en omtale af COVID-19 være medtaget af hensyn til virksomhedens regnskabsbrugere, hvis der er flere end blot ejeren, idet de kan finde det informativt at vide, i hvilket omfang virksomheden er påvirket af den igangværende pandemi.

Det var vores forventning, at vi kunne ses en sammenhæng og en tendens vedrørende omtalen af COVID-19 og revisionshusenes anbefalinger. Vi havde dog en forventning om, at omtalen i højere grad ville være præget af en omtale af den konkrete virksomheds situation, og hvordan COVID-19 påvirkede virksomhederne. Den generelle omtale skyldes i høj grad, at årsrapporterne er blevet aflagt på et tidspunkt, hvor det endnu ikke har været muligt at konkludere, hvordan COVID-19 helt specifikt ville påvirke virksomhederne, idet smittespredningen gik meget op og ned fra marts-december 2020.

Vi synes med udgangspunkt i de to foretagne tests vedrørende tidspunkt for indberetning af årsrapport og omtale heri, og graden af omtale i forhold til revisionshusenes anbefalinger, at det kunne være interessant at undersøge, hvorvidt regnskaberne har omtale af usikkerheden om going concern, herunder om det skyldes COVID-19 eller en anden årsag.

6.4 Test af usikkerhed om going concern vedrørende COVID-19 og indberetningstidspunktet

Hele erhvervslivet er blevet påvirket af udbruddet af COVID-19 både positivt og negativt. Hvor længe COVID-19 har tænkt sig at florere globalt og påvirke erhvervslivet vides endnu ikke. Erhvervslivet i Danmark

blev gradvist genåbnet i løbet af sommeren og efteråret 2020, hvilket vi forventer har påvirket omtalen af COVID-19 i årsrapporterne positivt. Det er vores forventning, da vurderingen af going concern reelt skal foretages for en kortere periode, alt afhængig af jo senere regnskabet er aflagt, og dermed kun for en periode på 4-6 måneder op mod 7-9 måneder normalt. Det er vores forventning, at genåbningen alt andet lige må have en positiv effekt på vurderingen af going concern. Vi synes derved, at det kunne være interessant at undersøge, hvorvidt tidspunktet for indberetningen af årsrapporten har indflydelse på omtalen af usikkerheden om going concern i regnskabet, og hvorvidt det kan relatere sig til COVID-19. Det vil vi teste i følgende test, hvor

- H_0 = Uafhængighed mellem tidspunktet for aflagt årsregnskab og oplysning om usikkerheden om going concern vedrørende COVID-19.
- H_1 = Afhængighed mellem tidspunktet for aflagt årsregnskab og oplysning om usikkerheden om going concern vedrørende COVID-19.

Revisor skal som offentlighedens tillidsrepræsentant være uafhængig af den virksomhed der udtales om, og fungere som den kompetente kontrolfunktion ved at erklære sig om det retvisende billede. Revisor skal udtrykke sin konklusion på baggrund af det af ledelsen udarbejdet årsregnskab, og i nogen tilfælde med assistance fra revisor. Det må derved formodes, at alle relevante og væsentlige oplysninger er medtaget i regnskabet, så revisor i mindre grad skal udtrykke en konklusion med modifikationer.

Vi kunne i hypotesetest 1 se en samlet tendens mellem antallet af regnskaber med oplysning om COVID-19 og tidspunktet for indberetningen. Vi synes derfor, at det kunne være interessant at undersøge, hvorvidt der også var en sammenhæng mellem omtalen af usikkerheden om going concern og tidspunktet for aflevering af årsrapporten. Vi har en formodning om, at usikkerheden omkring COVID-19 og dens påvirkning på virksomhederne vil få større omtale i regnskaberne, jo længere hen på sensommeren i 2020 vi kommer. Det er vores forventning, fordi det bliver mere klart, at pandemien vil florere i landet over en længere periode og over flere bølger, som vil blive udtrykt i stramninger af restriktioner.

Vi vil i denne test gerne undersøge, hvorvidt der er en tendens mellem omtalen af usikkerhed over tid og COVID-19, og vi har derved valgt at tage udgangspunkt i den samme stikprøvestørrelse som i hypotesetest 2 på 94.253 regnskaber, som alle har en grad af omtale af COVID-19. Det har vi valgt, da vi ønsker at teste videre på resultaterne i de foregående test. Vi har startet med at opdele vores stikprøve i regnskabsafslutning (d. 31/12, d. 30/4 og d. 30/6), som hver inddeles i 3 kategorier; ingen, andet og COVID-19, hvilket kan ses i bilag 8. Ud fra det har vi frasorteret gruppen "ingen", da regnskaberne i denne kategori

ikke bidrager til besvarelsen af vores undersøgelse af usikkerheden om going concern. Derved ender vores samlede stikprøve på 8.401.

Resultatet af testen for regnskaberne med regnskabsafslutning d. 31.12 kan ses i figur 18. Heraf fremgår det, at $X^2 > X^2_{0,05}$ ($96,20 > 16,92$), hvorfor vi forkaster vores H_0 hypotese. Vi kan ud fra resultatet altså konkludere, at der er en sandsynlighed for, at der er en sammenhæng mellem tidspunktet for aflæggelsen af årsregnskabet og antallet af regnskaber med usikkerhed om going concern. Eftersom at P-værdien er $< \alpha$ er der en signifikant afhængighed mellem de to variabler, som derved indikere, at tidspunktet for aflæggelsen af regnskabet har betydning for omtalen af usikkerhed.

Test 31/12-19	Værdier	Test af usikkerhed om going concern fordelt på indberetningsmåned										I alt
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Andet	Observerede (O)	46	159	299	434	901	1.209	519	1.583	1.178	229	6.557
	Forventede (E)	41	142	277	469	889	1.203	519	1.553	1.216	247	
Covid-19	Observerede (O)	-	-	11	91	95	139	63	157	185	48	789
	Forventede (E)	5	17	33	56	107	145	63	187	147	30	
I alt		46	159	310	525	996	1.348	582	1.740	1.363	277	7.346
Andet	$X^2 = (O-E)^2/E$	0,60	2,06	1,80	2,55	0,16	0,03	0,00	0,58	1,22	1,34	10,34
Covid-19	$X^2 = (O-E)^2/E$	4,94	17,09	14,95	21,18	1,36	0,24	0,00	4,82	10,11	11,16	85,86
												96,20
Input	X^2											96,20
	df (antal frihedsgrader) =											9,00
	Signifikantiveau, $\alpha = 5\% =$											0,05
	P-værdi (Excel funktion =CHI2.FORD.RT(X^2 ;df))											0,0000
	X^2 kritisk værdi (Excel funktion =CHIINV(α ;df))											16,92
Konklusion												afhængighed
Covid-19	Observerede (O),	0%	0%	4%	17%	10%	10%	11%	9%	14%	17%	11%

Figur 18: Resultat test af usikkerhed om going concern fordelt på indberetningsmåned 31/12-19, kilde: Egen tilvirkning.

Vi kan ud fra resultatet se, at der er sket en markant stigning i antallet af regnskaber med usikkerhed om going concern, som kan relatere sig til COVID-19, fra marts til april, hvor det gik fra 4% af regnskaberne til 17%. Det hænger rigtig fint sammen med, at COVID-19 pandemien gik i udbrud i Danmark i marts, hvor hele samfundet blev lukket ned. Derefter ligger procentdelen mere eller mindre stabil sommeren over med 10%, som afspejler den gradvise åbning af samfundet, og at pandemien var i kontrol. I september indførte regeringen skærper til de daværende restriktioner, som kan have en sammenhæng med stigningen af regnskaber med usikkerhed om going concern i relation til COVID-19, som blev indberettet i september og oktober. Selskaberne med regnskabsafslutning d. 31.12.19 havde frist for indberetning af deres årsrapport

d. 31/8-20, hvorved regnskaberne indberettet i september og oktober er efter fristen. Dette kan også have en betydning for stigningen af corona relateret usikkerhed om going concern i regnskaberne, da det i praksis kan være kendetegnet ved en virksomhed, som er lidt udfordret, at regnskabet bliver indberettet for sent. Når et regnskab er indberettet for sent, kan det give en indikation af, at revisor og ledelsen har haft udfordringer med at nå til enighed om forhold i regnskabet, og det afsluttende arbejde derved har trukket ud.

Vores forventede værdier i hypotesetesten skal som minimum være 5, hvorfor vi ikke har kunne teste regnskaberne med regnskabsafslutning d. 30.04.20, da de var under 5 observerede værdier for usikkerhed om going concern vedrørende COVID-19. Vi kan derved ud fra stikprøvestørrelsen for denne kategori på 134 regnskaber konkludere, at der ikke er en tendens for at COVID-19 i stigende grad har påvirket regnskaberne med regnskabsafslutning 30/4. Det antager vi, eftersom kun 3,7% af regnskaberne med usikkerhed om going concern for denne kategori kan relateres til COVID-19.

Vores test for regnskaberne med regnskabsafslutning d. 30.06.20 har vist, at der er afhængighed mellem omtalen af usikkerhed om going concern og indberetningsmåneden. Resultatet og beregningen af testen er vist i bilag 7. Testen viser, at COVID-19 er årsagen til usikkerheden om going concern i 8% af tilfældene, og at andelen af omtale stiger i december, som kan skyldes samme årsag som omtalt ved testen af 31.12 regnskaberne om for sent indberettede årsregnskaber. Resultatet af denne test viser en afhængighed mellem årsagen til usikkerheden om going concern og indberetningsmåneden, også selvom P-værdien er meget tæt på at være lig med eller større end signifikantniveauet, som derfor betyder at vi må forkaste vores H_0 hypotese og konkludere, at der er afhængighed.

Vores forventning til testen har været, at årsagen i stigende grad ville skyldes COVID-19, da pandemien har fået større effekt på erhvervslivet end først antaget i starten af 2020, og derved var det også vores antagelse, at det havde efterladt tvivl om de økonomiske konsekvenser.

Vores hypotesetest har vist en sammenhæng mellem tidspunktet for regnskabsaflæggelsen og årsagen til omtalen af usikkerhed om going concern. Vi kan selv ud fra de observerede værdier se, at sammenhængen ikke i stigende grad skyldes COVID-19, men i højere grad andre årsager. Set ud fra revisors synspunkt er det selvfølgelig en god ting, at der ikke omtales usikkerhed om COVID-19, hvis denne ikke i overvejende grad har væsentlig indflydelse på going concern. Ved en søgning i vores data kan vi konstatere at ca. 30% af årsagerne i kategorien "andet" skyldes, at mere end halvdelen af selskabskapitalen er tabt eller andre

likviditetsmæssige udfordringer, hvor going concern er dækket med en støtte- og/eller tilbagetrædelseserklæring fra henholdsvis ejer, moderselskabet el.lign. Det indikerer blandt andet, at selskabet i forvejen var i likviditetsproblemer, og at COVID-19 derved ikke er årsagen til usikkerheden. Resultatet og tendensen følger i overvejende grad vores forventning, da årsagen til usikkerheden om going concern samlet skyldes COVID-19 i 10,3% af tilfældene.¹⁵⁷ Det er relativt mange regnskaber, cirka 1 ud af 10, at én årsag er skyld i omtale af usikkerhed om going concern, men det var også lig med vores forventning. Vi havde regnet med, at vi kunne se en form for tendens, og at vi ud fra indberetningsmånederne kunne se en stigning, hvilket resultaterne også indikerer. Når der i stigende grad er usikkerhed om going concern i relation til COVID-19, kan det også skyldes at særlige brancher, har været hårdt ramt af de mange restriktioner og nedlukninger nationalt og globalt.

6.5 Tendens af omtale af væsentlig usikkerhed og branche

Hele samfundet er blevet påvirket af COVID-19 pandemien, og der er mange brancher, som har været nødsaget til at holde lukket, mens smittetrykket kom under kontrol. For de virksomheder, der er påvirket af pandemien grundet den branche de opererer i, skal revisor vurdere, hvorvidt der er risici, der gør sig gældende herunder going concern og likviditet, og om dette skal omtales i regnskabet. Vi synes det kunne være interessant at undersøge, hvilke brancher, der har været hårdest ramt af COVID-19 pandemien ud fra omtalen og fremhævelsen af væsentlig usikkerhed i regnskabet.

Ledelsen kan vælge at omtale usikkerheden om going concern i to forskellige grader, usikkerhed og væsentlig usikkerhed. Vi testede i den forrige hypotese den ene grad, usikkerhed, men det kunne også være interessant at undersøge, hvorvidt der var nogle tendenser på omtalen af væsentlig usikkerhed.

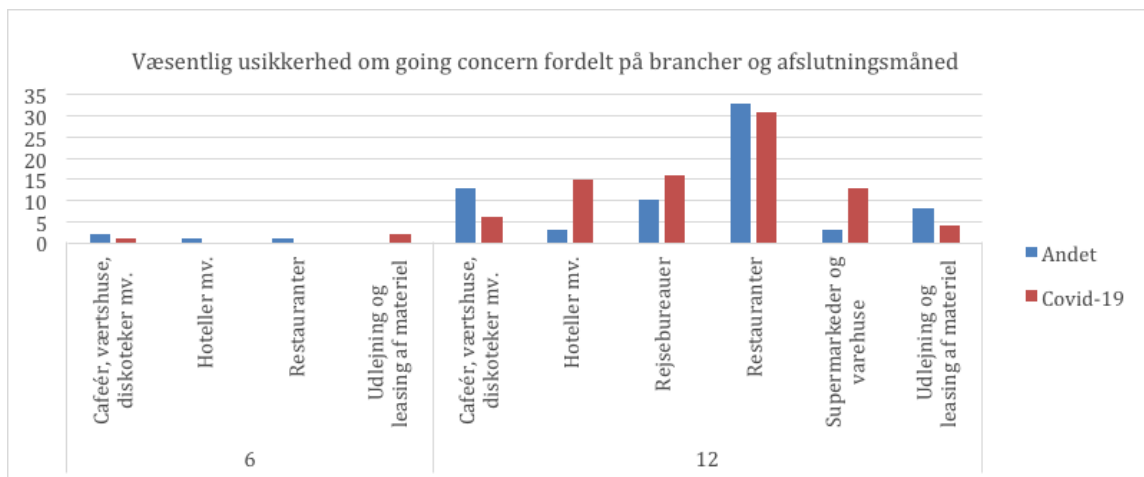
Revisor skal, når det vurderes at være relevant og væsentligt for regnskabslæser, gøre denne opmærksom på forhold i regnskabet, som har så stor betydning for regnskabets forståelse, at det er nødvendigt at fremhæve. Denne type fremhævelser skal være om oplysninger, som allerede er præsenteret i regnskabet, og revisor må dermed ikke fremhæve nye forhold, da det pr. automatik ville føre til et forbehold. Det er derfor vigtigt at gøre klart, at en fremhævelse om et forhold i regnskabet ikke fører til en konklusion med modifikationer i sig selv. Revisor kan i sin fremhævelse gøre regnskabslæserne opmærksomme på en note i regnskabet, hvor ledelsen eksempelvis beskriver en efterfølgende begivenhed, som COVID-19. Effekten heraf kan endnu være uvis, men at branchen er hårdt ramt af eventuelle restriktioner. En fremhævelse af

¹⁵⁷ Årsag skyldes COVID-19: $(866/(7.535+866))*100 = 10,3\%$.

forholdet kan vurderes at være relevant for forståelsen af regnskabet som helhed, og hvilke usikkerheder virksomheden står overfor. En anden form for fremhævelse, som er mindst lige så relevant, er omtalen af væsentlig usikkerhed.

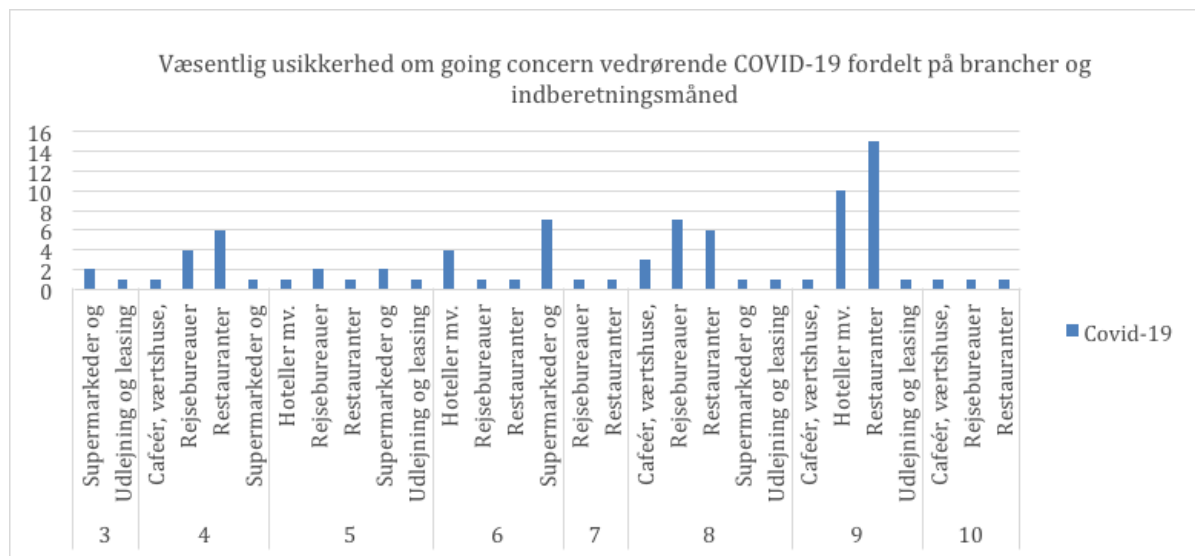
Vi kunne i forrige hypotesetest se en samlet tendens for tidspunktet for aflæggelsen af årsregnskabet og oplysningen om usikkerhed om going concern, da årsagen i ca. 10% af tilfældene skyldes pandemien, og at denne var stigende. Vi synes derfor, at det kunne være interessant at undersøge, om vi kan se en tendens ud fra oplysningen om væsentlig usikkerhed og fremhævelser af forhold i regnskabet fordelt på udsatte brancher. Vi har en forventning om, at nogle brancher i højere grad er påvirket af COVID-19 end andre, og at det derfor vil afspejle sig i årsrapporten. Derudover kunne det også være interessant at se, hvilke brancher som har flest going concern udfordringer relateret til COVID-19, og hvorvidt disse brancher overrasker.

Vi har taget udgangspunkt i vores stikprøvestørrelse fra den forrige hypotesetest, hvor vi har opdelt stikprøven i 3 kategorier; ingen omtale af væsentlig usikkerhed, væsentlig usikkerhed vedrørende COVID-19 og væsentlig usikkerhed af anden årsag. Fordelingen kan ses i bilag 10. Her har vi frasorteret alle i kategorien "ingen", da vi kun er interesserede i at undersøge regnskaberne med fremhævelser af forhold i regnskabet og væsentlig usikkerhed. Vores stikprøve ender derfor på 1.236. Der er mange forskellige brancher i vores stikprøvestørrelse, hvorfor vi har valgt at inddele vores stikprøve i følgende brancher, som er sorteret på flest antal regnskaber med væsentlig usikkerhed vedrørende COVID-19; øvrige, holding, restauranter, rejsebureauer, cafeér/værtshuse/diskoteker mv., hoteller mv., supermarkeder mv. og udlejning og leasing af materiel. Fordelingen kan ses i bilag 10. Her har vi frasorteret branchen "øvrige", da kun ca. 10% af regnskaberne i denne kategori indeholder væsentlig usikkerhed på grund af COVID-19. Vi har også valgt at frasortere branchen "holding" med den begrundelse, at usikkerheden i disse selskaber typisk vedrører væsentlig usikkerhed i tilknyttede virksomheder, som vi i forvejen har med i de opdelte brancher. Vores endelige stikprøvestørrelse ender derfor på 162 regnskaber fordelt på 6 brancher, hvilket fremgår i bilag 11.

Figur 19: Væsentlig usikkerhed om going concern fordelt på brancher og afslutningsmåned, kilde: Egen tilvirkning.

Vi kan ud fra ovenstående figur 19 se, at der er nogle brancher, som er mere udsat end andre. Det var vores forventning, at hoteller, rejsebureauer og restauranter i særlig grad var påvirket, da disse har været under hele eller delvise nedlukninger over længere tid. Vi kan ud fra ovenstående resultat se, at kun 48% af tilfældene om væsentlig usikkerhed om going concern for regnskaberne i branchen *restauranter* vedrører COVID-19. Dette resultat kommer meget bag på os, da vores forventning var, at især denne branche var hårdt ramt, da den delvise nedlukning med åbningstider teoretisk set burde have halveret deres antal af kunder og dermed omsætning. Vi har forsøgt ved en stikprøve på denne branche at se, hvilke årsager der ellers kan være grunden til omtalen af væsentlig usikkerhed, når det ikke er COVID-19. Resultatet heraf viste, at restauranterne ikke havde en sund økonomi i forvejen, og at de var pressede likviditetsmæssigt. Samtidigt kunne vi konstatere, at 70% af regnskaberne med en anden årsag end COVID-19 var aflagt i september, hvorved de på daværende tidspunkt allerede havde en indikation af, hvordan COVID-19 pandemien ville påvirke restauranten. Nedenfor i figur 20 har vi vist, hvordan indberetningerne for regnskaberne med regnskabsafslutning d. 31.12.19 fordeler sig. Det fremgår her, at både restauranterne og hotellerne har valgt at skubbe deres indberetning helt hen til september, som udløser en for sen indberetning. I disse tilfælde kan det skyldes, at ejerne og/eller ledelsen har haft travlt med at tilpasse virksomheden til de daværende restriktioner i foråret, og da samfundet gradvist blev åbnet i sommeren, fik de travlt med at tilpasse sig de nye restriktioner om antal kunder, afstand og åbningstid. De kan også bevidst have valgt at skubbe den så langt som muligt, for at have et bedre overblik over virksomhedens økonomiske situation.

Figur 20: Væsentlig usikkerhed om going concern vedr. COVID-19 fordelt på brancher og indberetningsmåned, kilde: Egen tilvirkning.

Udover resultatet for restauranterne, er der en anden branche, som også har overrasket os, det relaterer sig til branchen *supermarkeder mv.* Til at begynde med undersøgte vi, om det kunne være en fejl, da vores forventning klart var, at supermarkederne havde kronede dage under nedlukningen i foråret 2020. Efter at vi stikprøvevis undersøgte regnskaberne i branchen, kunne vi konstatere, at det vedrørte 7-eleven butikker i København, som vi med nærmere eftertanke godt kan forstå sammenhængen i. Eftersom at nattelivet har været lukket ned, og restauranter har skulle lukke kl. 22, har 7-eleven mistet en stor del af deres omsætning i aften- og nattetimerne.

De øvrige resultater bekræfter vores forventning om, at årsagen i stigende grad skyldes COVID-19, da både rejsebureauerne og hotellerne har været ramt af restriktionerne hele 2020. Det lave antal regnskaber med omtale for begge brancher kan skyldes større kæder og koncerner, hvor modervirksomheden stiller sikkerhed med tilførsel af likviditet til den fortsatte drift.

Delkonklusion

Resultatet af vores første test har vist en sammenhæng mellem tidspunktet for indberetningen af årsrapporten og omtalen af COVID-19. Det er vores konklusion, selvom resultatet for regnskabsafslutningerne ikke enkeltvis viste afhængighed, da det skyldes for små forskelle i de observerede værdier. COVID-19 pandemien påvirkede først Danmark for alvor i midten af marts, hvor der endnu ikke var indberettet så mange årsrapporter. Det kan ud fra testen samt de observerede værdier ses, at der var færre regnskaber med oplysninger vedrørende COVID-19. Dette stemmer overens med vores forventning, at jo senere årsrapporterne blev aflagt, jo flere årsrapporter ville indeholde oplysninger om COVID-19.

Selvom det var vores forventning, at flere regnskaber ville indeholde oplysninger om COVID-19, havde vi også en forventning om, at oplysningen til en vis grad var konkretiseret den enkelte virksomhed. Vores resultat af testen om sammenhængen mellem revisionshus og graden af omtale har vist, at regnskaberne i større grad indeholder en standardiseret omtale og ikke nødvendigvis kun i tilfælde, hvor virksomheden i særlig grad er påvirket af pandemien. Resultatet heraf kan indikere, at ledelsen ønsker at oplyse regnskabsbrugerne om pandemiens eventuelle påvirkning på virksomheden, og i hvilken grad ledelsen vurderer, at denne vil påvirke regnskabet for 2020. Det kan dog diskuteres, hvorvidt ledelsen blot helgarderede sig ved en standardiseret omtale, da ÅRL foreskriver, at oplysningerne kun skal medtages, hvis det er relevant for regnskabsbrugeren at vide, og såfremt forholdet har betydning for regnskabet og virksomhedens eventuelle fortsatte drift. Omvendt bør omtalen af COVID-19 netop medtages, hvis den konkretiseres, af hensyn til regnskabsbrugerne, idet de kan finde det informativt at vide, i hvilket omfang virksomheden er påvirket af den igangværende pandemi. Ved at omtale forholdet i årsregnskabet får regnskabsbrugeren kendskab til virksomhedens (usikre) situation, og ledelsen henleder opmærksomheden på, at der så vidt det er muligt, er taget stilling til pandemiens påvirkning af selskabets finansielle situation. Den generelle omtale skyldes i høj grad, at årsrapporterne er blevet aflagt på et tidspunkt, hvor det endnu ikke var muligt at konkludere, hvordan COVID-19 helt specifikt ville påvirke virksomhederne, idet smittespredningen gik meget op og ned fra marts-december 2020. For at regnskabsbrugerne skal kunne drage nytte af informationerne, bør ledelsen omtale virksomhedens konkrete forhold, uagtet påvirkningens størrelse.

Endvidere har vi kunne se en sammenhæng mellem usikkerheden om going concern ud fra indberetningstidspunktet af årsrapporten. Vores test af sammenhængen mellem tidspunktet for regnskabsafslæggelsen og årsagen til omtalen af usikkerhed om going concern har vist afhængighed. Resultatet har vist, at ca. hvert 10. regnskab, som indeholder usikkerhed om going concern, vedrører

COVID-19. Dette er en stor andel, når der er tale om én årsag ud af mange. Vores resultat viste dog også, at usikkerheden om going concern i højere grad skyldes andre årsager end COVID-19, og at revisor har opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for going concern, som i 30% af tilfældene er dækket ved en støtte- og/eller tilbagetrædelseserklæring fra henholdsvis kapitalejerne, moderselskabet el.lign. Vores test viste, at der ud fra indberetningsmånederne var en tendens, hvor årsagen i stigende grad skyldes COVID-19. Stigningen kan indikere, at specifikke brancher er særlig påvirket, og at disse har udskudt deres regnskabsaflæggelse til så sent som muligt.

Vores sidste hypotese indenfor regnskabets bestanddele har vist en tendens i udsatte brancher i relation til COVID-19. Det var vores forventning, at hoteller, rejsebureauer og restauranter i særlig grad var påvirket, da disse har været under hele eller delvise nedlukninger over længere tid. Resultatet viste, at særligt restauranter har været påvirket af corona pandemien, hvilket har ført til en omtale af væsentlig usikkerhed om going concern i 65 tilfælde. COVID-19 er årsagen i 48% af tilfældene, hvor de sidste 52% skyldes andre årsager, som at restauranten i forvejen var presset likviditetsmæssigt, og derved ikke havde en sund økonomi. Samtidigt kunne vi konstatere, at 70% af regnskaberne med en anden årsag end COVID-19 var aflagt i september, hvorved de på daværende tidspunkt allerede havde en indikation af, hvordan COVID-19 ville påvirke restauranterne. Resultatet har vist at hoteller, rejsebureauer og cafeer ikke har været påvirket i samme omfang som restauranterne. Det er kommet lidt bag på os, men vi har en antagelse om, at det kan skyldes, at hoteller, cafeer og diskoteker ejes af større kæder og koncerner, hvor modervirksomheden stiller sikkerhed med tilførsel af likviditet til den fortsatte drift, hvorimod restauranter i højere grad ejes af enkelte personer.

Samlet set har vores analyse af årsregnskaberne vist, at COVID-19 pandemien har haft stor indflydelse på dem og særligt regnskaberne med regnskabsafslutning d. 31.12, hvor COVID-19 omtales hyppigere, og hvor dette er afspejlet i ledelsens oplysninger i årsregnskabet.

Der er mange oplysninger i regnskabet som kan indikere usikkerhed og væsentlig usikkerhed om going concern. Vi har indtil nu testet, hvorvidt det er omtalt i regnskabet, men det kunne også være interessant at se på, om der er andre faktorer, som kan indikere going concern problemer, og derved påvirke konklusionen.

7 Analyse af going concern ved revisors rapportering

Der har igennem tiden været en kritik af, at revisor ikke er gode nok til at forudse en virksomheds konkurs, og dermed going concern forudsætningsens tilstedeværelse. Dette ses blandt andet, da revisionsbranchen har haft mere fokus på going concern efter finanskrisen tilbage i 2007-2009, hvor revisor blev beskyldt for ikke at være kritisk nok ved revisionen af regnskaberne.¹⁵⁸ Endvidere har offentligheden høje forventninger til revisor samt revisors arbejde. Revisionspåtegningen opfattes som et udtryk for revisors garanti for, at en virksomhed kan fortsætte driften, hvorfor offentligheden er uforstående, hvis virksomheden efterfølgende går konkurs.¹⁵⁹

Et hjælpeværktøj til revisors forbedring i henhold til vurderingen af going concern, kan være ved brug af en forudsigelsesmodel. Der har gennem tiden været mange bud på forudsigelsesmodeller, som kan være et hjælpeværktøj til revisor, når vurderingen af going concern skal foretages. En af de mest kendte modeller er Altmans Z"-score model.¹⁶⁰ Vi vil i det følgende redegøre for modellen og anvende den ud fra 100 tilfældigt udvalgte regnskaber, da vi synes det kunne være interessant at se, om nogle af selskaberne, bliver klassificeret som værende kriseramte, og om vi kan se årsagen i regnskabet.

7.1 Altmans Z-score model

Edward I. Altman Z"-score model fra 1968 er en diskriminantanalyse, som blev udarbejdet ud fra en stikprøve på 66 børsnoterede produktionsselskaber, hvoraf den ene halvdel var gået konkurs, og den anden halvdel fortsat var aktive.¹⁶¹ Stikprøven var udvalgt efter en stratificering af selskabernes størrelse og branche. Analysen vurderer ud fra variable, den kombination der gav den største adskillelse mellem de to grupper, og den de tilføjer variabler indtil modellen rent statistisk ikke længere kunne forbedres. Der blev ud fra stikprøven beregnet 22 udvalgte finansielle nøgletal, som blev inddelt i 5 kategorier, hvor der via en lineærkombination blev beregnet, hvilken kombination af nøgletallene, der bedst kunne adskille de to grupper. Den bedste kombination resulterede i følgende funktion med 5 tilhørende variabler:¹⁶²

$$Z'' = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 1,0X_5, \text{ hvor}$$

$$X_1 = (\text{Omsætningsaktiver} - \text{kortfristede gældsforpligtelser}) / \text{aktiver i alt}$$

¹⁵⁸ Berlingske: "Revisorer under skarp beskyldning".

¹⁵⁹ FSR: "Opdaterede standarder, ny teknologi og oplysning kan formindske forventningskløften".

¹⁶⁰ Christensen, J. Et al: "Virksomhedens årsregnskab", s. 326.

¹⁶¹ Altman, Edward I.: "Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy", s. 589.

¹⁶² Altman, Edward I.: "Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy", s. 592-595.

X_2 = Overført resultat / aktiver i alt

X_3 = Resultat før renter og skat / aktiver i alt

X_4 = Markedsværdi / gæld i alt

X_5 = Omsætning / aktiver i alt

Z = Z-score index

Z"-score index'et anvendes til at finde ud af, i hvilken "zone" virksomheden befinder sig i. Altman klassificerede virksomhederne i hans stikprøve, i forskellige kategorier alt afhængig af, hvorvidt de sandsynligvis ville gå konkurs eller ej. Zonerne er som følger¹⁶³:

$Z > 2,99$ = Ikke kriseramt virksomhed

$1,81 > Z < 2,99$ = Gråzone

$Z < 1,81$ = Kriseramt virksomhed

X_1 udtrykker virksomhedens nettolikviditet i forhold til den samlede indtjening, altså hvor likvid virksomheden faktisk er. X_2 kan forstås som virksomhedens indtjente overskud/underskud. Virksomheden levetid er en faktor i denne, da den viser virksomhedens rentabilitet gennem virksomhedens levetid. De yngre virksomheder har dermed en større risiko for at blive kvalificeret som en kriseramt virksomhed. Altman mener også, at de yngre virksomheder alt andet lige har større risiko for konkurs. X_3 udtrykker virksomhedens indtjeningsevne. En virksomheds eksistens er bygget op om aktivernes indtjeningsevne, hvorfor dette er yderst relevant at medtage i vurderingen af, om en virksomhed er kriseramt. X_4 er virksomhedens finansielle gearing og udtrykker, hvor meget virksomhedens aktiver kan falde i værdi, inden virksomhedens forpligtelser overstiger aktiverne, og virksomheden bliver insolvent. X_3 og X_4 er derved meget relevante for virksomhedens ejere samt långivere, hvis de skal investere i virksomheden. X_5 udtrykker aktivernes omsætningshastighed og viser virksomhedens evne til at skabe omsætning. Det er dermed selskabets evne til at konkurrere med de øvrige selskaber.¹⁶⁴

Altman har gennem tiden videreudviklet sin Z"-score model. I 1993 sker den første videreudvikling af modellen. Her er X_4 blevet ændret fra at anvende markedsværdien til at anvende den bogførte egenkapital.

¹⁶³ Altman, Edward I, et al: "Corporate financial distress, restructuring, and bankruptcy : analyze leveraged finance, distressed debt, and bankruptcy", s. 196.

¹⁶⁴ Altman, Edward I.: "Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy", s. 594-595.

Dermed kan modellen også anvendes på private virksomheder. Endvidere er koefficienterne og zonerne også ændret en anelse. Den nye Z"-score og zonerne ser således ud:¹⁶⁵

$$Z'' = 0,717X_1 + 0,847X_2 + 3,107X_3 + 0,420X_4 + 0,998X_5$$

$Z > 2,90$ = Ikke kriseramt virksomhed

$1,23 > Z > 2,90$ = Gråzone

$Z < 1,23$ = Kriseramt virksomhed

Modellen blev igen i videreudviklet i 1995, således at den nu kan anvendes på alle virksomheder, såvel private som produktionsvirksomheder og ikke-produktionsvirksomheder. Der er igen sket ændringer i modellen. Variabel X_5 er blevet fjernet fra modellen, idet den var meget industrifølsom. Endvidere er der medtaget en konstant faktor, som skal standardisere Z"-scoren, for de virksomheder med en Z"-score på 0. Z"-score modellen ser nu således ud:¹⁶⁶

$$Z'' = 3,25 + 6,56X_1 + 3,26X_2 + 6,727X_3 + 1,05X_4$$

Det er vigtigt at have in mente, at Z"-score modellen kun skal bruges som et hjælpeværktøj, og hvorvidt en virksomhed har going concern problemer ikke udelukkende kan konkluderes ud fra Z"-scoren.¹⁶⁷ Revisor kan derfor blot anvende forudsigelsesmodellen som en hjælp til den endelige vurdering af going concern, hvor der er taget højde for andre faktorer vedrørende virksomhedens finansielle stilling.

Vi vil i det følgende tage udgangspunkt i den nyeste version af Z"-score modellen, da den kan anvendes på alle typer af virksomheder.

7.2 Test af sammenhæng mellem soliditetsgraden og revisors konklusion

Vi har tidligere i analysen konkluderet, at der er indikationer på, at der er sammenhæng mellem omtalen af COVID-19 i årsregnskabet, og hvornår årsrapporten er aflagt. Eftersom at vi befinder os i en økonomisk krisetid, og flere virksomheder er økonomisk presset, synes vi det kunne være interessant at se, om

¹⁶⁵ Caouette, John B., et al: "Credit Risk Models Based upon Accounting Data and Market Values", s. 148.

¹⁶⁶ Altman, Edward I, et al: "Corporate financial distress, restructuring, and bankruptcy : analyze leveraged finance, distressed debt, and bankruptcy", s. 206.

¹⁶⁷ Altman, Edward I, et al: " Corporate financial distress, restructuring, and bankruptcy: analyze leveraged finance, distressed debt, and bankruptcy", s. 199.

omtalen i regnskabet kan indikere going concern problemer. Vi har valgt at kigge på, om en soliditetsgrad under 30% kan være en indikator på going concern problemer, da den udtrykker virksomhedens langsigtede overlevelsessevne. Vi vil i det følgende derfor teste, om der er sammenhæng mellem en soliditetsgrad under 30% og revisors konklusion, hvor

- H_0 = Uafhængighed mellem en soliditetsgrad under 30% og revisors konklusion.
- H_1 = Afhængighed mellem en soliditetsgrad under 30% og revisors konklusion.

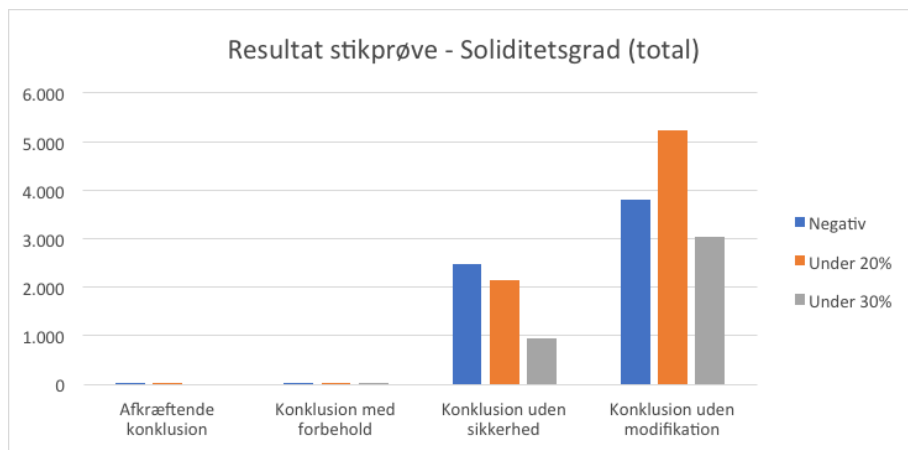
Det er ledelsens opgave at vurdere, hvorvidt virksomheden kan fortsætte driften i minimum 12 måneder fra balancedagen. Ledelsen skal i vurderingen medtage alle relevante forhold og begivenheder, der er indtruffet efter balancedagen, og som vurderes at have betydning for virksomheden. COVID-19 krisen vil for mange virksomheder være en efterfølgende begivenhed, der påvirker virksomheden, hvad enten det er negativt eller positivt. For de virksomheder, der påvirkes negativt af COVID-19 pandemien, vil det være en naturlig del af vurderingen af going concern at se på, hvor godt virksomheden er rustet til at modstå tab, også på den på langsigtede bane. Revisor skal på baggrund af ledelsens vurdering af going concern opnå overbevisning for, at forudsætningen er opfyldt. Som en hjælp til vurdering af going concern, herunder virksomhedens finansielle situation, kan revisor anvende regnskabsanalysemodellen LARS-F-analysen, hvor soliditetsgraden er et af parametrene, der bliver analyseret. Soliditetsgraden kan være med til at vurdere, hvor godt virksomheden er rustet på den langsigtede bane, hvilket er yderst relevant under COVID-19 pandemien, hvor mange forhold der før var forudsigelige, nu er blevet uforudsigelige. Pandemien vil formentlig florere globalt i mere end et år, og dermed fortsat påvirke erhvervslivet, vil det være interessant at se, om dette har påvirkning på revisors konklusion i regnskabet, for selskaber med regnskabsafslutning d. 31.12.19, d. 30.04.20 og d. 30.06.20.

Vi har til hypotesetesten derfor valgt at medtage alle selskaber, der har omtale vedrørende COVID-19 i regnskabet, hvilket som udgangspunkt er 94.253. For de selskaber, der har omsætningsaktiver eller en balancesum på 0 kr. har vi ikke kunne beregne soliditetsgraden, hvorfor disse er blevet frasorteret. Frasorteringen fremgår i bilag 12, og udgør 662 regnskaber. Tommelfingerreglen siger, at soliditetsgraden skal ligge mellem 30-40%, har vi valgt at frasortere de selskaber, der har en soliditetsgrad på over 30%. Vi har en antagelse om, at disse selskabers evne til at modstå tab er væsentlig bedre end de selskaber, der har en soliditetsgrad under 30%, hvorfor vi ikke finder dem interessante at medtage i vores hypotesetest. Disse udgør i alt 63.174 regnskaber, og frasorteringen fremgår i bilag 12. Vi ser derfor kun på selskaber med en soliditetsgrad på under 30%. Vi har ud fra en stikprøve kontrolleret, hvorvidt konklusionerne i vores dataudtræk var korrekte konstateret, at der forekom fejl i XBRL-strengen vedrørende konklusionen. Fejlen

forekom for regnskaberne indberettet af revisorer fra de mindre revisionshuse med benævnelsen "øvrige". Det har været blandet, hvorvidt den oplyste konklusion var korrekt eller ej. Vi har derfor ikke kunne basere os på konklusionen i vores data for denne gruppe, da den ikke var valid, hvorfor vi har frasorteret yderligere 12.683 regnskaber af vores stikprøve. Frasorteringen fremgår i bilag 12. Efter denne frasortering er der 6 regnskaber med manglende konklusion, hvorfor vi ikke kan anvende de forventede værdier, da de forventede værdier minimum skal udgøre 5 for hver variabel. Endvidere vil en manglende konklusion være udtryk for, at revisor ikke har kunne udtale sig om, hvorvidt regnskabet giver et retvisende billede, hvorfor de 6 regnskaber er blevet frasorteret. Frasorteringen fremgår af bilag 12. Vi ender dermed med en stikprøvestørrelse på 17.728 regnskaber, som fremgår i bilag 13, og som er fordelt på en soliditetsgrad i intervallet: >0%, 0-19,99% og 20-29,99%.

Revisor udtrykker ikke en konklusion ved afgivelse af en assistanceerklæring, hvorfor denne type af erklæringer er uden sikkerhed. Vi vil i vores test holde soliditetsgraden op mod revisors konklusion, vil vi ikke medtage konklusioner uden sikkerhed. Vi kan af figur 21 se fordelingen af revisors konklusioner fordelt på de tre niveauer af soliditetsgraden, vi vil teste på. Vi kan ud fra grafen se, at ca. halvdelen af regnskaberne, hvor der er afgivet en assistanceerklæring, har en negativ soliditetsgrad, samt at lige under halvdelen af regnskaberne har en soliditetsgrad under 20%.

Vi havde en forventning om, at selskaberne med så lave soliditetsgrader ville have en højere type revisorerklæring, idet virksomhederne umiddelbart ikke fremstår "sunde". Revisor udtrykker ikke en konklusion for 5.570 af de 17.728 regnskaber, vi har medtaget i vores stikprøve, vil vi derfor ikke medtage disse i vores test. Vi mener ikke, at testen vil give et retvisende resultat, idet vi måler soliditetsgraden op mod revisors konklusion, og når revisor ikke udtrykker en konklusion, kan vi ikke anvende en konklusion uden sikkerhed i vores test.

Figur 21: Fravalg revisors konklusion uden sikkerhed - soliditetsgrad, kilde: Egen tilvirkning.

Vi har opdelt testen, så den bliver fordelt på selskaberne med regnskabsafslutning d. 31.12.19, d. 30.04.20 og d. 30.06.20.

Resultatet af selskaberne med regnskabsafslutning d. 31.12.19 ses i figur 21. Heraf fremgår det, at $X^2 > X^2_{0,05}$ ($316,6297 > 12,5916$), hvorfor H_0 hypotesen forkastes, og testen konkluderer altså, at der er en signifikant afhængighed mellem en soliditetsgrad under 30% og revisors konklusion, idet P-værdien er $< \alpha$, og risikoen for type 1-fejl er lille.

Test 31/12-19	Værdier	Test af soliditetsgrad og revisors konklusion			I alt
		Afkræftende konklusion	Konklusion med forbehold	Konklusion uden modifikation	
Soliditetsgrad af >0%	Observerede (O)	24	19	3.403	3.446
	Forventede (E)	8	15	3.423	
Soliditetsgrad af 0-19,99%	Observerede (O)	1	20	4.529	4.550
	Forventede (E)	11	20	4.519	
Soliditetsgrad af 20-29,99%	Observerede (O)	0	8	2.576	2.584
	Forventede (E)	6	11	2.566	
I alt		25	47	10.508	10.580
Soliditetsgrad af >0%	$X^2 = (O-E)^2/E$	30,88	0,89	0,11	31,88
Soliditetsgrad af 0-19,99%	$X^2 = (O-E)^2/E$	8,84	0,00	0,02	8,87
Soliditetsgrad af 20-29,99%	$X^2 = (O-E)^2/E$	6,11	1,05	0,04	7,20
					47,95
Input	X^2				47,95
	df (antal frihedsgrader) =				4
	Signifikantniveau, $\alpha = 5\% =$				0,05
	P-værdi (Excel funktion =CHI2.FORD.RT(X^2 ;df)				0,0000
	X^2 kritisk værdi (Excel funktion =CHIINV(α ;df)				9,49
Konklusion					afhængighed

Figur 22: Resultat test af soliditetsgrad og revisors konklusion 31/12-19, kilde: Egen tilvirkning.

Udfaldet af testen skyldes udelukkende de regnskaber med en afkræftende konklusion, idet der for disse regnskaber er stor forskel på de observerede værdier og de forventede værdier. Dette giver en indikation af, at der er sammenhæng mellem revisors konklusion og en soliditetsgrad under 30%. Vi har kontrolleret to regnskaber med afkræftende konklusion, hvor det af regnskabet fremgik, at den afkræftende konklusion er afgivet grundet manglende dokumentation for, at finansieringen af virksomhedens gæld er på plads, samt at ejeren heller ikke vil være i stand til at hjælpe selskabet økonomisk. Begge selskaber er dog aflagt under forudsætning af fortsat drift. Vi har kontrolleret tre selskaber med konklusion uden modifikation, hvor der i to ud af de tre regnskaber er afgivet tilbagetrædelses- og/eller støtteerklæring, hvilket har bevirket, at revisor har kunne afgive en konklusion uden modifikationer. Det sidste selskab har en verserende retssag, hvor udfaldet er usikkert, dog er posten vedrørende retssagen fuldt nedskrevet, hvorfor revisor har kunne afgive en konklusion uden modifikationer. De selskaber, hvor revisor har afgivet en konklusion uden modifikationer, har altså alle haft dokumentation for, at selskabets finansiering er sikret frem til næste balancedag.

De fem regnskaber vi har kontrolleret bekræfter, at der er en sammenhæng mellem revisors konklusion og soliditetsgraden. Dog tager χ^2 -testen ikke højde for, at der for nogle af selskaberne er afgivet tilbagetrædelses- og støtteerklæring, hvilket giver "støj" i testen, når selskabet har en lav soliditetsgrad, og der er afgivet en konklusion uden modifikation. χ^2 -testens konklusion om, at der er afhængighed mellem revisors konklusion og en soliditetsgrad under 30%, kan derfor ikke ses isoleret, idet den ikke tager højde for andre forhold som eksempelvis en støtteerklæring.

Det har ikke været muligt at foretage χ^2 -testen for selskaber med regnskabsafslutning 30.04.20 og 30.06.20, da de forventede værdier er under 5. Vi kan ud fra stikprøven der fremgår af bilag 13 for 30.04.20 regnskaberne konkludere, at der ikke er en tendens for, at der er en sammenhæng mellem en soliditetsgrad under 30% og revisors konklusion. Det antager vi, da 99% af stikprøven består af regnskaber, hvor der er afgivet en konklusion uden modifikationer. Det samme gør sig gældende for 30.06.20 regnskaberne, idet 99,9% af stikprøven består af regnskaber, hvor der er afgivet en konklusion uden modifikationer. Stikprøven kan ses i bilag 13.

Resultatet af hypotesetesten bekræfter dermed vores forventning om, at der ville være afhængighed mellem soliditetsgraden og revisors konklusion. Vi havde forventet, at der ville være afhængighed mellem revisors konklusion og soliditetsgraden, da soliditetsgraden udtrykker selskabets langsigtede evne til at modstå tab, og den vil indgå i helhedsvurderingen af going concern. COVID-19 krisen har for de selskaber, vi

har kontrolleret, ikke haft påvirkning og er heller ikke blevet omtalt i årsregnskaberne. Endvidere havde vi en forventning om, at det ville være for tidligt at se en sammenhæng mellem konsekvenserne af COVID-19 krisen og den langsigtede forventning til virksomhedens overlevelsessevne. Denne forventning er blevet bekræftet, idet der ingen omtale af COVID-19 er i årsregnskaberne.

Ud fra resultatet af testen, synes vi det kunne være interessant at se, om der er samme tendens for likviditetsgraden holdt op mod revisors konklusion. Vi har en forventning om, at tendensen vil være mere gennemtrængende for likviditetsgraden og revisors konklusion, da den er et udtryk for virksomhedens kortsigtede overlevelsessevne og er et yderst relevant parameter at medtage i vurderingen af going concern, specielt under en pandemi.

7.3 Test af sammenhængen mellem likviditetsgraden og revisors konklusion

Vi har i det foregående afsnit konkluderet, at der er indikationer på sammenhæng mellem en soliditetsgrad under 30% og revisors konklusion. Vi finder det derfor interessant at undersøge, om der også er sammenhæng mellem en likviditetsgrad under 100% og revisors konklusion, hvor

- H_0 = Uafhængighed mellem en likviditetsgrad under 100% og revisors konklusion.
- H_1 = Afhængighed mellem en likviditetsgrad under 100% og revisors konklusion.

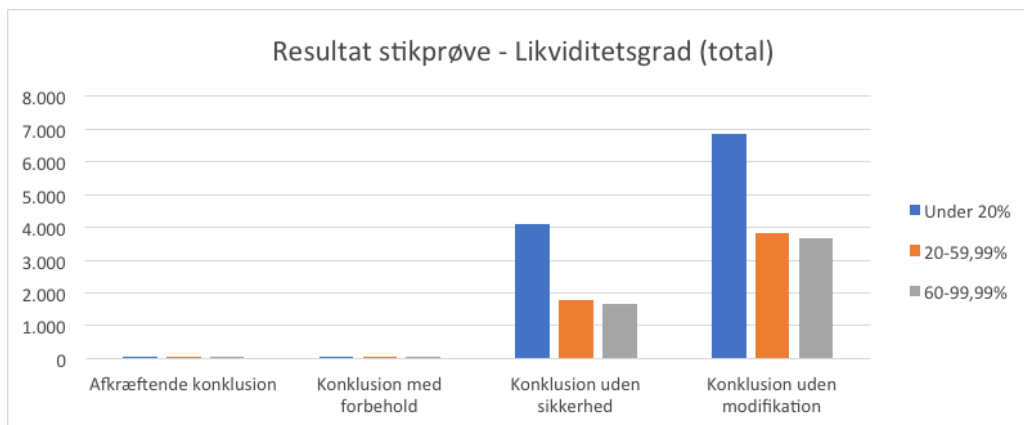
Likviditetsgraden udtrykker virksomhedens kortsigtede overlevelsessevne. Når der i daglig tale omtales en virksomheds likviditetsgrad, menes der virksomhedens kortsigtede evne til at kunne betale sine kreditorer ved forfald. Likviditetsgraden er derfor et væsentligt element ved vurderingen af going concern, hvorfor vi finder nøgletallet interessant at undersøge. Når ledelsen skal vurdere, hvorvidt going concern forudsætningen er tilstede, skal der ses på alle kendte forhold og begivenheder efter balancedagen. Revisor skal opnå overbevisning om ledelsens vurdering af virksomhedens fortsatte drift. Til dette kan revisor, ligesom under testen af soliditetsgraden, anvende LARS-F-analysen som analyseredskab til vurderingen af selskabets finansielle stilling, idet likviditetsgraden også er et element i analysen. En lav likviditetsgrad kan indikere, at en virksomhed har going concern problemer, da virksomheden som udgangspunkt ikke vil være i stand til at kunne betale sine kortfristede gældsforpligtelser ud fra virksomhedens omsætningsaktiver. COVID-19, vil som tidligere nævnt være en begivenhed, der påvirker mange selskaber, da pandemien blandt andet har medført midlertidig nedlukning af flere brancher. Flere virksomheder vil ved en midlertidig nedlukning miste deres indtægter, og de har derved ikke likvider til at betale deres kreditorer med. Likviditetsgraden er derfor et yderst relevant og aktuelt element for virksomhedernes ledelse, samt for revisor at kigge på ved vurderingen af going concern forudsætningens tilstedeværelse. Vi finder det

derfor relevant at lave samme test, som vi gjorde for soliditetsgraden, hvor vi vil kigge på, om der er en sammenhæng mellem virksomhedens likviditetsgrad og revisors konklusion.

Vi har på baggrund af resultatet i foregående hypotesetest af soliditetsgraden valgt at anvende samme stikprøvestørrelse, hvorfor vi tager udgangspunkt i de 94.253 selskaber. Der har været selskaber, hvor de kortfristede gældforpligtelser eller balancesummen har været 0 kr., hvorfor disse 1.523 regnskaber er blevet frasorteret. Endvidere har vi frasorteret de selskaber, der har en likviditetsgrad over 100%, idet tommelfingerreglen siger, at selskaber med en likviditetsgrad mellem 100-150% anses for at være tilfredsstillende. Frasorteringen fremgår i bilag 14 og udgør 57.009 selskaber. Vi tester igen en hypotese ud fra konklusionen, har vi ligesom i forrige hypotesetest ikke kunne basere os på konklusionen fra XBRL-strengen fra de mindre revisionshuse, benævnt "øvrige", hvorfor vi har frasorteret yderligere 13.746 regnskaber. Frasorteringen fremgår i bilag 14. Eftersom at beregningen af de forventede værdier skal udgøre minimum 5 for hver variabel, er der 16 regnskaber med manglende konklusion, som vi ikke kan anvende til vores hypotesetest. Endvidere vil en manglende konklusion være udtryk for, at revisor ikke har kunne udtale sig om, hvorvidt regnskabet giver et retvisende billede, hvorfor de 16 regnskaber er blevet frasorteret. Frasorteringen fremgår i bilag 14. Vi ender dermed med en stikprøve på 21.957 selskaber, som fremgår i bilag 15, og er fordelt på en likviditetsgrad på >19,99%, 20-59,99 og 60-99,99%. Testen er fortsat opdelt på de tre afslutningsmåned.

Vi har ligesom ved testen af soliditetsgraden valgt ikke at medtage de regnskaber, hvor revisor har afgivet en konklusion uden sikkerhed. Fordelingen kan ses i figur 23.

Der er 7.544 regnskaber af 21.941 regnskaber, hvor revisor ikke udtrykker en konklusion, som vi ikke har medtaget i vores test, grundet det manglende retvisende resultat det vil medføre at medtage disse regnskaber.

Figur 23: Fravalg af revisors konklusion uden sikkerhed - likviditetsgrad, kilde: Egen tilvirkning.

Testen er opdelt på de tre regnskabsafslutningsdatoer; d. 31.12.19, d. 30.04.20 og d. 30.06.20.

Af figur 23 fremgår det, at $X^2 > X^2_{0,05}$ ($13,48 > 9,49$). Vi forkaster derved vores H_0 hypotese, og testen konkluderer, at der er en signifikant sammenhæng mellem en likviditetsgrad under 100% og revisors konklusion. Der er dermed en lille risiko for, at vi forkaster en forkert H_0 hypotese.

Test 31/12-19	Værdier	Test af likviditetsgrad og revisors konklusion			I alt
		Afkræftende konklusion	Konklusion med forbehold	Konklusion uden modifikation	
Likviditetsgrad >19,99%	Observerede (O)	18	6	5.886	5.910
	Forventede (E)	15	15	5.880	
Likviditetsgrad 20-59,99%	Observerede (O)	9	13	3.271	3.293
	Forventede (E)	8	8	3.276	
Likviditetsgrad 60-99,99%	Observerede (O)	4	13	3.224	3.241
	Forventede (E)	8	8	3.225	
I alt		31	32	12.381	12.444
Likviditetsgrad >19,99%	$X^2 = (O-E)^2/E$	0,73	5,57	0,01	6,30
Likviditetsgrad 20-59,99%	$X^2 = (O-E)^2/E$	0,08	2,43	0,01	2,51
Likviditetsgrad 60-99,99%	$X^2 = (O-E)^2/E$	2,06	2,61	0,00	4,67
					13,48
Input	X^2				13,48
	df (antal frihedsgrader) =				4
	Signifikantniveau, $\alpha = 5\% =$				0,05
	P-værdi (Excel funktion =CHI2.FORD.RT(X^2 ;df)				0,0091
	X^2 kritisk værdi (Excel funktion =CHIINV(α ;df)				9,49
Konklusion					afhængighed

Figur 24: Resultat test af likviditetsgrad og revisors konklusion 31/12-19, kilde: Egen tilvirkning.

Resultatet af hypotesetesten skyldes de regnskaber, hvor revisor har afgivet en konklusion med forbehold, idet der for disse regnskaber er stor forskel på de observerede og forventede værdier. Dette giver en indikation af, at der er sammenhæng mellem en likviditetsgrad under 100% og revisors konklusion. Vi har

taget en stikprøve på 14 regnskaber, hvoraf de 5 består af regnskaber med forbehold, og de 9 består af regnskaber, hvor der er afgivet en konklusion uden modifikationer.

Regnskaberne, der indeholder en konklusion med forbehold, har ikke direkte tilknytning til likviditetsgraden, idet der i kun 2 ud af de 5 regnskaber er oplysning om tilbagetrædelseserklæring i ledelsespåtegningen. I alle de udvalgte regnskaber relaterer konklusionen med forbehold sig enten til ulovligt aktionærlån, som ikke forventes at kunne inddrives, eller manglende revisionsbevis enten vedrørende fysisk lageroptælling eller indregning af kapitalandele. Regnskaberne har meget begrænset omtale af COVID-19, hvilket dels skyldes, at nogle af selskaberne er holdingselskaber, og dels at de brancher, som de øvrige virksomheder opererer i, ikke har været påvirket af COVID-19 i en væsentlig grad.

Der er 4 af de 9 regnskaber, hvor der er afgivet en konklusion uden modifikationer, der har oplysninger i ledelsesberetningen om, at der er afgivet tilbagetrædelseserklæring. Endvidere har et selskab oplyst, at budgetter og kreditfaciliteterne er tilkendegivet, hvorved going concern forudsætningen er sikret. Endeligt er der 4 regnskaber, der ikke har oplysninger omkring misforhold mellem omsætningsaktiverne og den kortfristede gæld eller COVID-19. For de selskaber, hvor der ikke er oplysning omkring misforholdet vedrørende selskabets likviditetsgrad, må det antages, at revisor har modtaget tilstrækkeligt bevis for at kunne afgive en konklusion uden modifikationer, som blot ikke er oplyst i regnskabet.

Ud fra de kontrollerede regnskaber, kan vi se, at der er en sammenhæng mellem en likviditetsgrad under 100% og revisors konklusion. Udfaldet af testen bliver meget lig resultatet ved testen af sammenhængen mellem soliditetsgraden og revisors konklusion. Som tidligere nævnt under soliditetsgraden, tager Chi²-testen ikke højde for blandt andet tilbagetrædelseserklæringer, hvilket giver "støj" i testen, når et selskab har en lav likviditetsgrad, og revisor har afgivet en konklusion uden modifikationer. Udfaldet af testen ville ændres, hvis der var færre eller ingen regnskaber med konklusion med forbehold. Vi havde derfor forventet, at der var en mere tydelig sammenhæng mellem likviditetsgraden og regnskaberne med en afkræftende konklusion eller en konklusion uden modifikation. Men grundet den meget lille forskel mellem de observerede og forventede værdier, påvirkes resultatet i højere grad af regnskaber, hvor der er afgivet en konklusion med forbehold, da forskellen i værdierne her er større.

Ligesom det var tilfældet for soliditetsgraden, har vi for likviditetsgraden heller ikke kunne foretage Chi²-testen for selskaber med regnskabsafslutning 30.04.20 og 30.06.20, da de forventede værdier er under 5. Vi kan ud fra stikprøven i bilag 15 for 30.04.20 konkludere, at der ikke er en tendens for, at der er en

sammenhæng mellem en likviditetsgrad under 100% og revisors konklusion. Det antager vi, da 99,7% af stikprøven består af regnskaber, hvor der er afgivet en konklusion uden modifikationer. Det samme gælder for 30.06.20 regnskaberne, idet 99,8% af stikprøven består af regnskaber, hvor der er afgivet en konklusion uden modifikationer. Stikprøven fremgår af bilag 15.

Det var vores klare forventning, at der ville være sammenhæng mellem likviditetsgraden og revisors konklusion. Vi havde dog en forventning om, at regnskaberne i højere grad ville være præget af, at selskaberne har modtaget lån fra nærtstående parter, og hvor de måtte afgive en støtte- og/eller tilbagetrædelseserklæringer. Revisor ville dermed have modtaget tiltrækkeligt og egnet revisionsbevis for going concern forudsætningens tilstedeværelse. Det var vores forventning, at nøgletallene blev afspejlet i revisors konklusion, hvilket de indirekte gør, idet revisor for de regnskaber, hvor det har været nødvendigt, har indhentet en tilbagetrædelseserklæring fra nærtstående parter. En virksomheds likviditetsevne er et vigtigt element for eksterne regnskabsbrugere. For dem kan en støtte- og/eller tilbagetrædelseserklæring være nyttig information i regnskabet. Sådanne erklæringer kan være et tegn på, at eksempelvis regnskabsbrugeren ikke skal investere i virksomheden eller skal overveje at trække sig som investor inden der eventuelt tabes (flere) penge.

Sammenholdes resultatet med resultatet i foregående test, har revisor for soliditetsgraden indhentet en støtte og/eller tilbagetrædelseserklæring, hvor der for likviditetsgraden kun er indhentet en tilbagetrædelseserklæring. Dette kan hænge sammen med, at soliditetsgraden vurderer virksomhedens langsigtede overlevelsessevne, hvor det kan være nødvendigt, at der bliver tilført yderligere likvider. Revisor har derimod for likviditetsgraden ”kun” bedt om en tilbagetrædelseserklæring. Dette kan hænge sammen med, at likviditetsgraden vurderer virksomhedens kortsigtede overlevelsessevne, hvor det kan være nødvendigt, at den nærtstående part blot giver afkald på sit tilgodehavende. Endvidere var det vores forventning, at regnskaberne ville være præget af omtale af COVID-19, samt de hjælpepakker regeringen har iværksat. Det var vores forventning, at hjælpepakkerne ville være mere omtalt, idet de skulle være med til at sikre selskabernes likviditet til blandt andet at betale deres faste omkostninger, mens COVID-19 påvirker erhvervslivet med nedlukninger m.v. Men da vi ud fra de kontrollerede regnskaber kan se, at de enten bestod af holdingselskaber eller selskaber uden særlig påvirkning af COVID-19, var der naturligvis heller ikke omtale af hjælpepakkerne, da holdingselskaberne blandt andet ikke kan modtage disse.

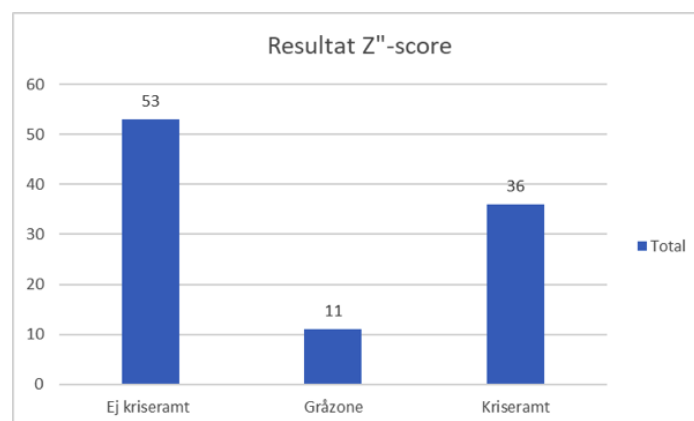
Resultatet af Chi²-testen stemmer overens med vores forventninger. Omtalen af COVID-19 krisen er forholdsvis standardiseret, hvilket må være et udtryk for, at ledelsen ikke forventer, at pandemien vil have

en væsentlig økonomisk betydning for virksomheden grundet branchen eller støtten fra nærtstående parter. Et selskabs overlevelsesevne kan ikke udelukkende blive baseret på likviditetsgraden, men det er et vigtigt parameter i vurderingen vedrørende going concern, men der vil formentlig også være andre faktorer, eksempelvis udløb af lån, som spiller ind, såfremt revisors konklusion bliver modificeret.

7.4 Analyse af Z"-score modellen

Vores to forrige tests indikerer, at der er sammenhæng mellem revisors konklusion og henholdsvis soliditets- og likviditetsgraden. Vi synes derfor, at det kunne være interessant at udvælge 100 regnskaber, hvoraf den ene halvdel er regnskaber med usikkerhed, og den anden halvdel er uden usikkerhed. Vi vil anvende Altmans Z"-score model til at se, om den klassificerer regnskaberne som henholdsvis kriseramte, gråzone eller ikke kriseramte.

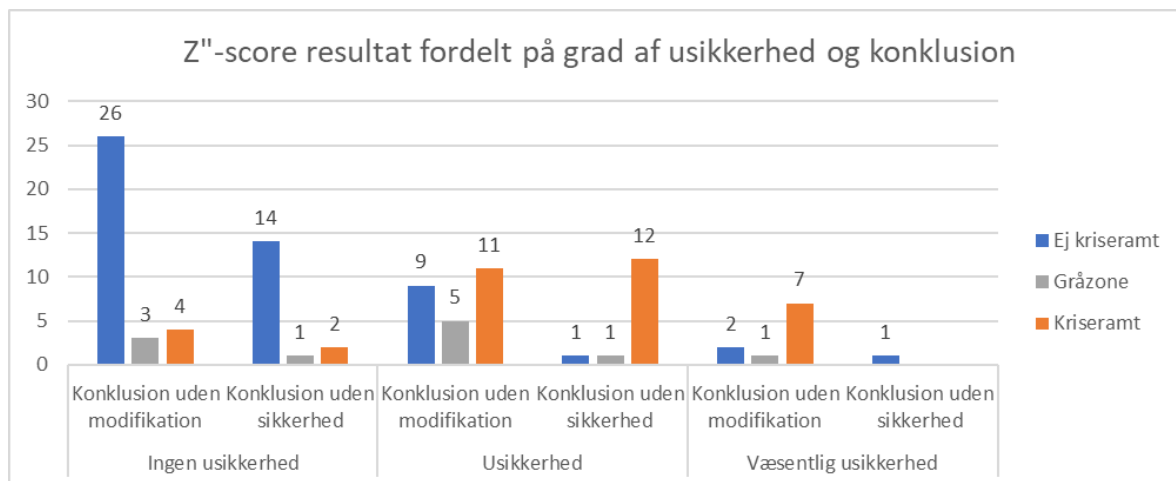
Altmans Z"-score har klassificeret de 100 virksomheder med usikkerhed på følgende måde:

Figur 25: Resultat Z"-score model, kilde: Egen tilvirkning.

Som det kan ses af figur 25, har Z"-scoren klassificeret 53 af de 100 selskaber som ikke kriseramte, 11 selskaber i gråzonen og 36 selskaber som kriseramte. Selskabernes revisorer har i alle regnskaberne afgivet enten en konklusion uden modifikationer (68%) eller en konklusion uden sikkerhed (32%).

Figur 26 viser fordelingen af de tre zoner fordelt på revisors konklusion, og hvorvidt der er ingen usikkerhed, usikkerhed eller væsentlig usikkerhed.

Figur 26: Z"-score resultat fordelt på grad af usikkerhed og revisors konklusion, kilde: Egen tilvirkning.

Det ses i figur 26, at der er 50 regnskaber, hvor der ingen omtale af usikkerhed er, hvoraf 6 af selskaberne, er blevet klassificeret som kriseram, samt at 4 regnskaber er i gråzonen. Det fremgår endvidere i figuren, at der er 39 selskaber, der indeholder omtale af usikkerhed, hvoraf de 10 selskaber er klassificeret som værende ikke kriseram og 6 selskaber som er klassificeret i gråzonen. Endvidere kan vi se, at der er 10 selskaber med væsentlig omtale, hvoraf 3 af selskaberne er klassificeret som ikke kriseram og 1 selskab i gråzonen.

Z"-score modellen har klassificeret 6 regnskaber som kriseram og 4 selskaber i gråzonen, som ikke har omtale af usikkerhed med i regnskabet. Af de kriseramte selskaber har 83% en soliditetsgrad under 30%, og alle selskaberne har en likviditetsgrad under 100%. Derudover har 5 ud af 6 selskaber enten gæld til ledelsen eller et koncernselskab. Selskaberne i gråzonen har alle en soliditetsgrad under 30% og en likviditetsgrad under 100%. Der er kun et af selskaberne, hvor det af balancen fremgår, at der er gæld til tilknyttede virksomheder. Dog har alle selskaberne en forholdsvis stor anden gæld, hvilket kan indikere, at der er gæld til selskabets ledelse. Der ikke er oplyst noget i regnskabet om, hvorvidt revisor har modtaget bevis for, at finansiering af virksomhedens gæld er sikret, hvorfor det må antages at revisor har opnået bevis herfor, selvom det ikke er omtalt i ledelsens eller revisors rapportering. Z"-score modellen tager, ligesom andre nøgletalsanalyser, ikke højde for, at hvis der fra ejeren, koncernselskabet eller kreditoren bliver afgivet en støtte- og/eller tilbagetrædelseserklæring. En sådan erklæring er med til at overbevise revisor om, at selskabet godt kan betale sine forpligtelser, efterhånden som de forfalder til betaling.

For de selskaber, hvor der er en oplysning om usikkerhed i regnskabet, har Z"-score modellen klassificeret 10 selskaber som ikke kriseram og 6 selskaber i gråzonen. Vi har kontrolleret oplysningerne i regnskaberne

for begge grupper. For de kriseramte virksomheder er det, under oplysningen om usikkerhed vedrørende going concern, oplyst i 7 ud af 10 regnskaber, at der er modtaget enten støtte- eller tilbagetrædelseserklæring fra enten ejeren eller koncernselskabet. For selskaberne i gråzonen er der i halvdelen af tilfældene modtaget støtte- og/eller tilbagetrædelseserklæring. Til sammenligning har de kriseramte selskaber også oplysning om enten en støtte- og/eller tilbagetrædelseserklæring i de fleste tilfælde. Forskellen på, hvornår Z"-score modellen klassificerer et selskab som kriseramt, kan blandt andet ses ud fra soliditets- og likviditetsgraden. For de ikke kriseramte virksomheder har halvdelen af selskaberne en likviditetsgrad over 100%, og en soliditetsgrad som i 70% af tilfældene ligger over 30%. For de kriseramte virksomheder har ca. 43% en likviditetsgrad under 20% og en negativ soliditetsgrad i ca. 78% af tilfældene. De sidste 22% har en soliditetsgrad under 20%. De ikke kriseramte selskaber har altså en bedre økonomisk stilling, selvom de har modtaget enten en støtte- og/eller tilbagetrædelseserklæring. Endvidere har de ikke kriseramte virksomheder også et positivt overført resultat og en positiv egenkapital i 90% af tilfældene, hvor de kriseramte virksomheder i ca. 79% af tilfældene har en negativ egenkapital og negativt overført resultat. Selskaberne i gråzonen har i overvejende grad en likviditetsgrad over 60%, dog har de en lav soliditetsgrad. Halvdelen af selskaberne har et negativt overført resultat, men en positiv egenkapital i ca. 66,67% af tilfældene. Likviditetsgraden er altså bedre end for de kriseramte, men dårligere end de ikke kriseramtes. Ligeledes er soliditetsgraden lige så dårlig som for de kriseramte, men langt dårligere end for de ikke kriseramte selskaber. Når Altmans Z"-score model klassificerer selskaberne i gråzonen, synes dette meningsfuldt, da de ikke står lige så stærkt økonomisk som de ikke kriseramte virksomheder, og omvendt i forhold til de kriseramte virksomheder.

Ud af de 10 regnskaber med oplysninger om væsentlig usikkerhed, var der 2 selskaber, som blev klassificeret som ikke kriseramt, og et selskab som blev klassificeret i gråzonen. De to ikke kriseramte selskaber har begge en likviditetsgrad over 100%, dog har de en lidt lavere soliditetsgrad, som ligger på henholdsvis 18% og 26%. Begge selskaber har en positiv egenkapital, dog har det ene selskab et negativt overført resultat. Omtalen af væsentlig usikkerhed vedrører for begge virksomheder, at de er væsentligt påvirket af COVID-19 pandemien, og grundet usikkerheden forbundet med udbruddet, er der medtaget en oplysning om usikkerheden forbundet med virksomhedens fortsatte drift i regnskabet. Selskabet i gråzonen er ligeledes væsentligt påvirket af COVID-19. Selskabet har en meget lav soliditetsgrad, dog ligger likviditetsgraden på ca. 88%. Selskabet har en positiv egenkapital, men ikke noget overført resultat. Ses der på de kriseramte selskaber, har disse enten nul eller negativt overført resultat, og ca. 2/3 har en negativ egenkapital. Overraskende nok har ca. 57% af selskaberne en likviditetsgrad over 60%, modsat ca. 17% for

selskaber med omtale af usikkerhed. Selskabernes soliditetsgrad ligger dog fortsat i den lave ende, da ca. 71% har en soliditetsgrad, som er negativ.

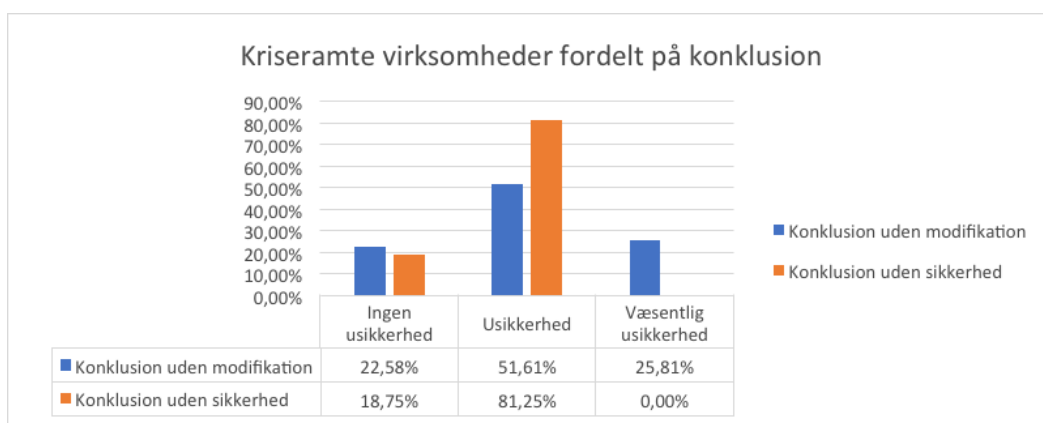
Revisor havde for alle de udvalgte regnskaber enten afgivet en konklusion uden modifikation eller en konklusion uden sikkerhed. Altmans Z"-score model klassificerede 36% af disse som værende kriseramte, 53% som ikke kriseramte og 11% som værende i gråzonen. Vi kan ud fra modellen se, at de kriseramte selskaber i 70% af tilfældene har en negativ egenkapital, og i 81% af tilfældene har et negativt overført resultat. Til sammenligning har de ikke kriseramte virksomheder en negativ egenkapital i 6% af tilfældene, og et negativt overført resultat i 17% af tilfældene. Endvidere har de ikke kriseramte selskaber en soliditetsgrad over 30% i 75% af tilfældene og ligeledes for likviditetsgraden over 100%. De kriseramte selskaber har kun i 6% af tilfældene en soliditetsgrad over 30% og en likviditetsgrad over 100%. Altmans Z"-score model giver altså en indikation af, at en virksomhed er økonomisk udfordret, hvilket kan give anledning til going concern problemer. Dog er alle de selskaber, der blev klassificeret som kriseramt fortsat aktive selskaber og ingen er under konkurs eller tvangsopløsning.

Altmans Z"-score model indikerer, at nogle af de regnskaber, hvor revisor har afgivet enten en konklusion uden modifikation eller en konklusion uden sikkerhed, er kriseramte. Hvornår et selskab er kriseramt eller ej, kan ikke vurderes ud fra en enkelt model eller analyse, men skal ses som en helhedsvurdering, idet der er mange forhold der spiller ind i vurderingen. Vi har set, at soliditets- og likviditetsgraden kan være indikatorer på, at der er økonomiske problemer i et selskab, men at revisor alligevel er i stand til enten at kunne afgive en konklusion uden modifikationer eller en konklusion uden sikkerhed. Dette skyldes blandt andet, at revisor har modtaget en støtte- og/eller tilbagetrædelseserklæring fra selskabets ejer(e) eller koncernselskab, hvorved selskabets finansiering kan opretholdes minimum de næste 12 måneder.

Z"-score modellen har ud fra vores analyse vist, at den kan anvendes som et hjælpeværktøj til revisor, når vurderingen af going concern skal foretages. Z"-score modellen giver en indikation af selskabets finansielle stilling, og hvorvidt der er forhold revisor skal være opmærksom på allerede i forbindelse med risikovurderingshandlingerne. Z"-score modellen har i princippet klassificeret de kriseramte selskaber korrekt, idet de har nogle økonomiske udfordringer, dog er der forhold, som ikke medtages i beregningen eksempelvis COVID-19 hjælpepakker eller støtteerklæring. Sådanne forhold kan blandt andet medføre, at selskabets økonomi er sikret de næste 12 måneder, hvorved revisor kan afgive en konklusion uden modifikationer eller uden sikkerhed. Modellen kan derfor ikke alene anvendes til vurderingen af, hvorvidt

en virksomhed er going concern eller ej, men den er et godt hjælpværktøj til revisor til identifikation af eventuelle problemer hos selskabet.

Vi har tidligere konstateret, at en større del af regnskaberne, som har været klassificeret som enten kriseramte eller i gråzonen har haft en erklæring uden sikkerhed. Disse regnskaber udgør tilsammen 47 regnskaber, hvoraf de 66% har været konklusioner uden modifikationer, som betyder at der er tale om erklæringer afgivet med sikkerhed. Vi vil i det følgende omtale de kriseramte selskaber som en samlet betegnelse for de to zoner. Fordelingen af zonerne er fordelt nedenfor.

Figur 27: Kriseramte virksomheder fordelt på konklusion, kilde: Egen tilvirkning.

Ud af de 31 regnskaber, som var klassificeret som kriseramte, har der i 77% af tilfældene været en omtale af usikkerhed om going concern. Det er i sig selv meget tilfredsstillende. Her er der foretaget en vurdering af going concern. Kigger vi på i hvilke tilfælde revisor aktivt har omtalt ledelsens vurdering af going concern, er dette kun sket i 26% af tilfældene. Når en model klassificerer en virksomheden som kriseramt, ud fra blandt andet nøgletal, må det stadig forventes, at revisor har taget stilling til going concern, men at dette blot er dokumenteret i revisors arbejds papirer, når det ikke er direkte omtalt i regnskabet. Regnskabsbrugeren her dermed kun revisors konklusion at gå ud fra, og når andet ikke er oplyst i regnskabet, at revisor har opnået bevis for, at virksomheden kan fortsætte driften i minimum de næste 12 måneder. Baggrunden for revisors vurdering fremgår derved ikke af regnskabet, hvorfor regnskabsbrugeren selv skal ind og analysere samt vurdere virksomhedens forhold, og om den eventuelt vil være påvirket af COVID-19 krisen. Som regnskabsbruger må det være forventeligt, at der er en vis omtale af krisen i regnskabet, hvad enten den er fra ledelsen eller revisor, idet det er den største økonomiske krise siden finanskrisen. Regnskabsbrugeren vil i sådanne situationer derfor have et behov for, at revisor i sin rapportering har omtalt på hvilken baggrund going concern er opnået. Man kan derved overveje om

regnskabslæseren får dækket sit informationsbehov. Dette ses også i lyset af, at der i 23% af tilfældene ingen oplysninger om going concern er, selvom Z"-score modellen klassificerer selskaberne som kriseramte.

Det kan være bekymrende, at revisor i 16 ud af 47 kriseramte selskaber har afgivet en erklæring uden sikkerhed, men hvor der reelt set har været indikationer på going concern problemer. Der kan derved sættes spørgsmålstegn ved, om revisor har været kritisk nok i sin vurdering af going concern. Dog er der i 81% af disse tilfælde en form for omtale af usikkerhed i regnskabet, men ingen steder, hvor revisor sætter sine egne ord på vurderingen af going concern. Dette hænger selvfølgelig sammen med, at revisor ikke må udtrykke en konklusion, men dette kan give overvejelse til, om revisor i disse tilfælde burde være gået en erklæring op, og derved kunne udtale sig om usikkerheden forbundet med going concern.

Dette leder over i en anden udfordring eftersom revisor teoretisk kun har pligt til at omtale usikkerhed om going concern, når det vurderes at være af væsentlig grad. Dette tilsidesætter, som før nævnt, regnskabsbrugerens informationsbehov og dermed revisors rolle som offentlighedens tillidsrepræsentant, idet information de kan finde nyttig og relevant, ikke er oplyst i regnskabet. Vi mener derfor, at der kan være svagheder i den nuværende regnskabsregulering, da revisor ikke har pligt til at oplyse om usikkerheden, medmindre den er væsentlig. Endvidere kan der også være et behov fra regnskabslæseren om en yderligere rapportering i revisors rapportering om sin stillingtagen til going concern, og hvad denne er begrundet i. Vi har i forbindelse med vores stikprøve udvælgelse kunne konkludere, at regnskaber uden en revisorerklæring har indeholdt væsentlig færre informationer end regnskaber med en revisorerklæring. Der kan derfor også være et behov for opstramning af oplysningspligten for selskaber i regnskabsklasse B, da der blandt andet ikke er krav om oplysning om virksomhedens forventede udvikling. Hvis der blev indført krav om, at selskaber i regnskabsklasse B, ligesom regnskabsklasse C, skal oplyse om dette, ville det "tvinge" ledelsen til aktivt at oplyse om deres stillingtagen til going concern.

Vi kan ud fra vores analyse konkludere, at revisor ikke har oplyst om, hvordan going concern er sikret i lige så mange tilfælde, som vi havde forventet på trods af, at der er tale om den største økonomiske krise siden finanskrisen. Dette vurderer vi blandt andet ud fra, at de nuværende hjælpepakker vedrørende moms- og A-skattelån samt udskydelse heraf, forfalder til betaling inden for 1 år. De selskaber der i forvejen havde en likviditetsmæssig presset situation, er blevet holdt "kunstigt" i live i form af lånene. Vi havde derved en forventning om, at størstedelen af de kriseramte selskaber ifølge Z"-scoren ville indeholde en fremhævelse af dækningen om going concern forudsætningen i revisors erklæring. Vi kan være bange for, at revisor ikke

åbenlyst har været kritisk nok i forhold til going concern, men bliver måske reddet af udskydelserne af moms- og A-skattelånene, da den nye betalingsfrist ligger længere fremme end 12 måneder.

Delkonklusion

Vi har i denne del af analysen kigget på, om der er en sammenhæng mellem henholdsvis soliditets- og likviditetsgraden og revisors rapportering. Vi kan ud fra testen af soliditetsgraden under 30% og revisors konklusion for selskaber med regnskabsafslutning d. 31.12.19 konkludere, at der er en statistisk sammenhæng mellem de to variabler. Dog kan χ^2 -testens resultat ikke anvendes isoleret, da den ikke tager højde for andre forhold som eksempelvis en støtteerklæring, hvilket giver ”støj” i testen. Vi kommer frem til, at der er en indikation af, at der er afhængighed mellem de to variabler. Det var vores forventning, at der ville kunne ses en sammenhæng mellem soliditetsgraden og revisors konklusion, idet nøgletallet udtrykker virksomhedens langsigtede evne til at modstå tab, og dermed vil være en del af helhedsvurderingen af going concern. Virksomhedens langsigtede overlevelsessevne er specielt vigtigt at have fokus på under en økonomiske krise, som COVID-19 krisen, idet mange forhold der før var forudsigelige, nu bliver uforudsigelige.

Testen af sammenhængen mellem likviditetsgraden og revisors konklusion viste stort set samme udfald som ved testen af soliditetsgraden. Testen konkluderede, at der er en statistisk afhængighed mellem en likviditetsgrad under 100% og revisors konklusion. Igen er det vigtigt at have for øje, at testen ikke medtager eksterne forhold, som eksempelvis en støtteerklæring. Vi havde en forventning, om at der ville kunne ses en sammenhæng, idet likviditetsgraden er et meget anvendt nøgletal ved vurderingen af et selskabs fortsatte drift. Nøgletallet er udtryk for virksomhedens kortsigtede overlevelsessevne, hvilket også er vigtigt at have fokus på under en økonomisk krise, idet virksomheden skal have likviditet til at kunne betale sine kreditorer, som de forfalder til betaling. Vi har dog endnu ikke kunne se en sammenhæng til COVID-19 i regnskaberne, hvilket skyldes, det er for tidligt at se konsekvenserne af pandemien. Endvidere skyldes det, at vi kun har kunne teste 31.12.19 regnskaberne, som endnu ikke er påvirket økonomisk af krisen, da den først indtraf efter regnskabsåret var afsluttet.

Vi har ud fra vores test af sammenhængen mellem soliditets- og likviditetsgraden og revisors konklusion, har vi testet, om en forudsigelsesmodel kan anvendes som hjælpeværktøj til revisor ved vurderingen af going concern. Vi har testet Altmans Z"-score model på 100 aktive regnskaber, hvor den ene halvdel bestod i regnskaber med usikkerhed og væsentlig usikkerhed og den anden halvdel med ingen usikkerhed. Hertil skal det nævnes, at alle regnskaberne bestod af konklusion uden modifikationer eller konklusion uden sikkerhed. Modellen klassificerede 36% af regnskaberne som værende kriseramte, 53% som værende ikke kriseramte og 11% i en gråzone. Vi kunne i testen se, at der var sammenhæng mellem en lav soliditets- og likviditetsgrad, negativ egenkapital og negativt overført resultat, og de selskaber der blev klassificeret som

kriseramte. De kriseramte selskaber have i 70% af tilfældene en negativ egenkapital og i 81% af tilfældene negativt overført resultat, hvorimod de ikke kriseramte selskaber kun i 6% af tilfældene havde en negativ egenkapital og negativt overført resultat i 17% af tilfældene. De ikke kriseramte selskaber havde endvidere en soliditetsgrad over 30% og en likviditetsgrad over 100% i 75% af tilfældene, hvor de kriseramte selskabers soliditets- og likviditetsgrad kun i 6% af tilfældene var over henholdsvis 30% og 100%. Revisor havde i næsten alle tilfældene indhentet støtte- og/eller tilbagetrædelseserklæring fra en nærtstående part til selskabet, hvorved revisor har kunne afgive enten en konklusion uden modifikation eller en konklusion uden sikkerhed. Z"-score modellen medtager ikke eksterne forhold, som eksempelvis en støtte- eller tilbagetrædelseserklæring, hvorfor den blot kan anvendes som et hjælpeværktøj til revisor, da den kan give revisor en indikation af, om et selskab har going concern problemer. Vi har i testen kun anvendt aktive selskaber, som endnu ikke er gået konkurs, hvorfor forudsigelsesmodellen kun kan give en indikation af, om et selskab har økonomiske problemer.

Z"-score modellen har klassificeret 47% af selskaberne som værende kriseramte på trods af, at de er aflagt under forudsætning om going concern. Ud af disse selskaber er 16 afgivet med en erklæring uden sikkerhed, hvor der i 81% af tilfældene er en omtale af usikkerheden om going concern, som vi finder tilfredsstillende. I de resterende 19% er der ingen omtale, hvilket er bekymrende, idet hverken ledelsen eller revisor ikke åbenlyst har informeret om virksomhedens finansielle situation. Vi kan være i tvivl, om der kan aflægges en årsrapport efter forudsætningen om going concern med en erklæring uden sikkerhed, når nøgletallene indikerer det modsatte, og der ingen oplysninger herom er i regnskabet. Som regnskabslæser vil der mangle information om, hvordan ledelsen vil sikre den fortsatte drift.

Afslutning

8 Konklusion

Størstedelen af virksomhederne i Danmark aflægger deres årsregnskab efter ÅRL. Loven bygger på generelklausulen om, at regnskabet skal give et retvisende billede af virksomheden, samtidig med at regnskabsbrugerne får opfyldt deres informationsbehov. Ledelsens ansvar er defineret i ÅRL, hvoraf det fremgår, at ledelsen er ansvarlig for regnskabsaflæggelsen. Ledelsens beretning må ikke indeholde misledende oplysninger, som er i strid med årsregnskabet, og skal afspejle virksomhedens reelle situation. Ledelsesberetningen skal som minimum kun indeholde en beskrivelse af virksomhedens primære aktiviteter, hvilket ikke er meget information til regnskabsbrugerne, og vil formentlig ikke dække informationsbehovet. Kravene til ledelsesberetningen udvides alt efter, hvilken regnskabsklasse virksomheden tilhører. Oplysningerne i ledelsesberetningen skal altid vurderes ud fra en væsentligheds betragtning, idet der kun skal medtages oplysninger, som er relevante for regnskabsbrugerne. Regnskabsklasse C har nogle interessante krav, men også relevante krav og oplysninger, som vil være brugbar for regnskabsbrugerne. Selvom kravene er minimeret som meget som muligt for at reducere administrationsbyrden for de mindre virksomheder, synes vi der går meget information tabt for regnskabsbrugerne. I en økonomisk krisetid som COVID-19 kunne det eksempelvis være relevant at oplyse om virksomhedens forventede udvikling, da det vil medføre, at ledelsen skal sætte ord på fremtiden og forventningerne hertil.

En af grundforudsætningerne for regnskabsaflæggelsen er going concern. Forudsætningen dækker over, hvorvidt virksomheden forventes at kunne forsætte driften minimum 12 måneder efter balancedagen. Det er ledelsen, der skal foretage vurderingen af going concern. Det er vigtigt, at der oplyses om alle forhold eller begivenheder, der kan medføre væsentlige usikkerheder forbundet til virksomhedens fortsatte drift. Revisor skal på baggrund af ledelsens vurdering af going concern opnå overbevisning for tilstedeværelsen heraf. Da ledelsens intention altid vil være at aflægge regnskabet efter fortsat drift, er det vigtigt at revisor er kritisk i sin vurdering. Revisor oplyser i erklæringer med sikkerhed, hvorvidt revisor er enig i ledelsens vurdering af going concern, og hvorvidt der er forhold i regnskabet, som regnskabsbruger skal være opmærksom på. Er revisor enig i ledelsens vurdering, vil dette blive udtrykt som konklusion uden modifikationer. Omvendt vil revisors konklusion indeholde modifikationer, hvis revisor ikke er enig i ledelsens vurdering.

Der er ikke en facitliste til, hvad vurderingen af going concern skal indeholde, da det kommer an på den konkrete virksomhed, og branchen denne befinder sig i. Som en hjælp har ISA 570 oplistet en række forhold, der kan indikere going concern problemer. Heraf fremgår det blandt andet, at ugunstige nøgletal kan være en indikation på, at virksomheden har økonomiske udfordringer. I en økonomisk krisetid som COVID-19, er der mange forhold der spiller ind i vurderingen af virksomhedernes evne til at fortsætte driften, idet mange forhold er blevet uforudsigelige. Der har derfor været ekstra fokus fra revisors side i forhold til at oplyse selskabernes ledelse om, hvilke forhold de bør være opmærksomme på og inddrage i årsregnskabet. Selvom ledelsen har medtaget oplysningen om going concern, skal revisor stadig tage stilling til, i hvilken grad usikkerheden om going concern påvirker regnskabet. ISA 705 beskriver, at revisor kun skal fremhæve væsentlig usikkerhed i regnskabet, såfremt det er af betydelig karakter. Revisor kan derved godt under sin revisions konstatere, at der er usikkerhed vedrørende going concern, men at denne er søgt afdækket i form af budgetter, støtterklæring m.v., hvorfor revisor i teorien ikke skal oplyse regnskabsbrugeren, at usikkerheden har fundet sted.

Vores undersøgelse tager udgangspunkt i en stikprøvestørrelse på 176.935 regnskaber. Vores analyse har vist en tydelig tendens mellem omtalen af COVID-19 i årsregnskabet og tidspunktet for indberetningen af årsrapporten, idet 53% medtager en omtale. Vi kan se, at jo senere årsrapporterne bliver aflagt, jo flere virksomheder har medtaget oplysninger om situationen i forhold til COVID-19. COVID-19 har derfor allerede nu sat sine spor i årsrapporterne. Idet mange virksomheder har valgt at medtage en omtale af pandemien i årsregnskabet, kan dette indikere, at revisor har anbefalet ledelsen at omtale påvirkningen. Dette indikerer, at ledelsen har helgarderet sig, da konsekvenserne af pandemien har været svære at forudsige, og dermed vurdere, idet smittetrykket har været svingende.

Netop revisionshusenes anbefalinger kan ses i vores test af sammenhængen mellem graden af omtale og de enkelte revisionshuses anbefalinger, da denne har vist afhængighed. Testen er udført på baggrund af en stikprøve på 51.216 regnskaber, hvoraf 82% af regnskaberne indeholder en standardiseret omtale af COVID-19. En standardiseret omtale giver ikke regnskabsbrugeren nyttig information, og støtter derved heller ikke dem i de økonomiske beslutninger, og anses derfor ikke at være relevant. Ledelsens pligt til kun at medtage oplysninger, som er relevante for regnskabet og regnskabslæseren, opfyldes derved ikke. Testen har vist, at PwC som det eneste revisionshus hovedsagligt kun har medtaget en konkret omtale af COVID-19 ud fra, hvordan den enkelte virksomhed er påvirket. Analysen viser ikke, i hvilke tilfælde revisionshusene har undladt omtalen i regnskaberne, hvorfor der også kan være regnskaber uden omtale, men hvor informationen ville være nyttig. Regnskabsbrugeren bliver derved efterladt uvis om pandemiens

økonomiske konsekvenser. En omtale i regnskabets noter uanset pandemiens påvirkning, kan derfor bevirke, at regnskabsbrugeren får kendskab til virksomhedens situation og stillingtagen til påvirkningen af driften, uanset om denne er usikker eller ej. Regnskabets noter bliver omfattet af kvalitetskravene og dermed revisors revision, hvorved revisor aktivt skal tage stilling til, hvorvidt omtalen afspejler virksomhedens situation.

Ud af de 94.253 regnskaber der indeholder omtale om COVID-19, indeholder ca. 9% af disse omtale vedrørende usikkerhed om going concern. Omtalen af usikkerhed vedrører både, når den kun omtales i en note og i de tilfælde, hvor revisor har henledt regnskabsbrugers opmærksomhed herpå i erklæringen. Der er 8.401 regnskaber med omtale af usikkerhed om going concern, hvor usikkerheden i 10% af disse er relateret til COVID-19. Vores test har vist en sammenhæng mellem indberetningstidspunktet og usikkerheden vedrørende going concern. Vi har kunne se en tendens ud fra, hvornår pandemien ramte Danmark, da vi ud fra indberetningsmånederne kan se en stigning vedrørende usikkerheden af COVID-19 i 31.12.19 regnskaberne. Antallet stiger fra 4% i marts til 17% i april 2020 og ligger stabilt på ca. 10% resten af sommeren. Det indikerer, at både revisor og ledelsen i starten har været meget opmærksomme på påvirkningen, som efterfølgende flader lidt ud. Dog kan vi se, at usikkerheden ikke i overvejende grad skyldes COVID-19, hvilket kan indikere, at pandemien og dens konsekvenser endnu ikke er afspejlet i årsrapporterne. Vi har i testen kunne se, at ca. 30% af virksomhederne har modtaget en støtte- og/eller tilbagetrædelseserklæring fra en nærtstående part, hvormed virksomhederne allerede er likviditetsmæssigt presset, inden de eventuelt mærker effekten af COVID-19. Nogle af disse virksomheder er måske holdt "kunstigt" i live af hjælpepakkerne. Konsekvenserne heraf vil først kunne ses i 2020 eller 2021 regnskaberne, når moms- og A-skattelånene forfalder til betaling.

Vi har ud fra tendensen for brancherne kunne se en sammenhæng, da nogle brancher i større grad end andre har været påvirket af COVID-19. Stikprøven består af 8.401 regnskaber, hvoraf de 1.236 regnskaber indeholder omtale af væsentlig usikkerhed om going concern. Af de 1.236 regnskaber indeholder ca. 16% omtale af væsentligt usikkerhed vedrørende going concern. Undersøgelsen baserer sig på de 6 største brancher, som er påvirket af COVID-19, som udgør 162 regnskaber. Tendensen for brancherne viste, at særligt restauranter er påvirket af restriktionerne og pandemien, idet de udgør 40%, hvorimod hoteller, rejsebureauer og caféer ikke i lige så høj grad har været påvirket set ud fra oplysningerne om usikkerhed. Restauranterne er dermed den branche i stikprøven, hvor påvirkningen af COVID-19 afspejles mest i årsrapporten, da 48% af omtalen af væsentlig usikkerhed vedrører COVID-19. Den manglende tendens ud fra hoteller, rejsebureauer og caféer kan skyldes, at ejerstrukturen er forskellig fra restauranter. Det ses

ofte at restauranter ejes af enkelte personer, hvorimod blandt andet hoteller ofte ejes af en større kæde, som har mulighed for at yde selskabet støtte likviditetsmæssigt i form af en støtte- eller tilbagetrædelseserklæring.

Vores analyse har vist, at der er mange årsager til oplysning om usikkerhed vedrørende going concern, hvilket vores test af revisors konklusion sammenholdt med selskabernes nøgletal også har bekræftet. Vi har testet, om der er sammenhæng mellem revisors konklusion og soliditets- og likviditetsgraden, som har vist at der er sammenhæng. Testen har vist, at sammenhængen ikke afspejles i konklusionen. Dette skyldes blandt andet, at testen ikke tager højde for årsagssammenhæng, som eksempelvis en støtteerklæring fra ejeren. Vi havde forventet, at revisors konklusion i højere grad ville indeholde en modifikation, idet niveauet for nøgletallene var under det acceptable. Da der var relativt få regnskaber med modifikationer, må vi antage, at revisor har opnået revisionsbevis for virksomhedens fortsatte drift. Set i lyset heraf vil en modifikation i regnskabet dræbe en "kriseramte" virksomhed helt. Revisor går langt for ikke at skrive om et forhold i regnskabet. Hvis dokumentationen for going concern er på plads, kan forholdet teoretisk undlade at blive omtalt i erklæringen, såfremt der ikke er væsentlig usikkerhed om going concern. Dette kan være et problem for regnskabslæseren, som jo ikke kender til revisors arbejdspapirer, og kun ud fra erklæringen kan se, at revisor er enig i going concern. Det er måske på tide med en regnskabsregulering, så revisor i flere tilfælde skal skrive om, hvordan de har fået afdækket going concern forudsætningen.

Vi har derfor afslutningsvist ud af en stikprøve på 55.658 regnskaber undersøgt 100 regnskaber, hvoraf halvdelen indeholder omtale om usikkerhed om going concern og den anden halvdel ikke indeholder omtale om usikkerhed. Vi vil se om en forudsigelsesmodel vil komme frem til en anden omtale end revisor. Regnskaberne har i alle tilfældene været uden modifikationer eller uden sikkerhed. Modellen klassificerede 36% af selskaberne som værende kriseramte og 11% i gråzonen, selvom revisor har afgivet en konklusion uden modifikation eller sikkerhed. Vi kan se, at de kriseramte selskaber i størstedelen af tilfældene har en lav soliditets- og likviditetsgrad, negativ egenkapital samt negativt overført resultat. Modellen har i 47% af tilfældene klassificeret virksomhederne som kriseramte, hvor ca. 23% af regnskaberne er uden modifikationer og ikke er omtale om nogen grad af usikkerhed om going concern. Der er 16 selskaber der er klassificeret som kriseramte, og som har en erklæring uden sikkerhed. Dette kan være foruroligende, når en virksomhed er klassificeret som kriseramt på baggrund af nogle nøgletal, da revisor i disse tilfælde ikke må udtrykke en konklusion om going concern. Dette burde give revisor indikationer på, at selskabet kan have going concern problemer, og revisor derved burde have overvejet at gå en erklæring op, så

regnskabsbrugerne kunne blive informeret herom. Det kan indikere, at revisor ikke har set hele faren ved krisen, og dette endnu ikke kan ses, af revisors rapportering.

Vi kan konkludere, at revisor har været inddraget mere i vurderingen af going concern, og specielt i en krisetid, som COVID-19. Dette er afspejlet i årsregnskaberne, da ledelsen i høj grad har fulgt revisionshusenes anbefalinger vedrørende omtale af COVID-19, og har medtaget omtale, uanset om påvirkningen har været stor eller lille. Vi kan se, at revisor har været ekstra opmærksom på specifikke brancher, idet der er omtale af usikkerhed vedrørende going concern relateret til COVID-19. De forlængede indberetningsfrister har været en hjælp for mange virksomheder, da ledelsen har haft tid til at se, i hvilken grad virksomheden er påvirket af COVID-19. Ledelsens vurderingen af going concern er blevet hjulpet på vej af hjælpepakkerne samt de forlængede indberetningsfrister, og har dermed skubbet tidspunktet for stillingtagen til vurderingen. Endvidere er virksomheden langt inde i det nye regnskabsår, hvor det er blevet mere tydeligt, i hvilket omfang virksomheden er påvirket af pandemien.

Som en konsekvens af at virksomhederne har aflagt årsrapporten så sent, kan vi ud fra vores analyse konkludere, at revisor ikke i lige så høj grad, som forventet, oplyser om baggrunden for sin stillingtagen om going concern. Dette er til trods for, at vi står i den største økonomiske krise siden finanskrisen. Virksomhederne er blevet holdt i live ved hjælp af kompensationsordningerne samt hjælpepakkerne til optagelse af rentefrie moms- og A-skattelån. For de selskaber der allerede var likviditetsmæssigt presset inden krisen, vil lånordningerne måske kun holde dem i live, så længe betalingen endnu ikke forfalder til betaling. Vi havde en forventning om at flere regnskaber ville indeholde en omtale af usikkerhed eller væsentlig usikkerhed, idet det allerede i sommeren 2020 stod klart, at krisen ville påvirke erhvervslivet i længere tid end først antaget. På trods af at revisor ikke har skrevet om usikkerheden vedrørende going concern i nær så mange tilfælde som Z"-score modellen ligger op til, har revisor stadig opfyldt sin rolle samt ansvar i relation til rapporteringen.

9 Perspektivering

Vi har i nærværende afhandling undersøgt revisors rolle og ansvar i forbindelse med rapporteringen i relation til den økonomiske krise COVID-19. Vi er kommet frem til, at ledelsen i højere grad har medtaget relevante oplysninger i regnskabet. Dette ses i forhold til de anbefalinger revisor, i forbindelse med udbruddet af COVID-19, er kommet med. Endvidere ses revisors anbefalinger til ledelsen, da antallet af forbehold er lavt, hvilket indikerer, at ledelsen har medtaget revisors anbefalinger med i regnskabet. Vi har i vores undersøgelser kunne se, at revisionshusene generelt har anbefalet kunderne at medtage oplysninger vedrørende COVID-19 i regnskabet. Revisionshusenes anbefalinger fremgår af deres respektive hjemmesider, og vil typisk være udarbejdet af en faglig afdeling, som ikke har direkte kontakt med kunderne. Det ses derfor ofte i praksis, at den underskrivende revisor kommer med en personlig anbefaling om, hvorvidt et forhold eller begivenhed skal medtages i årsregnskabet, da revisor i højere grad er involveret i regnskabsudarbejdelsen. Det kunne derfor være interessant at undersøge, hvad de underskrivende revisorer personligt har anbefalet deres kunder. Dette kunne gøres via interviews med udvalgte underskrivende revisorer. Vi har i vores undersøgelser kunne se, at PwC generelt har flere regnskaber med særlig omtale af COVID-19, mens de øvrige revisionshuse har flere regnskaber med generel omtale. Ved at foretage et interview kunne vi få belyst årsagen hertil.

Endvidere har vi i vores analyse ved brug af Altmans forudsigelsesmodel, kunne se, at flere virksomheder har været klassificeret som kriseramte, men at revisor hverken har modificeret sin konklusion eller fremhævet væsentlig usikkerhed. Her kunne det være interessant at undersøge, hvorvidt nogle af disse er gået konkurs, efter vi har foretaget vores dataudtræk. Dette kunne være interessant at se, om revisor har været kritisk nok ved afgivelse af sin konklusion og sin stillingtagen til ledelsens vurdering af going concern forudsætningens tilstedeværelse. Revisor fik stor kritik i forbindelse med finanskrisen, for ikke at være kritiske nok ved vurderingen af going concern. Der er blevet foretaget flere undersøgelser efterfølgende, der konkluderer, at revisor er blevet bedre til at vurdere risiciene forbundet med ledelsens vurdering af going concern, samt forholde sig kritisk hertil. Det kunne derfor være interessant at undersøge, om revisor har lært af sine fejl under finanskrisen, nu hvor der igen er en økonomisk krise, og er opmærksom på de indikationer, der kan relatere sig til en virksomheds konkurs.

Vi har endnu ikke set konsekvenserne af krisen, og det bliver spændende at se, hvor mange virksomheder der overlever, når hjælpepakkerne og kompensationsordningerne ophører, samt om revisor har været god nok til at forudse virksomhedernes overlevelse.

10 Litteraturliste

Bøger:

- Altman, Edward I., et al "Corporate financial distress, restructuring, and bankruptcy: analyze leveraged finance, distressed debt, and bankruptcy", John Wiley & Sons, Incorporated, 2019, 4. Udgave
- Andersen, Ib "Den skinbarlige virkelighed", Samfundslitteratur 2013, 5. udgave
- Bisgaard, A. og
Seehausen, J. "GOING CONCERN – En undersøgelse af de seneste årsrapporter og revisionspåtegninger for konkursramte selskaber", Revision- og regnskabsvæsen, 2009
- Bisgaard, A. og
Seehausen, J. "Going concern og konkursramte selskaber – er revisorer blevet (endnu) "bedre"?", Revision- og regnskabsvæsen, 2017
- Caouette, John B., et al "Credit Risk Models Based upon Accounting Data and Market Values", John Wiley & Sons, Incorporated, 2008, 2. Udgave
- Christensen, J. Et al "Virksomhedens årsregnskab", Syddansk Universitetsforlag, 2009, 6. Udgave, 1. Oplag
- Christiansen, Tem Vester
og Hansen, Kirska Schnell "Regnskabsmemo 2019", Karnov Group 2019, 12. Udgave, 1. Oplag
- Elling, Jens O. Et al "Finansiell rapportering – teori og regulering", Gjellerup/Gads Forlag A/S 2019, 5. Udgave, 1. oplag
- Fedders, Jan og
Steffensen, Henrik "Årsrapport efter IFRS", Karnov Group, 5. Udgave
- Füchsel, Kim et al "Revisor – Regulering og rapportering", Karnov Group 2017, 4. Udgave, 1. Oplag

- Hansen, Erik J., og Andersen, Bjarne H. "Et sociologisk værktøj", Hans Reitzels Forlag 2009, 2. Udgave, 1. Oplag
- Petersen, Christian Vriborg et al "Financial Statement Analysis: Valuation – Credit analysis – Performance Evaluation", Fagbokforlaget, 2017, 1. Udgave
- Seehausen, Jesper "Going Concern i retligt perspektiv – ledelsens og revisors ansvar", Thomsen Reuters, 1. Udgave, 1. Oplag
- Sudan, Sumit et al "Revision i praksis: Planlægning – Udførelse – Konklusion", Karnov Group, 2019, 2. Udgave 1. Oplag

Notater og artikler:

BDO, Depechen-artikel: "Corona-pandemiens betydning for årsregnskabet for 2019", 2020

BDO, Depechen-artikel: "Going concern-overvejelser i flere selskaber end normalt"

<https://www.bdo.dk/da-dk/faglig-info/depechen/depechen-artikler-2020/going-concern-overvejelser-i-flere-selskaber-end-normalt>

Beierholm.dk: "Coronavirus og indvirkning på årsrapporten", 2020

<https://www.beierholm.dk/nyheder-events/nyhed/nyhedselement/vis/detaljer/coronavirus-og-indvirkning-paa-aarsrapporten/>

Beierholm: "Nyhedsbrev – coronavirus og indvirkning på årsrapporten", 2020

Berlingske.dk: "Revisorer under skarp beskydning", 2010

<https://www.berlingske.dk/oekonomi/revisorer-under-skarp-beskydning>

Dataløn.dk: "Udskydelse af A-skat og am-bidrag"

<https://www.dataloen.dk/loen/coronavirus/udskyd-betaling-af-a-skat-og-am-bidrag/>

Deloitte.dk: COVID-19 – regnskabsmæssige overvejelser"

<https://www2.deloitte.com/dk/da/pages/COVID-19/COVID-19-regnskabsmaessige-overvejelser.html>

Deloitte "Introduktion til de internationale regnskabsstandarder", 2018 (opdateret 2020)

<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/dk/Documents/IFRS/IFRS-introduktion-til-de-internationale-regnskabsstandarder.pdf>

Erhvervsstyrelsen.dk: "Kapitalejer lån", 2020

<https://erhvervsstyrelsen.dk/kapitalejerlaan>

Erhvervsstyrelsen.dk: "Nu får alle virksomheder forlænget frist for indsendelse af årsrapport", 2020

<https://erhvervsstyrelsen.dk/nu-faar-alle-virksomheder-forlaenget-frist-indsendelse-af-aarsrapport-0>

Erhvervsstyrelsen.dk: "Revision i en COVID-19 tid"

<https://erhvervsstyrelsen.dk/vejledning-om-revision-i-en-COVID-19-tid>

EY: "Applying for IFRS – IFRS accounting considerations of the Coronavirus outbreak"

EY: "Indsigt i årsregnskabsloven", EY's praktiske guide til forståelse af loven, 7. Udgave, 2020/21

Finans: "Flere banker giver mulighed for overtræk og forlængelse af afdrag", 2020,

<https://finans.dk/privatokonomi/ECE12015438/flere-banker-giver-mulighed-for-overtraek-og-forlaengelse-af-afdrag/?ctxref=ext>

FSR.dk: "Going concern – COVID-19"

<https://www.fsr.dk/going-concern-covid19>

FRS.dk: "Hvad skriver revisor i årsregnskabet?"

<https://www.fsr.dk/politik-analyse/om-revisor-og-aarsregnskaber/hvad-skriver-revisor-i-aarsregnskabet>

FSR.dk: "Kan virksomheden fortsætte driften?"

<https://www.fsr.dk/politik-analyse/om-revisor-og-aarsregnskaber/going-concern-kan-virksomheden-fortsaeette-driften>

FSR.dk: "Opdaterede standarder, ny teknologi og oplysning kan formindske forventningskløften", 2019

<https://www.fsr.dk/opdaterede-standarder-ny-teknologi-og-oplysning-kan-formindske-forventningskloefen>

FSR.dk, faglig opdatering: "Going concern – COVID19", 2020

<https://www.fsr.dk/going-concern-covid19>

FRS Revisionsteknisk udvalg: "Fagligt notat om going concern – Et forslag til fremtidig praksis", 1997

laasb.org: "IAASB assists with audit considerations for the impact of COVID-19", 2020

<https://www.iaasb.org/news-events/2020-07/iaasb-assists-audit-considerations-impact-COVID-19>

Ifac.org: "Summary of COVID-19 Audit Considerations", 2020

<https://www.ifac.org/knowledge-gateway/supporting-international-standards/discussion/summary-COVID-19-audit-considerations>

Lasbox.com

Ministeret for videnskab, teknologi og udvikling, 2009, "Egenkapital og likviditet – teori"

<http://ubstro.dav.rackhosting.com/Vurdering%20af%20universiteternes%20egenkapital%20og%20likviditet/html/kap02.htm>

PwC: "Regnskabshåndbogen 2021"

PwC: "Årsregnskabsloven (ÅRL)"

<https://www.pwc.dk/da/services/regnskab/aarsregnskabsloven.html>

Revisionidanmark.dk

SKAT.dk: "Andre ændringer ifm. Covid-19-hjælpepakker"

<https://skat.dk/skat.aspx?oid=2302152>

SKAT.dk "Hjælp og lånemuligheder til virksomheder ifm. corona-situationen", 2020

<https://skat.dk/skat.aspx?oid=16900>

SKAT.dk: "Momsån til små og mellemstore virksomheder"

<https://skat.dk/skat.aspx?oid=2302134&i=1>

Virksomhedsguiden.dk: "Kompensation for faste omkostninger – med revisorerklæring"

https://virksomhedsguiden.dk/erhvervsfremme/content/temaer/coronavirus_og_din_virksomhed/ydelser/kompensation-for-faste-omkostninger-%E2%80%93-med-revisorerklaering/a41467f5-5b6a-4494-add8-4d2eb6f6adb3/

Virksomhedsguiden.dk: "Kompensation til selvstændige"

https://virksomhedsguiden.dk/erhvervsfremme/content/temaer/coronavirus_og_din_virksomhed/ydelser/kompensation-til-selvstaendige/6a72169d-8558-4c33-afe4-231b58768ed7/

Virksomhedsguiden.dk: "Lønkompensation"

https://virksomhedsguiden.dk/erhvervsfremme/content/temaer/coronavirus_og_din_virksomhed/ydelser/loenkompensation/8a8e7687-ab06-4524-aea6-dea26d6e95da/

Økonomisk Ugebrev: "Tema Top 20 revisionsfirmaer: Kampen de mellemstore revisionskunder i erhvervslivet skærpes", 2020

<https://ugebrev.dk/finans/finans-tema/store-revisionshuse-faar-flere-kunder-trods-oeget-fravalg-af-revision/>

Bekendtgørelser, love og vejledninger:

Bekendtgørelse om midlertidig fravigelse af virksomheders pligter på selskabs- og regnskabsområdet på Erhvervsstyrelsens område i forbindelse med COVID-19, BEK nr. 393 af 07/04/2020

Erklæringsbekendtgørelsen, BEK nr. 1468 af 06/12/2018

Regnskabsvejledning for klasse B- og C-virksomheder, 2020

Revisorloven, LOV nr. 1716 af 27/12/2018

Rådets direktiv 78/660/EØF Selskabsdirektiv (4. dir)

Årsregnskabsloven, LBK nr. 838 af 08/08/2019

Internationale begrebsrammer og standarder:

International Accounting Standards

International Standards on Auditing

IASB "Conceptual Framework for Financial Reporting", 2018

11 Bilagsoversigt

<i>Bilag 1 – Markedsandele revisionshusene</i>	<i>128</i>
<i>Bilag 2 – Resultat test af indberetningsmåned og omtale i regnskabet 30.04.20 og 30.06.20</i>	<i>129</i>
<i>Bilag 3 – Resultat af stikprøve, test af indberetningsmåned og omtale i regnskabet</i>	<i>130</i>
<i>Bilag 4 – Resultat test af afslutningsmåned fordelt på revisionshuse 30.04.20 og 30.06.20</i>	<i>132</i>
<i>Bilag 5 – Bortfald i stikprøve, test af afslutningsmåned fordelt på revisionshuse</i>	<i>133</i>
<i>Bilag 6 – Resultat af stikprøve, test af afslutningsmåned fordelt på revisionshuse</i>	<i>135</i>
<i>Bilag 7 – Resultat test af usikkerhed om going concern fordelt på indberetningsmåned 30/6-20</i>	<i>137</i>
<i>Bilag 8 – Bortfald i stikprøve, test af usikkerhed om going concern fordelt på indberetningsmåned</i>	<i>138</i>
<i>Bilag 9 – Resultat af stikprøve, test af usikkerhed om going concern fordelt på indberetningsmåned</i>	<i>139</i>
<i>Bilag 10 – Bortfald i stikprøve, væsentlig usikkerhed om going concern fordelt på brancher</i>	<i>141</i>
<i>Bilag 11 – Resultat af stikprøve, væsentlig usikkerhed om going concern fordelt på brancher</i>	<i>143</i>
<i>Bilag 12 – Bortfald i stikprøve, test af soliditet og revisors konklusion</i>	<i>147</i>
<i>Bilag 13 – Resultat af stikprøve, test af soliditet og revisors konklusion</i>	<i>149</i>
<i>Bilag 14 – Bortfald i stikprøve, test af likviditet og revisors konklusion</i>	<i>151</i>
<i>Bilag 15 – Resultat af stikprøve, test af likviditet og revisors konklusion</i>	<i>153</i>

Bilag 1 – Markedsandele revisionshusene

DE 20 STØRSTE REVISIONSFIRMAER: SÅ MANGE KUNDER HAR DE, OG SÅ STORE ER KUNDERNE													
DKK	Revisorer			Kunder			Markedsandel		Udarbejdelse	Kunders	Kunders	Kunder	Aktiver
Selskab	2020	2019	Ændr., pct.	2020	2019	Ændr., pct.	2020	2019	2020, dage	tot. aktiver	gns. aktiver	pr. revisor	pr. revisor
										2020, mia.	2020, mio.	2020	2020, mia.
Beierholm	178	173	2,9	22.585	21.018	7,5	9,6	9,2	149	416	18	127	2,3
BDO	153	144	6,3	17.578	16.602	5,9	7,5	7,3	144	399	23	115	2,6
PwC	225	215	4,7	16.456	16.294	1,0	7	7,2	152	5.158	314	73	22,9
Deloitte	203	197	3,0	16.209	16.408	-1,2	6,9	7,2	150	6.849	423	80	33,7
EY	160	162	-1,2	12.300	11.810	4,1	5,2	5,2	149	2.095	170	77	13,1
Martinsen	36	35	2,9	5.791	5.280	9,7	2,5	2,3	148	75	13	161	2,1
Grant Thornton	34	37	-8,1	5.243	4.467	17,4	2,2	2	163	123	24	154	3,6
Partner Revision	23	-	-	4.083	-	-	1,7	-	139	71	17	178	3,1
Redmark	39	34	14,7	4.072	4.031	1,0	1,7	1,8	149	74	18	104	1,9
Brandt	35	-	-	2.994	-	-	1,3	-	146	50	17	86	1,4
Inforevision	21	18	16,7	2.684	2.451	9,5	1,1	1,2	148	50	19	128	2,4
Christ. Kjærulff	21	-	-	2.513	-	-	1,1	-	159	66	26	120	3,1
Baker Tilly DK	18	-	-	2.480	-	-	1	-	150	33	13	138	1,8
Roesgaard	8	-	-	2.329	-	-	1	-	123	43	19	291	5,4
DK Rev. Randers	17	-	-	2.160	-	-	0,9	-	142	35	16	127	2,0
KPMG	28	27	3,7	1.522	1.348	12,9	0,6	1	176	412	271	54	14,7
Sønderj. Rev.	12	-	-	1.324	-	-	0,6	-	135	21	16	110	1,7
TimeVision	19	-	-	1.262	-	-	0,5	-	155	10	8	66	0,5
Ri	14	-	-	1.172	-	-	0,5	-	139	8	7	84	0,6
Kovsted & Skovg.	5	-	-	1.132	-	-	0,5	-	139	9	8	226	1,7

Kilde: Bisbase
Note: Markedsandel i pct.

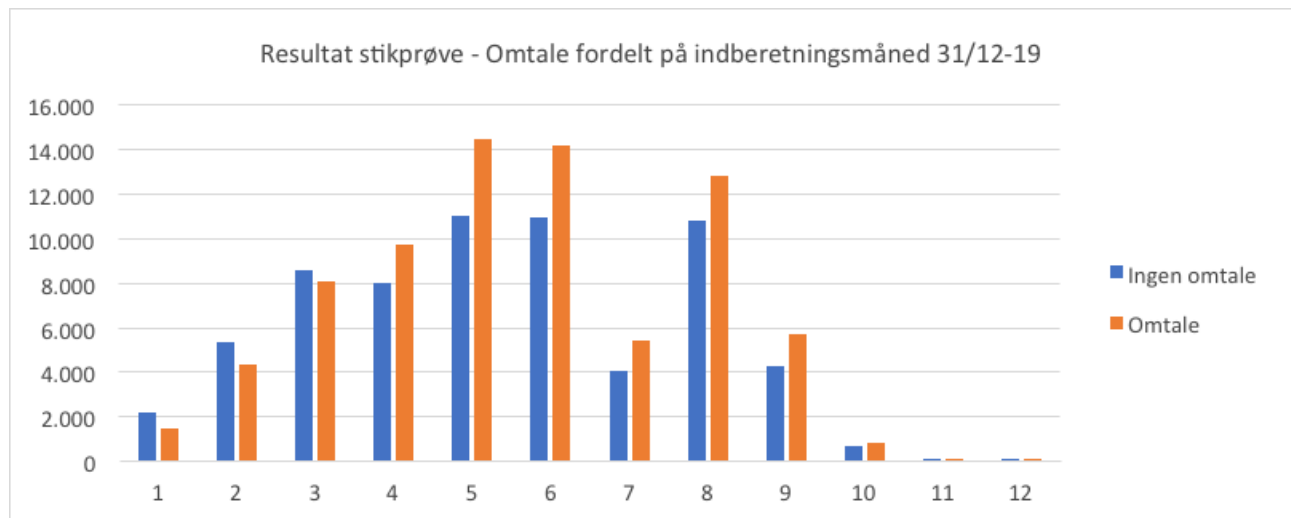
Bilag 2 – Resultat test af indberetningsmåned og omtale i regnskabet 30.04.20 og 30.06.20

Test 30/4-20	Værdier	Test af indberetningsmåned og omtale i regnskabet								I alt
		5	6	7	8	9	10	11	12	
Ingen omtale	Observerede (O)	55	421	251	306	788	547	262	46	2.676
	Forventede (E)	61	428	263	296	769	520	291	48	
Omtale	Observerede (O)	77	503	316	333	870	575	366	57	3.097
	Forventede (E)	71	496	304	343	889	602	337	55	
I alt		132	924	567	639	1.658	1.122	628	103	5.773
Ingen omtale	$X^2 = (O-E)^2/E$	0,63	0,12	0,53	0,32	0,49	1,39	2,91	0,06	6,46
Omtale	$X^2 = (O-E)^2/E$	0,54	0,11	0,46	0,28	0,43	1,20	2,51	0,06	5,59
										12,05
Input	X^2									12,05
	df (antal frihedsgrader) =									7
	Signifikantiveau, $\alpha = 5\% =$									0,05
	P-værdi (Excel funktion =CHI2.FORD.RT(X^2 ;df)									0,0989
	X^2 kritisk værdi (Excel funktion =CHIINV(α ;df)									14,07
Konklusion										uafhængighed
Omtale	Observerede (O), %	58,33%	54,44%	55,73%	52,11%	52,47%	51,25%	58,28%	55,34%	53,65%

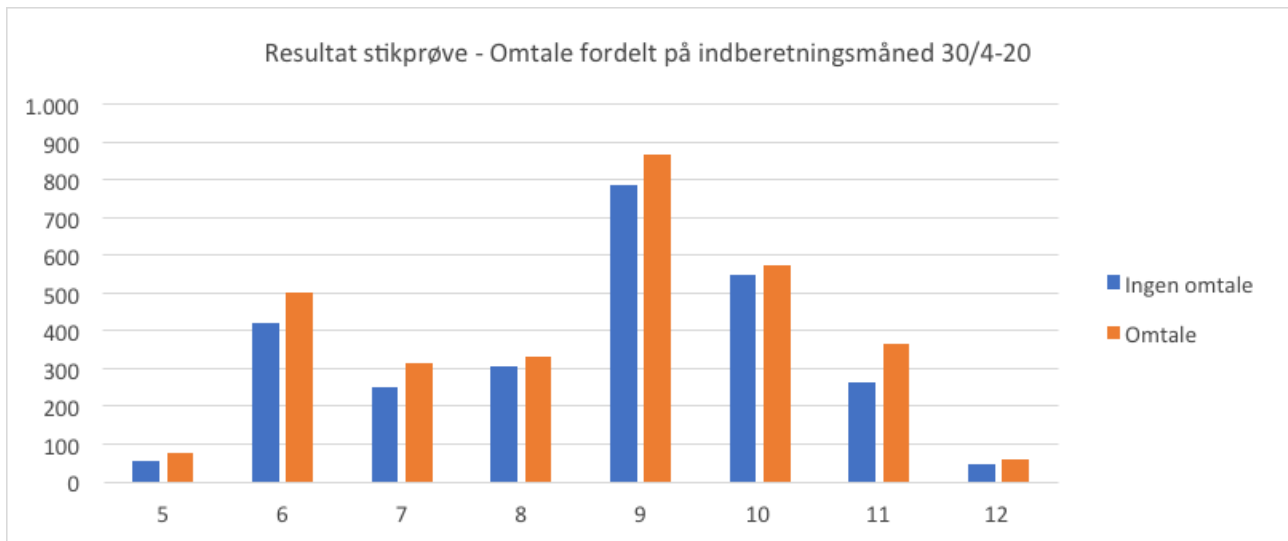
Test 30/6-20	Værdier	Test af indberetningsmåned og omtale i regnskabet						I alt
		7	8	9	10	11	12	
Ingen omtale	Observerede (O)	143	562	1.730	3.045	6.967	1.548	13.995
	Forventede (E)	141	579	1.709	3.095	6.985	1.486	
Omtale	Observerede (O)	137	591	1.673	3.117	6.940	1.410	13.868
	Forventede (E)	139	574	1.694	3.067	6.922	1.472	
I alt		280	1.153	3.403	6.162	13.907	2.958	27.863
Ingen omtale	$X^2 = (O-E)^2/E$	0,04	0,51	0,25	0,81	0,05	2,61	4,26
Omtale	$X^2 = (O-E)^2/E$	0,04	0,51	0,25	0,82	0,05	2,63	4,30
								8,57
Input	X^2							8,57
	df (antal frihedsgrader) =							5
	Signifikantiveau, $\alpha = 5\% =$							0,05
	P-værdi (Excel funktion =CHI2.FORD.RT(X^2 ;df)							0,1277
	X^2 kritisk værdi (Excel funktion =CHIINV(α ;df)							11,07
Konklusion								uafhængighed
Omtale	Observerede (O), %	48,93%	51,26%	49,16%	50,58%	49,90%	47,67%	49,77%

Bilag 3 – Resultat af stikprøve, test af indberetningsmåned og omtale i regnskabet

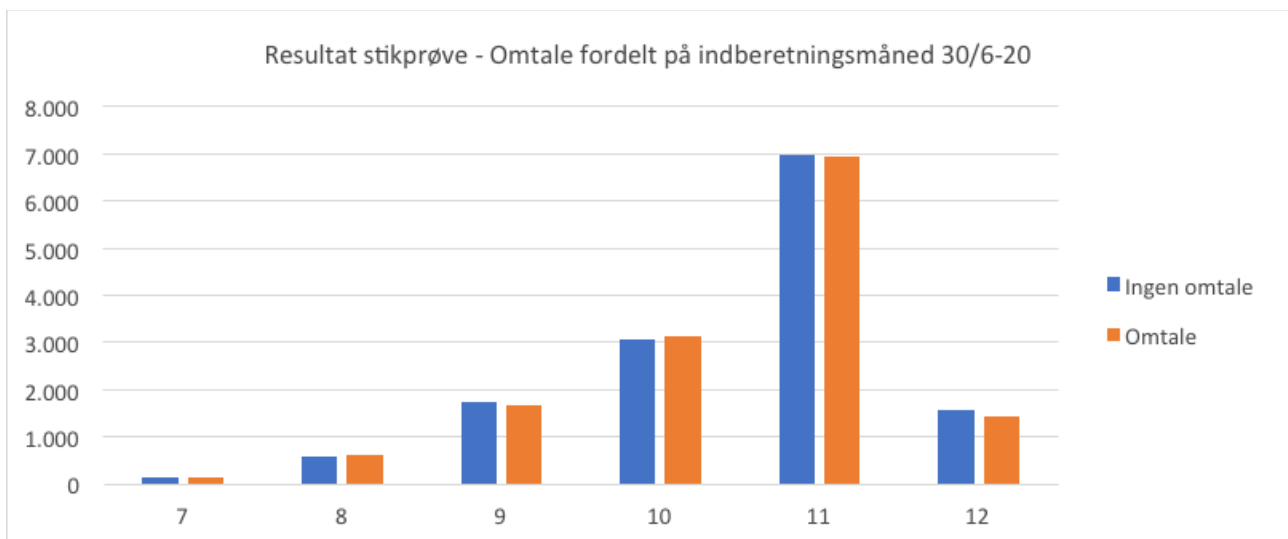
Antal af Ledelsesberetning		Kolonnemærkater ▼		
Rækkemærkater	▼	Ingen omtale	Omtale	Hovedtotal
1		2.193	1.507	3.700
2		5.355	4.331	9.686
3		8.559	8.116	16.675
4		7.991	9.752	17.743
5		11.073	14.461	25.534
6		10.961	14.223	25.184
7		4.045	5.436	9.481
8		10.792	12.840	23.632
9		4.301	5.743	10.044
10		670	810	1.480
11		63	63	126
12		8	6	14
Hovedtotal		66.011	77.288	143.299

Antal af Ledelsesberetning		Kolonnemærkater ▼		
Rækkemærkater	▼	Ingen omtale	Omtale	Hovedtotal
5		55	77	132
6		421	503	924
7		251	316	567
8		306	333	639
9		788	870	1.658
10		547	575	1.122
11		262	366	628
12		46	57	103
Hovedtotal		2.676	3.097	5.773

Antal af Ledelsesberetning		Kolonnemærkater	
Rækkemærkater		Ingen omtale	Omtale
7		143	137
8		562	591
9		1.730	1.673
10		3.045	3.117
11		6.967	6.940
12		1.548	1.410
Hovedtotal		13.995	13.868
			27.863

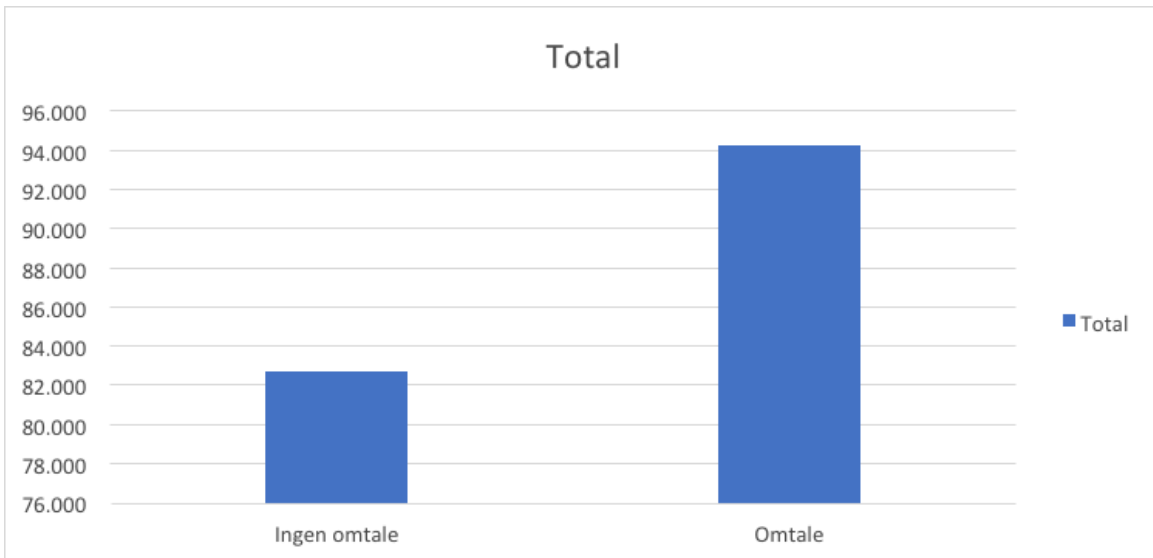
Bilag 4 – Resultat test af afslutningsmåned fordelt på revisionshuse 30.04.20 og 30.06.20

Test 30/4-20	Værdier	Test af omtale fordelt på revisionshus					I alt
		BDO	Beierholm	Deloitte	EY	PWC	
Omtale	Observerede (O)	463	514	394	287	7	1.665
	Forventede (E)	421	475	370	261	137	
Særlig omtale	Observerede (O)	1	10	14	1	144	170
	Forventede (E)	43	49	38	27	14	
I alt		464	524	408	288	151	1.835
Omtale	$X^2 = (O-E)^2/E$	4,19	3,12	1,53	2,52	123,37	134,73
Særlig omtale	$X^2 = (O-E)^2/E$	41,01	30,60	14,98	24,72	1.208,29	1.319,60
							1.454,34
Input	X^2						1.454,34
	df (antal frihedsgrader) =						4
	Signifikantiveau, $\alpha = 5\% =$						0,05
	P-værdi (Excel funktion =CHI2.FORD.RT(X^2 ;df)						0,0000
	X^2 kritisk værdi (Excel funktion =CHIINV(α ;df)						9,49
Konklusion							afhængighed
Omtale	Observerede (O), %	99,78%	98,09%	96,57%	99,65%	4,64%	90,74%

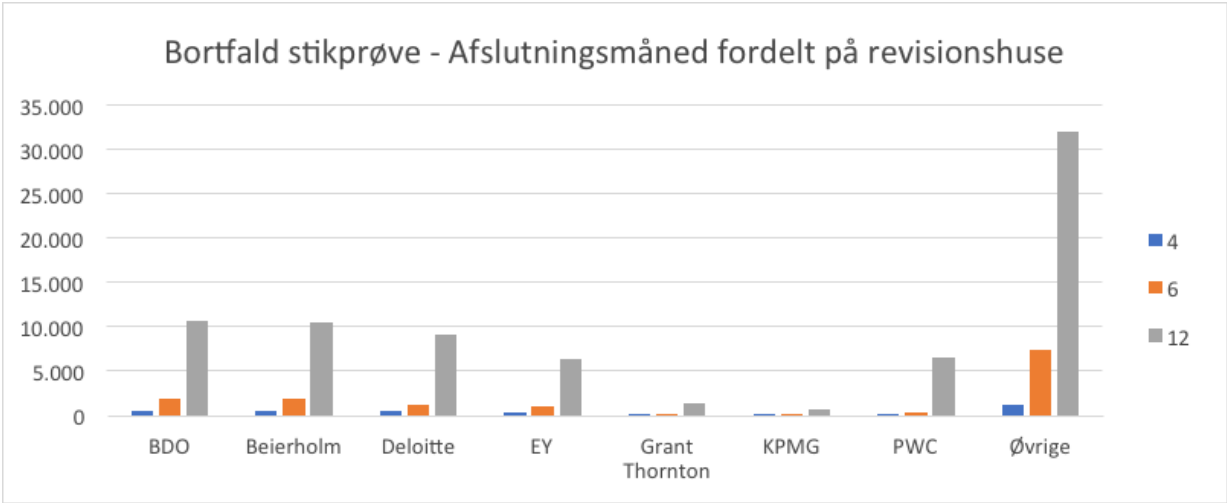
Test 30/6-20	Værdier	Test af omtale fordelt på revisionshus					I alt
		BDO	Beierholm	Deloitte	EY	PWC	
Omtale	Observerede (O)	1.902	1.848	1.191	957	3	5.901
	Forventede (E)	1.807	1.780	1.153	915	246	
Særlig omtale	Observerede (O)	1	27	24	7	256	315
	Forventede (E)	96	95	62	49	13	
I alt		1.903	1.875	1.215	964	259	6.216
Omtale	$X^2 = (O-E)^2/E$	5,04	2,60	1,22	1,91	239,91	250,69
Særlig omtale	$X^2 = (O-E)^2/E$	94,45	48,69	22,93	35,85	4.494,34	4.696,26
							4.946,95
Input	X^2						4.946,95
	df (antal frihedsgrader) =						4
	Signifikantiveau, $\alpha = 5\% =$						0,05
	P-værdi (Excel funktion =CHI2.FORD.RT(X^2 ;df)						0,0000
	X^2 kritisk værdi (Excel funktion =CHIINV(α ;df)						9,49
Konklusion							afhængighed
Omtale	Observerede (O), %	99,95%	98,56%	98,02%	99,27%	1,16%	94,93%

Bilag 5 – Bortfald i stikprøve, test af afslutningsmåned fordelt på revisionshuse

Rækkemærkater	Antal af Måned
Ingen omtale	82.682
Omtale	94.253
Hovedtotal	176.935

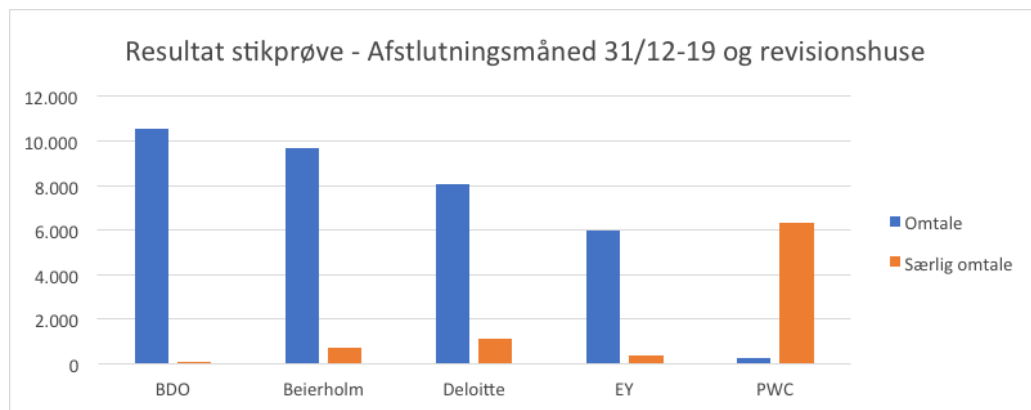

Antal af Ledelsesberetning	Kolonnemærkater			
Rækkemærkater	4	6	12	Hovedtotal
BDO	464	1.903	10.612	12.979
Beierholm	524	1.875	10.449	12.848
Deloitte	408	1.215	9.164	10.787
EY	288	964	6.390	7.642
Grant Thornton	30	172	1.324	1.526
KPMG	16	35	691	742
PWC	151	259	6.550	6.960
Øvrige	1.216	7.445	32.108	40.769
Hovedtotal	3.097	13.868	77.288	94.253

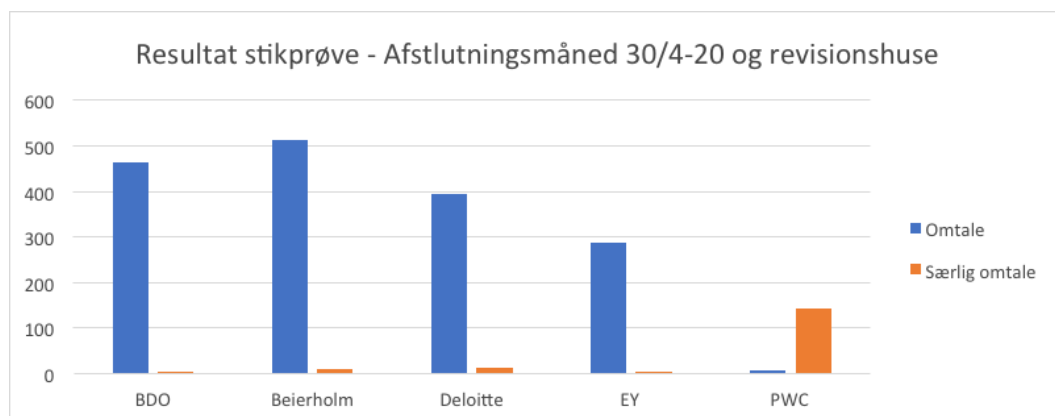

Bilag 6 – Resultat af stikprøve, test af afslutningsmåned fordelt på revisionshuse

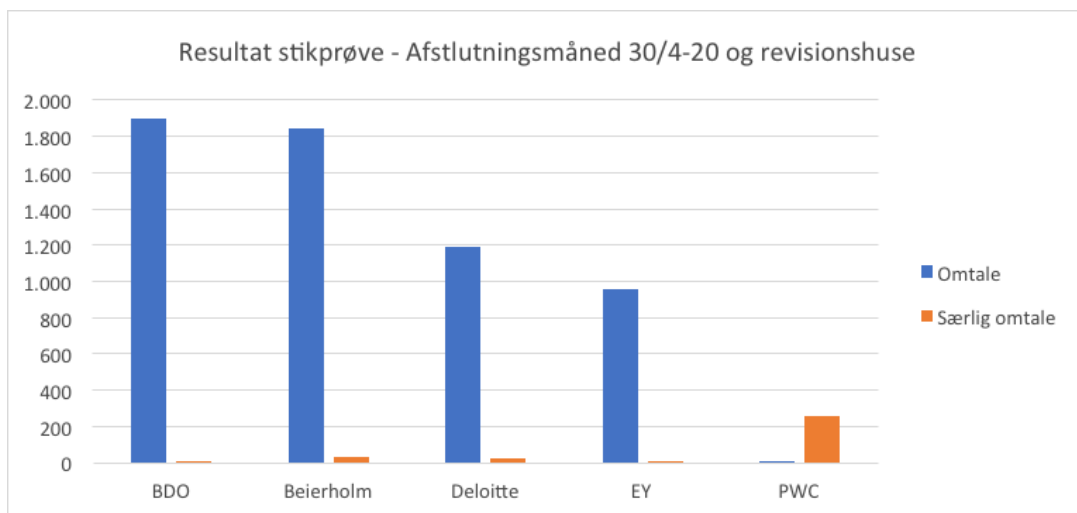
Antal af Ledelsesberetning	Kolonnemærkater		
Rækkemærkater	Omtale	Særlig omtale	Hovedtotal
BDO	10.527	85	10.612
Beierholm	9.711	738	10.449
Deloitte	8.054	1.110	9.164
EY	5.996	394	6.390
PWC	233	6.317	6.550
Hovedtotal	34.521	8.644	43.165

Antal af Ledelsesberetning	Kolonnemærkater		
Rækkemærkater	Omtale	Særlig omtale	Hovedtotal
BDO	463	1	464
Beierholm	514	10	524
Deloitte	394	14	408
EY	287	1	288
PWC	7	144	151
Hovedtotal	1.665	170	1.835

Antal af Ledelsesberetning		Kolonnemærkater	
Rækkemærkater		Omtale	Særlig omtale
BDO	1.902	1	1.903
Beierholm	1.848	27	1.875
Deloitte	1.191	24	1.215
EY	957	7	964
PWC	3	256	259
Hovedtotal	5.901	315	6.216

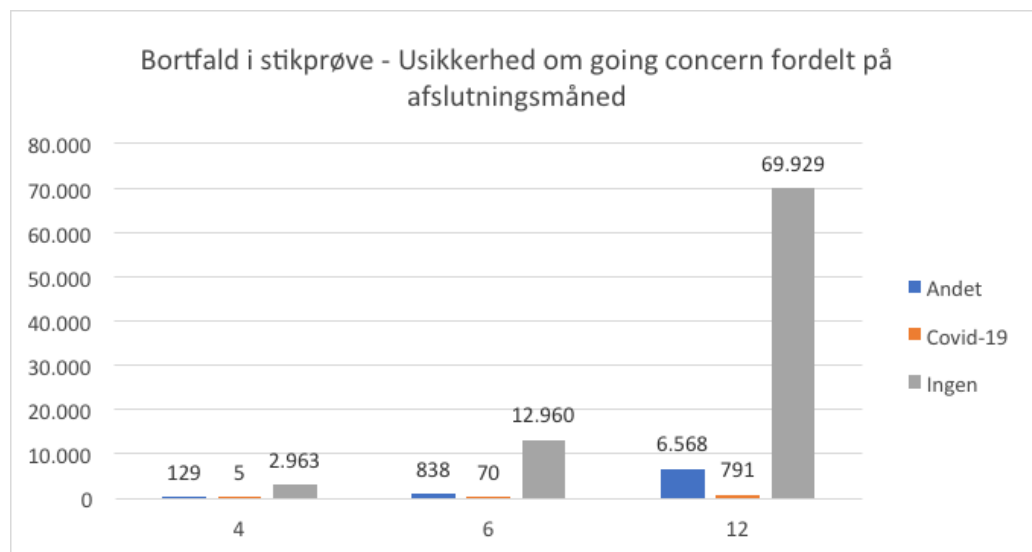

Bilag 7 – Resultat test af usikkerhed om going concern fordelt på indberetningsmåned 30/6-20

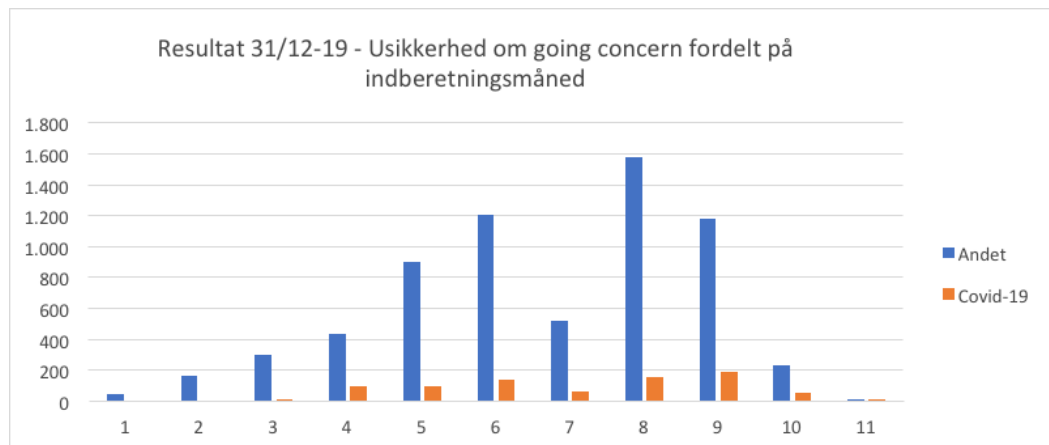
Test 30/6-20		Test af usikkerhed om going concern fordelt på indberetningsmåned				
	Værdier	9	10	11	12	I alt
Andet	Observerede (O)	72	144	472	126	814
	Forventede (E)	72	138	471	134	
Covid-19	Observerede (O)	6	6	39	19	70
	Forventede (E)	6	12	40	11	
I alt		78	150	511	145	884
Andet	$X^2 = (O-E)^2/E$	0,00	0,25	0,00	0,42	0,68
Covid-19	$X^2 = (O-E)^2/E$	0,01	2,91	0,05	4,92	7,89
						8,57
Input	X^2					8,57
	df (antal frihedsgrader) =					3
	Signifikantniveau, $\alpha = 5\% =$					0,05
	P-værdi (Excel funktion =CHI2.FORD.RT(X^2 ;df)					0,03562
	X^2 kritisk værdi (Excel funktion =CHIINV(α ;df)					7,81
Konklusion						afhængighed
Covid-19	Observerede (O), %	8%	4%	8%	13%	8%

Bilag 8 – Bortfald i stikprøve, test af usikkerhed om going concern fordelt på indberetningsmåned

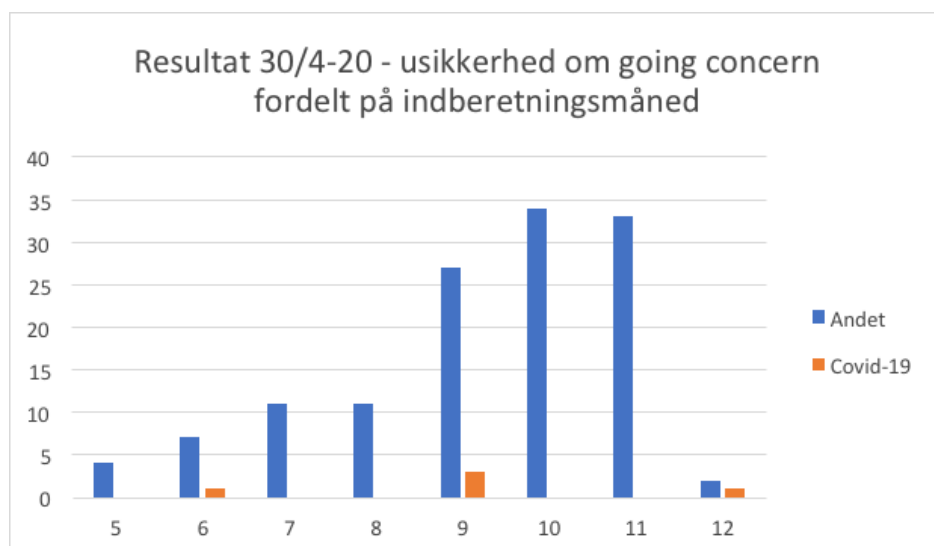
Antal af Årsag Rækkemærkater	Kolonnemærkater			Hovedtotal
	Andet	Covid-19	Ingen	
4	129	5	2.963	3.097
6	838	70	12.960	13.868
12	6.568	791	69.929	77.288
Hovedtotal	7.535	866	85.852	94.253

Antal af Usikkerhed GC Rækkemærkater	Kolonnemærkater			Hovedtotal
	Andet	Covid-19	Ingen	
1	46			46
2	159			159
3	299	11		310
4	434	91		525
5	901	95		996
6	1.209	139		1.348
7	519	63		582
8	1.583	157		1.740
9	1.178	185		1.363
10	229	48		277
11	11	2		13
Hovedtotal	6.568	791		7.359

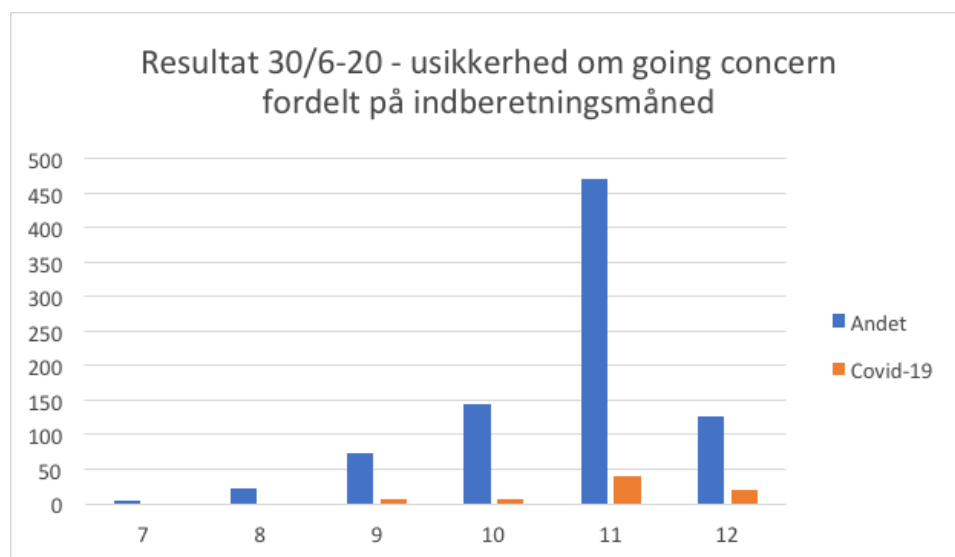
Bilag 9 – Resultat af stikprøve, test af usikkerhed om going concern fordelt på indberetningsmåned

Antal af Usikkerhed GC Kolonnemærkater			
Rækkemærkater	Andet	Covid-19	Hovedtotal
5	4		4
6	7	1	8
7	11		11
8	11		11
9	27	3	30
10	34		34
11	33		33
12	2	1	3
Hovedtotal	129	5	134

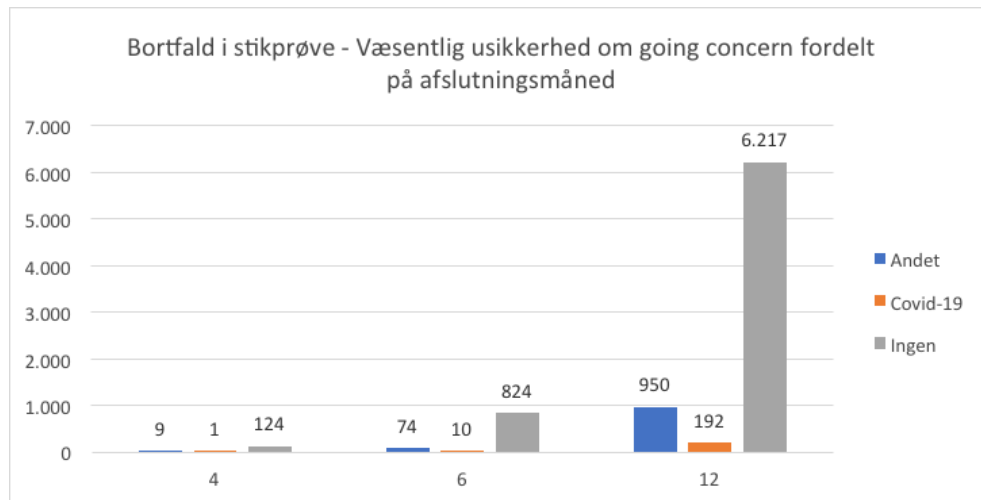
Der er for få værdier med omtale af covid-19 i regnskaber med regnskabsafslutning 30/4

Antal af Usikkerhed GC		Kolonnemærkater		
Rækkemærkater		Andet	Covid-19	Hovedtotal
7		3		3
8		21		21
9		72	6	78
10		144	6	150
11		472	39	511
12		126	19	145
Hovedtotal		838	70	908

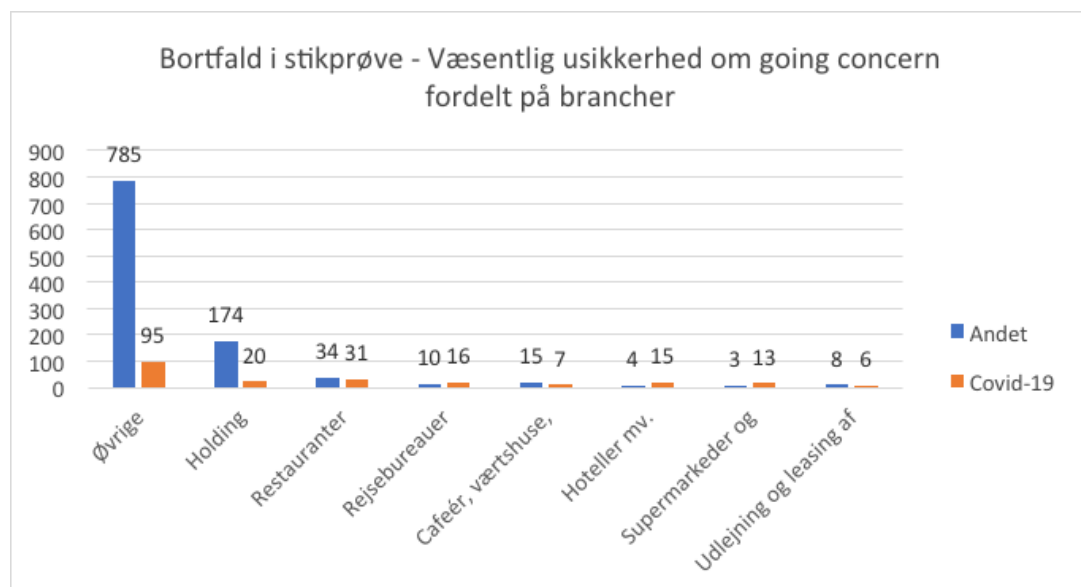

Bilag 10 – Bortfald i stikprøve, væsentlig usikkerhed om going concern fordelt på brancher

Antal af GC Rækkemærkater	Kolonnemærkater			Hovedtotal
	Andet	Covid-19	Ingen	
4	9	1	124	134
6	74	10	824	908
12	950	192	6.217	7.359
Hovedtotal	1.033	203	7.165	8.401

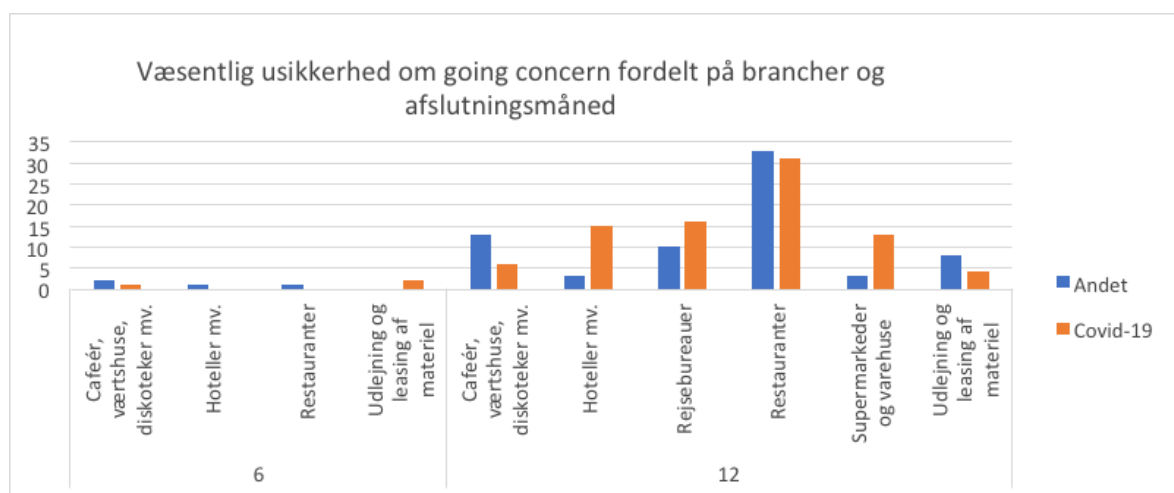

Antal af GC Rækkemærkater	Kolonnemærkater			Hovedtotal
	Andet	Covid-19	Ingen	
Øvrige	785	95		880
Holding	174	20		194
Restauranter	34	31		65
Rejsebureauer	10	16		26
Cafeér, værtshuse, diskoteker mv.	15	7		22
Hoteller mv.	4	15		19
Supermarkeder og varehuse	3	13		16
Udlejning og leasing af materiel	8	6		14
Hovedtotal	1033	203		1236

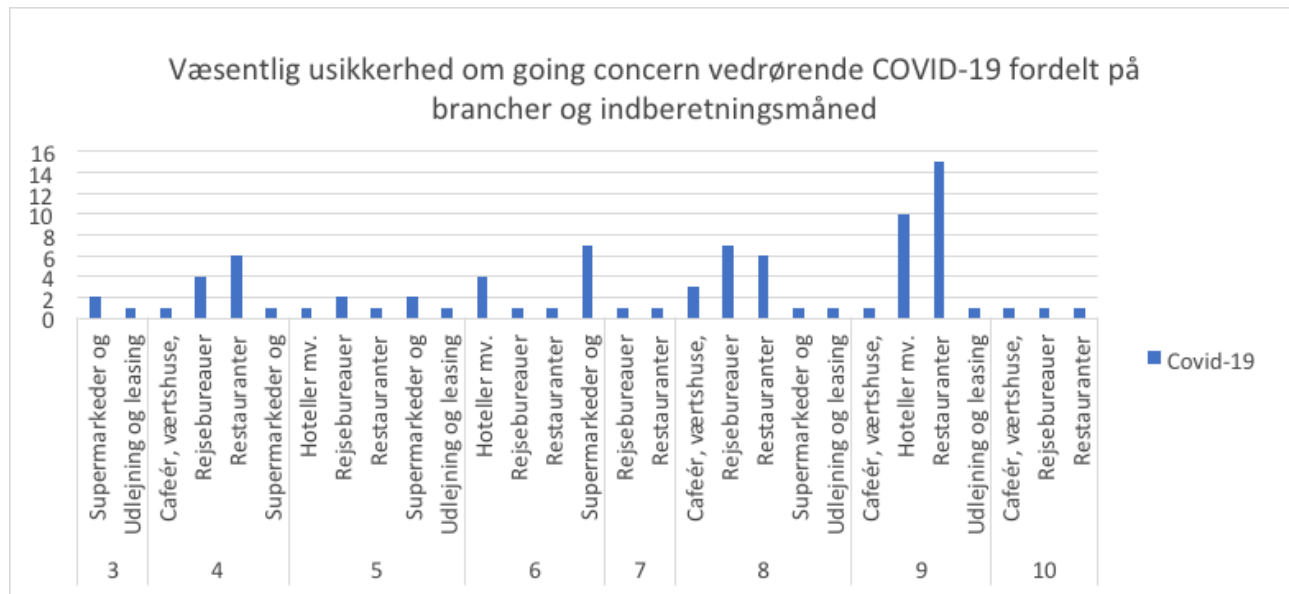

Bilag 11 – Resultat af stikprøve, væsentlig usikkerhed om going concern fordelt på brancher

Antal af GC Rækkemærkater	Kolonnemærkater		
	Andet	Covid-19	Hovedtotal
6	4	3	7
Cafeér, værtshuse, diskoteker mv.	2	1	3
Hoteller mv.	1		1
Restauranter	1		1
Udlejning og leasing af materiel		2	2
12	70	85	155
Cafeér, værtshuse, diskoteker mv.	13	6	19
Hoteller mv.	3	15	18
Rejsebureauer	10	16	26
Restauranter	33	31	64
Supermarkeder og varehuse	3	13	16
Udlejning og leasing af materiel	8	4	12
Hovedtotal	74	88	162

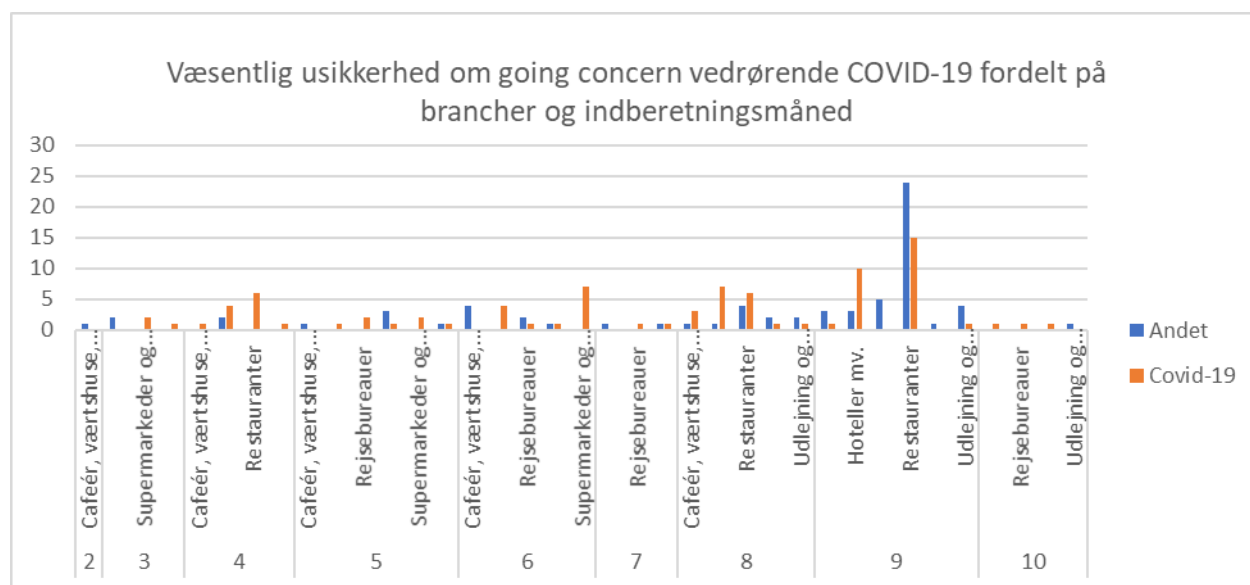

Antal af GC Rækkemærkater	Kolonnemærkater	
	Covid-19	Hovedtotal
3	3	3
Supermarkeder og varehuse	2	2
Udlejning og leasing af materiel	1	1
4	12	12
Cafeér, værtshuse, diskoteker mv.	1	1
Rejsebureauer	4	4
Restauranter	6	6
Supermarkeder og varehuse	1	1
5	7	7
Hoteller mv.	1	1
Rejsebureauer	2	2
Restauranter	1	1
Supermarkeder og varehuse	2	2
Udlejning og leasing af materiel	1	1
6	13	13
Hoteller mv.	4	4
Rejsebureauer	1	1
Restauranter	1	1
Supermarkeder og varehuse	7	7
7	2	2
Rejsebureauer	1	1
Restauranter	1	1
8	18	18
Cafeér, værtshuse, diskoteker mv.	3	3
Rejsebureauer	7	7
Restauranter	6	6
Supermarkeder og varehuse	1	1
Udlejning og leasing af materiel	1	1
9	27	27
Cafeér, værtshuse, diskoteker mv.	1	1
Hoteller mv.	10	10
Restauranter	15	15
Udlejning og leasing af materiel	1	1
10	3	3
Cafeér, værtshuse, diskoteker mv.	1	1
Rejsebureauer	1	1
Restauranter	1	1
Hovedtotal	85	85

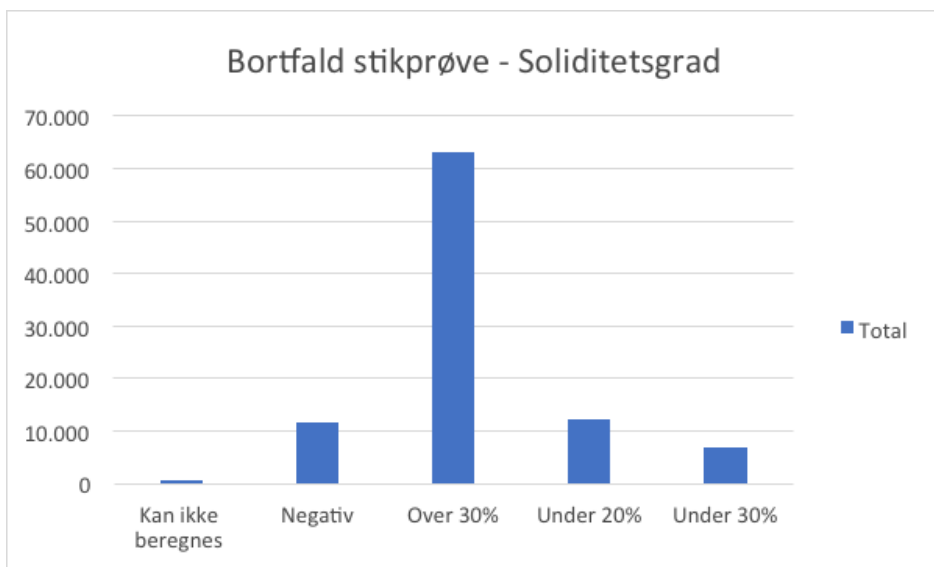
Antal af GC		Kolonnemærkater		
Rækkemærkater	Andet	Covid-19	Hovedtotal	
2		1		1
Cafeér, værtshuse, diskoteker mv.		1		1
3		2	3	5
Cafeér, værtshuse, diskoteker mv.		2		2
Supermarkeder og varehuse			2	2
Udlejning og leasing af materiel			1	1
4		2	12	14
Cafeér, værtshuse, diskoteker mv.			1	1
Rejsebureauer		2	4	6
Restauranter			6	6
Supermarkeder og varehuse			1	1
5		5	7	12
Cafeér, værtshuse, diskoteker mv.		1		1
Hoteller mv.			1	1
Rejsebureauer			2	2
Restauranter		3	1	4
Supermarkeder og varehuse			2	2
Udlejning og leasing af materiel		1	1	2
6		7	13	20
Cafeér, værtshuse, diskoteker mv.		4		4
Hoteller mv.			4	4
Rejsebureauer		2	1	3
Restauranter		1	1	2
Supermarkeder og varehuse			7	7

7		2	2	4
Cafeér, værtshuse, diskoteker mv.	1		1	
Rejsebureauer		1		1
Restauranter	1	1		2
8	10	18	28	
Cafeér, værtshuse, diskoteker mv.	1	3		4
Rejsebureauer	1	7		8
Restauranter	4	6		10
Supermarkeder og varehuse	2	1		3
Udlejning og leasing af materiel	2	1		3
9	40	27	67	
Cafeér, værtshuse, diskoteker mv.	3	1		4
Hoteller mv.	3	10		13
Rejsebureauer	5			5
Restauranter	24	15		39
Supermarkeder og varehuse	1			1
Udlejning og leasing af materiel	4	1		5
10	1	3	4	
Cafeér, værtshuse, diskoteker mv.		1		1
Rejsebureauer		1		1
Restauranter		1		1
Udlejning og leasing af materiel	1			1
Hovedtotal	70	85	155	

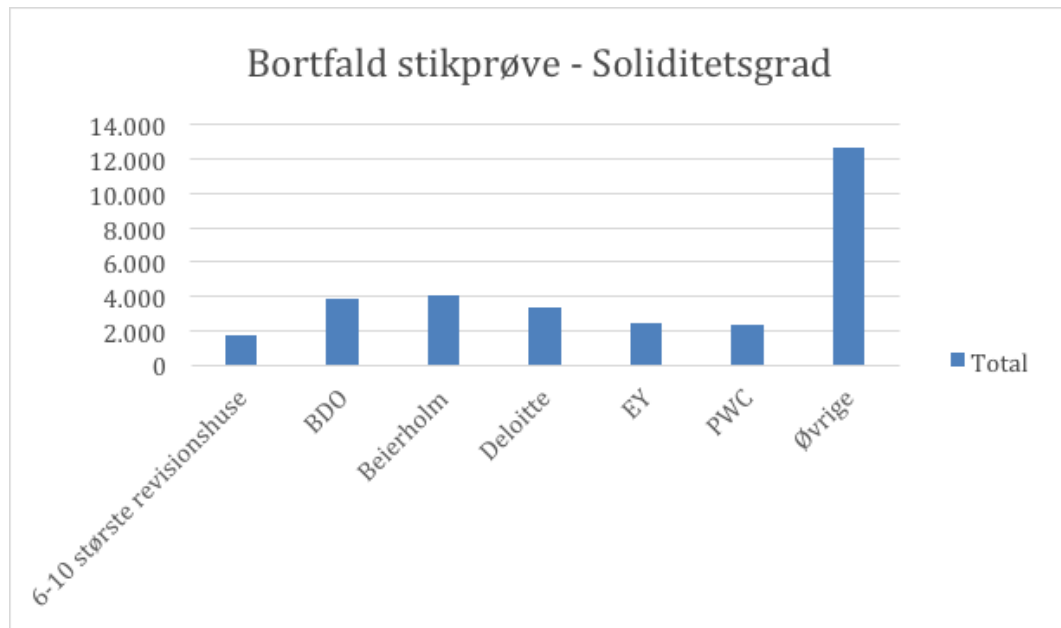

Bilag 12 – Bortfald i stikprøve, test af soliditet og revisors konklusion

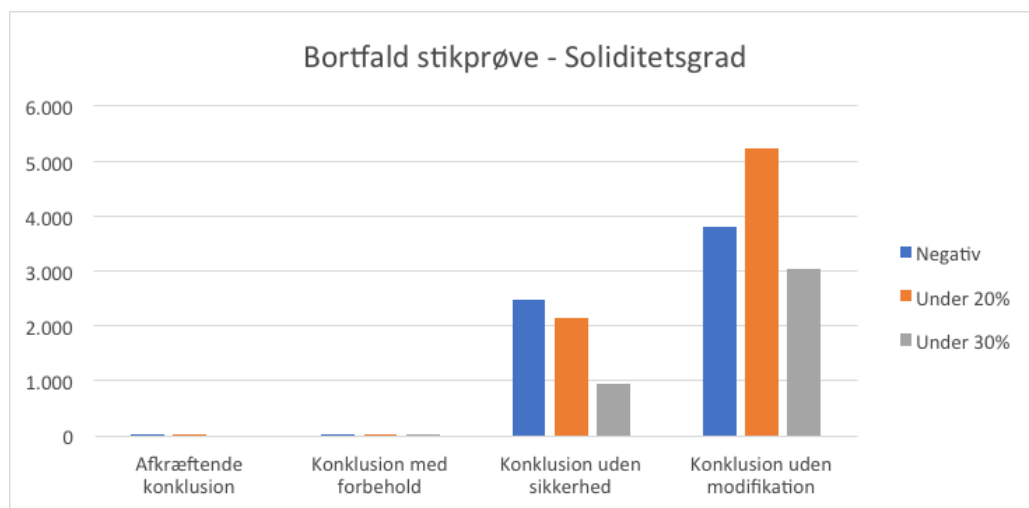
Rækkemærkater	Antal af Gruppe
Kan ikke beregnes	662
Negativ	11.429
Over 30%	63.174
Under 20%	12.228
Under 30%	6.760
Hovedtotal	94.253

Rækkemærkater	Antal af Gruppe
6-10 største revisionshuse	1.712
BDO	3.884
Beierholm	4.089
Deloitte	3.312
EY	2.393
PWC	2.344
Øvrige	12.683
Hovedtotal	30.417

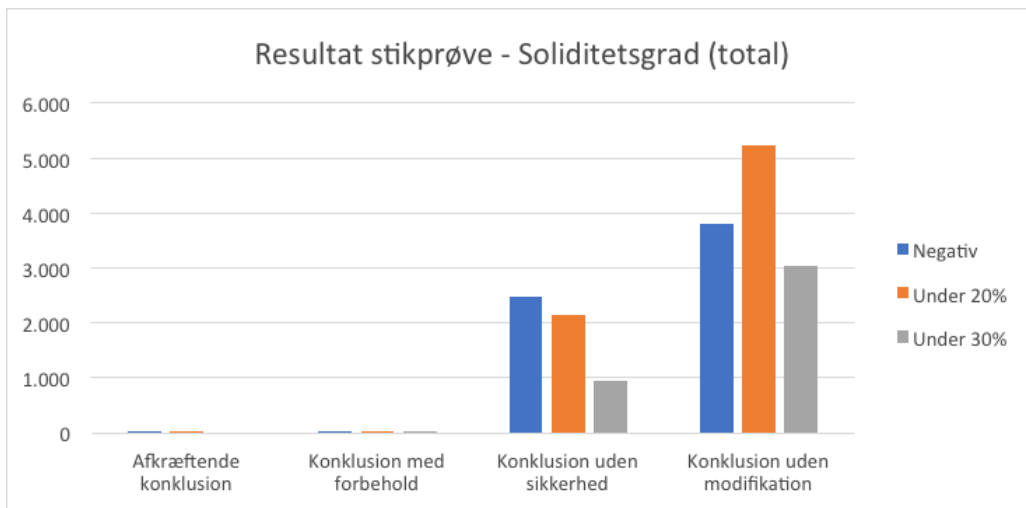

Antal af Gruppe		Kolonnemærkater 			
Rækkemærkater		Negativ	Under 20%	Under 30%	Hovedtotal
Afkræftende konklusion		24	2		26
Konklusion med forbehold		19	20	10	49
Konklusion uden sikkerhed		2.480	2.147	943	5.570
Manglende konklusion		4	2		6
Konklusion uden modifikation		3.807	5.228	3.048	12.083
Hovedtotal		6.334	7.399	4.001	17.734

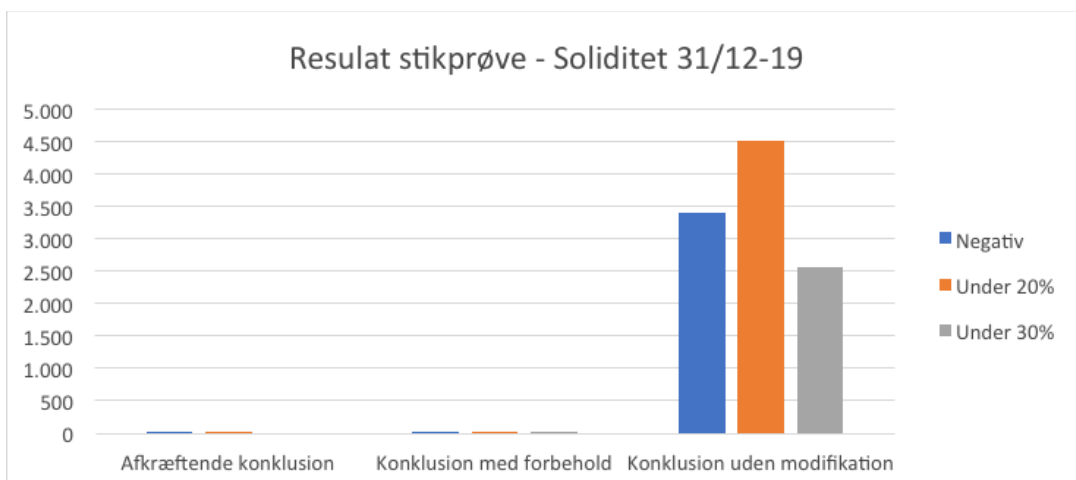

Bilag 13 – Resultat af stikprøve, test af soliditet og revisors konklusion

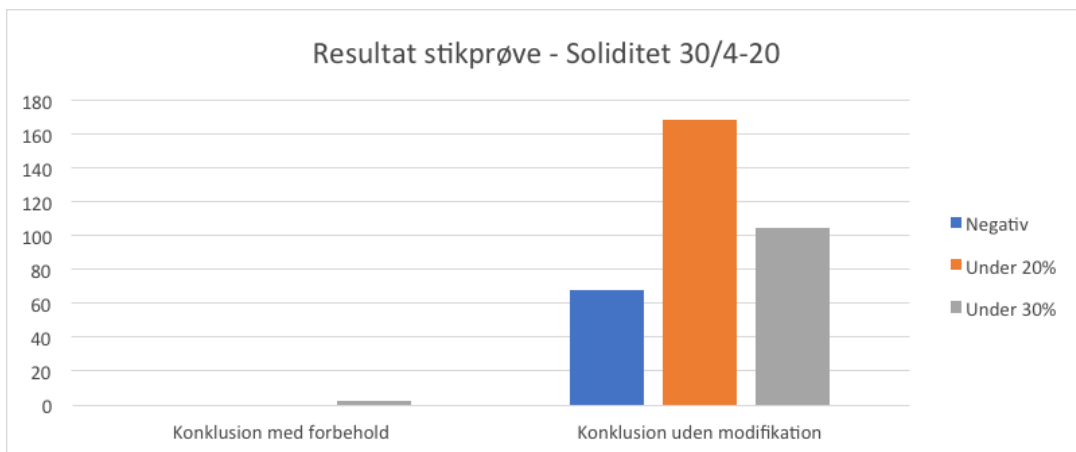
Antal af Gruppe		Kolonnemærkater v		
Rækkemærkater	v	Negativ	Under 20%	Under 30% Hovedtotal
Afkræftende konklusion		24	2	26
Konklusion med forbehold		19	20	10
Konklusion uden sikkerhed		2.480	2.147	943
Konklusion uden modifikation		3.807	5.228	3.048
Hovedtotal		6.330	7.397	4.001
				17.728

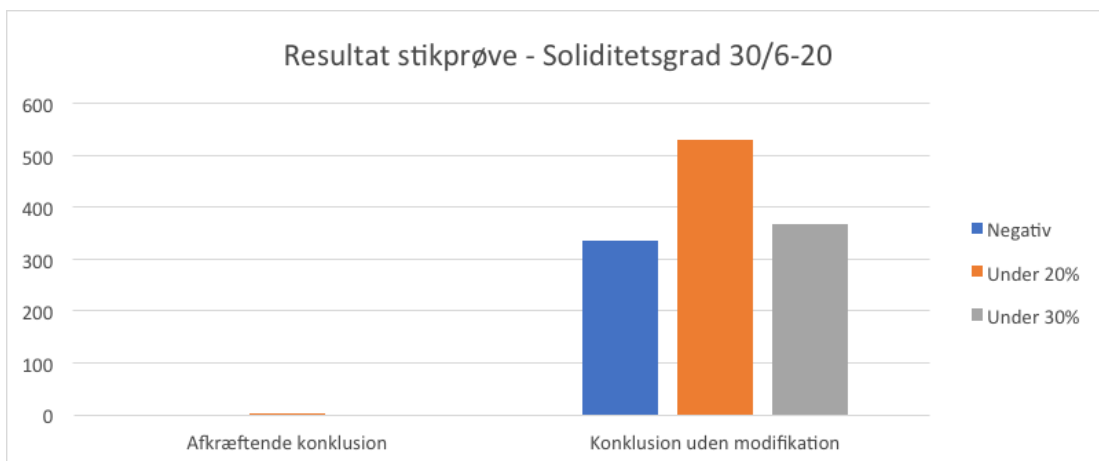
Antal af Gruppe		Kolonnemærkater v		
Rækkemærkater	v	Negativ	Under 20%	Under 30% Hovedtotal
Afkræftende konklusion		24	1	25
Konklusion med forbehold		19	20	8
Konklusion uden modifikation		3.403	4.529	2.576
Hovedtotal		3.446	4.550	2.584
				10.580

Antal af Gruppe	Kolonnemærkater ▼			
Rækkemærkater	▼ Negativ	Under 20%	Under 30%	Hovedtotal
Konklusion med forbehold			2	2
Konklusion uden modifikation	68	169	105	342
Hovedtotal	68	169	107	344

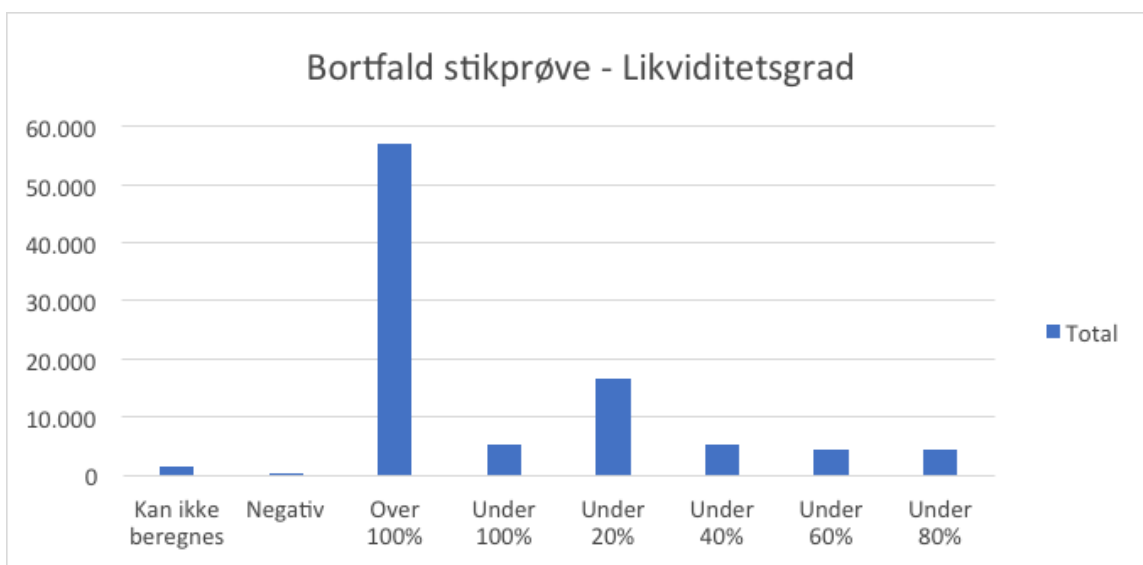

Antal af Gruppe	Kolonnemærkater ▼			
Rækkemærkater	▼ Negativ	Under 20%	Under 30%	Hovedtotal
Afkræftende konklusion		1		1
Konklusion uden modifikation	336	530	367	1233
Hovedtotal	336	531	367	1234

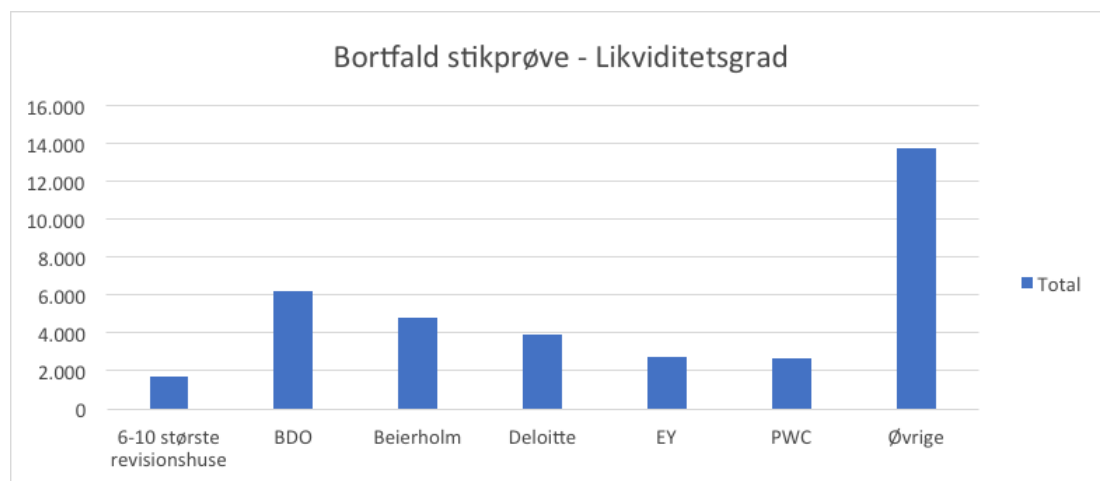

Bilag 14 – Bortfald i stikprøve, test af likviditet og revisors konklusion

Rækkemærkater	Antal af Gruppe
Kan ikke beregnes	1.523
Negativ	13
Over 100%	57.009
Under 100%	5.076
Under 20%	16.674
Under 40%	5.285
Under 60%	4.321
Under 80%	4.352
Hovedtotal	94.253

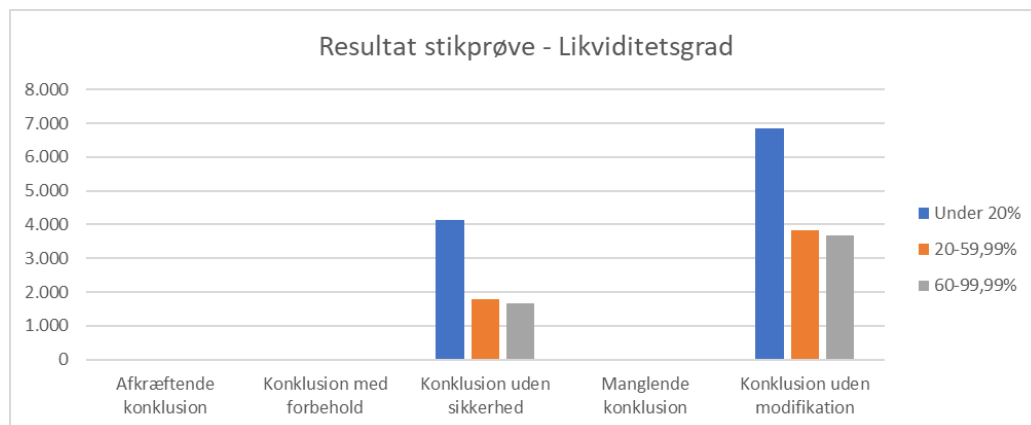

Rækkemærkater	Antal af Gruppe
6-10 største revisionshuse	1.721
BDO	6.180
Beierholm	4.803
Deloitte	3.893
EY	2.710
PWC	2.650
Øvrige	13.764
Hovedtotal	35.721

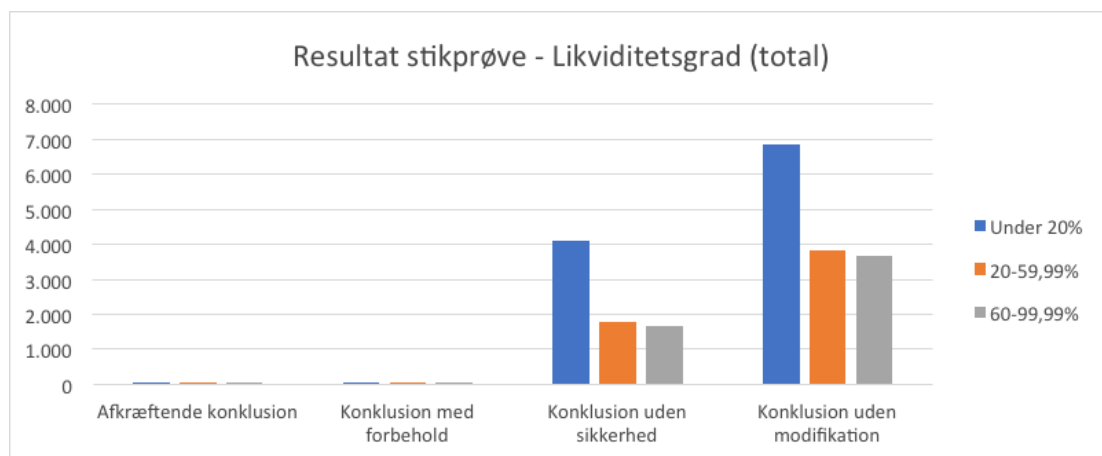

Bilag 15 – Resultat af stikprøve, test af likviditet og revisors konklusion

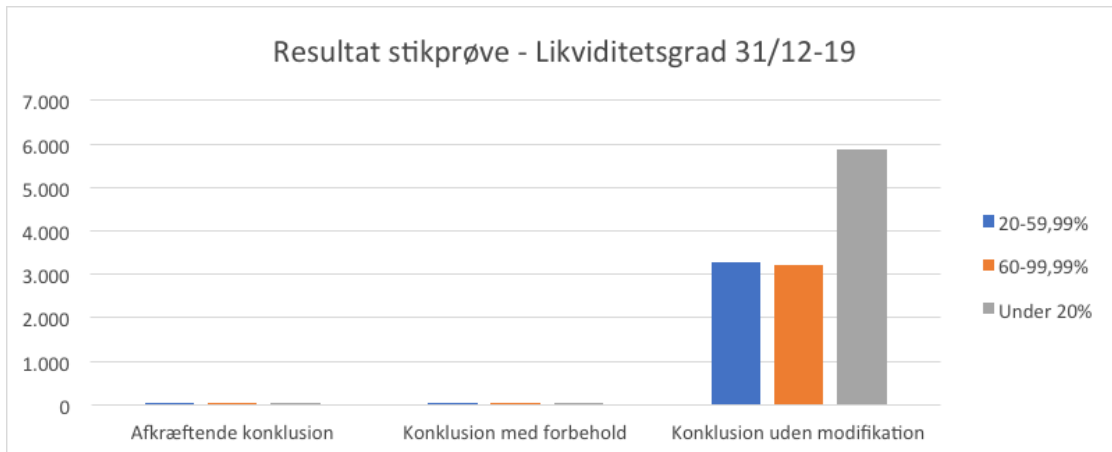
Antal af Gruppe		Kolonnemærkater			
Rækkemærkater		Under 20%	20-59,99%	60-99,99%	Hovedtotal
Afkræftende konklusion	19	9	5	33	
Konklusion med forbehold	6	13	14	33	
Konklusion uden sikkerhed	4.124	1.770	1.650	7.544	
Manglende konklusion	13	2	1	16	
Konklusion uden modifikation	6.846	3.814	3.671	14.331	
Hovedtotal	11.008	5.608	5.341	21.957	

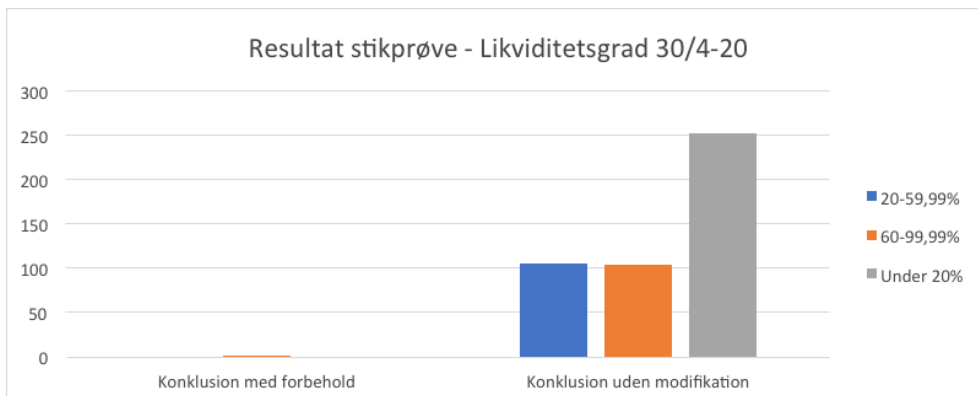
Rækkemærkater	Under 20%	20-59,99%	60-99,99%	Hovedtotal
Afkræftende konklusion	19	9	5	33
Konklusion med forbehold	6	13	14	33
Konklusion uden sikkerhed	4.124	1.770	1.650	7.544
Konklusion uden modifikation	6.846	3.814	3.671	14.331
Hovedtotal	10.995	5.606	5.340	21.941

Antal af Gruppe Rækkemærkater	Kolonnemærkater			Hovedtotal
	20-59,99%	60-99,99%	Under 20%	
Afkræftende konklusion	9	4	18	31
Konklusion med forbehold	13	13	6	32
Konklusion uden modifikation	3.271	3.224	5.886	12.381
Hovedtotal	3.293	3.241	5.910	12.444

Antal af Gruppe Rækkemærkater	Kolonnemærkater			Hovedtotal
	20-59,99%	60-99,99%	Under 20%	
Konklusion med forbehold		1		1
Konklusion uden modifikation	105	104	253	462
Hovedtotal	105	105	253	463

Antal af Gruppe Rækkemærkater	Kolonnemærkater			Hovedtotal
	20-59,99%	60-99,99%	Under 20%	
Afkræftende konklusion		1	1	2
Konklusion uden modifikation	438	343	707	1.488
Hovedtotal	438	344	708	1.490

